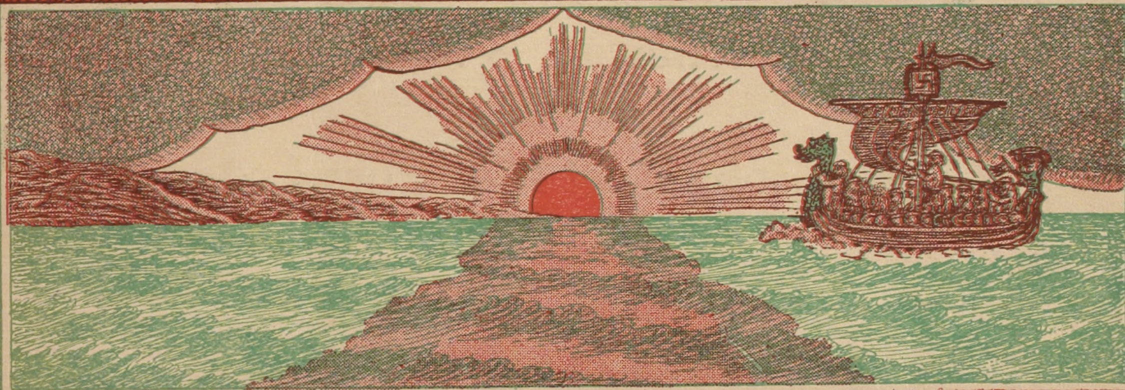
Tímarit

Þjóðræknisfélags
Íslendinga

XXI. ÁR

WINNIPEG, MANITOBA

Tímarit

Þjóðræknisfélags Íslendinga

XXI. Árgangur

Tilgangur félagsins er:

1. Að stuðla að því af fremsta megna að Íslendingar megi verða sem beztir borgarar í hérlendu þjóðlífi.
2. Að styðja og styrkja íslenzka tungu og bókvísi í Vesturheimi.
3. Að efla samúð og samvinnu meðal Íslendinga austan hafs og vestan.

Þetta er sá félagsskapur meðal Íslendinga í Vesturheimi, er aðallega byggir á þjóðernislegum grundvelli og hvetja vill þá til framsóknar og virðingar til jafns við þá þjóðflokka aðra er þetta land byggja.

Aðrar upplýsingar um félagið veitir "Félagsstjórnin," og má skrifa til hennar. Inngangseyrir og ársgjöld sendist "Fjármálaritara," en áskriftargjald að Tímaritinu "Skjalaverði."

Þjóðræknisfélag Íslendinga í Vesturheimi
Winnipeg, Manitoba.

Félagatal Þjóðræknisfélagsins 1938-9

Heiðursverndari

His Excellency the Right Honourable the Lord Tweedsmuir, G.C.M.G., C.H., Governor-General of Canada.

A. Heiðursfélagar

Próf. Árni Pálsson, Reykjavík, Ísland

Próf. Sig. Nordal, Ph. D., Reykjavík, Ísland

Jóhannes Jósefsson, Reykjavík, Ísland

Þ. Þ. Þorsteinsson, skáld, Winnipeg, Man.

J. Magnús Bjarnason, rith. Elfros, Sask.

Próf. Halld. Hermannsson, Ithaca, N. Y., U.S.A.

Dr. Vilhj. Stefánsson, New York, N. Y., U.S.A.

Friðrik Swanson, málari, Winnipeg, Man.

Mrs. Jakobína Johnson, Skáldkona, Seattle, Wash.

G. J. Guttormsson, skáld Riverton, Man.

Mrs. Guðrún H. Finnsdóttir Johnson, Skáldkona, Winnipeg, Man.

Prof. F. S. Cawley, Ph.D. Harvard University, Cambridge, Mass.

Dr. Henry Goddard Leach, New York, N. Y., U.S.A.

Prof. Watson Kirkconnell, Wesley College, Winnipeg, Man.

Rt. Rev. C. V. Pilcher, D.D. Melbourne, Ástralía

Dr. Sig. Júl. Jóhannesson, Winnipeg, Man.

B. Æfifélagar

Þorgils Þorgeirsson, Winnipeg, Man.

Árni Sigurðsson, málari, Winnipeg, Man.

C. Ársfélagar

1. ÍSLAND

Einar Gunnlaugsson, Stóra Sandfelli, Skriðdal um Reyðarfj.

Jónas Jónasson, Reykjavík

Frú Jóhanna Jónasson, Reykjavík

Júlíus Jónsson, Reykjavík

Dr. Ófeigur Ófeigsson, Reykjavík

Frú Margrét Guðmundsd., Reykjavík

Sr. Friðrik Hallgrímsson, Dómkirkjuprestur, Reykjavík

Frk. Halldóra Bjarnad., Reykjavík

Halldóra Sigurjónsson, Reykjavík

Jónas Thordarson, Akureyri

Sr. Benjam. Kristjánsson, Syðra Laugalandi, Eyjafjarðarsýslu.

Sr. Friðrik A. Friðriksson, Húsavík, S.-Þing.sýsla

Hjúkrunarkona Ingibjörg Sveinsson, Landsspítalinn, Reykjavík

Stefán Vagnsson, Hjaltastöðum, Skagafjarðarsýsla

2. Canada

Alameda, Sask.

Hjörtur Bergsteinsson

Árborg, Man.

Björn Árnason
Björn G. Anderson
Steindór Árnason
J. Bergmann
P. K. Bjarnason
Miss Jóna Marja Björnsson
Mrs. Marja Björnsson
Dr. S. E. Björnsson
Einar Einarsson
G. O. Einarsson
Finnbogi Finnbogason
Hermann Fjeldsted
Thor. Fjeldsted
Lestrarfélagið "Fróðleikshvöt"
Böðvar H. Jakobsson
Mrs. Guðlaug Jakobsson
Helgi B. Jakobsson
Mrs. Andrea Johnson
Miss Sella Johnson
Marteinn M. Jónasson
Guðmundur Magnússon
Sr. Sigurður Ólafsson
Jóh. Pétursson
Mrs. Jóh. Pétursson
Arthur Sigurðsson
Magnús Sigurðsson
Gunnar Sæmundsson
Jakob Thorsteinsson
S. Vopnfjörð

Árnes, Man.

Mrs. Anna H. Helgason
Ísleifur Helgason
Mrs. Guðrún Jónsson
Ólafur Jónasson
Jónas Ólafsson

Baldur, Man.

J. K. Sigurðsson
Björgúlfur Sveinsson

Benalto, Alta.

Jóhann M. Hillman

Calgary, Alta.

Sigurður Sigurðsson
Jóhann Bjarnason

Camp Morton, Man.

Þorsteinn Sveinsson

Cranberry Lake, B. C.

Jón Sigurðsson

Cypress River, Man.

L. J. Hallgrímsson
Mrs. Guðlaug S. Frederickson
J. A. Walterson

Edmonton, Alta.

Mrs. G. Benedictson
S. Guðmundsson

Elfros, Sask.

Mrs. J. Magnús Bjarnason
Jón Jóhannesson
Axel Jónasson
J. H. Goodmundson

Eriksdale, Man.

Kristján Halldórsson
Ólafur Hallson

Fawcett, Alta.

Guðmundur Björnsson

Flin Flon, Man.

Ármann Björnsson

Geysir, Man.

Einar Benjamínsson
Timoteus Böðvarsson
Mrs. Timóteus Böðvarsson

S. P. Friðriksson
Wilhelm Pálsson
Guðmundur Pétursson
Friðrik Sigurðsson
J. G. Skúlason
V. Sigvaldason

Gimli, Man.

Mrs. Christiana O. L. Chiswell
Séra Bjarni A. Bjarnason
Mrs. B. A. Bjarnason
Friðfinnur Einarsson
Guðmundur Fjeldsted
Freeman Freemanson
Jón Guðmundsson
Grímur S. Grímsson
Mrs. Ásdís Hinriksson
F. B. Johnson
Baldur M. Jónasson
Ól. N. Kárdal
Lestrarfélagið "Gimli"
Mrs. Kristín Schram
Sigurður Sigurðsson
Guðni Thorsteinsson
Hjálmur Thorsteinsson
Thordur Thordarson

Glenboro, Man.

Guðrún Anderson
Páll A. Anderson
Mrs. P. A. Anderson
Sigurður Antoníusson
Sr. Egill H. Fáfnis
Jón Goodman
F. Frederickson
Jón Frederickson
Jón Helgason
Mrs.Kristjana Jóhannsson
Hans Jónsson
A. E. Johnson
B. S. Johnson
Mrs. C. S. Josephsson
Guðm. Lambertsen
G. J. Oleson

Hamilton, Ont.

Einar S. Svanbergsson

Hayland, Man.

Sigurður B. Helgason
Geirfinnur Pétursson

Hecla, Man.

G. S. Berg
Jóhannes Grímúlfsson

Hnausa, Man.

Gunnar Helgason
Hildibr. J. Hildibrandsson
Jón B. Snæfeld
Gestur S. Vídal
Mrs. Kristín Vídal
Sigvaldi Vídal
Miss Sigurrós Vídal

Hodgson, Man.

Rögnvaldur S. Vídal

Húsavík, Man.

W. B. Arason

Innisfail, Alta.

Jóhann Björnsson

Keewatin, Ont.

Guðjón Hermannsson
Jón Pálmason
Mrs. Sig. Sigurðsson
Bjarni Sveinsson
Mrs. Bjarni Sveinsson
Lestrarfélagið "Tilraunin"

Lundar, Man.

Sr. Guðmundur Árnason
Joe Breckman
Jón Einarsson
Vigfús Guttormsson
Ed. Hallsson
M. Kristjánsson
Ágúst Magnússon
A. V. Olson
Guðmundur Sigurðsson
Mrs. Ásta Sigurðsson
Grímúlfur Sigurðsson.

Markerville, Alta.

Mrs. Helga J. Stephanson

Neveton, Man.
Gestur Sigurðsson

New Westminster, B. C.
Loftur Goodman
S. D. B. Stephansson

Norwood, Man.
Magnus Peterson

Oak View, Man.
Sigurður Sigfússon

Piney, Man.
S. S. Anderson
Mrs. B. E. Björnsson
E. E. Einarsson
Kristinn Norman
B. G. Thorvaldsson

Red Deer, Alta.
Ófeigur Sigurðsson
Mrs. Kristín Sigurðsson

Reykjavík, Man.
Árni Björnsson
G. Erlendsson
Mrs. I. Gíslason
Ingim. Ólafsson
A. Paulson

Riverton, Man.
F. V. Benediktsson
Marinó Briem
Mrs. Guglaug Eggertsson
Mrs. G. J. Guttormsson
Jóhannes Helgason
Magnús L. Johnson
Pétur Jónsson
Mrs. Óskar Magnússon
Mrs. S. O. Thompson
Sveinn Thorvaldson
Mrs. Kristín Thorvaldson

Saskatoon, Sask.
Próf. T. Thorvaldson, D. Sc.

Siglunes, Man.
Ásmundur Freeman
Guðmundur Johnson

Silver Bay, Man.
Jón Björnsson

Steep Rock, Man.
Th. Gíslason
Guðmundur Hjartarson
F. E. Snædal

Stettler, Alta.
M. Steinsson

Sylvan, P.O., Man.
Jacob J. Líndal

Thicket Portage, Man.
María Baldvinsson

Transcona, Man.
P. S. Pétursson

Vancouver, B. C.
Ben. B. Bjarnason
Mrs. H. S. Le Messurier
Þórður Kr. Kristjánsson

Victoria, B. C.
Christian Sivertz

Vidir, Man.
Gunnar Einarsson
Mrs. Bjarni Björnsson
Sigurður Finnsson
Gunnlaugur Hólm
Jónas J. Jónasson
Franklin Pétursson

Vogar, Man.
Björn Eggertsson
Lestrarfélagið Herðubreið
Tómas Guðmundsson
Jónas Kr. Jónasson
Guðmundur Jónsson

White Rock, B. C.
Th. G. Ísdal

Wilkie, Sask.
Miss Dóra Davíðsson

Winnipeg Beach, Man.
Jón Kernested

Winnipegosis, Man.
Guðrún Friðriksson
Jón Geir Gunnarsson

Winnipeg, Man.
Miss Sæunn Bjarnadóttir
Dr. Ág. Blöndal, M.D.
Mrs. Jónína Christie
Hjálmur Daníelsson
Mrs. Hólmfr. Daníelsson
Séra V. J. Eylands
Mrs. Matth. Fredrickson
Mrs. Jósephína Jóhannsson
Dr. M. B. Halldórsson,
Halldór Johnson
Guðm. F. Jónasson
Björn Líndal
Magnús Markússon
Sigurður W. Melsted
B. E. Olson
Dr. B. H. Olson
Elin G. Sigurðsson
Jón Sigurðsson
Stefanía Sigurðsson
Sigurður Sölvason
Mrs. J. B. Skaptason
J. J. Swanson
G. S. Thorvaldson

3. BANDARÍKIN

Akra, N. Dak.
Ásbjörn Sturlaugsson

Anacortis, Wash.
Margrét J. Benedictson

Baltimore, Md.
Dr. Stefán Einarsson, Johns Hopkins University Library

Bayside, Long Island, N.Y.
E. B. Johnson

Bellingham, Wash.
Lestrarfélagið "Kári"
E. M. Einarsson

Blaine, Wash.
J. J. Bartel
Thor Björnsson
Th. Goodman
Séra H. E. Johnson
Mrs. K. F. Líndal
Mrs. Sigríður Paulson

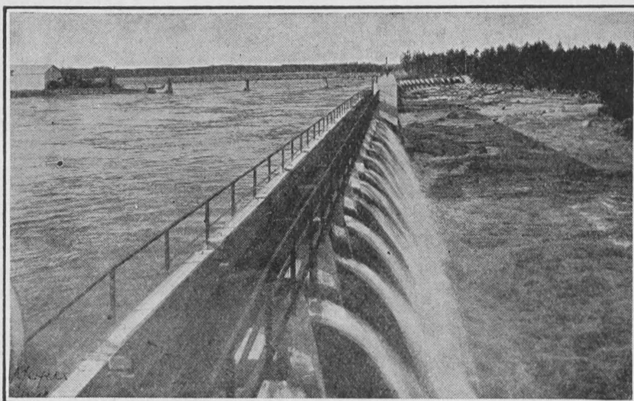
Bremerton, Wash.
Sveinn Árnason

Cavalier, N. Dak.
Mrs. Sigríður Galbraithe

Chicago, Ill.
Árni Helgason
Jóh. Sveinsson, Theol. St.
C. H. Thordarson, Ph. D.

Duluth, Minn.
Chris Johnson
Mrs. Chris Johnson

Edinburg, N. Dak.
Margrét Guðmundsson

AFVEITA VIÐ POINTE DU BOIS ORKUVERIÐ

ÖRUGT VÍGI!

Upphaflega var City Hydro stofnað til þess að lækka hið háa verð á rafafli á þeim tíma, og tryggja Winnipeg-borg nægilega framleiðslu af ódýrri raforku. . . Þrátt fyrir það er þetta ekki hið eina sem City Hydro hefir afrekað. Til dæmis, tekju afgangur hefir safnast svo fyrir, að á síðastliðnum tveimur árum hefir City Hydro greitt hálfa miljón dollara í bæjarsjóð til þess að létta á útsvari bæjarbúa. . . Fyrirtæki sem veitir slíkan arð, á skilið stuðning almennings.

CITY HYDRO

ER YÐAR EIGN—NOTIÐ AFLIÐ ÞAÐAN

Elmhurst, Long Island, N. Y.
E. Grettir Eggertson

Gloucester, Mass.
Einar Anderson
Jónas B. Johnson

Grafton, N. D.
Guðjón Árman
Mrs. S. Eastman

Grand Forks, N. Dak.
Próf. Richard Beck, Ph.D.
Próf. G. Björn Björnsson
University Library

Hallson, N. Dak.
Árni J. Jóhannson
Árni Magnússon

Huntington Park, Calif.
Dr. Paul V. Jameson

Ivanhoe, Minn.
Peter H. Foss
Bjarni Guðmundsson

Minneapolis, Minn.
Gunnar B. Björnsson
Hjálmar Björnsson
K. Valdimar Björnsson
Theodore B. Sigurðsson

Minneota, Minn.
María G. Árnason
Gunnar S. Bardal
Einar Hallgrímsson
J. P. Ísfeld
Arngrímur Johnson
Joseph Josephson
Bjarni Jones
Mrs. Stefanía Johnson
Guðjón Williamson

National City, Calif.
John S. Laxdal

New Ulm, Minn.
Hon. A. B. Gíslason

Oak Terrace, Minn.
Miss Hermanía Björnsson

Pt. Roberts, Wash.
Lestrarfél. "Hafstjarnan"

Portland, Oregon
Guðmundur Thorsteinsson

Poulsbo, Wash.
Mrs. H. S. Freeman

Rugby, N. Dak.
Dr. E. G. Johnson

Sacramento, Calif.
E. M. Thorsteinsson

Seattle, Wash.
B. J. Einarsson

Sherwood, N. D.
Halldór Halldórsson

Spanish Fork, Utah
Mrs. I. M. Jameson
Miss Ellen Jameson

St. Paul, Minn.
M. A. Thorfinnsson

Tacoma, Wash.
Mrs. E. S. Guðmundsson
Dr. John A. Johnson
Mrs. Marshall E. Stevens

Síðan að skólinn var stofnaður 1909 hafa yfir 4,000 Íslendingar stundað nám við kvöld- og dagskólann.

Nytsemi og framför fylgjast að, og sökum þess að skólinn veitir hina beztu tilsögn, hefir hann vaxið jafnt og stöðugt og getið sér frægðarorð.

BYRJIÐ Á SUCCESS-NÁMI YÐAR STRAX
ÞÉR GETIÐ INNRITAST Á
HVAÐA TÍMA SEM ER

THE Success

Business College Limited

D. F. FERGUSON, President and Manager

EDMONTON BLOCK, WINNIPEG, MAN.

Cor. Portage Ave. and Edmonton St. **Phone 25 843**

Rögnvaldur Pétursson, D.D., Ph.D.
Fæddur 14. ágúst 1877—Dáinn 30. janúar 1940
Forseti Þjóðræknisfélagsins
Ritstjóri Tímaritsins

TÍMARIT

Þjóðræknisfélags Íslendinga

TUTTUGASTI OG FYRSTI ÁRGANGUR, 1939

Ritstjóri: RÖGNVALDUR PÉTURSSON

WINNIPEG, MANITOBA

Gefið út af Þjóðræknisfélagi Íslendinga í Vesturheimi

1940

Prentað hjá

THE VIKING PRESS LTD.

Efnisyfirlit

HIS EXCELLENCY THE RIGHT HONOURABLE
THE LORD TWEEDSMUIR, G.C.M.G., C.H.
GOVERNOR-GENERAL OF CANADA

HEIÐURS VERNDARI ÞJÓÐRÆKNISFÉLAGS
ÍSLENDINGA Í VESTURHEIMI

GOVERNMENT HOUSE,
OTTAWA.

14th September, 1939.

The Rev. Rögnv. Petursson,
45 Home Street,
Winnipeg.

Dear Mr. Petursson,

My friend Mr. Thorson has just presented me with the beautifully engraved document in which you do me the honour of giving me a place in your Icelandic League. I am very grateful to you and to your colleagues. The document will always be a cherished possession.

With all good wishes.

Yours sincerely,

Tweedsmuir

Birnir

Eftir Guttorm J. Guttormsson

Skemtana minna skógarbirnir
Skæðir voru þeim gæfu kindum
Harmi og sorg á sálarlöndum,
Saklausum skepnum í frjóvum högum.

Þeim, er fyrir því sauðfé sátu,
—Samt höfðu þeir á öðru að lifa—
Myrkviðarskjól og skugga gáfu
Skrúðgrænar furur og bjarkarunnar.

Risu þeir upp á afturfótum,
Ef við fótatak nefndra kinda
Bærðist lyng eða lauf á anga;
Löngum höfðu þeir af þeim veðrið.

Nær þeir bráðina hugðust hremma,
Hvoftar opnuðust, skinu tennur,
Klærnar spruttu' út úr loðnum leistum,
Lengdust fram, er þeir tóku stökkið.—

Langt og vítt, þegar leið á sumar,
Leituðu þeir inn um skóg að höllu
Tré, sem hafði' upp með rótum rifnað,
Reist upp svörðinn, svo holt var undir.

Þangað komu þeir heim að hausti
Hárprúðir, svartir, með gulbleik trýnin,
Gljáandi, þvalan þykkan feldinn,
Þverhandar spik á hvorri síðu.

— — — — —

Skemtana minna skógarbirnir
Skríða nú undir rætur trésins,
Setjast þar að og sjúga hramminn,
Sofandi út minn lífsins vetur.

Bregðist mér von um að vori snemma,
Vakna munu þeir aldrei framar;
Hafa þá einir sig erft og jarðað,
Á sér sjálfum í hel sig lifað.

Frá þeim yngri

Yfirlit yfir íslenzk sagna- og leikritaskáld síðasta áratuginn (1928—1938).

Eftir Dr. Stefán Einarsson

Þeir eru ekki svo fáir, rithöfundarnir, sem komið hafa fram á sjónarsvið ritvallarins síðustu tíu árin með smásögur, skáldsögur eða leikrit. Og af því að það er víst, að úr þessum nýgræðingi verða að spretta tré þau, er rísi yfir kjarrið næstu tíu til tuttugu árin, þá er mjög gaman að virða hina nýju höfunda fyrir sér, ef vera mætti, að hægt væri að spá í eyður framtíðarinnar, eftir því sem þegar liggur eftir þá.

Þó er óhætt að fullyrða að enginn þessara nýju höfunda hafi skrifað þær bækur, sem teljast mega merkustu nýjungarnar í bókmentunum á þessum tíma. Við því var heldur ekki að búast. Það eru eldri og miðaldra skáldin sem skrifa þessar bækur sem verða merkivörður á leið bókmentanna. Kamban skrifar **Skálholt** 1930-32, Laxness: **Þú vínviður hreini** 1931 og **Sjálfstætt fólk** 1934, Hagalín: **Kristrúnu í Hamravík** 1935 og **Sturlu í Vogum** 1938, Hulda **Dalafólk** 1936 og Kristmann Guðmundsson **Gyðjan og uxinn** 1937. Hér ætti líka við að nefna hinar merku ræður G. Finnbogasonar: **Mannfagnaður** 1937.

En yngri mennirnir hafa þó skrifað bækur sem styr hefir staðið um, þótt eigi hafi þær náð há-marki, — kannske ekki einu sinni lágmarki, — listarinnar. Má hér til nefna hina stórgölluðu bók Jóhannesar frá Kötlum **Og björgin klofnuðu** 1934 og **Brennandi skip** Gunnars M. Magnúss 1935, sem að vísu er langt um galla-minni en hin fyrnefnda. En báðar hafa þær það sameiginlegt, að það er í þeim veðra-þytur sterkrar stefnu, og stefnan gefur þeim lífsgildi, þótt hún hafi kannske í öðru svift þær listargildi, eða réttara sagt, þótt höfunda hafi brostið listartök til að klæða hana holdi. Annars er Jóhannesi frá Kötlum óhætt að syndga í óbundnu máli, svo fastur er hann í söðli skáldfáksins í kvæðum sínum.

Annars minnir dæmi Jóhannesar frá Kötlum á fleiri eldri höfunda, sem fyrst hafa komið fram sem smásagna, skáldsagna eða leikritaskáld á tímabilinu, þótt þeir hafi fengist við skáldskap í annari mynd áður.

Þannig hefir Jakob Thorarensen skrifað tvö smásagnasöfn **Fleygar stundir** 1929 og **Sæld og syndir** 1937, er sýna að honum er ekki síður lagin raunsæ sagnalist en ljóðagerð. Eru sumar sögurnar með því sniðugasta og fyndnasta, sem í þeirri grein hefir verið skrifað á íslenzku. Hulda hefir skrifað sína fyrstu stóru skáldsögu **Dalafólk** I. 1936, um sveitarhöfðingja, ættstóra og draumgefna, um ástir, æfintýri og fegurð. Og fyrverandi ráðherra íslands, o. fl., o. fl. Sigurður Eggerz ber nú í fyrsta sinn fórnir á altari skáldgyðjunnar í ræðum, skissum,

greinum, kvæðum og leikritum (**Sýnir** 1934, **Það logar yfir jöklinum** 1937, og **Líkkistusmiðurinn** 1938). Nöfnin sýna að hann er fullur af hinum stóru hugsjónum og hinum enn stærri ástríðum Hafnarskáldanna frá 1912. Þá hefir Guðbrandur Jónsson prófessor sent frá sér smásögusafnið **Moldin kallar** 1932 og allmörg söfn af greinum og fyrirlestrum, auk fræðibóka, og hafa bækur hans að verðleikum náð mikilli hylli fyrir lipurð í stíl og fyndni. Og loks hefir Lárus Sigurbjörnsson sýnt að hann er ekki síður leikritaskáld en smásagna. Eru til vitnis um það **Þrír þættir** 1930 og **Stóri foss strandar** (í **Borgin** 1933).

Af eldri mönnum, sem fram hafa komið á tímabilinu með rit sín er fyrst og fremst að minnast Vestur-íslendinganna. Í safnritinu **Vestan um haf** 1930 var íslendingum austan hafs fyrst sett fyrir sjónir auðlegð bókmentamannanna vestan hafsins. Ennfremur má segja að saga Vestur-íslendinga hafi fyrst orðið kunn almenningi með hinum merku útvarpsfyrirlestrum Þorsteins Þ. Þorsteinssonar: **Vestmenn** 1935. Loks er aðdraganda vesturferðanna hvergi betur lýst en í **Æfintýrinu frá íslandi til Brazilíu** 1937-8. Annars hafa þessir Vestur-íslendingar komið fram með fyrstu bækur sínar í óbundnu máli á tímabilinu: Guttormur J. Guttormsson með **Tíu leikrit** 1930, Þorst. Þ. Þorsteinsson með **Kossa** 1934, Guðrún H. Finnsdóttir með **Hillingalönd** 1938, og Rannveig K. G. Sigbjörnsson með **Þráðarspotta** 1937. Um allar þessa höfunda, nema Rannveigu má vísa til upplýsinga í **Vestan um haf.** Rannveig Kristín Guðmundsdóttir er fædd 2. des. 1880 á Árbæ í Bolungarvík, af fátæku alþýðufólki komin. En hún var námfús og framgjörn og komst um síðir á Kvennaskólann í Reykjavík. Þá brugðu veikindi fyrir hana fæti, og 1902 fór hún alfarin til Ameríku. Eftir nokkur náms og vinnu ár giftist hún og settist að í Leslie, Saskatchewan. Húsmóðurstörf og veikindi gátu samt ekki meinað henni að skrifa smásögur og blaðagreinir. En það var ekki fyr en í **Þráðarspottum** að hún réðst í að safna þessum smásögum til útgáfu. Margt er vel um þessa bók hennar, ekki aðeins lífsskoðunin, sem stendur á gömlum merg og minnir á þær Ólafíu Jóhannsdóttur og Guðrúnu Lárusdóttur, heldur einnig sögustíllinn með vestfirzku bragði. Síðasta sagan "Hávamál á Vöðum" er prýðilega gerð smásaga.

Eins og kunnugt er, segja þau Þorsteinn og Guðrún frábærlega vel smásögur, ekki sízt Guðrún. Þó er frumleikablær enn meiri á leikritum Guttorms J. Guttormssonar. Og þó að tæplega sé að vænta áhrifa frá honum í framtíðinni, — hann hefir þegar haft áhrif á Jóhannes J. Pálsson lækni, — þá hefir hann lagt einkennilegan skerf til íslenzkra bókmenta með þessum hugmyndaríku og kynlega bygðu leikritum sínum.

Af eldri mönnum heima á íslandi, sem ekki höfðu prentað bækur fyr en á þessu tímabili skal Jónas Rafnar nefndur. Hann er sonur hins góðkunna fræðimanns og skálds séra Jónasar Jónassonar, fæddur að Espihóli, Eyjafirði 9. febr. 1887. Eftir

nám hjá föður sínum, í Askov, á Lærða skólanum, (stúd. 1909) og Háskólanum í Reykjavík, tók Rafnar embættispróf í læknisfræði 1914 og var settur héraðslæknir austur á Síðu. Þar skrifaði hann fyrstu smásögu sína "Talað á milli hjóna", sem kom í **Skírni** 1915. Eftir þetta var Rafnar læknir í Danmörku, á Eyrarbakka og á Akureyri uns hann tók við berklahælinu í Kristnesi haustið 1927 þar sem hann hefir verið síðan. Hann hefir skrifað allmargar smásögur fyrir **Nýjar kvöldvökur,** en 1929 kom út sagan **Gestur,** síðan **Staksteinar** 1930, **Þegar hænur gala** og **Hunde bades** 1933, **Þáttur af Halli harða,** saga frá 17. öld 1936.

Jónasi Rafnari svipar í mörgu til föður síns, hann er raunsæismaður, eins og faðir hans, en laus við vandlætingu hans. Sögur hans eru flestar kýmnissögur, langar, þurrar skrítlur, sagðar til að stytta mönnum stundir. Efnisvalið er líka svipað: sveitasögur frá þeirri gömlu góðu tíð, ósnortnar af nútímahyggju og borgarabrag. Í þessu eru þær mjög frábrugðnar smásögum Jakobs Thorarensen, sem fullar eru af nýtízku og borgarabrag.

Þá er loks komið að hinum yngri og yngstu.

Gunnar M. Magnúss kemur fram á ritvöllinn 1928 með smásagnasafninu Fiðrildi. Síðan hafa komið frá penna hans fjórar barnabækur: **Brekkur** (smásögur og leikrit) 1931, **Börnin frá Víðigerði** 1933 og áframhald þeirra **Við skulum halda á Skaga** 1934, **Suður heiðar** 1937 og loks skáldsagan **Brennandi skip** 1935.

Gunnar er fæddur 1898 á Flateyri í Önundarfirði af sunnlenzkum foreldrum; hann er bróðursonur Ólafs í Þjórsártúni. Hann hefir kennaraskólamentun (1925-27), en hefir síðan fengist við margvísleg störf með hönd og heila.

Smásagnasafnið var ekki ólaglegt af byrjanda. Þar kendi áhrifa frá Hagalín í sjóferðasögunum og frá spiritisma Kvarans. Í ástarsögunum kendi bæði rómantíkur og realisma. Höfundurinn var sýnilega óráðinn. Með barnasögum sínum hefir hann aftur á móti náð allmikilli hylli, enda eru þær fjörlegar og vel við drengja hæfi, fullnægja bæði æfintýra-þrá og starfslöngun strákanna, ekki sízt hin síðasta.

Það er eiginlega bara með bókinni **Brennandi skip,** að höfundur hefir stefnt að því að skrifa fullburða verk fyrir fullorðna menn. Verður ekki annað sagt en að honum hafi tekist það sæmilega, þó ekki nái bók hans að jafnast á við bestu skáldsögur íslenzkar á sama tíma. Lýsingarnar á sálarlífi drengsins, sem er uppalinn í bakhúsi í Reykjavík, eru mjög góðar. Sjónarmið sósíalismans er auðsætt í bókinni, en það er ekki ófrumlegur endir, að láta fjölskylduna flytja úr borginni norður á firði í sjávarþorp. Manni verður það á að spyrja hvort lýsingar á atorku- og framtakssömu lífi mundi ekki láta höfundi betur en ádeilan, — einkum eftir að maður hefir lesið síðustu barnasögu hans **Suður heiðar.**

Þegar **Björn formaður** eftir Davíð Þorvaldsson kom út 1929 skrifaði Guðmundur Friðjónsson, að þótt finna mætti að ýmsu í bókinni, þá

væri þarna þó "stjarna út við sjóndeildarhringinn sem annað hvort gengur undir fljótt eða hækkar. Hún hækkar, ef maðurinn lifir." En Davíð varð skammlífur.

Hann var fæddur 3. júlí 1901 á Akureyri. Ungur misti hann föður sinn, Þorvald Davíðsson kaupmann. Hann var þó settur til menta, varð stúdent 1925 og fór þá til Khafnar að lesa jarðfræði. Ári síðar fór hann til Sorbonne í París til að halda áfram námi, en þar tók berklaveikin hann. Kom hann heim heilsulaus 1929 og var heima við misjafna heilsu þar til hann lézt af uppskurði 3. júlí 1932.

Þrátt fyrir heilsubrest sinn náði Davíð að skrifa tvö smásagnasöfn **Björn formann** 1929 og **Kalviði** 1930.

Í grein sem Davíð skrifaði í **Ganglera** 1929 um Romain Rolland lýsti hann því yfir að þessum merka franska höfundi ætti hann meira að þakka en nokkrum öðrum.

Davíð lýsir sálarlífi manna, einkum olnbogabarna lífsins, einstæðinga, og sjúklinga. Það var eigi undarlegt þar sem hann sjálfur hafði dauðann á næsta leiti. Það var heldur ekki að furða þótt viðkvæmni gætti meir en karlmensku í sögum hans. Ekki verður heldur sagt að hann hafi skrifað neitt, sem frábært væri að listargildi. En það munu vinir hans hafa séð rétt, að í honum var meira skáld en í flestum öðrum jafnaldra hans.

Árið 1929 kom út einkennileg kvæðabók, **Mansöngvar til miðalda**, eftir Jóhann Frímann Guðmundsson. Síðar komu **Nökkvar og ný skip** 1934, önnur kvæðabók, og **Fróðá**, sjónleikur í fjórum þáttum 1938. Var það leikið á annan í jólum það ár af Leikfélagi Reykjavíkur, og gekk fram eftir vetri.

Jóhann Frímann Guðmundsson er fæddur 27. nóv. 1906 að Hvammi í Langadal. Hann tók gagnfræðapróf á Akureyri vorið 1923, en fluttist á næstu árum út í lönd: Khöfn og Askov 1925-26, klaustrið í Clairvaux, þar sem Laxness sat, 1926, Stavanger 1926, Rvík, Akureyri 1927, Sevastopol 1933! Manni gæti komið til hugar, að hann hafi verið að elta Laxness, enda virðist hann hafa fengið aðkenningu af kaþólsku í klaustrinu góða; þess kennir í hinni fyrstu bók hans, sem er um "fjarska þann, er skilur hreinar og óhreinar ástir." En þessir "mansöngvar" snúa andliti sínu til miðalda, og Jóhann er ólíkur öllum að því, hve einhuga hann horfir í þá átt í kvæðum sínum — og leikriti. Annars virðist mér leikriti hans um Þórodd skattkaupanda og Þuríði á Fróðá helst kippa í kyn til leikrita þeirra Davíðs Stefánssonar (**Munkarnir á Möðruvöllum**) og A. G. Þormars (**Dómar**). Sem stendur er ómögulegt að segja hvað úr þessum rómantíska höfundi kann að verða.

Á því merkilega herrans ári 1930 kom út í Berlín smásagnasafn á íslenzku, sem bar hið yfirlætislausa nafn: **Í fáum dráttum.** Höfundurinn var Halldór Stefánsson, bankamaður í fríi suður í Berlín. Sögurnar höfðu jafnframt komið út í þýðingum í þýzkum blöðum.

Halldór Stefánsson er fæddur 1. desember 1892 í Kóreksstaðagerði í Hjaltastaðaþinghá. Var faðir hans Stefán Stefánsson, síðan um langt skeið póstafgreiðslumaður og síma-

stjóri á Eskifirði, og þar mun Halldór hafa alist upp. Hann lærði prentiðn, en fékst síðan við símagæslu, verzlun og bankastörf. Nokkrar smásögur og kvæði í tímaritum ("Hjálp", Eimr. 1921, "Fjallvísur" Iðunn 1923) vöktu enga athygli. Því meir tóku menn eftir bókinni **Í fáum dráttum.**[1]

Raunar mun Halldór hafa átt það að þakka hinni sósíalistisku stefnu sinni, að flokksbræður hans gerðu svo mikið úr þessu fyrsta riti hans. Stefnan lýsti sér í samúð hans með smælingjum, hatri á kaupmanninum og kaldhæðni, sem minti á Gest Pálsson. Hún var kannske skýrust í sögunni "Nýmálað". Hann var þar nokkuð fálmandi í efnisvali, og eigi allfáar af sögunum gerðu meira að "leitinni á sálarsviðinu" er einkendi tímann á undan, heldur en úr sjónarmiði öreiganna. Vott um þetta ber hinn einkennilegi sjómaður í "Rún", mótaður af landsháttum og æfikjörum, "Valvan", sprottin úr austfirzku hrika-umhverfi og austfirzkri þoku, og síðast en ekki sízt "Dulmögn", þar sem sjálfur frum-maðurinn stingur fram hófnum. Í "Hrotur" verða huldir sálarkraftar manni að bana. En það sem gaf bókinni gildi var tilraun sú, er þar var gerð með nýjan stuttorðan stíl. Að sú tilraun var gerð viljandi sýnir nafn bókarinnar.

Þessi stíll er orðinn miklu markvissari í síðari bók Halldórs **Dauðinn á þriðju hæð** 1935. Jafnframt er efnisvalið orðið fast: Halldór lýsir nú mönnum og dýrum í hinu kaldræna umhverfi borgarinnar. Loks er hér á ferð alveg nýr stíll í bygg-ingarlist smásögunnar, eins og sjá má af fyrstu sögunni, sem bókin er nefnd eftir. Örvæntingarfullur öreigi kemur utan úr grárri morgunskímu vetrardagsins, gengur upp á þriðju hæð hússins og hengir sig úti fyrir húsdyrunum sínum. Þetta er Grand Hótel saga Vicki Baum en miniature og prýðilega gerð.

Það er ekki mikið að vöxtum sem liggur eftir Halldór auk þess sem hér er talið. Fáeinar sögur í **Iðunni** og **Rétti.** En hinn sérkennilegi stíll hans markar honum bás einum sér meðal höfunda tímabilsins.

Tveim árum eftir að **Í fáum dráttum** kom út, kom **Bárujárn** (1932) smásagnasafn eftir Sigurð B. Gröndal. Hann hafði að vísu fyr gefið út kvæðasafn **Glettur** 1929, mest stemmingar eftir tískunni frá 1920. Og síðan hefir hann gefið út smásagnasafnið **Opnir gluggar** 1935.

Sigurður B. Gröndal er fæddur 1904[1] og hefir unnið fyrir sér sem þjónn bæði á millilandaskipum og í veitingasölum. Sjómenskuna má lesa út úr sumum kvæðum hans og sögum.

Hann byrjar, sem sagt, eftir hinni lýrísku tísku frá 1920, en um 1928 fer að heyrast ádeilutónn hjá honum, miðstéttin reykvíkska er skopteiknuð ,en tekið svari olnbogabarna þjóðfélagsins, skækna, götustráka og stéttvísra verkamanna. Hann er orðinn sósíalisti. En það er lítið bragð að sögum hans. Hann bregður fyrir sig skopmyndagerð (parodiu burleskum) ; hún liggur í

1) Sjá annars um hann "Skáld á leið til sósíalismans" eftir Einar Olgeirsson, **Rétti** 1932, XVII: 95—116.

1) Sjá **Rétt** 1932, XVII: 95—116.

ættinni og kynni að þroskast með aldrinum, ef hann legði rækt við hana. Síðasta bók S. B. Gröndals er kvæði: **Skriftir heiðingjans** 1938.

Sama árið og Sigurður B. Gröndal kemur nafni hans, Sigurður Helgason fram á sjónarsviðið með smásagnabókina **Svipir.** Það eru átta smásögur, hin fyrsta hafði birzt í **Eimreiðinni** 1926 og var skrifuð á Eiðum árið áður. Höfundurinn er sýnilega austfirðingur, kunnugur á Héraði, Seyðisfirði og víkunum þar norður undan, en eg hef ekki náð í upplýsingar um hann. Af myndum að dæma virðist hann vera nálægt fertugu.

Hinar fyrstu sögur hans voru fremur bragðdaufar. En síðan hefir hann skrifað tvær bækur: **Ber er hver að baki** 1936 og **Og árin líða** 1938 (þrjár sögur), sem eru mjög sæmilegar, þótt ekki beri þær af enn sem komið er. Sigurður er raunsæismaður. Hann tekur sárt til fátæklinganna á austfirzku andnesjunum, og lýsir lífsbaráttu þeirra af trúmensku við sannleikann. Þó verður ekki sagt að hann sé bölsýnn; hann mun vera snortinn af mannúð Einars H. Kvaran, enda hefir lífið kannske kent honum að þau sárin, sem beiskast svíða í bili, eru ekki ávalt ólæknandi. Einn af beztu kostum Sigurðar er hinn einfaldi tilgerðarlausi stíll hans.

Árið 1933 komu **Dætur Reykjavíkur** I. Sögur eftir Þórunni Magnúsdóttur. Þetta voru smásögur. En svo komu **Dætur Reykjavíkur** II: **Vorið hlær,** fyrri hluti 1934 og **Dætur Reykjavíkur** III. **Vorið hlær,** síðari hluti 1938. Og loks **Að sólbakka** 1937 og **Líf annara** 1938.

"Dætur Reykjavíkur" minna mann ósjálfrátt á "Reykjavíkurstúlku" Kambans og **Þrítugustu kynslóðina** hans. Var það svo að Reykjavíkurstúlkan hefði fengið málið sjálf? Svo var að sjá, einkum á sögu stallsystranna í **Vorið hlær.** Sú sem söguna segir er hámódern, ætlar sér að verða rithöfundur og hvað eina. Og vor-lífinu er lýst á þessu hispurslausa, hálfglannalega, hálf-naiva máli, sem einkennir Reykjavíkur stúlkurnar, að minsta kosti meðan þær eru á silkisokka-árunum. Stjórnmál og stefnur koma þarna ekki til greina, nema sem óraunsær heimur bak við veruleikann, hvers yfirborð er kvenleg snyrting, böll, bíltúrar og útilegur, en hvers kjarni er ástin og gamaldags staðfesta í skapgerðunum, þrátt fyrir yfirborðs flausturshátt nútíðarinnar.

Þórunn Magnúsdóttir er að vísu fædd í Reykjavík 20. júlí 1910 af borgfirzkum foreldrum, en hún ólst upp í norðlenzkri sveit, lengst í Klifhaga, Öxarfirði (1918-24). Þar misti hún heilsuna, og lítið bætti það úr skák þótt fósturforeldrar hennar flyttu til Reykjavíkur. Fátækt og heilsuleysi virðist hafa verið hlutskifti hennar lengst af, að undanteknu einu brosandi ári sem hún átti í Noregi (1935). Ef til vill er það einmitt þess vegna að **Dætur Reykjavíkur** baða í ljósi vorsins og hafa hrossheilsu æskunnar.

En besta bók hennar, **Að Sólbakka** er sveita-saga, eða réttara, saga föðurlausrar telpu sem elst upp á sveit, lendir þegnsamlegast í öllum þeim raunum, sem slíkrar

stúlku-kindar kunna að bíða, en rífur sig þó út úr því að lokum með heiðri og sóma. Það er góðs viti að Þórunn hefir skrifað þessa sögu svo að hvergi minnir á Sölku-Völku H. K. Laxness, jafn-lík og örlög þeirra eru. Eg sé ekki betur en að með henni hafi hún tekið sér sæti á bekk þeirra yngri höfunda, sem einhvers má af vænta í framtíðinni, — ef hún heldur heilsunni.

Þó margt sé vel um síðustu bók Þórunnar, **Líf annara**, virðist mér hún ekki komast til jafns við **Að Sólbakka**. Ef til vill er það því að kenna, að bygging hennar er lausari fyrir, heildarsvipurinn ekki ákveðinn. Annars er sú bók um einstaklinga gegn almenningsálitinu í íslenzku þorpi.

Sama árið og Þórunn Magnúsdóttir sendi frá sér **Dætur Reykjavíkur** kom út lítil ljóðabók, **Þakkir**, eftir aðra Reykjavíkur dóttur: Rósu B. Blöndals. Hún er fædd í Reykjavík 20. júlí 1913. Faðir hennar var löggæslumaður þar, en að einhverju leiti hefir hún þó alist upp í sveit, eins og sjá má af kvæðum hennar. Á kennaraskólann gekk hún (1932-34), tók gott próf og er nú gift kenslukona í Reykjavík.

Það er ljóðrænt vorveður í ljóðakveri hennar, hún fagnar æskunni, þakkar daga hennar, sem hún veit að ekki koma aftur. Vikivakar og fornkvæði eru þar og, enda er konan sýnilega rómantísk að upplagi. Þetta kemur enn berar fram í skáldsögunni **Lífið er leikur** 1938, sem telja má ágæta byrjendabók. Hún er um stallsystur sem leggja upp í lífið, leikandi við hvern sinn fingur, en komast áður en varir í öngþveiti ásta og sjúkdóma. Það tekst ekki betur en svo, að þær unna sama manni báðar, en hitt er þó verra að þessum manni er enginn fiskur um hrygg vaxinn. Hann kann ekki að velja, tekur fyrst þessa og síðan hina, sem hann bregst hryggilega að lokum dauðvona á berklahæli. En þrátt fyrir "sorgirnar þungar sem blý", andar bókin ljóðrænni æsku og björtum vonum um líf og fagran leik. Stíllinn er ljóðrænn, fellur vel að efninu, og er merkilega persónulegur hjá ekki eldri höfundi.

Sama árið og þær Þórunn Magnúsdóttir og Rósa B. Blöndals komast á prent komu líka út **Kvæði** eftir Guðmund Daníelsson frá Guttormshaga. Þau vöktu ekki mikla athygli, en voru þó talin þess verð að berast saman við **Fagra jörð** eftir Tómás Guðmundsson, sem dæmi upp á ljóð sveitamanns, sem enn hefir ekki fundið sjálfan sig á braut hins eina sáluhjálplega sósíalisma. En brátt sýndi Guðmundur að hann hafði byrgði gnóga þar sem aðrir höfðu ekki krepping fullan, jafnvel þótt á skorti jafnaðarmenskuna. Þetta fundu menn er menn lásu **Bræðurnir í Grashaga** 1935 og framhaldið **Ilm daganna** 1936.

Guðmundur Daníelsson er fæddur í Guttormshaga í Holtum 4. okt. 1910, elsti sonur efnahjóna, sem þar búa. Guðmundur fór fyrst á Laugarvatnsskólann, síðar á Kennaraskólann, útskrifaðist þaðan eftir tveggja ára nám 1934. Fór utan (Norðurlönd, Þýzkaland og England) sumarið 1936, en hefir annars stundað barna-kenslu á vetrum í sveit, en útiverk á sumrum.

Kvæði Guðmundar bergmáluðu

nokkuð af Davíð Stefánssyni, Þorbergi Þórðarsyni og Laxness. Þau voru full af vorstemningu, útþrá og fyrirheitum um frægðarferil, þótt hann ætti að kosta svartar syndir. En í raun og veru var ekkert á þeim að hafa um höfundinn.

Öðruvísi brá þegar **Bræðurnir í Grashaga** komu út. — Sigurður Einarsson, sunnlendingur, kvað bókina með ólíkindum vel skrifaða af byrjanda. Stíllinn væri sjálfstæður og frásögnin svo breið, að maður fengi einhvernvegin alla bygðina með. "Í fyrsta sinn stígur Suðurlandsundirlendið fram í skáldsögu."[1] Þetta var orð og að sönnu. Þessi bók um ástir og fórnir þeirra bræðra er fyllri af grósku en nokkur önnur byrjendabók síðan á dögum þeirra Hafnarskáldanna. Að vísu hefir höfundur lært bæði af Hagalín og einkum af H. K. Laxness bæði í orðfæri og stíl, — nema svo sé að þeir Laxness skrifi það sem kalla mætti Sunnlenzku, en á því hef eg minni trú, enda hafa góðir Sunnlendingar fullyrt að svo sé ekki. Ekki vantar heldur í bókina hina kaldrænu samúð með lítilmagnanum og manninum, sem ávalt á þá höndina sem gefur, en þiggur aldrei. Vera má og að af þeim orsökum sé illmenni bókarinnar teiknuð svartar, en annars mundi. En eiginlega er þó langt frá því að Guðmundur eigi hinar miskunarlausu áróðurs-ýkjur Laxness. Miklu líkari virðist sagan vera því, að hún hefði verið skrifuð til að létta áhrifa-magni umhverfisins af höfundi, eins og **Saga Borgarættarinnar**. En aftur ber þar að sama brunni, að höfundur mundi varla hafa getað skrifað svo um héraðið sitt, ef Laxness hefði ekki verið búinn að sýna honum hvernig umhverfið var, — frá fjarlægu sjónarmiði.

Fyrri bókin gerist uppi í Grashaga, þar sem tvinnuð eru örlög bræðranna og kaupakonu og dóttur hennar, hin síðari gerist í Ósahverfinu, sem minnir á Þykkvabæinn, þar sem betri bróðirinn gengur þyrnibraut sína á enda, en (fóstur) sonur hans vex upp. — Sagan tekur þennan fósturson síðar í æfintýraför út í eyjar, og skilar honum loks upp í Grashaga til hins virðulega föður (bróður) síns. Framhaldið er ókomið, — og kemur sennilega aldrei.

Síðasta bók Guðm. Daníelssonar frá Guttormshaga ber nafnið **Gegn um lystigarðinn** (1938, skrifuð 1936). Það er sagan af uppreisn Hrafns Hallssonar "móti tregðu og hversdagsleika lífsins. Hann var gæddur of miklum þrótti til þess að ganga hlýðinn og auðsveipur undir ok feðra sinna og alt það gamla, sem hann hataði, en skorti þó nokkuð á til þess að ganga sigrandi inn á nýjar brautir. . . . Hann var barn hinnar meyru moldar og sólþyrsta gróðurs og þreifst því ekki meðal hugsjóna og baráttu-bræðra sinna í grýttum jarðvegi borgarinnar. Þeir voru eyðimerkurjurtir, sem varðveittu safa sinn og mýkt í þurru spottsku hýði, sem reif ef við það var komið. Hefði hann aðeins átt seigju þeirra, . . . hefði hann vafalaust náð sínu marki." Þetta er í stuttu máli saga skáldsins, hins íslenzka skálds sem beinir vængi hátt,

---

1) Alþbl. 25. sept. 1935.

en missir flugsins þegar lífið leggur honum fjötur um fót, og forpokast sem sveita-maður. Þessa forpokun má að vísu sjá frá alt öðru og glæsilegra sjónarmiði, sjónarmiði Hamsuns í **Gróður jarðar.** En höfundur hefir a. m. k. ekki tileinkað sér það sjónarmið, þótt hann á hinn bóginn virðist jafnlangt frá því að dæma söguhetju sína frá hinu stéttvísa sjónarmiði öreigaskáldanna. Yfirleitt er þetta mjög hlutlaus saga, og virðist því sanna grun þann er öreigaskáldið Jóhannes frá Kötlum hafði um hið upprennandi skáld, að hann myndi nokkuð laus í fylkingu. Þrátt fyrir það er sagan tvímælalaust framför, sjónarmiðið er sjálfstæðara, stíllinn persónulegri. Annars verður fróðlegt að sjá hvernig Guðmundur vex á næstu árum. — Hann hefir numið hinn kaldhæðna ádeilustíl af Laxness, en fari svo, að hann komist ekki undir lag með þeim öreiga-höfundunum, þá hlýtur hann að breyta um stíl.

Árið eftir **Kvæði** Guðmundar Daníelssonar komu **Tindar** eftir Þorstein Jósepsson, ekki ómerkileg byrjandabók (1934).

Þorsteinn Jósepsson er fæddur 18. júlí 1907 á Signýjarstöðum í Hálsasveit Borgarfirði, þar ólst hann upp hjá foreldrum sínum og þar á hann enn heima. Skólamentun hlaut hann ekki aðra en fyrsta bekkjar nám í Mentaskólanum (1920-21). En hann fór utan til Þýzkalands (Províslands) og Sviss 1929 og aftur 1933, til Sviss, þar sem hann las þýzkar bókmentir við háskólann í Zurich. Frá þessum utanferðum hefir hann sagt í frábærlega fjörlegri ferðabók **Æfintýri förusveins** 1935. Sumarið 1936 fór hann með íslenzka flokknum til Ólympíuleikanna í Berlín, því hann hafði fyrr á árum tekið allmikinn þátt í íslenzku íþróttalífi. Árið eftir kom svo ferðabókin **Undir suðrænni sól** (1937).

Áhugi Þorsteins Jósepssonar á bókmentum vaknaði, er hann las Victor Hugo (1929). En sá maðurinn sem dýpst áhrif hafði á hann var Nietzsche. Þessa gætir í **Tindum,** sem er óvenjuleg bók eigi aðeins fyrir þann ofsa tilfinninganna, er þar brýst fram, heldur einnig fyrir dirfsku heimspeki þeirrar er hún boðar. Það er heimspekin um takmarkalausa fórnarlund konunnar, og sífelda tindsækni mannsins. Þessi heimspeki er boðuð í sköpunarsögunni "Tindar", sem bókin hefst á. Ekkert má hefta för hins brattgenga manns, svo framarlega sem leiðin er í samræmi við hið insta eðli hans, annars getur illa farið ("Haust", "Valshengjan"). Ekki verður það sagt að Þorsteini hafi tekist að klæða boðskap sinn í sígildan búning í þessum fáu smásögum. Enn spáir bókin honum margri Valshengjunni, og klífi hann þær, er ekki víst nema hann komist upp á hæsta tindinn.

Árið 1934 var veltiár í bókmentunum. Auk **Tinda** komu þá **Og björgin klofnuðu** eftir Jóhannes frá Kötlum, **Sýnir** eftir Sigurð Eggerz, **Lassarónar,** skemtileg sjóarabók, eftir Sigurð Haralz, **Kossar** eftir Þ. Þ. Þ., **Strákarnir sem struku,** barnabók eftir Böðvar frá Hnífsdal og **Við Álftavatn,** barnabók eftir Ólaf Jóhann Sigurðsson. Í Osló kom **Höit flyver ravnen. Roman,** eftir Snorra Hjartarson.

Ef til vill voru **Lassarónar** skemtilegasta bók ársins. Höfundurinn, Sigurður Haralz, sonur sr. Haralds Níelssonar (f. 1901) tekur hér upp þann góða sið, sem ýmsir Íslendingar frá Jóni Indíafara til Sveinbjarnar Egilssonar hafa æft: að segja frá æfintýrum sínum á einföldu máli. Æfintýri farmanna þurfi engra listarbragða til þess að vera skemtileg. Síðan hefir Sigurður bætt annari bók við (**Emigrantar** 1936) og skrifað nokkrar sögur fyrir blöðin.

Barnabókin **Við Álftavatn** vakti líka talsverða athygli. Ekki sízt af því að höfundurinn var svo ungur (15 ára) og stórhuga. Hann var ákveðinn í að verða rithöfundur. Næsta ár kom svo barnabókin **Um sumarkvöld** með smásögum (1935). Og loks 1936 kom fyrsta skáldsagan **Skuggarnir af bænum**. Um söguna segir höfundur í viðtali við **Alþýðublaðið** 15. marz 1936: "Eg ætla mér að skapa persónu, sem elst upp við þær breytingar sem eru og hafa verið á undanförnum 30 árum, lýsa nákvæmlega hvernig persónan skapast upp úr þeim andstæðum sem hún hefir átt við að búa í erfiði sveitalífsins og sambandi hennar við náttúruna. Skýra hvernig söguhetjan býr að æskuáhrifunum og hvernig þau setja svip á hana. Þetta er sveitadrengur, sem lendir 10 ára gamall á flæking, er heimilið flosnar upp. Lýsi draumum og vonum drengsins vetur og vor. Læt hann vera í sveit til þrítugsaldurs; er hann fer til Reykjavíkur. Þar lýkur fyrsta hluta."

Í raun og veru nær sagan ekki alveg svona langt. Hún er bara tveir fyrstu áfangarnir af æfi kotungssonarins: heima í kotinu og í fyrstu vistinni, þar til hann gengur úr henni.

Eins og vænta mátti, ber sagan miklar menjar Laxness bæði um sjónarmið og byggingu. Faðir drengsins er í ætt við Bjart á Sumarhúsum. Hreppstjórinn minnir á embættisbróður sinn í **Sjálfstæðu fólki**. Og móðir drengsins, sem séð hefir betri daga hjá frú Guðrúnu, prestskonu, minnir á konu Bjarts, sem ekki kunni aðferðum kotbúskaparins. Málfarið og blærinn alt minnir á Laxness. Og aftur getur manni dottið í hug, hvort hér sé sunnlenzka á ferðinni. En hvað sem þessu líður þá er sagan vel sögð, svo vel að Laxness sjálfur hefði vrala gert betur. Þetta gefur góðar vonir um að Ólafur verði ágætur rithöfundur þegar honum vex þroski og fiskur um hrygg. Og um jafnungan mann er engin ástæða til að efast.

Ólafur er fæddur 26. sept. 1918, og uppalinn að Torfastöðum í Grafningi. Þaðan er útsýn til Álftavatns, er hann skrifaði um fyrstu sögu sína er á prent kom. (Fyrstu söguna segist hann hafa skrifað 7 ára, eins og flestir góðir höfundar hafa gert). Um skólagöngu Ólafs er mér alt ókunnugt. Veturinn 1936-37 fór hann utan til Danmerkur.

Það er enginn efi á því, að þeir sunnlendingarnir Guðmundur Daníelsson og Ólafur Jóh. Sigurðsson eru framtíðar mennirnir í íslenzkum bókmentum ef þeir lifa. En framtíðin ein getur leitt í ljós hvernig þeir þroskast. Báðir standa þeir á herðum Laxness, báðir skrifa ádeilur á ástandið eins og það er. Þó

er greinilegur munur á rithöfundareinkennum þeirra. Guðmundur er karlmannlegri, grófari, hrjúfari, glettnari, Ólafur er viðkvæmari, fínni, rómantískari. Hann hefir alist upp "við sundin blá" eins og Tómás Guðmundsson. Mundurinn getur verið aldursmunur: Það eru átta ár á milli þeirra; líklega er hér þó um föst höfundareinkenni að ræða.

Þá er að víkja að einu byrjendabók ársins, sem út kom á norsku: **Höit flyver ravnen, Roman** eftir Snorra Hjartarson. Það er mjög snotur byrjendabók um margrætt efni: listamanninn í klípu milli ástar sinnar og listar. Eg veit ekki hvernig bókinni hefir verið tekið, eg veit heldur ekki til þess, að höfundur hafi sent frá sér fleiri bækur.

Snorri Hjartarson er fæddur í Arnarholti í Borgarfirði 1907, sonur Hjartar Snorrasonar alþingismanns og Ragnheiðar Torfadóttur frá Ólafsdal. Snorri gekk á Flensborgarskólann, en síðar fór hann til Noregs í för Kristmanns Guðmundssonar. Kvæði eftir hann birtust í **Eimreiðinni** 1930 og **Iðunni** 1931. Eitthvað fleira mun hann hafa skrifað á norsku og dönsku sem mér er ókunnugt um.

Árið 1935 er eins fátækt að frumsmíðum og hið fyrra árið var frjótt. Þó kemur þá út fyrsta bók Elinborgar Lárusdóttur: **Sögur.** Síðan hefir hún gefið út: **Önnu frá Heiðarkoti** 1936 og **Gróður** 1937, smásagna safn.

Elinborg Lárusdóttir er fædd 12. nóv. 1891 að Tunguhálsi í Skagafirði. Í Skagafirði ólst hún upp, gekk á kvennaskóla á Blöndósi og Kennaraskólann í Rvík (1912-14). Á stríðsárunum var hún veik á Vífilstaðahæli. 1918 giftist hún Ingimar Jónssyni presti, síðar skólastjóra í Rvík. Elinborg fór ekki að skrifa fyr en 1932. En **Sögum** hennar var vel tekið. Einar H. Kvaran fylgdi þeim úr hlaði með góðum formála. Enda mátti það. Sumar smásögurnar, helst þær sem fjalla um smælingja, olnbogabörn og eldra fólk minna á það sem Einar Kvaran hefir bezt skrifað. Hér er tvímælalaust styrkur þessarar nýju skáldkonu. Aftur á móti virðast mér lengri sögur hennar mjög mishepnaðar, þrátt fyrir góðan tilgang, — og góða ritdóma. Eg hygg samt, að ef hún legði rækt við fólkið, sem er að eldast, gæti hún enn numið sér óyrktan blett í íslenzkum bókmentum.

Þó að byrjenda-bók Jóns Aðils, **Við horfum á lífið** (Rvík, 1936) sé ekki merkileg, þykir rétt að nefna hana hér, vegna þess, að höfundurinn mun vera hinn eini þjóðræknissinni, sem sent hefir frá sér sögusafn.

Jón Þórður Aðils er fæddur í Reykjavík 15. janúar 1913, sonur þeirra Jóns Jónssonar Aðils prófessors í sögu Íslands og Ingileifar Snæbjarnardóttur. Jón Þ. Aðils tók gagnfræðapróf á Mentaskólanum 1929 og fékst síðan við símavinnu, skrifstofustörf og leiklist. Hann var einn af stofnendum þjóðræknisflokksins (2. jan. 1934) og hefir síðan gegnt ýmsum trúnaðarstörfum fyrir hann, sem formaður o. fl.

Áður höfðu komið smásögur eftir hann í **Fálkanum** og **Mjölni.** Annars er engu að spá um manninn eftir

bók hans. Sumar sögurnar eru fremur viðvaningslegar. En það er í þeim ást Reykvíkingsins á sveitum og öræfum landsins, lotning fyrir hinum gömlu verkalúnu bændum, ásamt heilbrigðum skilningi á því að lífið er starf, en ekki skemtanir eða kaffihúsasetur á Hótel Borg.

Það er of snemt að geta nokkru í eyðurnar um höfunda þá, sem komið hafa fram síðan 1936, enda kann eg aðeins skil á tveim þeirra: Hirti Halldórssyni, er gaf út smásagnasafnið **Hraun og malbik** 1936 og Stefáni Jónssyni, höfundi að **Konan á klettinum** 1937, sem líka eru smásögur.

Hjörtur Haldórsson er fæddur í Reykjavík 18. júní 1908, en ólst upp á Borðeyri þar sem faðir hans Halldór Kr. Júlíusson var sýslumaður. Varð stúdent 1928, fór ári síðar til Khafnar og lagði stund á músík (fiðlu, píanó). Að prófi loknu var hann um tíma í Vínarborg, en kom til Íslands 1934. Þar fékk hann ekkert að gera, fór því aftur til Kaupmannahafnar. Skrifaði hann á leiðinni smásöguna "Hraun og malbik" og birti hana ásamt fleirum í dönskum blöðum. Síðan lét hann safnið koma út á íslenzku. "Hraun og malbik" er ágæt skyndimynd af frægum íslenzkum málara, og fleiri sögur eru vel sagðar. — Vorið 1938 fór Halldór til Canada, bjó um tíma í Wynyard, Sask., en hvarf heim aftur bráðlega.

Stefán Jónsson er fæddur að Þorgautsstöðum í Borgarfirði 1905, af bændafólki kominn. Stefán gekk á Laugarvatnsskólann tvo vetur, síðan á Kennaraskólann (útskr. 1934). Nú er hann kennari í Austurbæjarbarnaskólanum. Stefán vann verðlaun **Eimreiðarinnar** fyrir smásöguna "Konan á klettinum" 1933. Síðan hafa birst eftir hann smásögur í tímaritum (**Dvöl, Iðunn, Rauðir pennar**). En smásagnasafnið: **Konan á klettinum** kom ekki fyr en 1937. Í því eru laglegar sögur.

Í þessu yfirliti hygg eg að ekki sé taldir aðrir höfundar en þeir, sem segja má um með sanni að þeir hafi eitthvað til brunns að bera, eða séu a. m. k. ekki óefnilegir byrjendur. Hvað úr þeim kann að verða er auðvitað alt undir hælinn lagt.

Eg hefði líka gjarnan viljað taka upp Indriða Indriðason (**Örlög** 1930, falleg byrjendabók) og Jón H. Guðmundsson (**Frá liðnum kvöldum** 1937, ekki ósnotrar smásögur), en um þá höfunda veit eg ekki neitt. Á því er og varla nokkur vafi, að fram hafa komið í tímaritunum höfundar, sem eru engu óefnilegri en þeir, sem hér eru taldir; en eg hef gert mér að reglu að taka þá eina, sem bækur hafa ritað.

Hvaðan eru nú þessir ungu höfundar? Fimm úr Reykjavík, þrír úr Borgarfirði, tveir af Suðurlandsundirlendinu, tveir Austfirðingar, einn Eyfirðingur (†), einn Skagfirðingur, einn Vestfirðingur og einn af Vesturlandi (?). Reykjavík, Borgarfjörður og Suðurland eru sýnilega leiðandi, en enn sem komið er virðast sveitapiltarnir ætla að snúa á Reykvíkingana.

Þá er ekki ófróðlegt að athuga mentun þessara manna. Tveir hafa stúdentspróf (annar þeirra dáinn), fjórir hafa haft einhverja gagnfræðaskólamentun, a. m. k. Fimm eða sex hafa haft kennaraskóla-

próf, sumir þeirra hafa líka gengið á alþýðuskóla (Laugarvatn). Einn virðist hafa verið á Eiðaskóla, en þrír hafa sama sem enga skólagöngu. Mér er að vísu ekki fullkunnugt um alla, en þetta mun nálægt sanni.

Hvaða stefnum í bókmentunum fylgja þessir ungu höfundar? Því er ekki svo auðsvarað, því það er blendingur í þeim mörgum. Flestallir eru í tengslum við mannlýsinga-stefnuna, sem Hafnarskáldin eru fulltrúar fyrir. Svo er um Davíð Þorvaldsson, Snorra Hjartarson, og Rósu Blöndals. Í Davíð og Snorra er mikið af innsæi, Rósa er auk þess óvenjulega lýrisk. Hreinræktaðir hugsæismenn (romantics) munu þeir vera Jóhann Frímann og Þorsteinn Jósefsson. Elinborg Lárusdóttir heldur hugsjónum mannúðarinnar á lofti, en Þórunn Magnúsdóttir sjálfstæðiskröfum einstaklingsins á rómantísk-realistiskan hátt. Sigurður Haralz er áhorfandi, sem hefir gaman að veröldinni; Sigurður Helgason, Hjörtur Halldórsson og Stefán Jónsson eru líka raunsæir menn, sem heldur virðast hallast á sveif umbótamanna. Loks eru þeir G. M. Magnússon, Halldór Stefánsson, Sig. B. Gröndal, Guðmundur Daníelsson og Ól. Jóh. Sigurðsson annaðhvort einhuga ádeilumenn á núverandi þjóðskipulag, eða meir og minna undir áhrifum H. K. Laxness.

Þess ber líka að gæta, að árin 1935-36 eru veltiár fyrir þessa byltingasinnuðu rithöfunda, eins og bezt sézt á því, að þá taka þeir, undir forustu Kristins E. Andréssonar, að gefa út tímaritið **Rauðir pennar.** Úr þessu verður svo bókmentafélagið **Mál og menning,** sem nú er eitt af sterkustu bókaútgáfufélögum á landinu, og hefir alls ekki bundið sig við boðskap kommúnista einan, heldur reynir á allan hátt að bæta úr brýnni bókaþörf alþýðu, og hefir sýnt lofsverðan áhuga á þjóðlegum fræðum. Meðal annars hefir þetta félag nú boðað merkilegt ritsafn, sem það ætlar að birta árin sem Ísland segir í sundur við Danmörku og á að kallast **Arfur Íslendinga.**

Þessi ráðstöfun er að vísu enn í skauti framtíðarinnar, en hún hefir þó hrundið af stað merkri nýjung. Þeir stjórnmálaflokkar, sem nú fara með völd, hafa látið sér atorku kommúnistanna að kenningu verða og ætla að hefja nýja og betri ríkisútgáfu á næstu árum, til þess að greiða veg ritum og höfundum í samkepni við **Mál og menning.** Eflaust er þetta ekki **aðeins** að þakka atorku kommúnista, heldur líka sameiningu allra hinna þingflokka þetta ár undir hinni nýju þjóðstjórn. Því má heldur ekki gleyma að með síðustu bók sinni, **Sturlu í Vogum** 1938 hefir Hagalín að vísu kanske ekki skapað betra verk en Laxness, en þó svo gott verk í jákvæðum þjóðlegum anda, að það jafnast á við það sem Laxness hefir haft að bjóða síðan **Sjálfstætt fólk** kom. Alt virðist þannig benda á að þjóðrækin rómantík eigi leikinn á ný á næstu árum, ef ekkert óvænt kemur fyrir, og ef þeir eignast ritfæra menn, því enn eru ritfærustu mennirnir í vinstra fylkingararmi.

Fáein minningarorð um Ragnar E. Kvaran

Eftir G. Arnason

Það er með öllu óþarft að rita langt mál með mynd Ragnars E. Kvaran í Tímariti Þjóðræknisfélagsins; enda er ekki til þess ætlast. Hans hefir verið minst svo rækilega annars staðar, að alt, sem hér yrði sagt, yrði aðeins endurtekning á því, sem búið er að segja. Hér skal því, í sem fæstum orðum, gerð grein fyrir sumu af því helzta af starfi hans í þágu Þjóðræknisfélagsins.

Ragnar E. Kvaran kom til Winnipeg frá Íslandi snemma árs 1922 til að taka við prestsembætti við Sambandssöfnuðinn í Winnipeg. Hann sat fyrst á þingi Þjóðræknisfélagsins það sama ár, og þar flutti hann eitt af sínum fyrstu erindum vestan hafs; var það erindi flutt eitt samkomukveldið á þinginu og var um smásagnagerð; jafnframt því las hann upp þrjár stuttar sögur. Þótti öllum, sem þar hlustuðu á hann, mikið koma til erindisins sjálfs og þá ekki síður til snildar hans í upplestri. Þótti fólki, hvar sem hann fór eftir það, meðan hann dvaldi hér vestra, það ein hin bezta skemtun, að heyra hann lesa stuttar sögur og syngja, því eins og kunnugt er, var hann raddmaður hinn bezti.

Á þessu fyrsta Þjóðræknisþingi, sem hann sat, starfaði hann í ýmsum nefndum, og kom áhugi hans fyrir öllu þjóðræknisstarfi þar strax í ljós. Var hann svo upp frá því öll þau ár, sem hann dvaldi hér, einn með allra starfsömustu og áhugasömustu meðlimum félagsins. Hann átti lengst af sæti í stjórnarnefnd þess og var hvað eftir annað kjörinn til að gegna áríðandi og vandasömum störfum í því. Árið 1924 var hann kosinn varaforseti og endurkosinn árið eftir, 1927 varð hann forseti félagsins og var endurkosinn 1928, 1929 til 30 var hann aftur vara-forseti og ritari 1930 til 31, 1931 var hann enn á ný kosinn varaforseti og var það unz hann hvarf heim til Íslands árið 1933.

Hann starfaði í fjölda mörgum nefndum bæði á þingum félagsins og á milli þinga; yrði það alt of langt mál að telja þær allar. Einnar verður þó að geta, en það er "heim-

fararnefndin", sem svo var nefnd. Sú nefnd var fyrst kosin á ársþingi félagsins 1927, og voru þá fimm menn í henni, en síðar var bætt við í hana svo að á endanum urðu nefndarmenn ellefu eða tólf. Var Ragnar E. Kvaran ritari þeirrar nefndar, eftir að hann kom í hana, og vann í henni af miklum áhuga og með þeirri lægni og lipurð, sem honum var lagið. Eins og kunnugt er, urðu all-snarpar deilur um heimferðarmálið í blöðunum, og þurfti nefndin að verja gerðir sínar. Munu flestar greinarnar, sem um það mál voru ritaðar, af hálfu nefndarinnar, hafa verið samdar af honum. Voru þær, eins og vænta mátti, prýðilega ritaðar, ljósar og sannfærandi og lausar við alla áreitni í garð andstæðinganna og æsingar. Var starf hans alt í þeirri nefnd mjög lofað af nefndarmönnum hans.

Hér er ekki rúm til þess að minnast að nokkru gagni á ritstörf Ragnars E. Kvarans yfirleitt; en það er mikið, sem eftir hann liggur, ekki eldri maður en hann varð, af frumsömdum ritgerðum um margs konar efni, prentuðum ræðum og þýðingum. Vonandi kemst sú tímabæra uppástunga séra Jakobs Jónssonar, að út verði gefið safn af ritgerðum og ræðum eftir hann, einhvern tíma í framkvæmd. Það má hiklaust telja hann með snjöllustu ritgerðahöfundum íslenzkum á síðastliðnum tveimur áratugum. Hann ritaði fagurt mál og gat gert jafnvel mjög erfið viðfangsefni ljós og aðgengileg jafnt í ritgerðum sem í ræðum.

Meðlimir Þjóðræknisfélagsins og allir góðir Íslendingar vestan hafs munu lengi minnast hans sem hins áhugamesta leiðtoga og ágæts samverkamanns í öllu þjóðræknisstarfi þeirra. Hann dvaldi hér rúm ellefu ár, en þau ár voru eflaust bezti starfstími æfi hans. Starf hans hér á öllum sviðum var vel metið. Og þegar hann hvarf heim til ættjarðarinnar, ásamt sinni ágætu konu og börnum, var hann kvaddur með mikilli eftirsjá af fjölda mörgum vinum, sem höfðu unnið með honum í Þjóðræknisfélaginu og á öðrum sviðum. Eftir að hann kom heim lét hann sér mjög ant um að halda við samböndum milli heimaþjóðarinnar og þjóðarbrotsins vestan hafs. Með fráfalli hans höfum við Vestur-Íslendingar mist einn okkar bezta vin á Íslandi, vin, sem vegna all-langrar dvalar hér og þátttöku í félagslegu starfi var fullur skilnings og samúðar með okkur í viðleitninni að vernda þjóðararf okkar hér í landi.

Þú söngst mér lag - - -

Eftir Pál S. Pálsson

Þú söngst mér lag, þú söngst mér lag
er sólin hneig að mar,
og síðan hef' eg heyrt það lag,
já, heyrt það alstaðar.
Þú söngst það aðeins, aðeins mér.
—Þú áttir mína sál—.
Það lifir meðan tár er til
og tungan hefir mál.

Þú gafst mér rós, þú gafst mér rós,
—þá glatt mér varð í hug—.
Hún gaf mér von og þrek og þrótt
að þreyta að nýju flug.
Svo þó að hinsta heimsins rós
að hauðri beygi sig,
þá lifir hún í muna mér
og minnir æ á þig.

Þú gafst mér ást, þú gafst mér ást,
sem guð einn skilið fær,
því hún er eins og hörku-frost
og heit, sem vorsins blær.
Eg veit ei hvort hún vefur mig
með vorsins hlýju mund
að lokum, eða leggur mig
sem lík, í frosinn blund.

En ástin, hún er eilíft líf
og æðri en söngva-mál,
þó rósir fölni, hún fölnar ei,
en frelsar hverja sál.
Þó söngvar gleymist, sölni rós
og sólin verði köld,
þá verður ástin öllum hjá
hið allra hinsta kvöld.

Íslenzkir Vesturfarar með "Nestorian" 1882

Eftir Rögnvald Pétursson

Eitt versta árið, á síðari tímum, í sögu Íslands var árið 1882. Veturinn var frosta mikill, með fannburði svo miklum, að jarðbönn urðu hvarvetna til sveita og héldust víða fram á sumar. Skepnufellir varð mikill einkum austan og vestan lands.

Frá því segir í dagbók Björns bónda á Úlfstöðum í Loðmundarfirði, Halldórssonar stúdents, yfir árið 1882, að á sumardaginn fyrsta hafi verið 8 stiga frost á Reaumur, og fyrsta maí "Norðan grimdarveður með 10 stiga frosti." Björn var hinn mesti skýrleiks maður og mjög á undan sinni samtíð, og þekti vel til hvarvetna á landinu. Dagbók hélt hann yfir öll sín búskaparár á Íslandi og í Ameríku, fluttist vestur 1884 og andaðist í Winnipeg 1920.

Vetur þessi hefir síðan verið kallaður "harði veturinn."

Ofan á þessi vandræði manna bættist svo önnur plága, megn landfarsótt — mislingar — er mjög urðu mannskæðir. Mest kvað að farsótt þessari um vorið og fyrra hluta sumars. Varð mönnum plága þessi svo minnisstæð að vorið hefir síðan verið nefnt "mislinga vorið." Ófögnuður þessi lagði nær þriðjung landsmanna í rúmið og úr veikinni dóu um 1700 manns, að talið er, eða 24 af hverju þúsundi. Steig faraldur þessi mjög á hæla mislinga plágunni miklu 1846, en þá dóu yfir 2000 manns eða 35 af hverju þúsundi íbúanna.

Ekki vita menn hvenær pestin barst til landsins, en álitið er að það hafi verið einhverntíma um veturinn. Hún breiddist út á skömmum tíma og fór um alt land.

Um þessar mundir var kominn mikill vesturfararhugur í menn, einkum í harðindasveitum, og vesturflutningar komnir í algleyming. Spöruðu umboðsmenn línuskipanna heldur ekki, að eggja menn til Vesturheims ferða. Þeim voru greidd ómakslaun, í ensku gulli, vist á hvert höfuð, er fóru sígandi eða stígandi eftir aldri farþegans. Það var því til einhvers að vinna. Sigfús Eymundsson bóksali í Reykjavík, var þá aðal "agent" helzta línuskipafélagsins — Allan línunnar — er flesta flutti Íslendinga vestur. Hafði hann umboðsmenn fyrir sig út um alt land er einhverja þóknun fengu fyrir snúð sinn. Ekki var rekstur þessi átalinn, en þykkju varpað á vesturfarana, er voru að slíta sig upp með rótum og flytja í nýja heimsálfu. Þeir voru að bregðast föðurlandi sínu.

Þenna umrædda vetur (1882) munu margir hafa "skrifað sig" til vesturferðar, einkum þegar kom fram á útmánuði og horfurnar urðu ískyggilegar. Um tölu þeirra er nú eigi hægt að segja, en hún mun hafa skift fleiri hundruðum. Ekki gátu umboðsmenn veitt hinum væntanlegu vesturförum neina ákveðna vissu um hvenær skipin, eða skipið,

kæmi er flytja skyldi þá vestur. Urðu farþegar sjálfir að ábyrgjast sig, og vera við því búnir að stíga um borð þegar að því kæmi. Olli þetta miklum óþægindum. Engir vildu missa af skipsferðinni. Seldu menn því búslóð sína tímanlega um vorið, gerðu sig heimilisvilta og fluttu ofan í kaupstaðina, og urðu að halda sig þar með töluverðum tilkostnaði, sem þeir naumast máttu þó við. Húsakynni voru ill og ónóg og aðbúnaður lítill.

Skipakoman drógst. Vesturheimsferðin var hafin en ekki enduð. En svo kom annað skip, og tók með sér nokkra farþegana, en það sigldi ekki til Vesturheims — mislingaplágan mikla, er að framan getur. Fólk veiktist unnvörpum er það var búið að þjappa sér saman í þessi greni sem það fékk til íbúðar, og var ekki ferðafært er vesturfaraskipið kom, aðrir dóu og gátu þá aðstandendur ekki gengið burtu frá opinni gröf. Slitnaði þannig úr ferðamanna hópunum svo að þeir urðu fámennari en upphaflega var búist við.

Einn þessara fámennu hópa, er ferð sinni héldu áfram vestur, er sá sem hér um ræðir og fór með skipinu "Nestorian" frá Skotlandi til Boston.

Í hópi þessum voru 41 vesturfari, úr þremur landsfjórðungum: Austfirðinga, Vestfirðinga og Sunnlendingafjórðungi. Nöfn þeirra (eftir frásögn Gríms Steingrímssonar Grímssonar frá Kópareykjum í Borgarfirði, er sjálfur var með þessum hóp), er sem hér segir:

Austfirðingar

1. Jón Sigfússon Olson, hálfbróðir Eyjólfs frá Dagverðargerði í Hróarstungu Eyjólfssonar Olson er mjög kom við sögu íslendinga á fyrri árum í Winnipeg og Nýja-íslandi.
2. Guðrún, móðir þeirra Jóns og Eyjólfs.
3. Soffía Árnadóttir kona Jóns.
4. Þorsteinn Jóhannsson, fóstursonur Jóns og Soffíu og systursonur hennar.
5. Sigurður Bjarnason.
6. Sezelía, kona Sigurðar Bjarnasonar.
7. Stefán, sonur þeirra, á fyrsta ári.
8. Bergsveinn Matthíasson Long.
9. Páll Finnsson.
10. Jón Vigfússon Dalmann, prentari.
11. Sigurður Vigfússon Dalmann.

Sunnlendingar

1. Steingrímur Grímsson, frá Kópareykjum í Borgarfirði, bróðir séra Magnúsar Grímssonar á Mosfelli.
2. Guðrún Jónsdóttir kona Steingríms.

Þeirra börn:

3. Grímur, nú á elliheimilinu Betel á Gimli.
4. Snæbjörn, síðar bóndi við Milton, N. Dak., dáinn.
5. Steinunn.
6. Karitas.
7. Guðmundur, héraðsdómari í N. Dak. (Af börnum Steingríms urðu eftir í það sinn tvær dætur er fóru síðar, Kristín og Guðrún, auk séra Jóns Steingrímssonar prests í Gaulverjabæ).
8. Steinólfur Grímsson, bróðir Steingríms.

9. Steinólfur Steinólfsson;
10. Guðrún Steinólfsdóttir; — (börn Steinólfs).
11. Ragnheiður, bróðurdóttir Steinólfs, dóttir séra Magnúsar Grímssonar á Mosfelli.
12. Þórður Gunnarsson.
13. Auður Grímsdóttir, systir Steingríms og Steinólfs, var Þórður seinni maður hennar.
14. Björg, og
15. Guðrún, dætur Auðar og fyrri manns hennar, Jörundar Sigmundssonar.
16. Helga, gömul kona, er verið hafði hjá Auði alla hennar búskapartíð.
17. Jón Reykdal.
18. Einar Kjartansson.
19. Jón Þórðarson.
20. Guðrún Ólafsdóttir Jónassonar, kona Jóns.
21. Ólafur, sonur þeirra.

Vestfirðingar

1. Sigurður Guðbrandsson, nefndi sig síðar Fjeldsted og kona hans.
2. Guðfinna Benediktsdóttir. — Þau voru frá Vogi og Kambsnesi í Laxárdal í Dalasýslu. Börn þeirra:
3. Lára M., giftist síðar Magnúsi skáldi Markússyni, dáin.
4. Guðfinna, dáin.
5. Brandur.
6. Gestur.
7. Ólafur Jóhannesson, dáinn.
8. Elsa Kristofersdóttir.
9. Kristján Rósmann Casper, dáinn.

Austfirðingarnir munu hafa farið um borð á Seyðisfirði á póstskipinu "Laura" og haldið beint til Glasgow en þar sameinaðist hópurinn. Hinir fóru um borð í Reykjavík á hrossaflutnings skipinu "Cameons" er þá var haft í förum milli Leith og Íslands og í nokkur ár þar eftir. Það var gamalt og ganglaust og gat naumast talist fært til sjóferða.

Farið var frá Reykjavík seint í júlí mánuði. Skýrir Grímur svo frá ferðalaginu, og dvölinni í Reykjavík:

"Þegar Vestfirðingar og Sunnlendingar komu til Reykjavíkur, lögðust þeir flestir í mislingum sem þá geisuðu. Misti Steinólfur þá konu sína Ingunni og yngri dóttur sína Stefaníu. (Voru ýmsir tæpast ferðafærir er lagt var af stað). Við fórum frá Reykjavík seint í júlí, að mig minnir, og komum til Leith eftir 4 eða 5 daga. Þangað var komið snemma morguns og farið strax á járnbraut til Glasgow. Komum við þar um hádegi, sama dag, höfðum þar miðdegismat. Að því búnu, var konum og börnum og farangri ekið ofan á höfnina á stóreflis "Dray" (flutningavagni). Með okkur var kærustupar, — pilturinn hét Magnús en stúlkan Guðný, vestan úr Dölum. Hún vildi ekki láta keyra með sig en gekk með karlmönnunum, en við urðum að hlaupa til þess að hafa við "Drayinu". Svo, þegar við komum ofan á höfnina var hún uppgefin, eldrauð í andliti og með verk undir síðunni, svo þau voru kyrsett og komust ekki með okkur.

Kl. 2 e. h. vorum við komin um borð, og á stað kl. 3 til 4. Stönsuðum við í Liverpool dálitla stund, tókum póst og farþega, fórum svo til Írlands sama daginn (Queenstown), en höfðum þar stutta viðdvöl, vorum svo 14 daga yfir hafið til Boston. Annan ágúst, að sögn, komum við

þangað. Það var seint að degi. Þar vorum við til seint næsta dag, en fórum þá með járnbraut til Buffalo, N. Y., og vorum þar um nótt á hóteli. Daginn eftir fórum við á vatnabát sem hét "Empire State", vorum á honum 6 daga, fórum eftir stórvötnunum Lake Erie, Huron og Superior, og áttum miður góða æfi til Duluth. Komum við þangað seinni part dags, og vorum þar nótt. Austfirðingar skildu við okkur þar og fóru til Winnipeg, en við héldum áfram til St. Paul í Minnesota, því þangað hafði Sigfús Eymundsson selt okkur farseðlana, líkast til af vanþekkingu, haldið víst að það væri næsta járnbrautarstöð við Garðar, N. D. Urðum við nú að borga fult fargjald þaðan til Grafton, N. D., og urðu þá margir peningalitlir. Frá Grafton keyptum við keyrslu til Guðrúnar föðursystur minnar og var þá ferðinni lokið."

Við ferðasögu þessa er engu að bæta. Hún er sögð útúrdúralaust, er greinileg og gagnorð, eins og höfundarins er vísa. Um viðurgerning fólks og aðbúnað getur hann ekki, en hvortveggja var þá, og um margra ára skeið þar á eftir, svo að aumara mátti ekki vera. Fróðlegt væri að fá sagnir af fleirum þessum vesturfara hópum frá þessum fyrri árum og þá frá þeim sem voru með á því ferðalagi.

Iceland

By J. C. Royle

Your hills sprout tuff and basalt,—but no pine.
Your heights vent steam and tremble with earth's stress.
Bright waterfalls your contours grandly dress.
Yours craggy beauty and yours fish-filled brine.
Far fallow island, yours not to possess
Lush fertile reaches, tangled greenwood vine;
Neither in fruit nor grain nor grazing kine
Nor mines' crude treasure lies your wealthiness.
But you have riches passing Ukraine's soil,
Bohemia's bristling stacks and Peru's oil;
Better than Cathay's silks, the Transvaal's gold.
You have allegiance of sons true and bold,
Sons learning-loving, hardy, free,
Men quiet as the cool depths of the sea.

Frank North

Eftir J. Magnús Bjarnason

Í febrúarmánuði árið 1912 kyntist eg nokkuð einkennilegum manni á Canada-Kyrrahafsjárnbrautarlestinni, á leiðinni vestur að hafi. Á þeirri leið hélt eg til í **túrista**-vagninum. Fyrsta morguninn, sem eg var á lestinni, fór eg snemma á fætur og gekk fram í það herbergi vagnsins, þar sem karlmenn þvoðu sér og sátu stundum og reyktu. Þegar eg kom þangað, var þar aðeins einn maður fyrir, og var hann rétt í þann veginn að ljúka við að greiða á sér hárið; og virtist mér að hann fara að því með mikilli hægð og vandvirkni. Að því búnu settist hann á bekk, sem þar var, tók dýrindis reykjarpípu upp úr vasa sínum, fylti hana af góðu tóbaki, og fór að reykja í mestu makindum, og horfði út um gluggann á vagninum.

Eg þvoði mér líka og greiddi mér, og settist á bekkinn, skamt frá manninum, tók pípu mína upp úr vasanum og fór að reykja. — Og nú virti eg sessunaut minn vel fyrir mér. Hann var lágur maður vexti, en fremur gildur og rekinn saman um herðarnar. Hann var á að gizka hálf sextugur að aldri, eða vel það, var dökkhærður og farinn ögn að hærast. Hann var skegglaus (eða nýlega rakaður), og hann var nokkuð dökkur á hörund, eins og maður, sem er mjög útitekinn. Augu hans voru dökk, og hvöss, að mér virtist, og alt andlitið lýsti því, að maðurinn væri einbeittur og ráðsettur. En ekki gat eg gizkað á, af hvaða þjóðflokki hann væri. Eftir andlitsfallinu að dæma gat hann verið enskur, eða írskur, eða skozkur, en miklu síður norrænn. Hann var vel til fara, og það leit ekki út fyrir að hann væri algengur daglaunamaður, en öllu heldur efnaður kaupsýslumaður, eða vel launaður handverksmaður. Mér gazt undir eins vel að honum og langaði til að tala við hann. En eg dró það þó í lengstu lög, að ávarpa hann.

Alt í einu hætti hann að horfa út um gluggann, sneri sér við með mestu hægð, horfði á mig nokkur augnablik og sagði á ensku:

"Það er mikill skafrenningur á sléttunni núna. Maður sér ekki landslagið fyrir honum."

"Já, það er alveg glórulaust," sagði eg.

"Er það oft svona, hér á sléttunni?" spurði hann.

"Já, oft á veturna," svaraði eg.

"Eg held að eg kærði mig ekki um að eiga heima hér úti á sléttunni, um háveturinn," sagði hann.

"Hefir þú aldrei áður farið hér yfir slétturnar?"

"Nei, ekki um vetur."

"Þú átt kannske ekki heima hér í Canada?" sagði eg.

"Nei, eg á heima í Californíu," sagði hann og nefndi bæinn, sem hann bjó í, en eg hefi gleymt nafninu.

Svo fórum við að tala um eitt og annað. Mér virtist hann vera mjög vel skýr, fróður um margt, og vel máli farinn. Í fyrstu snerist samtal okkar aðallega um landbúnaðinn

hér á sléttunni, og hann lagði fyrir mig margar spurningar, honum viðvíkjandi, sem eg átti erfitt með að svara. Hann virtist vera alstaðar heima, og lét í ljós skoðun sína á hverju atriði, hiklaust og greindarlega, í fám orðum. Og því lengur sem við töluðum saman, því betur geðjaðist mér að honum. — Alt í einu sagði hann við mig:

"Ertu búinn að vera lengi hér í Canada?"

"Frá því 1875, að eg kom frá Íslandi," svaraði eg.

"Svo þú ert þá Íslendingur," sagði hann.

"Já, eg er Íslendingur," sagði eg.

"Eg þóttist vita það," sagði hann og brosti; "og eg er líka Íslendingur, fæddur og uppalinn á Íslandi."

"Ekki hefði mér getað dottið það í hug," sagði eg, "að minsta kosti gefur framburður þinn á enskunni það ekki til kynna, að þú sért uppalinn á Íslandi eða Norðurlöndum."

"En samt er það nú svo," sagði hann. "Eg var um tvítugt, þegar eg kom hingað til Ameríku. Það var sumarið 1879."

"Komstu þá hingað til Canada?" spurði eg.

"Nei, eg fór til Bandaríkjanna, og hefi aldrei til Canada komið fyr en núna í vetur."

"En fyrst þú ert fæddur og uppalinn á Íslandi," sagði eg, "þá talaðu nú á íslenzku við mig."

"Mér er því miður orðið stirt um að tala móðurmálið, því að eg hefi mjög lítið verið með löndum mínum, síðan eg kom til þessa lands. Og eg er hræddur um, að eg kæmi með margar ambögur, ef eg færi að tala við þig á íslenzku."

"Ekki skaltu óttast það," sagði eg; "bara segðu eitthvað við mig á íslenzku."

"Nei, tala **þú** við mig á íslenzku," sagði hann, "og lofaðu mér að svara á ensku."

"Eg vil endilega að **þú** byrjir — á íslenzku," sagði eg.

"Nú, jæja þá!" sagði hann á íslenzku; "eg verð sjálfsagt að láta undan í þetta sinn og tala íslenzku við þig, þó að það sé í sjálfu sér engin veruleg sönnun fyrir því, að eg sé af íslenzku bergi brotinn. Fleiri geta mælt á íslenzka tungu en Íslendingar. En þetta er ekki í fyrsta sinn, sem eg hefi verið beðinn um að tala íslenzku, til þess að sannfæra aðra um að eg væri í raun og veru Íslendingur. Jafnvel, þegar eg var suður í Chile, varð eg einu sinni að skrifa nokkrar línur á íslenzku, til þess að fullvissa fólk um það, að eg væri ekki að skrökva því, að eg væri íslenzkur."

"Suður í **Chile**?" sagði eg og horfði stórum augum á þenna einkennilega landa minn.

"Já, í Valparaiso í Chile í Suður-Ameríku."

"Þangað hafa víst fáir Íslendingar farið."

"En þar var **eg** þó um nokkurt skeið."

"Og þar var það, sem þú varðst að skrifa íslenzku til að sannfæra einhvern um, að þú værir íslenzkur? Þá hefir einhver verið þar, sem gat lesið íslenzku."

"Auðvitað varð það að vera."

Eg varð nú allur að forvitni.

"Æ, segðu mér, hvernig það atvikaðist, að þú fórst til Chile, og hvernig á því stóð, að þú þurftir að

skrifa íslenzku, til þess að sanna að þú værir íslendingur."

"Ja, það er nú saga að segja," sagði hann, "og eg get sagt þér aðalþráðinn í fáum orðum."

"Og eg skal verða allur að eftirtekt," sagði eg.

"Eins og eg tók fram áðan," sagði hann, "þá kom eg vestur um haf árið 1879, og var þá rúmlega tvítugur að aldri. Eg tók upp nafnið **Frank North** skömmu eftir að eg kom til Ameríku. Og þér mun ekki þykja það nafn vel íslenzkt."

"Það gerðu margir íslendingar á þeim árum, að breyta um nöfn, eða þýða nöfn sín á ensku," sagði eg. "Og mörg viðurnefni þeirra hafa þótt falleg."

"Jæja, skömmu eftir að eg kom að heiman," sagði hann, "fór eg vestur á Kyrrahafsströnd og settist að í Californíu. Þar vann eg daglauna-vinnu á ýmsum stöðum í nokkur ár, en lagði lítið til hliðar. Árið 1892 kyntist eg spánverskum manni, sem hafði verið um tíma í Valparaiso, og lét hann vel af því, hvað þar væri gott að vera, og sagði að þar væri mikil atvinna við húsabyggingar um þær mundir. Og hvatti hann mig til að fara þangað suður með sér. Og það varð úr, að eg fór þangað með honum um haustið (1892).

"Er Valparaiso falleg borg?" spurði eg.

"Já, Valparaiso er falleg hafnarborg og nær hátt upp í hinar bröttu hlíðar, og inn í dalina milli hæðanna, sem eru í kringum höfnina. En höfnin er stór og einkennileg og eins og hálfhringur í lögun. Þar er víða sæbratt mjög, en þó sérlega fallegt útsýni. Undirborgin, **Vinna del Mar**, er fögur og skemtileg. Þar er blómarækt mikil, og stunda hana margir. — Þegar eg kom til Valparaiso, sáust merki þess, að þar höfðu miklar skemdir orðið í óeirðunum, sem þar voru árið áður (1891), og eins sáust enn merki þess, að miklar skemdir höfðu orðið þar af völdum jarðskjálftans, sem kom þar árið 1873. En árið 1892 var verið að reisa þar nokkur stórhýsi niður við sjóinn."

"Og þar hefir þú fengið atvinnu," sagði eg.

"Já, eg fékk þar undir eins vinnu við stóra byggingu, sem var nýbyrjað á að reisa nálægt höfninni. Þar vann eg stöðugt í næstum hálft ár. Eg kunni vel við verkstjórana og samverkamenn mína, þó að eg í fyrstu ætti erfitt með að skilja þá, því að allir töluðu þar spánversku. Loftslagið þar suður frá átti vel við mig, og eg undi þar vel hag mínum. Og hafði eg í hyggju að ílendast þar eða þá í höfuðborginni sjálfri, **Santiago,** sem er um **117** mílur enskar frá Valparaiso. — En svo kom það fyrir einn dag, þegar bygging sú, sem eg vann við, var næstum fullgerð, að eg hrapaði af háum smíðapalli, og slasaðist eg mikið og kostaðist innvortis, og var eg fluttur meðvitundarlaus á aðalspítala borgarinnar. — Og nú byrjar sagan, sem eg ætlaði að segja þér. Hún er í fáum orðum þessi:

"Þegar eg raknaði við á spítalanum, tók eg eftir því, að eg var í allstóru herbergi, og voru þar þrír aðrir sjúklingar, að líkindum útlendir sjómenn. Læknir var hjá mér, ungur maður gerfilegur og

ensku. Hún sagðist hafa verið í San Francisco í nokkur ár og gengið þar á skóla. — Einn dag, nokkru eftir að eg kom á spítalann, kom hún með þrjú smákver til mín og spurði mig, hvort eg gæti lesið þau mál, sem á þeim væru. Sitt málið var á hverju kveri, að mér virtist, en eg skildi ekki eitt einasta orð í neinu þeirra. Og eg sagði henni það. Daginn eftir kom hún með dálítið blómkerfi til mín, og eins til hinna sjúklinganna þriggja. Hún sagði mér að minn blómavöndur væri frá íslenzkri konu, sem ætti heima í undirborginni fögru, Vinna del Mar, og hún hefði beðið að heilsa mér, að hún hefði komið í morgun og hefði sagt, að hún hefði lesið það í dagblaðinu, að íslenzkur maður hefði orðið fyrir slysi og verið fluttur á þetta sjúkrahús. — Þú getur þess nærri, hvort það hefir ekki dottið ofan yfir mig, að heyra að íslenzk kona væri búsett í Valparaiso. Eg hafði hugsað, að eg væri sá fyrsti Íslendingur, sem stigið hefði á land í Chile. — "Hvað heitir þessi góða kona?" spurði eg. — "Það er hún frú Mariana," sagði Rosaline. — "Hefirðu séð hana áður?" — "Já, nokkrum sinnum; hún á heima skamt þar frá, sem eg á heima. Hún giftist í Bandaríkjunum í Norður-Ameríku, að líkindum í San Francisco. Maðurinn hennar var af góðum spánverskum ættum, var ef til vill afkomandi sagnaritarans fræga, hans Juan de Mariana. En nú er frú Mariana ekkja. Hún misti manninn sinn fyrir tveimur árum síðan, og vinnur fyrir sér og ungri dóttur með því, að stunda blómarækt. Og líka stundar hún fríður sýnum, og hjúkrunarkona, á að gizka rúmlega þrítug að aldri, fremur smá vexti, greindarleg, góðleg og stillileg. Læknirinn var nefndur dr. Duran, og hann talaði við mig á ensku, en með mjög útlendum hreim. En hjúkrunarkonan mælti á mjög góða ensku, þegar hún ávarpaði mig. Dr. Duran spurði mig, hverrar þjóðar eg væri; og þegar eg sagði honum að eg væri Íslendingur, en hefði dvalið í tólf ár í Norður-Ameríku, þá vildi hann vita, hvort eg hefði nokkurt skírteini, sem sýndi að eg væri borgari einhvers ríkis. Eg sagði honum að eg hefði ekkert slíkt skírteini, og virtist mér að honum þykja það undarlegt. Svo töluðu þau nokkra stund saman á spánversku, læknirinn og hjúkrunarkonan, og var eins og hún væri að reyna til að sannfæra hann um eitthvað. — Þegar eg var búinn að vera á spítalanum nokkra daga, fór eg smátt og smátt að hressast. Eg komst brátt að því, að hjúkrunarkonan, sem talaði við mig fyrsta daginn, sem eg var þar, hét Rosaline. Að minsta kosti sagði hún mér, að hún væri kölluð því nafni þar á spítalanum. Suma daga kom önnur hjúkrunarkona til mín og þeirra, sem voru í sama herbergi og eg. En hvorki þeim né mér líkaði eins vel við hana og Rosaline. Hún (Rosaline) stundaði mig með mikilli nákvæmni og alúð. Mér fanst að eg hressast og styrkjast við það, að sjá hana koma inn í herbergið og heyra rödd hennar. Hún minti mig á Florence Nightingale og Filómenu hina helgu. Stundum talaði hún við mig dálitla stund. Eg spurði hana einu sinni, hvar hún hefði lært

Blaðsíða 26 í þessu tímariti hefir ruglast á pressunni, þannig, að fyrri dálkur hefir verið settur í stað annars o. s. frv. Þetta eru lesendur beðnir að athuga.

með köflum sjúklinga, bæði hér í Valparaiso og í Santiago." — Eg bað nú Rosaline að skila kveðju minni og þakklæti til frú Mariana og láta hana vita, að eg mundi hafa mikla ánægju af að tala við hana. — Næsta dag kom Rosaline á ný með blóm, og nokkur ljúffeng aldini, til mín og hinna sjúklinganna þriggja. Tveir af þeim voru nú í þann veginn að fara burtu úr spítalanum. Rosaline sagði að blómin og aldinin væru frá íslenzku ekkjunni í Vinna del Mar. — "Nú biður frú Mariana þig að gera nokkuð fyrir sig," sagði Rosaline við mig. — "Og hvað er það?" sagði eg. — "Hún biður þig, ef þú ert svo styrkur, að skrifa á íslenzku einhverja vísu, eða eitthvert erindi, sem þú lærðir í æsku." — Og Rosaline rétti mér pappírsblað og blýant, og kom um leið með dálitla fjöl til að láta blaðið liggja á, meðan eg væri að skrifa á það. — "Er það nauðsynlegt?" sagði eg. — "Já, hana langar til að þú skrifir einhverja íslenzka vísu og sendir sér, því að hún getur ekki komið hingað á þeim tíma dagsins, sem fólk vitjar sjúklinganna." — Eg settist nú upp í rúminu með aðstoð hinnar góðu hjúkrunarkonu, og hlóð hún koddum að mér, svo að eg ætti hægara með að sitja uppi. Eg tók blýantinn og skrifaði það, sem mér datt fyrst í hug; og það var þetta erindi eftir Jónas Hallgrímsson:

"Enginn grætur Íslending,
Einan sér og dáinn;
Þegar alt er komið í kring,
Kyssir torfa náinn."

Svo rétti eg Rosaline blaðið, blýantinn og fjölina, og sá eg að hún brosti, og hún braut saman blaðið án þess, að líta á skriftina. Hún þakkaði mér fyrir að verða við þessari bón frú Mariana, og sagði að þetta mundi gleðja hana. — Daginn þar á eftir kom Rosaline með blóm og aldini, og kveðju frá frú Mariana, og þau skilaboð, að hún væri mér af hjarta þakklát fyrir að verða við bón sinni og senda sér þessa vísu, sem hefði fært sér heim sanninn um það, að eg væri Íslendingur. En hún bað líka um að mér væri sagt það, að sér þætti vísan lýsa mjög miklu þunglyndi. Og af því dró eg það; að frú Mariana skildi vel íslenzku. — Eftir þetta kom Rosaline sjaldnar til mín; en önnur hjúkrunarkona kom nú oftar í hennar stað. En í hvert skiftið, sem Rosaline kom, færði hún mér kveðju og blóm og aldini og ýmislegt góðgæti frá frú Mariana. — Og eg vil taka það fram, að hinn ungi læknir (Dr. Duran) vitjaði mín svo að segja á hverjum degi, meðan eg var á spítalanum. Hann var altaf ljúfur og ástúðlegur í viðmóti, og virtist vera mjög umhugað um það, að mér liði sem bezt. Og eftir því, sem eg kyntist honum lengur, því hlýrra varð mér til hans, og eg bar ótakmarkað traust til hans sem læknis. Eg var í rúmar sjö vikur á spítalanum. Og þegar að því kom, að eg færi þaðan, talaði Dr. Duran við mig góða stund, og sagði hann mér, að eg mundi verða hraustur og sterkur aftur innan fárra mánaða, en að eg mætti samt ekki vinna þunga vinnu fyrst um sinn. Eg sagði honum að eg væri að hugsa um að fara aftur til San Francisco, en yrði samt að innvinna mér pen-

inga áður, til þess að geta komist þangað, því að eg mundi ekki eiga neitt fé eftir, þegar eg væri búinn að borga það, sem eg skuldaði honum og spítalanum. — "Hvað ertu að segja?" sagði Dr. Duran; "þú skuldar mér ekki neitt, og ekki heldur spítalanum, því að frú Mariana hefir þegar borgað það alt." — "Hefir frú Mariana borgað allan þann kostnað?" sagði eg og horfði undrandi á lækninn. — "Já, hún hefir þegar borgað það alt til þessa dags, svo að þú ert alveg skuldlaus við mig og spítalann." — "En eg er þá í skuld við frú Mariana," sagði eg. — "Hún er vel við efni," sagði Dr. Duran; "og hún er af sama þjóðflokki og þú. Og þetta er gjöf frá henni til þín." — "En mig langar til að finna hana og þakka henni," sagði eg. — "Það gætir þú gert," sagði Dr. Duran. — "Eg rata ekki þangað, sem hún á heima." — "En hjúkrunarkonan þín, hún Rosaline, veit, hvar hún á heima." — Svo töluðum við ekki meira saman í það sinn. — Þegar eg fór úr spítalanum, kom eg mér fyrir á litlu gistihúsi niður við höfnina, og beið þar þangað til að skip fór til San Francisco. Og þegar eg kvaddi Rosaline, bað eg hana að gefa mér utanáskriftina til frú Mariana og segja mér, hvar í Vinna del Mar hún ætti heima. — "Nú er frú Mariana komin til Santiago," sagði Rosaline, "og það er alveg óvíst, hvenær hún kemur hingað aftur. Hún hefir oft beðið að heilsa þér." — "En það er eins og hún kæri sig ekkert um að kynnast mér," sagði eg. — "Hún veit, sem er, að hvorugt ykkar hefir neitt gott af því, að kynnast meira," sagði Rosaline og brosti; "en hún hefir viljað láta þig vita, að þú varst ekki eini Íslendingurinn í þessari borg, og um leið hefir hún viljað láta þig njóta þess, að þú ert Íslendingur." — "Eg ætla að skrifa henni fáeinar línur og votta henni þakklæti mitt," sagði eg; "og eg vil biðja þig að koma þeim línum til hennar." "Eg skal koma þeim línum til hennar, strax og hún kemur heim frá Santiago," sagði Rosaline. — "Og þegar eg kom heim til San Francisco, ætla eg að skrifa henni langt bréf og fela þér það á hendur," sagði eg. — "Nei, gerðu það ekki," sagði Rosaline og brosti, "því að innan skamms breytir hún að öllum líkindum um nafn. Og svo er eg líka alveg viss um, að hún vill að þú gleymir sér algerlega." — "Slíkri velgerðarkonu minni get eg aldrei gleymt," sagði eg. "Og guð blessi hana!" — "Já," sagði Rosaline. — Svo kvaddi eg þessa góðu og elskuverðu hjúkrunarkonu og hinn ágæta, unga lækni. Og eg lagði af stað fáum dögum síðar, alfarinn til San Francisco.

"Þannig er æfintýri það, sem eg rataði í, þegar eg var í Valparaiso í Chile. Eg hefi oft brotið heilann um það, hver hún hafi verið, þessi ágæta, góðgerðasama, íslenzka kona, sem kölluð var frú Mariana. En eg hefi engu vísari orðið, hvað það snertir. En eg hefi oft síðan fengið sönnun fyrir því, að hún er sterk, sú taug, sem tengir okkur Íslendingana saman. Við verðum þeirrar taugar bezt varir, þegar við erum einir okkar liðs með öðrum þjóðum í framandi landi. Ef við hittum þá einhvern Íslending, tekur hann okk-

ur með fögnuði og vill alt gott fyrir okkur gera. Já, sú taug er furðusterk, og sterkasti þráðurinn í þeirri taug er hin íslenzka tunga — "ástkæra, ylhýra málið, og allri rödd fegra," eins og skáldið góða kvað.

Þegar þessi íslenzki ferðamaður hafði lokið sögunni, ætlaði eg að fara að spyrja hann meira um Chile, en í því komu þrír menn inn í kompuna til okkar, svo eg hætti við það. Og eg fékk aldrei framar tækifæri til að tala við hann eftir það. Hann fór af lestinni í smábæ einum í Klettafjöllunum, og eg hefi aldrei séð hann síðan, og engan heyrt á hann minnast.

(Árið 1894 kyntist eg, í Manitoba, íslenzkum sjómanni, sem um nokkurt skeið var í siglingum suður með austurströnd Suður-Ameríku, og sigldi hann einu sinni suður fyrir Horn og norður með Suður-Ameríku að vestan. Hann sagði mér, að hann hefði verið nokkra daga í Valparaiso í Chile, og að sér hefði verið sagt, að íslenzkur maður hefði verið þar sjúkur á spítala um tíma, nokkru áður. Og má vel vera, að það hafi verið maðurinn, sem sagði mér söguna á járnbrautarlestinni árið 1912).

Vornótt

Stælt eftir W. Kragh—Lag eftir Chr. Sinding

Þögul nótt sig breiðir yfir láð og lög,
logn og kyrð — en þó er sem heyri eg slög
frá mánasilfurs munblíðum strengjum.
Hve ömurleg og köld öll vor einstæðings spor,
ef eigi væru í fylgd með oss gróður og vor—.
Ljósálfar dansa út á engjum!—
Þögul nótt sig breiðir yfir láð og lög—
í loftinu skjálfa fjarlæg raddhörpuslög,
en ómana fæ eg ekki fangað.
Því draumraddir hvísla og hverfa í þögn,
hvísla' um liðin sumur og vetrar kyngimögn
og blómin, sem áður höfðu angað.
Þeir sorgblíðu ómar með þér svífa yfir lönd,
svífa út að hugarins fjarlægstu strönd
og hópast í hjarta þíns leynum.
Nú þýtur í skógarlimi og skrjáfar í runn,—
og skelfing andann grípur við hafsdjúpsins grunn,
því fátt segir af farmanni einum.

G. J.

Íslenzkar og aðrar útlendar bókmentir í Canada

Eftir G. Arnason

Það er alkunnugt að engin þjóð í heimi á eins mörg skáld í hlutfalli við mannfjölda og íslenzka þjóðin. Og á sama mælikvarða talið mun meira vera gefið út af bókum og blöðum á Íslandi heldur en í nokkru öðru landi. Þessi mikla bókmenta starfsemi svo smárrar þjóðar hefir verið stöðugt undrunarefni útlendra fræðimanna, sem hafa kynt sér fornar og nýjar íslenzkar bókmentir. Menn hafa reynt að finna orsakir þessarar merkilegu starfsemi, en engar fullnægjandi skýringar á henni hafa fengist ennþá. Hvers vegna þróuðust hinar fornu íslenzku bókmentir hjá afkomendum hinna fáu þúsunda manna, sem fluttust frá Noregi til Íslands seint á níundu og snemma á tíundu öld? Hvernig stóð á því að þrátt fyrir alla eymd og hnignun þjóðarinnar á miðöldum hennar, þegar hún var orðin aðeins helmingur af því, sem hún áður var, að tölunni til, og minna en það í öllum öðrum skilningi, að bókmentir hennar liðu ekki algerlega undir lok?

Það hefir verið mikið um það sagt, að Íslendingar til forna hafi tekið hneigðina til skáldskapar að mestu leyti í arf frá þeim hluta landnámsmannanna, sem voru írskir (keltneskir) að ætt. En það leikur mjög mikill vafi á, hversu mikill hluti þess fólks, sem til Íslands fluttist á landnámsöldinni, hafi verið írskur. Sumir halda, að hann hafi verið mjög smár, aðrir, að hann hafi verið allstór, jafnvel alt að helmingur allra landnámsmanna. En þar er ekki nema á eintómum ágizkunum að byggja. Og jafn óvissar sem þær ágizkanir eru, er þó enn óvissara með erfðir eiginleikanna. Enginn veit neitt með vissu um það, hvernig andlegir eiginleikar ganga í erfðir. Skáldskapargáfur virðast sjaldan ganga beint í erfðir frá foreldrum til barna. En hins vegar virðist þó sem að sú gáfa og ýmsar aðrar gáfur eða hneigðir til vissra andlegra starfa haldist við í sumum ættum, ekki mann fram af manni, heldur komi fram af og til. Það getur þess vegna vel verið nokkur sannleikur í því, að hneigð Íslendinga til skáldskapar bæði fyr og síðar sé að einhverju leyti arfur frá hinum keltnesku forfeðrum þeirra, sem eflaust voru miklu hneigðari til skáldskapar og höfðu frjórra ímyndunarafl heldur en hinn norræni kynþáttur.

Menn þeir, sem settust að á Íslandi, voru eflaust úrvalsmenn að dugnaði, og ástæðan fyrir því að þeir fluttust þangað var sú, að þeir þoldu ekki ofríki konungsvaldsins. Þeir voru menn, sem víða höfðu farið og margt séð, þeir höfðu orðið fyrir margskonar áhrifum á ferðum sínum. Sennilega hefir þetta haft mjög mikla þýðingu fyrir andlegt líf þeirra og afkomenda þeirra. Jafn viðburðaríkt og æfintýralegt líf

hlaut að gefa ímyndunarafli hinna gáfaðri manna ærin viðfangsefni, og víkingaferðirnar skildu eftir gnægð endurminninga, sem voru tilvalin efni í frásagnir síðar meir. Dr. Vilhjálmur Stefánsson leggur áherzlu á þessi utan að komandi áhrif á víkingaferðunum, með öllum þeim byltingum, sem þær höfðu í för með sér fyrir þá, sem tóku þátt í þeim, í síðustu bók sinni "Iceland", sem meðal annars fjallar um hinar fornu bókmentir.

Hið pólitíska sjálfstæði þessa smáa hóps, sem myndaði lýðveldi á Íslandi, fjarri því valdi, sem þá var annað sterkasta valdið í heiminum, konungsvaldinu, hefir líka haft sín áhrif á alt andlegt líf hans. Í rauninni var hið íslenzka lýðveldi ekki lýðveldi í nútíma skilningi, það var miklu fremur höfðingjaveldi. Þess konar vald virðist stundum hafa verið hagkvæmt fyrir þróun bókmenta og lista. Borgarríkin á Grikklandi til forna voru undir höfðingjastjórn, þegar listir og vísindi þeirra tíma komust á hæsta stig í þeim. Og hið sama átti sér stað í borgarríkjum Ítalíu á miðöldunum. Á Íslandi hlaut andlegt atgerfi að renna að mestu leyti í farveg skáldskapar og sagnfræði, því að skilyrðin fyrir þess konar starfsemi voru bezt.

Þá ber einnig að gæta þess, að vald kirkjunnar sem stofnunar, sem var hitt sterkasta valdið, sem þá var til, var um langan tíma miklu minna á Íslandi heldur en annars staðar í Evrópu. Kaþólska kirkjan var allar miðaldirnar út mjög óvinveitt allri andlegri starfsemi, sem ekki rúmaðist innan hinna þröngu takmarka hennar. Þeir páfarnir, sem voru vinir lista og veraldlegra fræða á endurvakningar tímabilinu, voru ekki góðir kirkjuhöfðingjar. Viðhorf kirkjunnar náði aldrei að festa rætur verulega á Íslandi fyr en útlendir biskupar voru sendir þangað, eftir að þjóðin hafði glatað sjálfstæði sínu.

Orsakanna að hinni miklu og sérstæðu þróun íslenzkra bókmenta til forna verður að leita í fleiri en einni átt. Meðfæddir hæfileikar, að einhverju leyti ef til vill glæddir af samblöndun tveggja kynþátta, vöknuðu til starfs vegna margvíslegra ytri áhrifa og undir frjálslegu stjórnarfyrirkomulagi. Þetta virðast hafa verið aðalskilyrðin. Um einstök atriði þeirra getur verið mikill skoðanamunur. Andlegar hreyfingar verða aldrei útskýrðar til fulls. Sönnunaraðferðir vísindanna, sem eru svo óskeikular, þegar um efnislegar staðreyndir er að ræða, komast þar ekki að. Í sálarlífi einstaklinga og þjóða eru ávalt öfl að verki, sem erfitt er að skýra til fulls.

Íslenzkar bókmentir í Vesturheimi eru vitanlega grein á hinu íslenzka bókmentatré. En þær eru meira en það. Þær hafa sinn sérstaka svip, sem umhverfi, kjör og lífsreynsla innflytjendanna og afkomenda þeirra hafa sett á þær. Þetta er svo auðsætt að óþarfi er að taka það fram. Ekkert íslenzkt skáld hér vestan hafs hefði ort eins og það hefir gert, ef það hefði alið allan aldur sinn á Íslandi. Það er meira að segja vafasamt, hvort að sumir þeir, sem lagt hafa nokkurn

skerf til bókmentanna, hefðu ort nokkuð, ef þeir hefðu dvalið á Íslandi. Hið breytta líf, ný reynsla og ný viðhorf í nýju landi höfðu eflaust þau áhrif á marga, að glæða meðfædda hæfileika þeirra, sem lítt mundu hafa notið sín í sínu upprunalega umhverfi. Þetta á ekkert skylt við þau áhrif, sem viðkynningin við bókmentir enskumælandi þjóða, og sem ofurlítið mun verða vikið að, hefir haft. Þær bókmentir hefðu vitanlega verið flestum, sem hingað hafa flutt, að mestu leyti ókunnar, ef þeir hefðu dvalið á Íslandi og ekki lært enska tungu, svo að þeir hefðu getað haft þeirra not. Það kemur ekki þessu máli við, hvort að skáldskapur vestur-íslenzkra skálda jafnast á við skáldskap nútíma skálda á Íslandi að gæðum. Það eina, sem hér er um að ræða, er það, að nýtt umhverfi, ný reynsla og ný viðhorf hafa sett sín einkenni á vestur-íslenzkan skáldskap. Samanburður á austur- og vestur-íslenzkum skáldskap varpar ekki miklu ljósi á bókmentastarfsemi Vestur-Íslendinga, en samanburður á henni og því, sem aðrir aðfluttir þjóðflokkar hér vestan hafs hafa afrekað á sama sviði, getur gert það. Hér verður því gerð nokkur tilraun til slíks samanburðar, sem þó verður einkanlega bundinn við ljóðagerð útlendra skálda í Canada.

Canada er bygt af mörgum þjóðflokkum, sem enn eru ekki runnir saman í eina þjóðarheild í nokkrum þjóðernislegum skilningi, það eina, sem bindur þá alla saman, er að þeir lifa undir einni og sömu stjórn, hvort heldur er í hinum einstöku fylkjum eða í landinu í heild. Frakkar í Canada eiga sínar bókmentir, sem að áliti dómbærra manna eru að mörgu leyti merkilegar og allmiklar að vöxtum. Það er engin þörf á að minnast neitt frekar á þær hér, því að þær eru tæplega sambærilegar við þær íslenzku, þar sem þær eru miklu eldri og eru eðlilega nátengdar hinni sterku þjóðernistilfinningu Frakka hér í landi. Ensk-canadiskar bókmentir eru heldur ekki í sama flokki og þær íslenzku eða neinar aðrar, sem ritaðar eru á öðrum málum en ensku, því að þær verða að skoðast innlendar, málsins vegna, og eiga lengri sögu að baki sér en nokkrar hinna, að þeim frönsku einum undanteknum. Það er álit flestra, að ensk-canadiskar bókmentir hafi ekki náð þeim þroska, sem við mætti búast; og ástæðan fyrir því mun oftast talin sú, að þjóðin sé enn ung og að það sé naumast kominn tími til þess enn að mikil bókmentastarfsemi hafi getað þróast. Þá er oft bent á það, að fólk hér í Canada myndi enn ekki þjóð með sterkri þjóðernismeðvitund, en það er, af þeim, sem færa þessa ástæðu fram, talið nauðsynlegt skilyrði fyrir þróun bókmenta. Það er vafasamt hvort að þessar ástæður eru réttar. Margt fleira getur komið til greina, svo sem einhliða og yfirgnæfandi áhugi fyrir verklegum og hagsmunalegum viðfangsefnum og skortur á alþýðlegum áhuga fyrir bókmenta starfi meðal fyrri kynslóða.

En vitanlega er það ekki alls kostar rétt, að ensk-Canadiskar bókmentir séu eins fátæklegar og oft

er haldið fram. Fáar skáldsögur eða leikrit, sem fram úr skara munu hafa verið samin af canadiskum höfundum; en aftur á móti hafa nokkur ágæt ljóðskáld verið uppi, sem ort hafa á enska tungu, og má þar til nefna Charles G. D. Roberts, Wilfred Campbell, Bliss Carman, Pauline Johnson, Robert Service og fleiri. En áhrif þessara skálda á íslenzk skáld hér í landi hafa yfirleitt verið mjög lítil. Samt mun mega finna vott áhrifa frá Bliss Carman og Robert Service, tæplega frá öðrum. Aftur á móti hafa hin stærri brezku skáld Victoríu-tímabilsins, svo sem Tennyson, og Bandaríkjaskáld, einkum Longfellow og Poe alveg vafalaust haft þó nokkur áhrif á vestur-íslenzk skáld. En yfir höfuð má segja, að hérlendu áhrifin frá enskumælandi skáldum og rithöfundum hafi verið furðu lítil.

Útlendar bókmentir hér í Canada ná yfir alt, sem ritað er á öðrum málum en ensku og frönsku, þær eru útlendar ekki aðeins vegna þess, að þær eru á útlendum málum, heldur líka vegna þess, að flestir höfundanna eru fæddir í Evrópu, hafa fluzt hingað, sumir mjög ungir, en aðrir fulltíða menn, og hafa að baki sér bókmentir þeirra landa, sem þeir eru frá. Það mætti því segja, að þessir höfundar séu íslenzkir, þýzkir eða úkraniskir höfundar í Canada, og þó er það ekki að öllu leyti rétt. Viðhorf þeirra, yrkisefni og lífsreynslan, sem speglast í skáldskap þeirra, eru önnur en þau sem hefðu verið í heimalöndum þeirra, eins og á hefir verið bent; þeir eru að nokkru leyti canadiskir, þó að bókmentalegi arfurinn sé að mestu leyti frá heimlöndunum.

Að vöxtunum til er það afar mikið, sem ritað er á útlendum málum hér í Canada. Þjóðflokkarnir eru margir, og þótt sumir séu hlutfallslega smáir, eru aðrir mjög fjölmennir. En það, sem mestu ræður, er þó það, að sumir þessara þjóðflokka hafa komið frá löndum, þar sem alþýðlegur áhugi fyrir bókmentum, einkum ljóðagerð hefir verið mikill, miklu meiri en í enskumælandi löndum yfirleitt. Meðal þeirra má fyrst telja Íslendinga og Úkraníumenn. Skáldskapur þessara tveggja þjóðflokka hér í landi skarar að vöxtum til langt fram úr öllu því, sem aðrir þjóðflokkar hafa afrekað á sama sviði, og hvað bókmentalegt gildi snertir má hiklaust fullyrða, að það jafnast hæglega á við bókmentalegt gildi alls þess, sem hér hefir verið ritað á hvaða máli sem er. Þetta mun vera hér um bil einróma álit allra dómbærra manna. Það er viðurkent af þeim, sem bezt vita, að Stephan G. Stephansson hafi verið mesta skáld, sem nokkurn tíma hafi verið til í Canada. Vitanlega er hann sérstakur og ber höfuð og herðar yfir önnur íslenzk skáld hér í landi; en jafnvel þó að honum sé slept, eru margir aðrir, sem standa í fremstu röð. Hinn ágæti bókmentafræðingur, próf. Watson Kirkconnell, sem hefir allra manna víðtækasta þekkingu á útlendum bókmentum í Canada, telur, að vestur-íslenzk skáld skari langsamlega fram úr skáldum allra annara útlendra þjóðflokka í Canada. Hann hefir þýtt ljóð á ensku úr rúmlega fimtíu tungumálum, og það

þarf ekki að efast um dómgreind hans í þeim efnum. Hann er sjálfur skáld og þaullesinn í bókmentum fjölda margra þjóða, eins og sjá má af þýðingum hans. Næstir Íslendingum koma auðveldlega Úkraníumenn, sem eiga ekki aðeins mesta fjölda skálda, heldur líka allmörg, sem standa mjög framarlega.

Allmörg sýnishorn af ljóðaþýðingum próf. Kirkconnells er að finna í safni því, sem út kom fyrir fjórum árum og heitir Canadian Overtones. Í bók þessari, sem er aðeins rúmar hundrað blaðsíður, eru þýðingar af ljóðum eftir 43 skáld: 15 íslenzk, 17 úkranisk, 5 sænsk, 3 ungversk, og svo eitt af hverju, norskt, ítalskt og grískt. Tala kvæðana er 82. Af þeim eru 34 eftir íslenzk skáld, 38 eftir úkranisk, 10 eftir sænsk, 6 eftir ungversk og 4 skiftast á milli skálda hinna þjóðflokkanna. Öll skáldin annaðhvort eiga heima í Canada eða hafa átt þar heim um lengri eða skemmri tíma. Enginn mun efast um það, að val próf. Kirkconnells sé ágætt, en það mætti auðveldlega finna önnur tíu til fimmtán íslenzk skáld í Canada og Bandaríkjunum, sem að margra dómi mundu jafnast á við sum þau, sem hann hefir valið eftir. En auðvitað ber að gæta þess, að tilgangur hans var sá, að birta aðeins sýnishorn útlends skáldskapar í Canada, og þess vegna sleppir hann öllum þeim, sem verða að teljast til Bandaríkjanna.

Þegar tveir stærstu flokkarnir, íslenzku skáldin og þau úkranisku, eru borin saman, kemur í ljós, að það er margt líkt með þeim. Af íslenzku skáldunum eru þrír bændur, tveir kennarar, tveir læknar, einn prestur, einn ritstjóri, tveir iðnaðarmenn, einn verkamaður, tveir, sem erfitt er að flokka, og ein kona, sem hefir stundað kenslu. Af úkranisku skáldunum eru fjórir kennarar, tveir prestar, tveir verzlunarmenn, þrír verkamenn, einn, sem verið hefir verkamaður prestur og bóndi, og tvær konur; önnur þeirra hefir verið kennari. Í hvorugum flokknum er nokkur, sem gefur sig eingöngu við ritstörfum, eða sem segja mætti að hefði atvinnu af þeim, allir hafa haft skáldskapinn meira eða minna í hjáverkum. Afkastamesta og um leið höfuðskáld okkar Vestur-Íslendinga var bóndi, en afkastamesta og fremsta skáld Úkraníumanna í Canada hefir verið blaðamaður og háskólakennari. Af íslenzku skáldunum er aðeins eitt fætt í Canada, en tvö af þeim úkranisku. Þegar tala úkraníumanna og Íslendinga í Canada er borin saman, kemur í ljós, að íslenzku skáldin, sem próf. Kirkconnell hefir valið eftir eru langsamlega fleiri hlutfallslega, og það mun eflaust gilda yfirleitt. Það eru að minsta kosti 250,000 Úkraníumenn í Canada en ekki yfir 30,000 Íslendingar. Sama gildir og um hina þjóðflokkana. Svíar munu vera um 40,000 talsins í Canada, en þarna eru birt kvæði eftir aðeins fimm sænsk skáld.

Mest af skáldskap úkranisku skáldanna hefir birst í blöðum. Þó hafa níu eða tíu af þeim, sem Kirkconnell þýðir eftir, gefið út ljóðabækur, og sumir fleiri en eina, einn sex. En flestar þessar bækur eru smáar. Af íslenzku skáldunum hafa þrettán gefið út ljóðabækur,

sumir tvær til þrjár, og eftir einn (St. G. St.) hafa komið út sex bindi af ljóðum. En mjög mikið af ljóðum íslenzku skáldanna hafa birst í blöðum og tímaritum. Nokkur hinna úkranisku skálda hafa samið sögur, einkum stuttar sögur, og leikrit, en af íslenzku skáldunum geta aðeins tveir kallast sagnahöfundar, annar hefir ritað aðeins stuttar sögur; og einn er leikritahöfundur jafnframt því að vera ljóðskáld. Eftir því sem Kirkconnell áætlar, hafa að minsta kosti 10,000 kvæði birst í blöðum Úkraníumanna í Canada. Og mest af þeim skáldskap segir hann, að sé aumasti leirburður (the saddest sort of doggerel), talsverður hluti sé þolanlegur skáldskapur og dálítið brot ágætt. Sennilega hefir enginn reynt að telja allan þann fjölda kvæða og vísna, sem birst hefir í íslenzkum blöðum og tímaritum hér í landi, en víst er um það, að hann er mikill, og um mjög mikið af því má sjálfsagt segja, að það sé leirburður; en svo hefir margt verið gott, og nokkuð, sem kalla má ágætt.

Það er fleira líkt með íslenzku skáldunum og þeim úkranisku en það, að kjör þeirra og skilyrði til bókmentastarfsemi hér í Canada hafa verið lík; sögulega séð, er einnig margt líkt með þeim. Sem þjóð eru Úkraníumenn hneigðir fyrir skáldskap og söng og hið sama má segja um Íslendinga. Langflest skáld beggja þjóðflokkanna eru af alþýðufólki komin. Hjá Íslendingum hafa alþýðuskáldin, sem svo eru nefnd, það er að segja skáld, sem ort hafa létt og auðskilin ljóð, verið í mestu afhaldi, þó að nú sé ef til vill orðin nokkur breyting á því. Próf. Kirkconnell segir að skáldskapur Úkraníumanna sé yfirleitt léttur og aðgengilegur fyrir almenning, hann líkir alþýðukveðskap þeirra við íslenzku rímurnar og skozku þjóðkvæðin (ballads). Eitt skáld Úkraníumanna hér, sem mun vera eitt hið alþýðlegasta skáld þeirra, hefir náð alveg ótrúlegum vinsældum. Af ljóðabók, sem hann gaf út, hafa selst 50,000 eintök síðan 1911. Þessi maður hefir átt lengi heima í Winnipeg og stundaði daglaunavinnu þar um mörg ár. Nokkur ung úkranisk skáld, fædd og uppalin í Canada og mentuð á skólum hér, yrkja á móðurmáli sínu og mynda einskonar nýjan skóla meðal úkraniskra skálda. Við Íslendingar eigum ekkert í líkingu við það.

Í bæklingi, sem heitir "New Canadian Letters", eftir Kirkconnell, og er endurprentun úr "Letters in Canada, 1938", sem birtist í University of Toronto Quarterly, Volume VIII, No. 4, er skrá yfir ritstörf vestur-íslenzkra og annara útlendra höfunda í Canada fyrir árið 1938. Skrá þessi er hin fróðlegasta. Í henni eru nöfn 57 íslenzkra rithöfunda í Canada og Bandaríkjunum. Af þessum 57 hafa 41 birt ljóð eftir sig, 5 hafa samið ritgerðir eða bækur sögulegs efnis, 3 skáldsögur, 3 hafa ritað um listir, 4 æfisögur, 6 um trúarbrögð, 4 um bókmentir og 3 um ýmisleg önnur efni. Flest ljóðskáldanna hafa birt kvæði af og til í blöðunum, tvö hafa gefið út ljóðabækur. Önnur ritverk eru auðvitað flest ritgerðir, sem hafa birst í blöðunum. Fimm bækur gefnar út í Reykjavík eru taldar

þarna með, Vestmenn og Æfintýrið frá íslandi til Brazilíu eftir Þorst. Þ. Þorsteinsson, Bréf St. G. Stephanssonar, Hillingalönd eftir Guðr. H. Finnsdóttur og Kertaljós eftir Jakobínu Johnson. Einn íslendingur í Canada, W. Kristjánsson hefir ritað á ensku um íslenzkt landnám í Canada. Auðvitað koma hér ekki öll kurl til grafar, fjöldi blaðagreina um ýms efni, fréttabréfa, æfiminninga o. s. frv. hafa verið ritaðar auk þess, sem hér er talið fram.

Í þessari sömu skrá er að finna nöfn 80 úkraniskra ljóðskálda, sem ljóð hafa birst eftir á þessu umrædda ári; sænsku skáldin eru 30; þýzk 26; norsk 11; pólsk 6; og svo færri af ýmsum öðrum þjóðflokkum. Höfundar skáldsagna, lengri og styttri, eru fáir, en þar eru Úkraníumenn flestir og íslendingar með þeim aftari; aðeins þrír íslenzkir höfundar eru taldir í þessum flokki. Leikritahöfundarnir eru 5, 3 úkraniskir og 2 þýzkir. Þegar kemur til annara ritverka, standa íslendingar framar með nærri 30 höfunda, Úkraníumenn, Þjóðverjar og Skandinavar hafa allir til samans eitthvað rúmlega 30, og aðrir þjóðflokkar aðeins örfáa. Af höfundum, sem ritað hafa um trúmál, eiga Úkraníumenn engann, íslendingar 6, Norðmenn og Svíar 8 og Þjóðverjar 4 eða 5.

Af tölum þessum, sem hafa verið tilfærðar hér að framan, er auðsætt, að í hlutfalli við fólksfjölda eru íslenzkir rithöfundar mikilvirkastir allra þeirra, er rita á útlendum málum, einkum þó að því er snertir skáldskap í bundnu máli. Að vísu má búast við að hlutföllin yrðu ekki alveg þau sömu ef tekið væri nokkurra ára tímabil; en þau mundu þó varla breytast svo að miklu munaði. Í viðbót við skáld þau, sem ritskrá próf. Kirkconnells getur um, man eg í svipinn eftir 5 íslenzkum skáldum hér, sem kvæði hafa oft birst eftir á prenti, þó að ekkert hafi verið prentað eftir þau það ár, sem hún nær yfir; og auk þess eru auðvitað til margir hagyrðingar, sem ort hafa lausavísur, sem fæstar hafa verið prentaðar. Af dánum íslenzkum skáldum hér vestan hafs og skáldum, sem lengi hafa ekkert birt eftir sig á prenti, man eg eftir 26, sem ekki eru talin í tölum þeim, sem gefnar eru hér að framan. Mér telst svo til, að á milli 80 og 90 íslenzk skáld, sem kvæði hafa iðulega birt eftir sig á prenti, eða sem gefið hafa út ljóðabækur, muni hafa verið uppi með Vestur-Íslendingum; og eru þá ótaldir fjölda margir hagyrðingar, sem ort hafa aðeins lausavísur. Væru þeir allir taldir, færi talan eflaust langt yfir hundrað. Það er alveg áreiðanlegt, að enginn annar þjóðflokkur hér í Canada getur sýnt nokkuð því líka skáldatölu í samanburði við fólksfjölda.

Um hvað yrkja nú þessi útlendu skáld hér gjarnast? Sem við er að búast eru yrkisefnin mjög fjölbreytt. Höfuðskáld okkar íslendinga hér í landi, Stephan G. Stephansson, orti eins og kunnugt er, um margbreytt og ólík efni. Hann tók yrkisefni sín úr íslendingasögum, þjóðsögum og munnmælum, hann orti um landnámsmenn og konur, erfiljóð og tækifæriskvæði af öllu tæi; ádeilukvæði út af stríðum og öðrum heimsviðburðum; stórfeldar

náttúrlýsingar; góðlátlegar skopvísur og skammavísur — alt nema ástaljóð, það er varla hægt að segja, að hann hafi ort nokkuð sem heitir um þetta algengasta og hugljúfasta yrkisefni skáldanna. Ekkert íslenzkt skáld í Vesturheimi kemst í samjöfnuð við hann, að því er snertir fjölbreytt yrkisefni. Eðlilega hefir langmest verið ritað um skáldskap Stephans, en þó er þar enn mikið ógert; það hefir naumast verið minst á sumar hliðar skáldskapar hans og viðhorf hans til ýmsra stefna og málefna, eins og þau birtast í kvæðum hans. Önnur íslenzk skáld hér hafa, eins fram hefir verið tekið, haft þrengra svið, að því er val yrkisefna snertir. Hjá þeim flestum gætir eðlilega mikið hinnar íslenzku átthagaástar. Náttúra Íslands, fegurð æskustöðvanna, lífshættir þeir, sem skáldin vöndust við í æsku, sagnir og söngvar frá fyrri tímum — alt þetta stendur rótfest í endurminningunum og hefir sett oft og einatt hálf saknaðarkendan og þunglyndislegan blæ á skáldskap Íslendinga hér vestra. En svo er að öðrum þræði bjartsýni og þróttur, sem meðvitundin um sigur í baráttunni við margs konar erfiðleika hefir skapað. Stórfeldar lýsingar á náttúru þessa lands eru ekki algengar hjá vestur-íslenzkum skáldum, nema hjá Stephani og í hinu alþekta kvæði Guttorms J. Guttormssonar, "Sandy Bar". Aftur á móti hafa ýms vestur-íslenzk skáld ort ágæt og eftirtektarverð kvæði um menn, bæði framliðna og lifandi, einkum þá, sem skarað hafa fram úr á einhverjum sviðum og aukið hróður Íslendinga hér í landi. Þá eru minnin, sem eru svo mikill þáttur í skáldskap Vestur-Íslendinga, mörg ort eftir pöntun, tilþrifalaus og hversdagsleg, en fáein af verulegri hrifningu og krafti sannfæringanna, sem gerir þau að sumu því bezta, sem hér hefir verið ort á íslenzku. Ádeilukvæðin eru mörg, en flest mjög almenns efnis; mannfélagsmein yfirleitt fremur en það staðbundna hafa verið viðfangsefnin; staðbundin málefni hafa sjaldan gefið tilefni til meira en lausavísna, sem kastað hefir verið fram í hálfkæringi. Skopkveðskapurinn, sem heita má að sé séreign tveggja eða þriggja vestur-íslenzkra skálda, beinist aftur nær eingöngu að því staðnbundna, mönnum og málefnum, og er oft sárbeittur, þó að mikið í honum sé alveg græzkulaust gaman. Jafn mikið og ritað hefir verið um trúmál meðal Vestur-Íslendinga, snertir mjög lítið af skáldskap þeirra trúmál beinlínis; og það lítið, sem er, er áreiðanlega með því lélegra, sem ort hefir verið. Yfir höfuð er skáldskapurinn realistiskur, hugarflug og heimspekileg heilabrot eru fágæt í honum. Mikið af honum skortir þann léttleika og fágun formsins, sem einkennir skáldskap sumra hinna beztu íslenzku skálda á síðari tímum. Nokkuð mikið af honum er allþunglamalegt og talar fremur til vitsins en tilfinninganna.

Um gildi annars útlends skáldskapar hér í Canada er mjög erfitt að dæma fyrir þá, sem ekki eru kunnugir honum á frummálunum. Eftir þýðingum að dæma, er efnisval úkranisku skáldanna fremur takmarkað. Yrkisefnin eru, að því er

virðist, oft landið, akrarnir, árstíðirnar, kjör innflytjendanna og samanburður á hinu nýja fósturlandi og föðurlandinu gamla. Dálítið þunglyndislegur raunablær er yfir sumum kvæðunum, þó að þar verði líka vart við fyndni. Talsvert djúprar trúartilfinningar verður þar og vart, og er líklegt að hún eigi sér djúpar rætur í skáldskap Úkraníumanna. Yfirleitt talar skáldskapur þeirra fremur til tilfinninganna en vitsins, jafnvel hjá þeim skáldunum, sem heyra til hinum yngra flokki mentamanna, sem fæddir eru hér En yfir kvæðunum yfirleitt hvílir einhver hugþekkur blær, sem bendir á, að þau komi beint frá hjörtum höfundanna, án málskrúðs og tilgerðar.

Í kvæðum skandínavisku skáldanna kveður nokkuð við annan tón. Þar er það ekki jörðin og vinnan, sem er næst hugsun skáldsins, heldur önnur óhlutkendari efni. Það mætti ef til vill segja, að flest úkranisku skáldin séu fyrst og fremst sveitaskáld, en hin skandinavisku skáld borgalífsins. Hjá þeim ber lítið á þrá innflytjandans til sinna fyrri átthaga, en aftur meira á íhugun um félagsleg vandamál, og einnig hressilegu viðhorfi við erfiðleikum lífsins, sem eru hlutskifti útlendingsins fyrst í stað.

Samanburður eins og sá, sem hér hefir verið reynt að gera, er að vísu mjög ófullkominn, en hann sýnir samt að nokkru leyti, hvar við Vestur-Íslendingar stöndum á vettvangi canadiskra bókmenta. Við þurfum ekki sjálfir að leggja neinn dóm á það, hvort við stöndum þar öðrum framar eða aftar; sá dómur hefir verið upp kveðinn af þeim, sem vel eru færir um að leggja réttan dóm á gildi bókmenta, og hann er þannig, að við megum vel vera ánægðir með hann.

Í grein eins og þessari er ekki rúm til að minnast neitt á ritstörf Íslendinga hér í landi á ensku máli. Alt það heyrir til innlendum bókmentum, en gjarnan mætti segja meira um þær á íslenzku en gert hefir verið. Hér er heldur ekki rúm til að minnast á skáldsagnaritun Vestur-Íslendinga. Þar er nóg efni í sérstaka ritgerð, enda þó að við eigum ekki marga skáldsagnahöfunda. En það, sem mest og bezt hefir haldið uppi bókmentaheiðri okkar, enn sem komið er, er ljóðagerðin, þó að margt hafi verið að henni fundið, og það eflaust með réttu. Innan um ruslið, sem óefað er mikið, eru margar fagrar perlur, sem mikið er gefandi fyrir.

En hvað er um framtíðina? mun margur vilja spyrja. Legst íslenzkur skáldskapur hér niður innan skamms? Mörgum mun finnast sjálfsagt, að svo hljóti að verða. Að vísu munu flestir, sem nú yrkja á íslenzku hér, halda því áfram til æfiloka, en þeir eru nú allir orðnir miðaldra menn og eldri. Náttúrlega deyr íslenzkur skáldskapur hér fyr en málið sjálft. Ennþá eru þó engin veruleg dauðamerki á íslenzkum skáldskap hér, og meðan íslenzk blöð verða gefin hér út, mun ávalt eitthvað í þeim birtast í bundnu máli. Það er erfitt að hugsa sér íslenzkt blað eða tímarit, sem engan skáldskap hefði að flytja. En hvenær rís upp eitthvert góðskáld meðal

Vestur-Íslendinga, sem yrkir á enskri tungu? Enn hefir ekkert slíkt skáld fram komið. En ólíklegt er, að hin íslenzka hneigð til skáldskapar, sem hefir lifað gegnum margra alda áþján og eymd, eigi það fyrir höndum að deyja hér í vesturvegi, þó að þeim fækki, sem geta klætt hugsanir sínar í hinn fagra búning móðurmálsins.

Til Vestur-Íslendinga

(Á fullveldisdegi Íslands 1939)

Eftir Sigurð Jónsson frá Helluvaði

Oss sviðu þau örlög harmsár og hörð,
er hetjan á þroska-árum
var hrakin í útlegð af ættarjörð
—einmana' og hjartað í sárum.

Minn hugur með Birni Breiðvíking
þá barst út á hulda vegu.
Eg dáði þann hugstyrk, er hetjan slyng
gaf heitorðin göfuglegu.

En sögn þá vér erfðum um útlaga þann
—svo ímyndun vængi þandi,
að sæhafa landinn hann fyrirmann fann
í fjarlægu, óþektu landi.

———

Ó bræður! Við örlaga hlutskifti hörð
þið hröktust á þrenginga-árum
burtu frá elskaðri ættarjörð
í útlegð—og hjartað í sárum.

Með stolti og metnað við minnumst þess:
Í móðurlandinu nýja
svo margan þið fyllið nú fyrirmanns-sess
að frægð ykkar hefst þar til skýja.

Frá fortíð og nútíð slíkt frægðarorð ber
um framandi álfu þann hróður
um kynþátt vorn: Manngöfgis aðalsbréf er
ef Ísland má nefna hans móður.

Því djúpt stendur rótum á Íslandi ein
sú ættgrein, þar merginn ei brestur.
Hinn norræni stofn ól þá gróandi grein,
og greinin skaut teinungi vestur.

———

Heill ykkur bræður! Nú ber ykkur hátt.
Þið byggið upp framtíðar-veldin.
Í feðranna afrek og forystumátt
nú fáið þið sótt ykkur eldinn.

Þann hugvits og dirfsku og áræðiseld,
sem átti sér Leifur 'inn heppni,
og skín eins og vitinn skær um kveld
í skáld-jöfurs lista keppni.

———

Vér fundum hálfu heimsins. Það hrós
ber hetjum fornaldar snjöllum.
Nú tendrist guðdómleg lista ljós
að lýsum vér heiminum öllum. —

Salt jarðar

Eftir Guðrúnu H. Finnsdóttur

Kelly Stevens hafði borið bezta og elzta vin sinn til grafar í gær, og eitthvað af honum sjálfum hafði horfið ofan í jörðina með Allan Foster. Sólskinið var daufara, loftið grárra og nóttin nær. Kelly starði út um skrifstofugluggann sinn vestur Portage Ave., sem sýndist liggja eins og hamragjá alla leið vestur í miðaftans sólarglóðina. Þarna úti í vestrinu, á bóndabæ skamt frá Portage þjóðveginum, hafði hann fyrst kynst Allan Foster. Og áleiðis út í vestrið hafði hann fylgt honum í gær og kvatt hann. —

Eftirsjá og eyrðarleysi fylgdu honum eins og vofur í dag, skrifstofan hans bar annarlegan blæ. Það var eins og alt þarna inni væri honum fjarlægt, og tómlæti og auðn hrópuðu úr hverju horni, þrátt fyrir umferðina úti fyrir og glaðan, bjartan sumardaginn. Sólskinið lagði inn um gluggann og glampaði í gljáfægðu mahogany skrifborðinu, dró fram enn dýpri liti í Austurlanda gólfábreiðunni, lýsti upp litskrúðið í málverkunum, af canadisku skógunum, sem héngu á veggjunum. Kelly horfði á skógarmyndirnar og reyndi að festa hugann við litina, styrkinn og hinn lífsglaða bjarta blæ, er málararnir höfðu séð liggja yfir landinu. Auk þess töluðu þessar myndir til hans á sérstöku máli. Canada timbur hafði fyrst orðið til þess að koma undir hann fótunum.

Hinu megin í stofunni, þar sem sólin náði ekki til að skína síðari hluta dags, hékk bláleitt málverk af Þingvöllum. Sýndist það nú blárra og fjarlægara þarna í hálfgerðum skugganum, og eins og í beinni mótsetningu við hinar myndirnar. Það var eitthvað sérstakt í þessari mynd, sem mætti hugblæ hans, sameinaðist sálarástandinu. Dökkir dreymandi litir, fjarlægðar bláminn, sem hálf huldi fjöllin, seiddi augu hans og huga. Þessi mynd var til minningar um móður hans. Þetta var helgistaður landsins, sem hún hafði komið frá. Og myndin var í huga hans líkingamál, talað til hennar. Hún var honum ógleymd, þótt flestar minningarnar um hana lægju óljósar í móðu margra ára. "Fjarlægðin gerir fjöllin blá" — gamla Austurlanda spakmælið sýnir að mennirnir hafa um langar aldir hvílt augun og hugann í móðu fjarlægðarinnar, sem mildar hrjóstrugt landslag, — dregur slæður yfir hrjóstur hugans.

Augu Kellys fylgdu sólargeislunum, sem féllu á ská yfir herbergið. Arið í geislunum þyrlaðist í endalausri hringiðu loftsins — þyrlaðist og flaug fram og aftur og sýndist gull. Mönnunum svipar til rykkornanna, þeir berast með straumi tímans fram og til baka, og hugsanir þeirra eru stundum gullkorn og stundum ekkert nema ryk, og stundum sýnist rykið gull í þeim hvirfilvindi.

Þarna var heill veggur þakinn

bókum, saman þjappaðar hugsanir, vit og lífsreynsla ágætra höfunda. Hann mundi eftir fyrstu bókunum, sem hann hafði keypt, ekki til að lesa þær — heldur af því þær voru í skrautbandi og fóru vel í skáp. En það var langt síðan, og honum lærðist smám saman að kaupa bækur fyrir það verðmæti, sem lá falið á milli spjaldanna. Og marga stundina, marga einmana stundina, höfðu þær verið honum hollir vinir og sálufélagar, vinir, sem réttu honum styrkar hjálparhendur, þegar honum lá á, og félagar, sem hann ýmist þrætti við eða var sammála. Einn þeirra steig núna fram úr skápnum og sagði: "Maðurinn er einn, þegar hann fæðist, og einn, þegar hann deyr — lífið er eyðimörk", og um stund gleymdi Kelly sér í þeirri þrætu. — Maðurinn er einn þegar hann fæðist og mætir dauðanum einn — en það er hverjum í sjálfsvald sett, hvort líf hans verður gróðrarreitur eða eyðimörk. — Skáldið hvarf inn í skápinn með brosi, sem spurði: Ert þú alveg viss? — Já, hann var viss, hann var glaður og þakklátur fyrir samfélag góðra manna. Á þeirri samleið hafði hann skynjað, að mennirnir eru í leit eftir verðmætum lífsins, og þó þeir berist stundum úr ljósinu í skuggann, þá berast þeir líka á straumi tímans í ljósið. Marga stundina góða og glaða höfðu þeir átt saman Allan Foster og hann, og oft höfðu þeir setið hér inni og talað um fortíð og framtíð, um alla skapaða hluti milli himins og jarðar, sem þeim kom í hug þá og þá stundina, talað eins og þeir einir geta gert, sem þekkjast svo vel, að hver hálfsögð hugsun, er skilin til fulls, og svipbrigði segja stundum meira en orð. — Þarna á auða stólnum hinumegin við borðið hafði Allan setið fyrir fám dögum síðan, og samtalið hafði þá snúist mestmegnis um fyrri tíma, æsku árin, þegar þeir voru ungir og lífið hér svipað unglingi, sem öslar á rosabullum krapaelginn, og kærir sig kollóttan þótt sletturnar gangi upp yfir höfuð, — því vorið og gróðurinn er á næstu grösum. Lífið á þeim árum var á margan hátt líkt vorleysingu. Fólkið streymdi inn í landið eins og fljót, sem hefir brotið af sér klakaböndin, flæðir yfir láglendið og myndar stöðuvötn. Borgir mynduðust og uxu upp. Á þeim dögum óx Winnipeg svo að segja daglega. Iðnaður og ýmisleg fyrirtæki voru stofnsett — og flestir sýndust öruggir, ungir og glaðir. Þeir röktu sögu borgarinnar og sögu landsins, á vissan hátt, í sambandi við sína eigin sögu, því þeir báðir höfðu lagt hendur á plóginn í athafnalífinu, hvor á sinn hátt. Kelly mundi vel, að það hafði verið sláttur á honum á þeim árum, því fyrst í stað, eftir að hann fór að hafa töluvert fyrir framan hendur, varð hann að sýna öðrum og sannfæra sjálfan sig um, að hann væri ekki lengur umkomulaus strokudrengur, heldur maður með mönnum, sem stæði föstum fótum í mannfélaginu. Hann var á þeim dögum drukkinn af lífsgleði, gleði yfir sigrinum, en í hina röndina svo fáfróður og óviss á ýmsum sviðum, sem alt til samans kom honum til að draga sigurmerkið ennþá hærra á stöng. Og það var Allan einn, hinn tilfinningaríki og

gáfaði vinur hans, sem skildi, að með ytra skrauti og íburði, reyna þeir að byggja sig upp, sem bera tómlæti í huga og vita sjálfa sig andlega afskifta með lélegu uppeldi og illri meðferð í æsku. Kelly hafði með opnum augum bygt um sig skjaldborg úr gulli. En kaldan gust lagði oft um sálu hans í þeirri borg, og sá andkuldi lífsins var napur. Hann sá menn beygja kné fyrir gullkálfinum, en ekki virða manngildið viðlits. Hann sá flærðina og græðgina dansa af list og græneygða öfundina á gægjum. Hann fann til stálhnefa járnsálanna í viðskiftunum og æskuárin höfðu kent honum vald hnefaréttarins, svo að á þeim sviðum var hann vel kunnugur. Og í heimi athafna og verzlunar brá andliti gamla húsbónda hans oft fyrir. — En svo voru aðrir, sem komu honum til hjálpar — og enn aðrir, sem höfðu verið beinlínis ljosberar lífs hans. Móðir hans og húsmóðir hans, gamli fiskimaðurinn og Allan Foster, sem hafði verið honum vinur og kennari, haft þau áhrif á líf hans, sem höfðu styrkt hann til starfs og þroska. Oft hafði hann óskað þess, að geta munað betur eftir móður sinni og því, sem hún hafði talað við hann; en það var alt að mestu leyti gleymt, lá í meðvitund hans eins og óljós þokuslæðingur, sem hann gat ekki grylt í gegn um. En andrúmsloftið í kringum hana hafði verið hlýtt og örugt, — þessvegna mundi hann ef til vill eftir svo litlu... Hann mundi óljóst eftir ferð, sem honum hafði fundist löng, kannske hafði sú ferð verið aðeins nokkrar mílur. Svo mundi hann eftir því, að móðir hans hafði verið að mjólka kýr á stöðli og hann var þar hjá henni og hafði beyg af kúnum, því þær voru voðalega stórvaxnar í augum hans. Ein kýrin baulaði og honum fanst það svo ægilegt öskur, að hann hágrét af hræðslu. Móðir hans tók hann í fangið og huggaði hann. En lengi á eftir hafði honum staðið ótti af nautgripum. Önnur mynd af móður hans stóð honum lifandi fyrir hugskotssjónum, næstum því ónáttúrlega skýr, — hann sat í stól undir glugga við eldhúsborðið og honum leið ákaflega vel, ilmandi matarlykt var í eldhúsinu og eitthvað hátíðlegt lá í loftinu. Móðir hans stóð við borðið og var að sýsla við bakninga. Sólin skein á andlit hennar og hár, hann mundi svo vel eftir björtu hári, beinu nefi og vanga svipnum. Þegar hann skoðaði þessa mynd í huga sér, sá hann, að hún hafði verið ung og lagleg. Hann mundi líka eftir því, þegar hún var að afklæða hann og þvo honum á kvöldin og reyna að kenna honum að stafa sem honum hafði leiðst mikið. Svo las hún með honum bænirnar hans, þeim hafði hann fyrir löngu gleymt, nema einni setningu, sem hann mundi og skildi ennþá, þó alt annað, sem hún hafði kent honum og talað við hann á íslenzku, væri máð úr minni hans. Einhvernveginn hafði móður hans tekist að festa í huga hans þessa hendingu: "Vertu guð faðir, faðir minn". Það voru allar bænirnar, sem hann kunni og honum hafði fundist síðar, að þessi bæn væri svo innihaldsrík, að í henni feldist alt það, sem mennirnir gætu beðið um. Hann mundi líka, að móðir hans hafði sagt honum, að guð væri faðir hans. Hann

hafði hvorugt þetta orð skilið, nema á sinn einfalda barnslega hátt. Föður hugmyndin var eitthvað gott og göfugt, sem verndaði hann. — Sjálfsagt hafði móðir hans mótað huga hans fyrstu bernsku árin. Veturinn sem hún dó mundi hann eftir voðalegu tómlæti og leiðindum, hann mundi eftir því, að hún lá í rúminu sínu með lokuð augu og rétti honum ekki hendina eða brosti til hans, eins og hún var vön að gera. Hann mundi, að húsbóndinn og vinnumaðurinn báru langann kassa út úr húsinu, ískulda lagði inn og einhver þögn og þyngsli lágu yfir öllu á heimilinu. Hann saknaði móður sinnar og leitaði hennar úti og inni og átti altaf von á, að mæta henni. Andlit húsmóður hans var alvarlegt og hún klappaði honum á kollinn, þegar hún sagði honum að móðir hans væri komin til guðs, því hún væri dáin. Og hann vissi þá jafnlítið um dauðann og um guð, en trúði þessu og langaði að komast til guðs og móður sinnar, sem hann hugsaði sér helzt að væru á einhverjum bóndabænum sem blasti við sjónum barna í nágrenninu. Í þá daga hafði veröldin ekki náð út fyrir sjóndeildarhringinn. Árin liðu og honum lærðist að skilja hvað dauðinn þýddi og munaðarleysið. Hann var barna áfram og átti nú að bera nafn húsbónda síns eins og fóstursonur hans. Honum líkaði hvorugt, því honum varð snemma illa til hans fyrir vinnuhörku og þjösnahátt, sem kom fram við alla á heimilinu. Hafði Kelly aldrei síðar mætt jafn grályndum og skapíllum manni. Á hverjum morgni og hverju kvöldi las húsbóndi hans biblíuna með sérstökum svip, alt öðruvísi en þeim, sem var á honum þegar hann var að skammast, og lengi vel hafði hann haldið, að "kraftur orðsins", eins og húsbóndinn komst að orði, væri sá kraftur, sem gæfi honum styrk til að hafa alt ilt á hornum sér. Kelly stóð stuggur af þessari stóru bók húsbóndans og af þeim refsandi guði, sem húsbóndinn hélt yfir höfði hans. Þessi guð húsbónda hans var ekkert líkur þeim milda guði, sem móðir hans sagði honum að elskaði og verndaði lítil börn. Svo hann varð snemma ruglaður í guðfræðinni. En þegar hann löngu síðar, fullorðinn maður, tók sig til og las biblíuna spjaldanna á milli, fann hann þar líka guð móður sinnar.

Húsmóðir hans var honum notaleg, en eftir að hann stækkaði, svo að hann gat druslast við útivinnu, var hann lítið í kringum hana. Hún var önnum kafin alla daga við heimilisvinnu og hafði engin ráð, nema hún gaf honum nægilega mikinn mat. Það mundi hann og vissi líka að það var það eina, sem bjargaði honum frá því að verða að aumingja í höndunum á grimmlyndum og vinnuhörðum manni. Hann var ýmist hræddur og skælandi eða fokreiður, — og þegar hann var 10 ára strauk hann burtu. Berfættur á rifnum strigabuxum lagði hann af stað og ýmist hljóp eða gekk að honum fanst óraveg. Uppgefinn, sárfættur og hungraður kom hann heim að fátæklegum bóndabæ og bað um vinnu. Húsbóndinn þar, ungur maður, brosti að honum og bauð honum inn og konan gerði honum gott. Þau spurðu hvaðan hann kæmi og hann sagði þeim sannleikann. Maðurinn svar-

aði dræmt: "Ójá, ert þú hjá honum, þú ert þá vanur vinnu." Daginn eftir lofuðu þau honum að hlúa að jarðeplum í garðinum. En sá friður varð skammvinnur, því næsta dag kom húsbóndi hans þangað til að sækja hann. Þegar þeir fóru, gaf konan honum dollar og sagði honum að hann væri duglegur drengur. Á leiðinni heim tók húsbóndi hans af honum dollarinn, hló að verkalaununum og hótaði honum öllu illu, ef hann reyndi að hlaupa burt aftur. Kelly varð aldrei svo gamall, að hann gleymdi þeim degi. Þeir komu heim um kvöldið og eftir háttatíma læddist hann út, þrunginn af harmi, vonbrigðum og ólgandi hatri til húsbónda síns. Hann hljóp niður að ánni og fleygði sér í grasið undir stóra Álm-trénu á árbakkanum, reytti og tætti alt í kringum sig og skalf af gráti, ekka og hugarkvölum yfirgefins og einmana barns. Hann hét húsbónda sínum öllu illu. Hann ætlaði að drepa hann. Hann hét því að verða ríkur og reka hann burtu af bænum. Hann ætlaði að velta húsbóndanum upp úr skítnum. Hann hét öllu, sem hamstola, æðisgengnum tíu ára dreng gat komið til hugar. Út frá gráti, ekka og heiftarhug sofnaði hann að lokum þarna í grasinu.

Skömmu síðar talaði húsmóðir hans við hann í einrúmi og reyrði hann ramari fjötrum, en húsbóndinn með öllum sínum hótunum. Hún sagði honum að móðir hans hefði beðið sig fyrir hann, á deyjanda degi, þar til hann væri sjálfbjarga. Loforð við dána konu vildi hún ekki svíkja.

Hann spurði hana þá, hvað hún vissi um foreldra sína. Húsmóðir hans horfði á hann stundarkorn þar til hún svaraði: "Eg veit ekkert um foreldra þína, Nellie mintist aldrei með einu orði á föður þinn, svo hann hlýtur að hafa verið dáinn, og hún átti engan að, var algerlega ein síns liðs. Hún kom hingað með þig svolítinn hnokka, og hafði þig á kaupinu sínu. Hún var ágætlega vel verki farin og besta vinnukona, sem eg hefi haft. Hún var fríð kona, fáorð og bauð gott geð. Hún sagði mér aldrei neitt meira um hagi sína, og hvaða raunum, sem hún hefir mætt, þá talaði hún aldrei um þær eða kvartaði." Húsmóðir hans stansaði lítið eitt við og hélt svo áfram: "Eg var að reyna að rifja upp íslenzka nafnið hennar, en mér er ómögulegt að muna það, enda gat eg aldrei borið það fram, og kallaði hana þessvegna Nellie; stúlkan, sem var hjá mér næst á undan henni hét það. Aftur gekk okkur vel með þitt nafn, þó bar móðir þín það öðruvísi fram." Svo bætti hún við: "Eg vona að þú líkist móður þinni og verðir góður drengur." Þarna var alt, sem hann hafði nokkurn tíma vitað um foreldra sína og uppruna. En oft síðan hafði hann hugsað um foreldra sína, hugsað um, hvort faðir sinn hefði horft á sig, hvítvoðunginn, með ást í augum, yl í hjarta og heiti um föðurvernd, eða hann hefði verið einn þeirra feðra, sem lofa föðurskyldunum að eiga sig.

Og svo var hann þarna áfram við sama atlætið þar til hann var 14 ára, þá kom fyrir atvik, sem kom honum til að strjúka; og í það skiftið náði húsbóndi hans honum ekki. Hann

átti að keyra eldivið inn í Selkirk til viðarsala þar, sem húsbóndi hans hafði gert kaupsamninga við. Húsbóndinn sagði Kelly, að ef hann kæmi öllum viðnum til viðarsalans á tíma, sem hann tiltók, skyldi hann gefa Kelly peningana fyrir síðasta vagnhlassið. Hann tók þessu tilboði feg-ins hugar, ekki sízt vegna þess, að húsbóndi hans talaði við hann í fyrsta skifti, eins og hann væri maður, í stað þess að skipa honum alt með þjósti. Hann vann eins og hamhleypa, pískaði uxana áfram eins og fantur og kom keyrslunni af á tilteknum tíma. Húsbóndi hans keyrði eineykis inn til Selkirk daginn, sem síðasta vagnhlassið fór, og Kelly beið úti hjá uxunum og hestinum á meðan húsbóndinn rak erindi sín inni hjá viðarsalanum. Hann var allur á iði af óþolinmæði eftir peningunum, sem hann ætlaði að kaupa sér smávegis fyrir, og vasahnífur var það, sem hann langaði mest til að eignast af ýmsu, sem hann hafði hugsað um. Innan stundar kom húsbóndi hans, gekk að hestinum og var í þann veginn að stíga upp í kerruna, þegar Kelly stundi því upp, að sig langaði til að fá peningana, sem hann hefði lofað sér. Húsbóndi hans virti hann fyrir sér með fyrirlitningar glotti um leið og hann sagði: "Þér kemur vonandi ekki til hugar að eg fari að borga þér kaup, eg var að sjá hvað þú gætir gert, ef þá vildir vinna," og um leið snaraðist hann upp í kerruna og kipti í taumana. Kelly stóð höggdofa andartak, svo greip hann slíkt heiftaræði, að hann hvorki sá, heyrði né hugsaði, hann varð æðisgengið villidýr í morðhug — hann greip viðarrenglu og reiddi hana til höggs, en kerran þaut undan og höggið lenti á jörðunni og þarna stóð hann brjálaður og barði og lamdi ofan í sama blettinn; margra ára þjáningar og kúgun voru látnar lausar í hverju höggi. Og alt í einu skildist honum, að það var ekki húsbóndinn, sem hann var að berja, heldur jörðin. Hann fleygði renglunni langar leiðir og skjálfandi á beinunum staulaðist hann yfir til uxanna og studdi sig við herðakambinn á öðrum þeirra. Tárin runnu þung og óhindruð, hann grét af reiði, sársauka og hræðslu — mest af hræðslu — hann vissi að það munaði hársbreidd að hann hefði ekki stórskaðað, eða drepið mann. Hann var máttlaus og skjálfandi eftir þetta óstjórnar æði og hallaðist ofan á herðakambinn á þessari sterku skepnu, lifandi og hlýrri, og það var eins og honum kæmi þaðan einhverskonar styrkur og stoð. Hann grét án þess að geta hugsað, ósjálfrátt hafði hann yfir aftur og aftur: Vertu guð faðir — faðir minn! — honum stóð ógurlegur stuggur af sjálfum sér, hann óskaði að vera dauður. Hugsun hans fór að smá skýrast — þetta var síðasta stráið — hann ætlaði ekki heim aftur. Annað æðiskast gat gripið hann, svo hann vissi ekki, hvað hann gerði — og þá yrði kannske ekkert til að bjarga honum — hann varð að flýja — hann hataði húsbónda sinn — og hraus hugur við sjálfum sér. — Þegar hann hafði jafnað sig lítið eitt tók hann uxana og teymdi þá út á brautina, sem lá heimleiðis, strauk þá og klappaði þeim í kveðjuskyni, batt upp taumana og hóaði

þeim af stað. Hann stóð með tárin í augunum og horfði á eftir þeim og sá eftir öllum höggunum, sem hann hafði slegið þá.

Þannig skildi Kelly við bernsku árin. En sársaukinn og minkunin yfir þessum tryllingsskap, sem yfir hann kom, fylgdu honum eins og skugginn hans, ásótti hann eins og ljótur draumur, sem hann gat ekki losað sig við.

En gæfan gekk honum við hönd þennan dag. Fyrir hendingu komst hans eins og léttadrengur á fiskiskip, sem lá ferðbúið við landfestar og sigldi undir kveldið norður á Vatn.

Og fiskiskipið varð honum hamingjufley, sem flutti hann inn í nýja veröld, út í heiðríkju loftsins og bláma vatnsins. Hann var frjáls, hann var sloppinn úr varðhaldi, hann var sjálfum sér ráðandi. Hann kveið engu um framtíðina, en starði hugfanginn út í víddina og blámann. Hann vaknaði næsta morgun með sólaruppkomu, fór á fætur í tíma til að sjá eldroða morgunsólarinnar speglast í vatninu. Þvílíka fegurð hafði hann aldrei séð, honum fanst að skipið vera á leiðinni inn í glitrandi gullhaf. Svo fagra veröld hafði hann aldrei dreymt um. Gleði og öryggi fyltu huga hans morgunroða, því nú var líf hans rétt í dagrenning — það liðna var nóttin.

Kelly var nú búinn að gleyma flestu, sem fyrir hann kom, þó mundi hann aðal atriðin. Fyrst í stað var alt svo ólíkt og ókunnugt. Hann skildi ekki helminginn af því, sem talað var við hann; brátt lærði hann samt sjóaratunguna, enda lagði hann sig fram. Fiskmennirnir hlógu að honum, og kölluðu hann ýmsum nöfnum, en honum var sama, því þeir voru góðir við hann, hann fékk brennandi áhuga fyrir veiðiskapnum, forvitnaðist um allar vélarnar, og yfirleitt hafði vistin á skipinu heilbrigð áhrif á taugar hans og tilfinningalíf. Honum var fyrir minni fyrsta óveðrið, óhemju stormur, sem skall yfir að nóttu til í svarta myrkri. Skipið veltist á öldunum og brakaði og brast í rá og reiða. Honum skaut skelk í bringu við ölduganginn og hamfarir stormsins, og þá nótt og næsta dag varð hann þess fyllilega var, að fiskimannalífið var engin barnaleikur, og eigi heiglum hent, að etja kappi við Winnipeg-vatn í tryltum ham. Hræddur og einmanalegur reyndi hann að bera sig mannalega, en aldraður fiskimaður, sem hann hafði hænst að, sagði við hann brosandi: "Við höfum oft komist í hann krappari."

Og Kelly hændist meira og meira að þessum góðmannlega greinda manni, þar til hann trúði honum fyrir vandræðum sínum, sagði honum, að hann hefði strokið, og þyrði ekki að verða á vegi húsbónda síns aftur. Líka sagði Kelly honum, að hann ætlaði sér að drífa sig áfram og verða að manni. Þegar fiskimaðurinn komst að því, að Kelly var tæplega lesandi og kunni ekki að klóra nafnið sitt, ráðlagði hann honum, að koma sér fyrir þar, sem honum gæfist kostur á að ganga á skóla og reyna að fá svolitla undirstöðu í almennum fræðum. Þessi vinur hans skrifaði systur sinni, sem var vel stæð bóndakona nálægt Brandon. Að vertíðinni lokinni

komst Kelly þangað hálf huldu höfði, því hann var hræddur um að húsbóndi sinn spyrðist fyrir um sig.

Í fjögur ár var hann hjá þessu fólki, sem var honum gott. Heimilið var vel stætt, öll vinna skipulögð, og þar lærði hann reglu og friðsamlega umgengni við fólk. Og þar kyntist hann fyrst Allan Foster, sem kendi í litla sveitaskólanum, þar skamt frá bænum, og bjó Allan hjá þessu sama fólki. Og þar byrjaði sú vinátta, sem varð æfilöng. Allan var nokkrum árum eldri, og að þroska og að mentun mörgum árum eldri. Þeir áttu sammerkt í því, að báðir voru fátækir, en ætluðu sér að komast áfram af sjálfsdáðum. Allan ætlaði sér að læra lög á lögmannaskrifstofu, sem á þeim árum var eina ráðið fyrir lögfræðisnemendur í Manitoba. Allan hvatti hann á að koma til Winnipeg og mentast þar, — vildi helzt að hann reyndi að komast inn á lögmanna skrifstofu, þegar hann væri búinn að fá nægan undirbúning. Hann sagði Kelly að fyrsta skilyrðið væri vitnsburður um gott og heiðarlegt framferði, og það yrði honum auðvelt að fá. Hjartað í Kelly tók viðbragð, því hann hafði hlustað hugfanginn á ráðagerðir vinar síns. Heiðarlegheitin voru fyrsti þröskuldurinn, hann hafði komið, sem strokudrengur, farið huldu höfði, kastað nafni fósturforeldra sinna og tekið upp nafn móður sinnar, sem hann vissi ekki einu sinni hvort hafði verið hennar rétta nafn. — Nei þau sund voru lokuð, því hann ætlaði sér ekki að lenda undir lögmanna yfirheyrslu. Svo Kelly aftók með öllu lögfræðina, bar ýmsu við öðru en aðalástæðunni. En löngu seinna eftir að þeir báðir voru orðnir fullorðnir menn sagði hann Allan ástæðuna fyrir því að hann reyndi ekki að leggja lögfræðina fyrir sig. Allan hló við og sagðist hafa vitað um ástæður hans, því konan hefði sýnt sér bréfið frá bróður sínum og beðið sig að veita honum sérstakt athygli og hjálp. Svo bætti Allan við: "Bréfið eitt voru nægileg meðmæli, og vegna þess að eg las það skildi eg þig betur. Þú varst svo hjárænn, tortrygginn og uppstökkur, að uppeldið sýndi sig, en í hina röndina tilfinninganæmur, gáfaður og fljótur að skilja. Fiskimaðurinn áleit að þú værir verulegt mannsefni, þú hefir sýnt það, vinur, að hann var mannþekkjari." Hann mundi nú hvað honum hafði þótt vænt um að heyra álit fiskimannsins og ummæli Allans. Þeir höfðu báðir hjálpað honum, og svo síðar, tímarnir og tækifærin. Mannsefni — Kelly velti orðinu fyrir sér í huganum — hversu mörg eru þau ekki troðin undir fótum og smámennum tylt upp á skörina til sýnis. Hann hafði aldrei komist svo langt að verða meðalmaður, hvað þá meira. Draumar mannanna eru spunnir úr ýmiskonar efni, sumir verða fleygir, en aðrir falla við veginn vegna þess, að þeir hafa verið sjónhverfing. Og enn aðrir eru unnir úr því híalíni mannssálarinnar, að þeir strengir þola ekki grófgerða snertingu.

Á yngri árum hafði hann dreymt um, að græða gull og græna skóga, sem hann ætlaði svo að nota í þarfir hugsjóna sinna og kaupa fyrir öll heimsins gæði. En lífið tók hann

þeim fangbrögðum, að honum vafðist fjötur um fót — og fór eins og flestum: hann dáði hugsjónirnar í hæfilegri fjarlægð; því þeir, sem reyna að klífa þau háu fjöll, farast flestir í hömrum og hengiflugum, en hinir, sem dá fegurð hugsjónanna í móðu fjarlægðarinnar, þurfa ekkert að óttast.

Og hugsjónir þrífast sjaldan á sölutorginu, og í kauphöllunum hafði hann í rauninni eytt mestum hluta æfinnar. Þar lærðist honum að meta gildi gullsins — og svo hafði hann líka lært, að það er ekki gjaldeyrir fyrir þau verðmæti, sem eru gulli dýrari. Þar koma önnur gjöld og verðmæti til greina.

Líf hans hafði orðið glæsilegra, margþættara og víðförulla, en hann hefði getað dreymt um á æskuárunum. Sjóndeildarhringur hans hafði stækkað, veröldin var víðlend og fögur og hann hungraði eftir öryggi, hamingju og gleði. Í þeirri leit hafði hann teigað djúpt af bikar lífsins. En oft þegar hófið stóð sem hæst og söngvar lífsins kváðu við raust með gleðiblæ, heyrði hann aðrar raddir — dökka, dimma tóna, þunga og djúpa, sem ollu honum innri óværðar og voru hjáróma við ytri lífsgleðina — líklega hans eigin hjárænuháttur og erfiðu skapsmunir. Þegar hann náði einhverju því takmarki, sem hann hafði sett sér, varð það aldrei eins fullnægjandi og hann hafði búist við.

Hann hafði lagt fram alla krafta sína, leikið vel og leikið djarft. — Hann hafði snemma vanið sig á leikara listina, hann gerði húsbónda sínum það aldrei til geðs, að láta hann sjá hvað hann var í raun og veru hræddur við hann, — og í viðskiftaheiminum hafði hann löngum brugðið sér í leikaragerfið. Oft þegar þungar öldur skullu á honum og hann var valtur á fótunum, lék hann stóra, sterka manninn, sem vissi fótum sínum forráð. Og hann slapp þegar sumum öðrum skolaði út. Enginn nema hann sjálfur og kannske Allan Foster vissi um hvað sú þjálfun hafði kostað hann. — Góðir leikarar lifa í persónum sínum, honum hafði orðið það sama, hann hafði lifað sig svo inn í hlutverk sitt að jafnvel allir í hans eigin heimili urðu að vera áhorfendur. — Og svo hafði hann brugðið konunni sinni um leikara skap, eftirhermur og andlegt ósjálfstæði. Hann sjálfur var ef til vill ein aðalástæðan fyrir öllu þessu stauti, sem hún hafði með höndum og honum leiddist að vita um. — Kannske var það hennar aðferð, til að ná einhversstaðar kjölfestu, — en ekki það, sem tortryggni hans grunaði hana um, að peningarnir hefðu stigið henni svo til höfuðs, að þeir hefðu gefið henni svigrúm til að sækjast eftir ímynduðum virðingum og hégómaskap. Þótt þau bæði væri vaxin upp úr Manitoba moldinni voru þau samt sitt af hvoru sauðahúsi og gátu aldrei skilið hvort annað til fulls. Á yfirborðinu var hjónabandið gott og heimilið glæsilegt, — konan hans sá um það, — en innviðirnir voru ótraustir. Þau voru ólík í kröfum sínum og skapgerð.

Kelly þekti vel það skrítna sálarástand, að vera í senn glaður og ánægður eða óánægður og einmanalegur í sínu eigin heimili. Hann var fyrir löngu búinn að útkljá það

með sjálfum sér að hver einstaklingur eigi að vera frjáls og verði að sigla sinn eigin sjó, komast í þá höfn, sem hann hefir vit og manngildi til að ná. En þessu gleymdi hann oft þegar konan hans átti í hlut, og þeim sýndist sitt hvoru. Hinsvegar var honum ljósara, að honum fanst, að lífið er ekki markað í smáreiti, þar sem sumt er alt rétt og annað rangt, þar sem eitt er viðeigandi og sæmilegt, annað algerlega óviðeigandi og ósæmandi.

Í öllum slíkum smáreita reikningi var konan hans svo vel að sér og viss í sinni sök. Honum fanst alveg óþarft að gjalda þann skatt af peningunum, að þeir yrðu að fjötrum, sem heftu svo sjálfstæði þeirra og vit, að þau hugsuðu einungis um að dansa eftir annara pípum. — Þau gjöld ætlaði hann sér ekki að greiða hvað sem tautaði.

En Kelly vissi vel að stundum stökk hann upp á nef sér út af smámunum við konuna sína. Sjálfsagt var það hans eigin fáfræði um foreldra sína og ætterni, sem kom honum til að amast við og draga að ættfræðisfaraldrinum, sem greip konuna hans fyrir nokkru síðan. Ein kunningja kona hennar frétti um einhvern frægan ættfræðing, sem var óvenju slyngur í því að finna aðalsfólk í ættum manna, hafði þessi frægi fræðimaður grafið það upp að konan var hliðarættingi, komin af hliðarættingjum við einhverja aðalsætt, og var frúin nú í óða önn að leita uppi skjaldarmerki ættarinnar. Konan hans græddi nú samt ekkert upp úr krafstrinum. Ætt hennar varð ekki rakin langt, endaði á landnema í smáþorpi suður í Bandaríkjum. Í sjálfu sér var hann ekkert á móti ættfræði, en til hvers var þeim að rekja ætt sína sem ekkert áframhald áttu? Engir peningar höfðu getað bjargað lífi dóttur hans, — hann galt þar föðurgleðina með föðurharminum. Enginn dagur hafði verið alveg heiður og skýjalaus, hvað bjartir og glaðir, sem þeir annars sýndust, eftir að hún hvarf honum út í þögnina, — þögnina sem aldrei var rofin, hversu háum, heitum rómi, sem hugur og hjarta hrópuðu.

En föðurástin lét hann finna nærveru hennar, á björtum vormorgnum, á stiltum stjörnuljósum kvöldum. Þegar hann sá ást og gleðileiftur í augum þreyttra manna yfir börnum sínum, var hún nálæg. Öll fegurð minti á hana. Hann hafði sókt sér ofan í að lesa og kynna sér mannlegar tilfinningar og hugsanir og fann þar margt, sem var eins og það væri talað út úr hans eigin hjarta. Hann fann hugprýði og úthald þeirra, sem höfðu lifað og fundið til. Hann var ekki sjálfur skáld, sem gat drepið pennanum í hjartablóð sitt, en hann skildi mál þeirra, sem það höfðu gert.

Ef til vill var það skilningur hans á því, að vita hvað það þýðir, að horfa eftir þeim, sem aldrei eiga afturkvæmt, sem kom honum seint og síðar meir til þess að taka aftur höndum saman við bernskuárin. Þrátt fyrir óvilja margra ára lagði hann af stað, hann vildi ekki lengur standa, sem vanþakklátur svikari frammi fyrir augum gömlu húsmóður sinnar, ef hún væri lifandi. En minningarnar um húsbónda hans höfðu svo lengi staðið eins og draug-

ur, sem varnaði honum veginn. En það hafði Kelly grætt á dráttinum að nú loksins treysti hann sér að mæta honum án þess að hata hann, mæta honum rólegur. Hann hafði tamið skap sitt með járnvilja — kannske var samvizka hans farin að ryðga, en í seinni tíð, hafði hann litið heldur mildari augum unglinginn, sem stóð á vegamótum lífs síns með lurkinn í hendinni og barði þar í hel ímynd þrælmensku og kúgunar. Unglingurinn og húsbóndi hans stóðu nú svo langt álengdar að Kelly gat horft á þá báða með dómgreind í augum. Og margar voru minningarnar, sem liðu fyrir hugskotssjónum hans og flestar ömurlegar, en þær mundi hann líka best. Bifreiðin rann mjúklega og hljóðalaust, skógartrén meðfram brautinni sýndust þjóta fram hjá honum í tryldum dansi og veifa laufskrúðinu umhverfis sig eins og hálfgegnsæum slæðum. Örlitlir hvítir sólroðnir skýhnoðrar flugu undan vestanvindinum og litu út eins og gullfuglar hátt upp í bláum himninum. Hann var kominn að vegamótunum og beygði af þjóðveginum inn á mjórri og óséttari veg, sem var þó góður hjá gömlu troðningunum, sem hann hafði keyrt uxana eftir á æskuárunum og barið þá og pískað. Vinnudýrin verða löngum að þola höggin í ofanálag. — Bráðlega komst hann inn á landeign húsbónda síns og vegurinn var sá sami, aðeins meira troðinn, hann fór hægt, því hér var bifreiðin verri viðureignar en uxarnir. Hver krókur og kelda voru honum gamalkunn. Hér var alt með sama svip, hann sá gripi í haga og akra, sem honum sýndust nú smáir. Bærinn blasti við, og honum brá í brún hvað húsin voru lágreist, hann minti að þau væru miklu stærri. Þessir litlu kofar voru borgirnar, sem hann hafði heitið að vinna — en þau heit sín kærði hann sig ekki um að muna — né annað verra, sem hann hafði heitið fyrir sér í ofsareiði og barnaskap. Hann stöðvaði bifreiðina á balanum vestan undir húsinu og litaðist um, alt var kunnugt, hver stokkur og steinn, en athafnaleysi og trassaskapur var alstaðar auðsær. Hann sá enga lifandi skepnu, nema nokkur hænsni, sem rótuðu í sorpinu kringum fjósin. Hann gekk hægt fram með húsinu og austan undir því í skjóli fyrir vindi og sól sat gömul kona og prjónaði. Hann var þá svo lánsamur að hitta húsmóður sína lifandi, en hún var orðin hvít og hrum. Maður hennar var dáinn fyrir nokkuð mörgum árum, en hún hafði baslað áfram við búskapinn, sem alur var í niðurníðslu. Skattar og skuldir hvíldu á landinu, og sá Kelly að nú gafst honum tækifæri til að launa henni í ellinni matinn, sem þrútnar, þreyttar hendur hennar höfðu rétt að honum á ungdómsárunum, og þessar sömu hendur höfðu líka verið þær einu, sem struku einstöku sinnum mjúklega yfir kollinn á honum eftir að móðir hans dó.

Þau sögðu hvort öðru í lausum dráttum hvað drifið hefði á dagana og Kelly var henni þakklátur fyrir það, að hún sýndist skilja burtför hans án þess að hann gæfi henni nokkrar útskýringar, því hann vildi ekki bæta neinu við þær minningar, er hún hlaut að hafa frá sambúðinni við mann sinn. Annað, sem

honum þótti einkennilegt, var að hún sýndist ekki á nokkurn hátt ætlast til þess að hann hjálpaði henni eða annaðist um hana, sem hann þó ætlaði sér og var ljúft að gera. Hann komst eftir því við samtalið, að hana langaði að komast aftur heim á gamla æskuheimili sitt, þar sem systurdóttir hennar bjó nú, en þangað vildi hún þó ekki fara, nema hún gæti selt jörðina, svo hún ætti eitthvað fyrir sig að leggja. Hana langaði að sjá aftur hið fagra landslag eystra, hina stórvöxnu Ontario-skóga í haustskrúðinu, hana langaði að sjá þá ýmist eldrauða eða gullslita spegla sig í bláum vötnum, hana langaði að sjá aftur ávaxtatrén í blóma og anda að sér ilm þeirra. Hana langaði að enda þar æfina, sem hún hafði slitið barnsskónum, því hún hafði aldrei kunnað við sig í Manitoba. Og hann sat og hlustaði á hugsanir þessarar gömlu konu og fékk fyrir henni djúpa virðingu. Þarna sat hún róleg á rústum lífs síns, fátæk, útslitin og illa meðfarin, sakaðist ekki um neitt, en þráði aðeins frið og fegurð. Þegar maður hennar hafði lítillega borist í tal, afsakaði hún hann ekki, en hver setning var þó óbein afsökun. Kelly skildi hvað hún fór, þegar hún sagði: "Við sjáum aðra aldrei eins og þeir eru í raun og veru. Þá, sem við elskum, ljómum við upp með augum ástarinnar, á þeim, sem við berum óvildarhug til, sjáum við aðeins vankantana." Hann fann þarna konu með víðari skilningi á lífinu og meiri skapfestu heldur en hann hafði haft hugmynd um, að hún ætti yfir að búa. Hún vildi endilega gera honum gott, og hann þáði það, því hann vissi að þar var hennar ánægja.

Á meðan hún var að hita honum te rölti hann í kring úti við. Honum fanst hann vera kominn aftur úr langferð, en nú átti hann hér ekki heima. Hann gekk í áttina til árinnar, bakkinn var hár og sléttur, gömlu Alm-trén stóðu þarna enn og teygðu greinarnar hátt í loft upp og fram yfir ána. Rósarunnar og víðibuskar uxu enn í brekkunni og hvamminum við ána. Skrautlegir söngfuglar, sumargestir, sem áttu hreiður í trjánum, flögruðu og sungu, drekaflugur, bý og fiðrildi sveimuðu á milli blómanna. Alt var eins — og þó var alt öðruvísi. Áin leið áfram breið og vatnsmikil og tók blámann frá loftinu; hér og þar glitraði hún eins og gull í straumgárunum og hann fylgdi henni með augunum, þar sem hún sveigði fyrir nes og tanga unz hún hvarf inn í skóginn. Bakkinn hinumegin var þakinn skógi og lengra til austurs og suðurs blámaði fyrir skógi vöxnu landi, unz það hvarf út í sólglitið.

Hann settist í grasið og hallaði sér upp að gildum bolnum á trénu, sem hann hafði sofnað undir forðum. Hann lagði aftur augun og hlustaði á klið söngfuglanna, og gat enn gert það sama, sem hann hafði leikið sér að, þegar hann var lítill drengur, að aðgreina raddir þeirra og fylgja hverri fyrir sig. Hann hlustaði líka eftir vindhljóðinu í trjánum, það var sami söngurinn. Þytur stormsins hafði kveðið yfir landinu sama lagið öldum saman, og honum fanst að hann heyra niðinn afölduhljóði tímans. — Hann hafði

átt góða komu hingað í dag, síðustu drefjarnar af beiskju, skömm og hræðslu æskuáranna höfðu hreinsast af honum. — Hann hafði fundið í orðum gömlu konunnar þrá allra manna — löngunina eftir fegurð og friði. Henni hafði tekist að halda hlýju í sál sinni og gulli í hjarta — hún var alin upp á brjóstum jarðar, og frá henni teigaði hún krafta sína. Hún hafði flutt, gull og eld — haustliti skóganna — með sér, sem heimanmund, sá sjóður mundi endast henni til æfiloka. Hana dreymdi um, að komast aftur austur í fegurð og blómailm. Þann draum ætlaði hann að láta rætast. — Kelly mundi að hann sat þarna og athugaði skuggana sem iðuðu í grænu grasinu og hrærðust eftir því, sem vindurinn blés í greinum trjánna, laufin skulfu og titruðu og skuggarnir af þeim dönsuðu viltan dans við sólskinsblettina, með þeim hraða og litbrigðum að augu hans gátu tæplega fylgt eftir. Ljósið og skuggarnir áttust alstaðar við. — Lífið sjálft lék þarna fyrir augum hans — flögrandi skuggar yfir grænum gróðrinum — leifturhröð litbrigði! — Mönnunum veitist tíðum svo afar erfitt að aðgreina sjónhverfingar frá veruleika. — — — Og er nokkuð varanlegt nema eilífðin?

— — — — —

Kelly hrökk hastarlega upp úr hugleiðingum sínum, síminn hringdi í ákafa — lífið og starfið hrópuðu ennþá til hans hárri röddu.

Móðir mín

Kvæðið eftir Vinje—Lag eftir Grieg

Þú sveitist blóði, móðir mín,
og mögur, þreytt er hönd.
En söm er hjartahlýjan þín,
og hugdirfð sama úr augum skín,
sem binda engin bönd.

Þú tíðum þerðir tár af hvarm
og trega vékst á bug.
En þrek í huga, afl í arm
í æsku fékk eg þér við barm,
og sigursöng í hug.

Og alt hið besta, er í mér býr,
að erfðum gafstu mér.
Við annir lífs og ævintýr
því altaf til þín hugur snýr,
hvert helzt sem bát minn ber.

G. J. þýddi

Örn Arnarson skáld

Eftir prófessor Richard Beck

Það tekur trygðinni í skóvarp,
sem tröllum er ekki vætt.
Örn Arnarson

I.

Góðu heilli renna nú margar stoðir undir "brúna yfir hafið", er tengja skal Íslendinga beggja megin Atlantsála sem traustustum böndum og varanlegustum. Mikilvægur þáttur og lífrænn í þeirri "brúarbyggingu" eru hinar gagnkvæmu kveðjur í ljóðum og lausu máli, sem nú gerast tíðförlari þeirra milli en nokkru sinni áður; þær plægja jarðveginn og greiða með þeim hætti veg framkvæmdum, sem báðum aðilum mega að gagni koma, til eflingar samstarfi þeirra og menningarlegum viðskiftum.

Á þessu ári hafa oss borist hingað vestur óvenjulega margar ljóðkveðjur og hlýjar heiman um haf. Nefni eg þar fyrst til kvæði Jóns skálds Magnússonar "Vestur um haf" (**Lesbók Morgunblaðsins**, gamlársdags 1938), sem hefst með þessum erindum, er túlka prýðilega það viðhorf til Íslendinga í landi hér, sem nú vex óðum fylgi austan hafsins, og ber bylgjufald þeirrar þjóðræknislegu vakningar hátt við himin yfir hinn breiða sæ:

Vér tengjum yfir hafið bræðraböndin
og búum, sama þjóð, í álfum tveim.
Í austri og vestri æfintýralöndin
að einum brunni draga þrána heim.
Oss flestum þykir mildust móðurhöndin.
Hver minning lokkar yfir höf og geim.
Þeir ungu, burt sem arnarvænginn þreyta,
á öðru dægri heim í fjarskann leita.

Oss hafa þannig örlög örmum vafið,
að aðeins fáir hlutu glaðan byr.
En margan ljóma lagði yfir hafið
og lýsti þeim, er varð að sitja kyr.
Hið litla fræ í jörðu gleymt og grafið
það grær og blómgast, síðar eða fyr.
Nú hillir undir bylgjur blárra skóga.
Í báðum löndum sömu vonir gróa.

En Jón skáld hafði áður sýnt hlýhug sinn til vor í kvæðinu "Kveðja til Vestur-Íslendinga 1930"; einnig kemur sú samhygð fram í hinum tilþrifamikla og fagra kvæðaflokki hans **Björn á Reyðarfelli** (1938).[1]

Ekki eru hlýindin minni í vorn garð í kvæði Steingríms Arasonar kennara, "Vestmanna minni" (**Lesb. Morgunbl.** 9. júlí 1939), er lesið var upp á fyrsta Vestmannadegi að Þingvöllum 2. júlí s. l. En Steingrímur hafði verið einn af hvatamönnum þess, að dagurinn var haldinn.[2] Úr þessu ljóðræna og léttstíga kvæði, sem er í rauninni "Ávarp Fjallkonunnar" í stuðluðu máli, tek eg upp eftirfylgjandi erindi:

---

1) Smbr. grein mína "Svipmikil hetjusaga", **Heimskringlu**, 22. febr. 1939. Einnig í **Skinfaxa**, nóv. 1939, bls. 121—127.

2) Smbr. grein hans "Vestmannadagur — helgaður Íslendingum vestan hafs", **Morgunblaðið**, 10. maí 1939. Segir hann í greinarlok: "Eg vil að endingu taka það fram, að eg er ekki upphafsmaður að þessari hugmynd. Jónas Jónsson, Valtýr Stefánsson og fleiri hafa hreyft henni á fundum Vestur-Íslendinga og hafa allir tekið henni vel."

Þá sól er að síga í ægin
og sóleyjan lokar brá.
Og breitt hefir fóstran blæju
á börnin sín, stór og smá —

Er sjón hennar seidd í vestur
um sólroðinn öldugeim,
því börnin sín mörgu man hún
sem mæna úr vestri heim.

Því þangað sendi hún sonu,
er sókndjarfir lyftu hönd
og báru Fjallkonu fánann
til frægðar um höf og lönd.

— — — — —

Því mænir vor móðir vestur
í minningahillingar.
Hún á þar svo hlýja hugi,
og heitast er elskuð þar.

Þar handan við hafið sér hún
í huganum draumalönd —
og sólstafir seilast vestur,
sem signandi móðurhönd.

Sama hugarþelinu andar í "Vestmannakveðju" þeirri, er Árni G. Eylands flutti í lok ávarps síns á Íslendingadeginum að Gimli í sumar (**Lesb. Morgunbl.** 26. nóv. 1939 og einnig var prentuð hér vestra.) Inn í "vorsins kveðjur" að heiman fléttar höfundurinn lýsingar á þjóðfélagslegu ástandi á Íslandi fyrrum og nú og hvetur börn þess hvarvetna til markvissrar samvinnu:

Nú hefir skift um áttir svo heimalandsins börn
þar halda uppi sóknum er fyrrum skorti vörn.
Þau ganga hress að verki að græða foldar undir,
og grænum skógi hraunin, er fram líða stundir.

Til slíkra starfa þurfum við þéttskipaða sveit
og þekkingu sem bygð er á reynd og fræðaleit.
Því knýj eg hér á hurðir að hvergi mun eg finna
oss kærfengnari liðstyrk, er djúpt skal plægja og vinna.

Við tökum saman höndum og treystum okkar heit,
þá trú er græðir sandana og brýtur grýttan reit,
er brúar jafnvel höfin svo heimleið megi flytja
hver hugsun sem oss fæddist til Íslands frama og nytja.

II.

Aðsópsmesta kveðjan í bundnu máli, sem borist hefir hingað vestur heiman um haf á síðari árum, er þó hinn prýðilegi ljóðaflokkur eftir Örn Arnarson skáld, "Ljóðabréf til Vestur-Íslendings", sem birt var í báðum íslenzku blöðunum hérna megin hafsins í septemberlok og einnig í **Tímanum** í Reykjavík. Kvæðaflokkur þessi er ortur í tilefni af heimsókn Guttorms J. Guttormssonar til Íslands og til hans stílaður. Hér býr þó drjúgum meira undir; hér ávarpar eigi aðeins glæsilegur fulltrúi íslenzkrar nútíðarljóðlistar einn af allra helztu skáldbræðrum sínum vestan hafsins; í þessum meitluðu og djúpúðugu kvæðum talar Ísland til barna sinna hérlendis. Fögur er sú kveðja, heit og klökk, enda sló hún á næma strengi í brjóstum Íslendinga í landi hér og mun þeim lengi í minni geymast.[1] Fór ágætlega á því, að birting kvæðisins var tileinkuð fyrsta

1) Vottur þess er kvæði S. B. Benedictsson "Ljóðabréf til Arnar Arnarsonar", **Lögberg**, 28. des. 1939. En þær eru ótaldar hinar hljóðu þakkir, sem til Arnar hafa svifið austur um hafið fyrir kveðjusendinguna.

Vestmannadegi á Íslandi; og það ætla eg, að margir Íslendingar hérna megin hafsins verði á einu máli með Sigfúsi Haldórs frá Höfnum um það, að þeim hafi í hlut fallið mikil gersemi þar sem kvæðaflokkur þessi er. (Smbr. "Fylgimál" hans með kvæðunum, en þar er greint frá tilorðningu þeirra.).

Skáldið snýr í kvæðisbyrjun huganum að íslenzkum vesturförum og bregður upp þessari eftirminnilegu mynd af **æfintýraþránni**; en í íslenzku eðli og norrænu er sú þrá löngum samanofin **heimþránni**, og geta menn stungið hendi í eigin barm því máli til sönnunar:

Í torfbæjum öreiga æska
spann óskanna gullna þráð
og orti sér æfintýri,
sem aldrei var sagt né skráð.
Í bjarma frá blaktandi týru
sást blómskrúðug framtíðarströnd.
Með hendur á hlunni og orfi
vann hugurinn ríki og lönd.

Með bréfunum bárust fregnir
um beitilönd víð og frjó,
um sumar, er sveik ei í trygðum,
um sáðlönd og hávaxinn skóg.
En klökkvi var stundum í kveðjum.
Hver kannast ei við þann hreim.
Sárt var að sitja heima,
en sárara að komast ei heim.

Það er þessi tvískifting eðlisins, sem gerir sigursögu hvers heimanflutts Íslendings — er verður eigi rótleysi og andvaraleysi að bráð — harmsögu að öðrum þræði: "Sárt var að sitja heima, en sárara að komast ei heim."

Fagurlega og spaklega lýsir Örn íslenzkri landsýn eins og hún blasir við sjónum hvers þess, sem vitjar þar ættlands síns "með forvitni ferðalangsins og feginleik útlagans". Mun enginn, sem þekkir Ísland af sjón og reynd, telja þessar ljóðlínur öfgar eða skáldskaparóra:

En sjá muntu torgleymdar sýnir
er sól yfir héruð skín;
og engan, sem fegurð unni,
sveik íslenzk fjallasýn.

Hreinskilnislega og skarplega lýsir skáldið andstæðunum í íslenzku þjóðlífi og missir ekki marksins, þegar hann grefst eftir því, á hverra herðum framtíðarheill þjóðarinnar hvíli:

Í svip þeirra, seintekna bóndans,
hins sagnfáa verkamanns
og sjómannsins svarakalda,
býr saga og framtíð vors lands.
Sá þöguli fjöldi er þjóðin—
þungstreym og vatnsmegn á;
þótt hátt beri jakahrönglið
hún hryður því út á sjá.

Þvínæst leiðir hann heimsækjandann inn í töfrahöll íslenzkrar hásumardýrðar, og þá fer manni að skiljast hversvegna annað ágætisskáld vort nú á tímum (Davíð Stefánsson) kallaði Ísland eitt sinn "litanna land" í snjallri ræðu fyrir minni þess:

Nú skulum við líta á landið
í ljósflóði sólstöðudags.
Hver æskir sér fegurri fjarða
og fríðara byggðarlags?
Er hvolfþak á snæfjallaháborg
ei hrukku og blettalaust?
Í blámóðu blágrýtishöllin
rís bursthá og veggjatraust.

Það hillir upp útnes og eyjar
sem æskunnar vonadraum;

það kliðar í laufi og limi,
það ljómar á tjarnir og straum;
og særinn er fljótandi silfur,
og svellið á tindunum gull.—
Öll sveitin í titrandi tíbrá
af töfrum og dásemdum full.

En Örn Arnarson er svo mikill raunsæismaður í orðsins sönnu merkingu, svo mikill unnandi sannleikans, að hann hikar eigi við að sýna komumanni Ísland í hinum óblíðasta vetrarham. Eðlilega hvarfla honum þá einnig fyrir sjónir ömurleg örlög margs öreigans íslenzka, sem háði einvígi við hin andstæðustu lífskjör; jafn minnisstæð verða skáldinu hæfileikamennirnir og konurnar, sem aldrei fengu að njóta sín. Þó varð hreystihugur hinnar íslenzku þjóðar aldrei til fullnustu brotinn á bak aftur. En látum skáldið sjálft hafa orðið:

En Ísland á annað gervi
og annað viðmót en það,
sem skín af skartbúnum hlíðum
og skráð er á gróandi blað.
Það á hafþök frá Horni til Gerpis,
það á holfrera um nes og vík,
það á frostgljáðan fannkyngjuskrúða,
sem er fagur, en minnir á lík.

Og svo er til önnur saga,
sorgleg og endalaus,
um öreigans vonlausu varnir
í vök, sem að honum fraus;
um lemstraðar listamannsgáfur,
sem lyfta sér aldrei á flug;
um skáld sem var tunguskorið.
Hver skilur þess orðlausa hug?

Það er beiskt, það er sárt, það er blóðugt.
Hver brosir, sem athugar það,
hve allsleysi, sultur og seyra,
gat sorfið þjóðinni að.
Því hlær okkur hugur í brjósti
er hyllum við landnemans þor,
sem í uppreisn gegn arfgengu basli
steig útlagans þungu spor.

Nú verður skáldinu að vonum reikað í anda að leiði hinna íslenzku landnema, sem hvíla "vestur hjá Vötnum", og hann bætir við:

Mig langar—þótt velti á litlu
hvar landnemar hvíla í fold—
að færa þeim fífil og sóley,
sem fæddust í íslenzkri mold.
Það grær yfir allar grafir,
svo gleymist hver sefur þar.
En lengi mun sjá fyrir leiðum
landa á Sandy Bar.

Er þá komið að því kvæði flokksins, "Djúpir eru Íslandsálar", sem er með hvað mestum snildarbrag að hugsun og orðfæri, og vafalaust hefir gripið margan lesanda hérna megin hafsins föstustum tökum. Kemur þar, auk snildarinnar, til greina hið skarpa og drengilega mat Arnar skálds á menningarstarfi Íslendinga í landi hér og gildi þess starfs fyrir heimaþjóðina. Lætur sá vitnisburður að sjálfsögðu mjög vel í eyrum, en ætti jafnframt að verða oss, sem þar eigum hlut að máli, hin sterkasta lögeggjan til dáða, í anda íslenzkra frumherja, og jafn kröftug áminning um að varðveita og ávaxta andlegar erfðir kynstofns vors, sem þeim og þjóð vorri reyndist orkulind á örðugri för :

Sé talið að við höfum tapað,—
að tekið sé þjóðinni blóð—
því fimmtungur fáliðaðs kynstofns
sé falinn með annari þjóð,
þá ber þess að geta, sem græddist;
það gaf okkar metnaði flug,
að fylgjast með landnemans framsókn
að frétta um væringjans dug.

Þeir sýndu það svart á hvítu,
með sönnun, er stendur gild,
að ætt vor stóð engum að baki
í atgervi, drengskap og snild.
Og kraftaskáld Klettafjalla
þar kvað sín Hávamál,
sem aldalangt munu óma
í Íslendinga sál.

Og lengi mun lifa í þeim glæðum,
sem landarnir fluttu um sæ;
þeim íslenzku eðliskostum
skal aldrei varpað á glæ.
Þótt djúpir sé Íslandsálar
mun átthagaþránni stætt.—
Það tekur trygðinni í skóvarp,
sem tröllum er ekki vætt.

Lýkur kvæðaflokknum síðan með hlýlegum kveðjuorðum til Íslendinga hérlendis, þar sem brugðið er einnig upp frámunalegri glöggri mynd af þeirri "breiðfylking", sem "brauðfæðir íslenzka þjóð", máttarstólpum þjóðlífsins, þeim "sem jörðina yrkja og erja, við útsæinn baráttu há". Réttilega segir skáldið, að þar geti að líta "landher og flota" ættlands vors, "þótt liti ei vopn þeirra blóð". Lokaerindið talar kröftugast sínu máli sjálft:

Þeir róa, með borð fyrir báru,
þeir binda og raka og slá,
það blikar á árar á unnum,
á engjunum glampar á ljá;
slíkt kastljós er vinsemdarkveðja
til komumanns handan um sjá.
Þú ber hana léttfleygu ljóði
til landa þar vestur frá.

III.

Vafalaust munu Íslendingar í Vesturheimi vilja vita nokkur frekari deili á þessum velunnara sínum og hollvini, — skáldi, sem samræmir svo óvenjulega vel málfæri, efni og anda í ljóðum sínum.

Að því er eg best veit, hefir fátt eitt verið ritað um Örn Arnarson, enda hefir hann ekki, eins og Sigfús Halldórs orðar það í ofannefndu "Fylgimáli" sínu, "staðið á gatnamótum um dagana". Smágrein um skáldið og mynd af honum fylgdi nokkrum lausavísum hans, er birtust í 3. hefti **Stuðlamála** 1932, en hann er framúrskarandi hagur á ferskeytlur eigi síður en lengri kvæði, og bera þau næg vitni bragfimi hans og hnitmiðuðu orðavali.

En hið merkasta, sem um skáldið hefir verið ritað, að því er mér er kunnugt, er grein Sigurðar meistara Skúlasonar, "Örn Arnarson", í 6 hefti **Samtíðarinnar** 1935. Er þar bæði rakin æfi skáldsins í stuttu máli og kvæði hans fram að þeim tíma gagnrýnd að nokkru frá listarinnar sjónarmiði, af samúð og góðum skilningi það, sem greinin nær.[1)]

Örn Arnarson er vitanlega dulnefni, en frá uppruna skáldsins, mentun og starfi skýrir Sigurður Skúlason á þessa leið: "Magnús Stefánsson heitir þetta skáld réttu nafni og á heima í Hafnarfirði. — Magnús er fæddur 12. des. árið 1884 að Kverkártungu á Langanesi í Norður-Múlasýslu. Hann hefir verið í Flensborgarskóla og Kennaraskólanum, sinn veturinn í hvorum, en annars unnið fyrir sér með allskonar störfum, m. a. verzlunar- og skrifstofustörfum, og leitað sér mentunar með því að lesa bókmentir

1) Sigurður er lesendum **Tímaritsins** að góðu kunnur fyrir ritgerðirnar **"Frá Þjórsárdal"** og **"Jón biskup Gerreksson"** er þar birtust 1925 og 1927.

og ferðast, þegar hann hefir átt þess kost."

Örn er því sem fjöldamörg önnur íslenzk merkisskáld maður að miklu leyti sjálfmentaður, en í greininni í **Stuðlamálum** er frá því sagt, að hann hafi víða ferðast og dvalið á Íslandi: "Hann er orðlagður göngugarpur, og kunnugir fullyrða, að nálega sé hann búinn að ganga um landið þvert og endilangt". Lýsingarnar snjöllu og fögru á Íslandi í "Ljóðabréfi hans til Vestur-Íslendings" bera því einnig órækan vott, að höfundurinn er bæði gæddur ríkri athyglisgáfu og er gagnkunnugur fjölbreytni íslenzkrar náttúru og hambrigðum hennar eftir árstíðum og veðurfari.

Segja má, að 20 ár séu nú frá því liðin, að Örn Arnarson kom fyrst fram á ritvöllinn. Nokkur "Smákvæði" eftir hann birtust í 1-2. hefti **Eimreiðarinnar** 1920, og vöktu þegar athygli ljóðelskra lesenda, því að þar var slegið á nýja strengi í íslenzkri ljóðagerð. Hefir Sigurður Skúlason það eftir Magnúsi próf. Jónssyni, sem þá var ritstjóri **Eimreiðarinnar,** að honum hafi virtst sem hér væri upp risinn íslenzkur Heine, að loknum lestri fyrsta kvæðis Arnar. Víst er um það, að margt er það í þessum kvæðum, sem minnir á hinn þýzka ljóðsnilling: hin leikandi lipurð, og þó einkum glettnin og kaldhæðnin, sem auðkendi sérstaklega þessi kvæði Arnar og ósjaldan hefir verið grunntónninn í seinni kvæðum hans. Þá var hitt eigi síður eftirtektarvert um fyrstu kvæði skáldsins, hvernig hver einasta ljóðlína féll þar í fastar skorður og hvarf að einu marki. Sigurður Skúlason fer því eigi villur vegar, þegar hann segir í grein sinni:

"Örn Arnarson byggir kvæði sín á listrænan hátt. Hann hefir lag á því að hleypa í þau stígandi líkt og tíðkast í leikritum, en hjá Erni nær stígandinn hámarki sínu við lok kvæðisins, án þess að nokkur hvellur heyrist. Þannig segir skáldið um ekkjuna, ríku og fögru, sem var ólík öllum öðrum konum í ólgandi dansiðunni og hafði húmdökt hár og mjallhvítar tennur, sem allir karlmenn urðu stórhrifnir af:

Hún var ættuð að austan,
ekkja fögur og rík,
en hárið og tennurnar hvítu
hvorttveggja úr Reykjavík.

Sami glettnislegi stígandinn er í kvæðinu um bókina, sem skáldið fékk léða hjá kunningja sínum af því, hve fallegt bandið var á henni og upphafskvæðið í henni var snotturt:

En að fletta þér allri
var erfiði' og tímaskaði,
því í þér fann eg ekkert nýtt,
það var alt á fremsta blaði."

Og það er ekki síst snilld Arnar í sjálfri gerð ljóðanna, sem gerir kveðskap hans eins merkilegan og raun ber vitni, þó að annað fleira styðji þar að, eins og þegar hefir verið gefið í skyn og enn mun frekar dregin athygli að.

Í sumum fyrstu kvæðum skáldsins varð kaldhæðnin að biturri og markvissri ádeilu, eins og í kvæðinu "Öngulseyri", um Hinrik kaupmann Hansen og frú hans, "með hatt, sem er keyptur í Kaupmannahöfn, og

kostaði jarðarverð". Allir karlarnir á Öngulseyri báru "þrælkunarmerki ljós", en voru þó "að eilífu snauðir menn", þrátt fyrir æfilangt stritið:

En Hansen er sá eini,
sem aldrei handtak vann,
þó safnar þar enginn auði
og ístru nema hann.

Samúð skáldsins með olnbogabörnunum, hvort sem þau eru menn eða málleysingjar, kemur enn glöggar í ljós í kvæðinu "Refur", og ekki er nein hálfvelgja í ádeilunni í kvæðinu því:

Mannúðin okkar manna
er mikil og dásamleg.
Við göngum svo langt í gæðum,
að guð má vara sig.

Við segjum að alt, sem andar,
sé ættingjar guðs og manns,
og sjáum við fugla og fiska
við finnum til skyldleikans.

— — — — —

Við elskum alt, sem lifir
ef oss það skilist gat,
að það gæti orðið
á einhvern hátt að mat.

En það, sem ei verður étið,
aldrei lagavernd fær,
því þangað kemst mannúð manna,
sem matarvonin nær.

Kvæðið "Rjúpan" (**Eimreiðin**, 3—4. hefti 1921) er sprottið upp úr sama jarðvegi, en ljóðrænna og ennþá listrænna, og þar er skygnst djúpt niður í afkima mannlegs eðlis:

Skúraskýin grétu,
sumarsólin hló.

Rjúpan var að tína
rjúpnalauf í mó.

Valurinn yfir
í vígahug fló;
rendi hann sér niður
og rjúpuna sló.

Hitti mig í hjartað
höggið, sem hann sló,
eg grét með öðru auganu
en hinu eg hló.

Því eg er bróðir ránfuglsins,
sem rjúpuna sló,
og rjúpan litla systir mín,
í valsklónum dó.

Auðsætt er einnig af þessu kvæði, að skáldinu lætur sú list, að leika á aðra strengi hörpunnar en streng kaldhæðninnar. Sást það enn betur, þegar kvæðasafn hans, **Illgresi**, kom út 1924; lítið ljóðasafn að vöxtum, en það hefði gjarnan mátt heita "Kjarngresi", því að þar er hvert kvæðið öðru athyglisverðara, enda rann bókin út og mun löngu uppseld eða því sem næst.

Eins og kvæðið "Ekkjan" sýnir, yrkir Örn oft um konur og ástir í glettnum anda og kaldhæðnum, og mætti af því ætla, að hann kynni eigi um ástir að ljóða á annan hátt. En það væri hinn mesti misskilningur; hver myndi eigi kjósa sér, að hafa ort jafn fagurt og skáldlegt ástarkvæði eins og "Ásrún" Arnar:

I.

Kvöldið var skuggasælt, hlýtt og hljótt
og himininn prýddur stjörnum;
öldurnar vögguðu okkur rótt,
tveir austfirzkum sveitabörnum.

Á þilfari undum við, eg og þú,
og indælt var saman að dreyma:

við ætluðum okkur að byggja brú
til bæjanna okkar heima.

Við ætluðum okkur að byggja brú,
sem bæri á milli stranda,
og gengjum við alein, eg og þú,
til ónumdra sólskinslanda.

En aldrei varð hún bygð sú brú,
og börnin er hætt að dreyma.
Eg er á flótta, en fangi þú
í firðinum þínum heima.

II.

Á gatnamótum myrkurs og dags
við mættumst í hinsta sinni.
Það mót var mér gjöf, sem þú gleymdir strax,
en geymi eg enn í minni.

Í rödd þinni sumarið söng og hló,
úr sólskini voru þín klæði,
en mín voru úr haustsins húmi og ró
og hélu að öðrum þræði.

Og þú varst í fylgd með sumri og sól
til suðursins hlýju geima,
en eg fór með nótt að norðurpól,
í nepjunni á eg heima.

Og þótt mér verði þar alt að ís,
hver ósk og von og minning,
eitt á eg þó, sem aldrei frýs,
það er þessi forna kynning.

IV.

Mann fer þá einnig að gruna, að það skáldið, sem svona yrkir, þegar hann slær á strengi alvöru og hinna dýpstu tilfinninga, muni ekki verða skotaskuld úr því, að fara jafn högum höndum um önnur meiriháttar viðfangsefni. Það hefir líka komið á daginn. Í kvæðum þeim, sem Örn Arnarson hefir látið frá sér fara síðan bók hans kom út, hefir löngum farið saman snilld í orðavali og braghætti, samanþjöppuð hugsun og þung undiralda djúpstæðra tilfinninga, hvort sem þær hafa brotist fram í kaldhæðni eða samúðarríkum lífsmyndum.

Í kvæðinu "Reimt er enn" (**Alþýðublaðið** 1936) kveður skáldið upp þungan dóm yfir sjálfum sér — og jafnhliða yfir öllum mannanna börnum, því að hvert af oss hefir eigi einhverntíma og að einhverju leyti orðið sekt um hin sömu lögbrot við sannleikann og lífið sjálft. Það er í smærra stíl og með nokkuð öðrum hætti krufið til mergjar svipað efni og Henrik Ibsen tekur til meðferðar í leikriti sínu **Afturgöngurnar:**

Reimt er ennþá eins og forðum,
afturgöngur læðast hljótt,
slys og glöp í æði og orðum
að mér sækja dag og nótt.

Litla hvíld má þreyttur þiggja.
Það er illra drauma sök,
eins og mara á mér liggja
undanbrögð og login rök.

Inst í fylgsnum hugar heima,
hræðilegan grun eg el:
Eins og vofu sé eg sveima
sannleik er eg þagði í hel.

Óróleikinn æsir taugar
eitri mengar vöku og blund—
vanefnd loforð verða draugar
villa um mig hverja stund.

Reynslan breytir sýn og sinni
—sá eg færra þá en nú,
er eg hló í heimsku minni
að hindurvitna- og drauga-trú.

Kvæðið "Amma kvað" (**Lesb. Morgunbl.** 13. des. 1936) er með sama snilldarhandbragði, en með

alt öðrum blæ; þar er heil lífssaga meistaralega sögð í einum fimm erindum, og samúðin er þar hinn sterki undirstraumur, borin uppi af djúpum skilningi á mannlegu eðli:

Ekki gráta unginn minn.
Amma kveður við drenginn sinn,
gullinhærða glókoll þinn
geymdu í faðmi mínum.
Elsku litli ljúfurinn,
líkur afa sínum.

Afi þinn á Barði bjó,
bændaprýði, ríkur nóg.
Við mér ungri hugur hló.
—Eg hrasaði fyr en varði.
Ætli eg muni ekki þó
árið mitt á Barði.

Man eg enn hve hlýtt hann hló
hversu augað geislum sló
og hve brosið bað og dró—
blendin svör og fyndin.
Eg lézt ei vita en vissi þó
að vofði yfir mér syndin.

Dýrt varð mér það eina ár.
—Afi þinn er löngu nár.—
Öll mín bros og öll mín tár
eru þaðan runnin,
—gleðin ljúf og sorgin sár
af sama toga spunnin.

Elsku litli ljúfur minn
leiki við þig heimurinn,
ástin gefi þér ylinn sinn
þótt einhver fyrir það líði.
Vertu eins og afi þinn
allra bænda prýði.

Ekki hafa mörg tækifæriskvæði Arnar Arnarsonar komið mér fyrir sjónir, en þau, sem eg hefi séð, hafa borið ósvikið aðalsmark ljóðlistar. Ágætt dæmi slíkra kvæða hans er "Vígsluljóð Flensborgarskóla" (Alþýðubl. 17. okt. 1937):

Hér er risin höll úr bjargi,
heilsteypt listaverk,
há til lofts og við til veggja,
vegleg, djörf og sterk.
Hún ber svipinn frónskra fjalla
fögur, línuhrein,
máttug afrek huga og handa
—hugsjón greypt í stein.

Minnumst hans, er hugsjón þessa
hóf með starfi og gjöf—
kvað sig stóran eins og Egill
yfir sonargröf,
treysti meira á fjöldans frama,
en fárra auð og völd.
Alþýðunnar ment og menning
mat hann sonargjöld.

Þessi höll skal vörn og vígi
vorhug fólksins ljá,
frjálsri hugsjón, háum kröfum,
heitri vaxtarþrá.
Hér skal eld á arni finna
æska þessa lands:
Trú á lífið, trú á manninn,
trú á þroska hans.

Til þess að átta sig á því, hvað við er átt með samanburðinum við Egil Skallagrímsson í 3. erindi, verður lesandinn að bera í minni, að séra Þórarinn Böðvarsson, prófastur í Görðum á Álftanesi og Þórunn Jónsdóttir kona hans stofnuðu Flensborgarskóla af eigin fjármunum til minningar um Böðvar son sinn, er gekk til moldar á æskuskeiði, efnismaður hinn mesti.[1]

Ekki var það heldur nein tilviljun, að Örn Arnarson vann fyrstu verðlaun í ljóðasamkepni þeirri, er Sjómannadagsnefndin í Reykjavík efndi til vorið 1939; kvæði hans er bæði fágað og hreimmikið — með

1) Smbr. grein Lárusar Bjarnasonar skólastjóra, "Flenborgarskólinn fimtugur", Lesb. Morgunbl. 14. ágúst 1932.

karlmenskubrag eins og vera ber — og fara hér á eftir tvö erindi úr því:[2)]

Hvort sem fleytan er smá
eða seglprúð að sjá
og hvort súðin er tré eða stál,
hvort sem knýr hana ár
eða reiði og rár
eða rammaukin vél yfir ál,—
hvert eitt fljótandi skip
ber þó farmannsins svip,
hann er ferjunnar andi og hafskipsins sál.

Hvort sem heimalands strönd
eða langt út í lönd
á hann leið yfir ólgandi flóð,
gegn um vöku og draum
fléttar trygðin þann taum,
sem hann tengir við land sitt og þjóð.
Þegar hætt reynist för,
þegar kröpp reynast kjör,
verpur karlmenskan íslenzka bjarma á
hans slóð.

Erfiljóðaskáldskapurinn er aldagamall í garði hjá oss Íslendingum, og hafa öndvegisskáld vor alt frá Agli Skallgrímssyni fram á þennan dag ort ýms sín svipmestu og dýpstu kvæði, þegar þeir hringdu Líkaböng ljóða sinna yfir vinum sínum eða ættingjum. Hjá hversdagslegum ljóðasmiðum verða slík kvæði tíðum sviplaus og litlaus, á lítinn eða engan hátt sérkennandi fyrir þann, sem um er ort. Annað verður upp á teningnum, þegar skáldsnillingur grípur í klukkustrenginn; af sjónarhól grafarinnar opnast nýjar víðáttur fyrir skygnum sjónum hans. Þetta er ekki ofmælt um "Eftirmæli" Arnar Arnarsonar, er hann orti til minningar um Sigurð Sigurðsson frá Arnarholti, hið ágætasta skáld, eins og alkunnugt er. Hefir kvæði Arnar að einkunnarorðum þessar ljóðlínur Sigurðar: "Strjáll er enn vor stóri gróður, stendur hann engum fyrir sól", en er síðan á þessa leið (**Lesb. Morgunbl.** 13. ágúst 1939):

Það andar oft kalt um vorn ilmbjarkaskóg,
hann ymur í stormi og kiknar í snjó,
en litkast og laufgast hvert vor,
og limríkir stofnar sér lyfta úr fold
með langdrægar rætur í fortíðar mold
og ættbálksins örlagaspor.

Sástu' erlenda hlyninn í íslenzkri mörk?
Hann óx þar við hlíðina á reyni og björk,
en þráði víst suðrænni sól.
Og næðingar blésu úr ýmsri átt,
og íslenzka birkið var strjált og lágt,
—í landnorðankasti hann kól.

— — — — —

Er aldanna blær fer um skáldanna skóg
þá skýrist það fyrst hvað í mörkinni bjó
af dýrgripum hugblæs og hreims.
—Þá andar ei svalt um þann einstæða hlyn
sem auðgaði og fegraði bjarkanna dyn
með söngtöfrum suðrænni heims.

Hér er ljóðlína hver sem meitluð í stein og hugsun hlaðin; hinni snjöllu samlíkingu um skáldið sem hlyn í skógi er haldið frá byrjun til enda, og lýsingin á hinu látna skáldi skörp og sönn.

Stórbrotnast af einstökum kvæðum Arnar, þeirra er eg hefi lesið, og um allt eitthvert hið allra snilldarlegasta ljóð hans, er kvæðið "Stjáni blái" (**Eimreiðin,** okt.-des. 1935). Þar er sögð saga særokins og veðurbarins fullhuga, og lýst síðustu sigling hans. Gripið skal niður í

2) Jón skáld Magnússon vann önnur verðlaun með snjöllu kvæði, en dómnefndina skipuðu dr. Guðmundur Finnbogason, Sigurður prófessor Nordal og Geir skipstjóri Sigurðsson.

orðhaga og kröftuga lýsingu skáldsins á þessum persónugerving íslenzkrar hreysti og hetjumensku í hópi þeirra, er sækja gull í greipar Ægis konungs og hræðast eigi þó hörð verði fangbrögðin við hann:

Hann var alinn upp við slark,
útilegur, skútuhark.
Kjörin settu á manninn mark,
meitluðu svip og stældu kjark.

Sextíu ára svaðilför
setur mark á brá og vör,
ýrir hærum skegg og skör,
skapið herðir, eggjar svör.

Norðanfjúkið frosti remmt
fáum hefir betur skemt,
sílað hárið, salti stemt,
sævi þvegið, stormi kembt.

Sunnan rok og austan átt
eldu við hann silfur grátt.
Þá var Stjána dillað dátt,
dansaði skeið um hafið blátt.

Sló af lagi sérhvern sjó,
sat við stýri, kvað og hló,
upp í hleypti, undan sló,
eftir gaf og strengdi kló.

Svo lagði Stjáni upp í síðustu sjóferðina og lét ekki á sig bíta, að "kólgubólginn klakkabakki kryppu upp við hafsbrún skaut", en bauð stormi og stórsjó byrginn:

Æsivindur lotulangur
löðri siglum hærra blés,
söng í reipum, sauð á keipum,
sá í grænan vegg til hlés.
Stjáni blái strengdi klóna,
stýrði fyrir Keilisnes.

— — — — —

Vindur hækkar hrönnin stækkar,
hrímgrátt særok felur grund,
brotsjór rís til beggja handa,
brimi lokast vík og sund.
Stjáni blái strengdi klóna,
stýrði beint á drottins fund.

Og allt er kvæðið með sama meistarabrag að orðalagi, hrynjandi, sem minnir á brimið og stormhvin, ágætlega samræmt frá byrjun til loka. Má það öllum ljóst vera, sem kvæði þetta lesa með athygli og sæmilegum skilningi, að þannig yrkja þeir einir, sem ljóðgáfan hefir verið lögð í brjóst og á tungu af þeim máttarvöldum, sem hana veita.

Önnur kvæði skáldsins, sem að framan hefir verið vitnað í eða tekin hafa verið upp í heild sinni, eru frekari sönnun þess, að Örn Arnarson er ekki óboðinn gestur í "lundinum helga". Mun það því sameiginleg ósk vina hans og aðdáenda hérna megin hafsins, að hlynur hans standi enn um mörg ár með sem mestum blóma í íslenzkum skáldaskógi, því að "strjáll er enn vor stóri gróður".

Leyndir straumar

(BROT)

Eftir Sigurð Ólafsson frá Ytri-Hól

Garðar Sveinsson hafði gengið allan morguninn eins hratt og sextán ára dreng er lagið, þegar honum er mikið í hug. Hann hafði farið að heiman klukkan 5 um morguninn og nú var komið að hádegi. Hann var búinn að ganga alla leið frá Djúpárbakka við Djúpá, út yfir samnefnda sveitina, og næstu sveit hinumegin árinnar. Hann hafði fengið ferju yfir vötnin, og var nú um hádegið kominn út að Stokkseyri, en þar ætlaði hann að koma við hjá kunningja sínum og fá kaffi, og ef vel tækist til einnig að borða, því að matarþurfi var hann nú vissulega orðinn. Hann nálgaðist nú þorpið og gekk sem leið lá eftir veginum. Vestarlega, ofan til við verzlunarhúsin gekk hann að litlum grjótbygðum bæ, þar sem að Sigga Þorvalds, og Sveinn Jónsson áttu heima. Garðar þekti þau, hafði kynst þeim í fiskiveri einu vestan Þjórsár, en þar hafði hann verið tvær undanfarnar vertíðir, og unnið fyrir hálfum hlut, með því að beita lóð hjá fjærskildum frænda sínum, er var formaður þar á veiðistöðinni. Sveinn Jónsson var á sama skipi og Garðar, og hafði verið honum góður, og lét hann aldrei finna til þess að hann væri lítilmagni og hálf-vaxinn drengur. Sigga, unnusta Sveins, var vinnukona hjá Jóni formanni, hún var stór og vel vaxin, ljóshærð, fremur ófríð, en þó aðlaðandi. Hún bjó yfir þeirri fágætu lyndiseinkunn að vera altaf sí hlægjandi, hvernig sem gekk, en ekki nóg með það, heldur hafði hún lag á því að koma öðrum í gott skap, — og ekkert var eðlilegra en að hlægja, í nærveru hennar. En það bezta, við hláturmildi Siggu var það að hlátur hennar var eðlilegur, hjartanlegur, góðlátur og græskulaus, og aldrei á annara kostnað.

Garðar átti heimboð hjá ungu hjónunum, og hlakkaði til að heimsækja þau. Hann gekk að því vísu að hlátur Siggu myndi vera hressandi eins og fyr, og á þeirri upplífgun fanst honum að hann þyrfti nú að halda, því bæði var hann farinn að þreytast og finna til hungurs, en hinsvegar var ekki laust við að hann kviði að inna af hendi erindi það, sem knúði hann að heiman, á fund prófastsins á Ölvisstað, í næstu sveit við Eyrarhverfið, því það gat haft mikil áhrif á alla framtíð hans.

Garðar barði nú að dyrum á litla "sæluhúsinu", þar sem að Sveinn og Sigga áttu heima. Sigga opnaði dyrnar, heilsaði Garðari vingjarnlega, en fór svo strax að hlægja að því að hann skyldi vera kominn, og orðinn gestur þeirra. "Dæmalaust ertu nú þreytulegur, það er eg viss um að þú ert hálfdauður úr hungri," voru fyrstu orðin, sem hún ávarpaði Garðar með, þegar að fyrsta hláturshrynan var afstaðin. Svo bauð hún honum inn í húsið, vísaði honum til sætis, en stuttu síðar kom Sveinn maður hennar heim til miðdegisverðar.

Hann fagnaði Garðari vel og fanst piltinum að Sveinn væri einn af tiltölulega fáum fullorðnum sér óviðkomandi mönnum, sem skildu sig, og hefðu verið sér góðir. Ungu hjónin settust nú að borði með gesti sínum, í litla eldhúsinu þeirra sem var bæði bjart og viðkunnanlegt, þó lítið væri. Á borði var saltfiskur og kartöflur, með bræddri tólg fyrir útálát, með sterku svörtu kaffi á eftir, sem bæði hresti Garðar og svalaði þorsta hans. Þau spurðu hann tíðinda, gerðu góðlátlega að gamni sínu, sögðu honum fréttir af leikbróður hans og æskufélaga Jóhanni Jónssyni, sem nú var kominn á togara frá Grmisby, og gerði það gott. En Sigga gat nú ekki að sér gert, hún fékk hláturskast á ný, út af því hve alvarlegur og áhyggjufullur að Garðar var, er þau fóru að tala um framtíð hans og fyrirætlanir. Og nú fór Sigga að stríða honum eins og til forna, einkum með því að kalla hann prest, en þannig hafði hún oft í gamni strítt þeim jafnöldrum Jóhanni og Garðari; Jóhann kallaði hún sýslumanninn, en Garðar prestinn, og oft hafði hún látið þá hlægja þvert á móti vilja þeirra, er hún lék það hvernig að Jóhanni tækist að stjórna manntalsþingi, eða hvernig Garðari gengi að prédika. Oftast höfðu drengirnir reynt að borga Siggu, "með rentum og renturentum", eins og þar stendur. Sigga vann sig nú upp í eitt hláturskastið, með því að kalla Garðar prest, eins og svo oft áður, ekki af því að hann væri prestlegur, eða hefði látið þá löngun í ljósi, að verða prestur — þvert á móti, heldur hitt, að Siggu grunaði að honum væri ekki um þessi glensyrði hennar. Nú byrjaði Sigga á ný: "Þegar þú ert orðinn prestur Garðar minn, þá gleymir þú nú handbókinni þinni, með ræðunni þar geymdri; þetta veizt þú svo fyrst þegar upp í prédikunarstólinn er komið. Þá væri gaman að vera við kirkju, og væri eg þar, skyldi eg byrja að hlægja, og allur söfnuðurinn myndi hlægja með mér; en þögn þín, Garðar minn myndi verða nokkuð löng."

Gamanyrði Siggu, og góðlátlegt bros manns hennar hrestu Garðar og létu hann gleyma bæði því, hve þreyttur hann var, og svo einnig áhyggjum þeim er að honum sóttu. Hann kvaddi nú vini sína, og gekk sem leið lá upp eftir héraðinu að brúnni, er spannaði þar eina af stórám Suðurlands. Hann hafði hrezt og glaðst við komuna til Sveins og Siggu, og nýr styrkur gagntók hann. Nú gekk hann ekki eins hart og um fyrri hluta dagsins, en miðaði þó drjúgum áfram.

Haustdagurinn var svalur en heillandi, útsýnið stórfenglegt er dró nær fjöllunum, ró og kyrð haustsins hvíldi hátíðleg og þögul yfir öllu héraðinu. Leiðin smástyttist, dagurinn gekk til þurðar. Hugsanir piltsins fengu á sig alvarlegri blæ. Hann fór enn á ný að hugsa um tildrögin til þessarar ferðar, og undraðist mjög að hann skyldi hafa lagt út í hana. — Oft hafði kennarinn hans í Hábæjar-skólanum, þar sem hann hafði stundað nám síðastliðna fjóra vetur vakið máls á því, að hann ætti að ganga mentaveginn. Sú hugsun var Garðari mjög ljúf, og sló á spenta strengi í lítt-þroskuðum huga hans, en tök voru

ekki á því að slíkt gæti orðið að framkvæmd. Hann var elztur af mörgum börnum, og þó að foreldrar hans væru enn ung og sjálfstæð af efnum, vissu þau vel að þeim var ofurefli að kosta hann til langrar skólagöngu. En sökum þess að hugur Garðars stóð allur í þá átt, hafði faðir Garðars á síðastliðnu vori skrifað Pétri prófasti frænda sínum á Ölvisstað og farið þess á leit að hann kendi piltinum undir skóla næsta vetur. Bréfi þessu fylgdu ítarleg meðmæli og einkunnabók frá kennaranum í Hábæjarskóla, er þráði að greiða götu Garðars, og hafði ávalt reynst honum sem góður faðir. En sökum þess að ekkert svar hafði fengist, varð það að ráði að Garðar færi á fund séra Péturs, og fengi að vita vissu sína um það, hvort nokkurrar hjálpar væri frá honum að vænta. — Nauðugur hafði hann lagt út í þessa ferð, og þunglega sagði honum hugur um erindislokin. Kveið hann mjög samtalinu við hinn óþekta frænda sinn, óx uggur hans og kvíði því meir, sem hann nálgaðist Ölvisstað.

Garðar fór sem leið lá eftir þjóðveginum, yfir brúna á ánni, — og svo meðfram ánni, ofan héraðið, síðasta áfangann heim að prestssetrinu. Leið hans lá meðfram ánni, er rann hægt og hátíðlega ofan til sjávar, og varð breið eins og fjörður er nær sjónum dró. — Kvöldskuggarnir sköpuðu töframyndir fyrir sjónum hans, er hann þreyttur gekk leiðar sinnar — og nálgaðist óðum hið forna og virðulega prestssetur. Áður hafði stór og marg-þiljaður bær á forna vísu, prýtt þetta sögurika setur, en nú hafði fyrir fám árum verið bygt þar stórt timburhús, var það að utan klætt gráu bárujárni, og bar því á sér kuldalegan svip, eða svo kom það Garðari fyrir sjónir.

Hikandi og með hjartaslætti barði hann að bakdyrum prestssetursins, — eftir stutta stund kom vinnukona til dyra, bað Garðar hana um að fá að tala við prófastinn.

Vinnukonan bauð honum strax inn í eldhús, en fór svo inn á skrifstofu að segja frá komu gestsins. Eftir örlitla stund kom klerkur fram til hans, spurði hann að nafni, og hvaðan hann væri, og er hann varð þess vísari bauð hann drengnum næturgistingu, sagðist skyldi eiga samtal við hann að morgni, en nú stæði svo á fyrir sér að hann væri í önnum við bréfaskriftir er þyrftu að sendast til Reykjavíkur árla að morgni næsta dags.

Garðar hafði nægilegt tækifæri til að virða fyrir sér útlit þessa föðurfrænda síns, er var bæði stór vexti og karlmannlegur; hann var á að gizka 45—50 ára gamall, hárið sem var mikið og greiddist aftur frá hvelfdu og fögru enni var tekið að grána, einnig yfirskeggið og hökutoppurinn. Augun voru hvöss og lágu innarlega, fremur lítil, grá og gáfuleg; svipurinn allur mikilúðlegur og karlmannlegur, en ekki að sama skapi góðlegur. Einhvernveginn læstist sú tilfinning inn í huga Garðars, að frá þessum manni ætti hann engrar hjálpar að vænta. — Stuttu síðar kom prófastsfrúin inn í eldhúsið, hún virtist vera á líkum aldri og maður hennar, ljóshærð, fremur smá vexti og góðgjarnleg. Hún bar Garðari kaffi, átti dálítið

samtal við hann, sagði hún að kvöldverðar yrði ekki langt að bíða, lét hún einnig í ljósi undrun sína hve stórt að dagsverk hans hefði verið — að ganga þessa löngu leið, á einum degi.

Seinna um kvöldið fékk Garðar góðan kvöldverð og vel framreiddan, borðaði hann með pilti einum er þar var þá staddur við nám. Litlu síðar var honum vísað til svefns í litlu loftherbergi, var hann því feginn að hann mátti vera þar einn. Um dálitla stund stóð hann við herbergisgluggan og horfði út í svala haustnóttina: stjörnur tindruðu bjartar á dimmum næturhimni, að eyrum barst góðlátlegt brimhljóð utan frá sjávarströndinni. Inn í undirvitund sextán ára piltsins stalst sú vissa að draumlíf æsku hans væri á enda, en að raunveruleiki lífsbaráttunnar væri nú fyrir höndum. Út frá þeirri hugsun sofnaði hann vonum bráðara.

Næsta morgun vaknaði hann við það að élja-hríð glumdi á herbergisglugganum, því útsynnings-hríð var skollin á, stinningsvindur stóð beint á gluggann. Breytingin sem á veðrinu hafði orðið verkaði einkennilega á huga Garðars — dulrænt hugboð um það að úrslit erindis hans myndi á annan veg en hann þráði. En það var eins og ró vonbrigðanna gagntæki hugann, nýr og karlmannlegur styrkur, sem óhikandi horfðist í augu við virkilegleikann, hversu sár sem hann er, og neitar að byggja borgir á sandi. Hann klæddi sig nú, en gekk því næst út til að gá til veðurs nánar. Veðrið var hryssingslegt og hressandi. Auðséð var að snjóa myndi, — og úti var talsvert frost, þó enn væri snemma haustsins. Stuttu síðar var honum boðið að borða, en þá kallaði prófastur hann inn á skrifstofu sína. Prófastur sat við skrifborð sitt, en vísaði Garðari til sætis á stól móti borðinu; hin hvössu augu klerksins virtust nú en grárri en kvöldinu áður, hryssingslegt vald virtist í þeim fólgið, — eitthvað í ætt við útsynninginn úti fyrir. Séra Pétur hóf samtalið. — Hann útskýrði það fyrst fyrir Garðari, að ástæðan fyrir því að hann hefði ekki svarað bréfi föður hans hefði verið sú, að ókleift væri að gefa bréflegar skýringar á sumum viðfangsefnum, en hægara væri að tala um þau persónulega, og tilefni bréfsins hefði einmitt verið þess eðlis. Hann sagðist telja það með öllu ofurefli fátækum pilti, þó góður námsmaður kynni að vera, og fús til að vinna, að hefja skólanám nú á dögum án vissu um fjárhagslega hjálp. Þá hjálp sagðist hann ekki geta gefið neinar vonir um, enda þótt hann gjarnan vildi, en engin skylda hvíldi heldur á sér í þá átt. Að þessu sögðu breytti séra Pétur rómi sínum, varð föðurlegri og mildari, er hann nú tók til máls á ný. Hann sagðist sjá að Garðar væri duglegur og vel fær til allrar vinnu og henni vanur. — Því ekki að hætta við þessa námshugmynd, sem tengd væri við þetta svokallaða latínuskólanám, úr því að það væri óhugsanlegt. Væri nú ekki viturlegra fyrir duglegan pilt að gefa sig við sjómensku á þilskipum, það yrði nú um hríð bezti vegur ungum mönnum til framsóknar og efnalegs sjálfstæðis. Eftir stuttan tíma myndi togara útgerð taka við af

fiski-"kútter"-unum, þar lægi glæsilegur vegur opinn ungum mönnum, er léti vel að stunda sjómensku. Hann hvatti Garðar eindregið til að reyna þetta, er myndi reynast honum gæfuvegur, lét og í ljósi að "ýmsir í ættinni" hefðu verið liðtækir sjómenn, og það gæti hann trúað að Garðar einnig yrði.

"Svo mörg voru þau orð", af hálfu hins mælska prests, er var héraðskunnur fyrir það hve vel að honum oft tókst upp á stólnum. Garðar sat hnugginn út í horni sínu, honum fanst í bili að hann væri draugur, sem presturinn væri að kveða niður í gólfið, með mælsku sinni og snilliráðum. Þegar að Garðar gat komið fyrir sig orði, sagði hann að löngun til náms og fræðslu hefði pínt sig og kvalið síðan að hann fyrst myndi eftir sér. Að því er snerti hjálparbeiðni föðurs síns, hefði hann aðeins beðið séra Pétur að veita sér tilsögn undir skóla þennan vetur, sem í hönd fór, í von um að úr kynni að rætast. Sagðist hann fús ef þetta gæti orðið, að vinna hjá prófastinum næsta sumar, og þannig borga honum kensluna. Klerkur taldi engan veg til þess, en eggjaði hann til sjómensku eins og fyr. Þá stóð Garðar á fætur og þakkaði presti næturgreiðann og bjóst til ferðar. En rétt í því kom frúin inn í stofuna, ljúf og brosandi, með heitt og gott kaffi, til þess, eins og hún komst að orði, að hressa "langferðamanninn", áður en hann legði á stað.

Fanst Garðari að hún með hlýrri framkomu sinni vildi reyna að taka sviðann úr vonbrigðunum, er hún mun hafa séð á svip Garðars. Ljúft viðmót hennar og hlýtt handtak lifði Garðari lengi í minni.

Svo kvaddi Garðar prófastinn, er lét ráðsmann sinn ferja hann yfir ána, beint á móti staðnum, og sparaði honum með því margra klukkutíma göngu. Kvaddi Garðar svo ráðsmanninn hinu megin árinnar. Aðeins einu sinni leit hann um öxl að Ölvisstað, er þá var inniluktur í útsynningséli, er Garðari fanst að bæri sama litblæ, eins og augun í prófastinum.

Í öndverðum febrúarmánuði um veturinn lagði Garðar af stað áleiðis til Reykjavíkur, var hann þá ráðinn á þilskip með samþykki foreldra sinna, átti skipið að leggja út til fiskjar í marzbyrjun.

Lentu þeir í ofviðrum, eins og oft á sér stað um það leyti árs; lítið tækifæri höfðu þeir félagar að leita fiskjar. Eftir 3 vikur var Garðar fluttur í land í Þorlákshöfn, hafði hann verið veikur allan þann tíma sem hann var um borð, fyrst af sjósótt, er mjög svo kvaldi hann en síðar af hitaveiki og máttleysi, nærðist lítið, enda vanræktur og vinafár, lítil tök voru til þess um borð á fiskiskútu á þeim tímum að hjúkra veikum, því um alt annað var þar að hugsa, lífið var hörð barátta, og engin undanþága frá hörðum skyldum, og ekkert pláss fyrir veikan og huglítinn dreng. Hann gat með naumindum gengið upp frá lendingunni upp að bænum í Þorlákshöfn, svo máttlaus var hann. Sama dag kvaldi hann sig til að vinna við beitningu fiskilóða og vann að því fram að sumarmálum. Oft var hann lasinn fram eftir sumrinu, en heilsa hans fór óðum

batnandi með vaxandi vori. En vonbrigðin yfir því hvernig að sjóferðin hafði farið, ógæfan er virtist fylgja því að fara að ráðum séra Péturs, gat honum ekki úr minni liðið; en sárast kendi hann til þess, að mistökin er orðið hefðu, fjarlægðu hann því takmarki er honum var hjartfólgnast, sem sé það, að reyna að komast áfram til menta. — En sumarið, fegurð þess og störf hrestu og heilluðu hann, nú gekk hann að venjulegum vinnumannastörfum með föður sínum, og var ærið mikið og margt að starfa á umfangsmiklu heimili, er þó var vel sjálfbjarga. Um vetrarvertíðina réri Garðar í Þorlákshöfn og sigraði nú sjósóttina. Nokkurnveginn var það fástráðið, er hann fór í verið, að hann kæmi ekki heim næsta vor, en gerði á ný tilraun til að afla sér fjár að sumrinu, til náms á næsta vetri. Um margt var þó ekki að velja á þeim árum er gæfi dálitla peninga í aðra hönd. Utan sjómensku á þilskipi, sem arðvænlegri var flestu öðru, ef vel gekk, var það helzt vegagerðarvinna, sjómenska á opnum bátum á Austfjörðum, eða vinna á hvalveiðastöðvunum á Sólbakka við Önundarfjörð. Þangað ásetti hann sér að fara, og fól kunningja sínum í Reykjavík að sækja þar um vinnu fyrir sumarið. En þegar Garðar kom til Reykjavíkur í lok vetrarvertíðar, hafði sá er hann treysti brugðist, og var nú fullráðið á stöðina; breyting hafði orðið á með skipaferðir til Austfjarða, tækifæri til vegagerðarvinnu engin, og þessvegna ekki önnur úrræði, en þau að fara heim og hætta öllum tilraunum, eða þá að reyna þilskipa sjómensku á ný. Tók hann því eftir dálitla umhugsun þann kostinn, og freista þess. — Réðist hann með sama skipstjóra sem fyr, og kyntist þar á ný mörgum hinum sömu mönnum, er voru á skipinu fyrir ári síðan. Honum féll vel vistin á skipinu og samvinna með fjörugum og glöðum félögum, undir stjórn skipstjóra, er bæði var talinn fiskisæll og góður sjómaður og hið mesta prúðmenni. Hann náði fljótt tökum á allri venjulegri vinnu um borð, og lagði sig fram af fúsum vilja í hverju verki; en brátt kom það í ljós að honum gekk illa að "krækja í þann gula". M. ö. o.: "hann var ekki fiskinn", eins og þá var að orði komist á sjómannamáli, — og þessvegna lítið upp úr dvölinni að hafa, því flestir voru ráðnir upp á afla-hlut í kaup.

Mörgum góðum dreng kyntist hann þetta sumar, og margar ánægjustundir áttu þeir félagar, þótt fábreytt væri fæði og aðbúð annað en góð.

Mentandi gat þó sjómannalíf um borð í fiskiskipi ekki talist, alt sumarið út gafst ekkert tækifæri til að sjá neina bók eða jafnvel að lesa fréttablöð. Skipið aflaði vel, en arðurinn af vinnu Garðars var lítill, og örðugt að koma aflanum í peninga. Dálítið af saltfiski og vörum gat hann sent foreldrum sínum, en engin tök voru á neinu námi, jafnvel ekki við Flensborgarskólann, sem þó gat ekki talist kostnaðarsamt. Það varð að ráði að Garðar yrði á skipinu um veturinn, því mikla viðgerð þurfti að gera á því, þar sem það lá á Eiðsvík, við Gufunes. Vann hann þar til jóla, sem

vikadrengur, smiðunum til aðstoðar ásamt öðrum manni. Um jólin fór hann heim til foreldra sinna, en um miðjan janúar mánuð fóru þeir félagar aftur um borð í "kútterinn", og með marz-byrjun var lagt út á fiskimið.

Vetrardvölin um borð í þilskipinu í grend við Gufunes var að mörgu leyti ólík öllum öðrum æfistundum er Garðar hafði lifað. Vinnutími stuttur, kvöldin löng, líðan þolanleg þó stundum væri kalt. Smiðirnir hinir beztu félagar, einn þeirra sveitungi Garðars og fjarskyldur frændi, hafði að afloknu trésmíðanámi hérlendis og í Kaupmannahöfn, farið í siglingar og siglt víða um heim, kunni hann frá mörgu að segja. Einn smiðanna var Norðmaður, er lengi hafði dvalið á Íslandi, en hafði áður verið næsta mjög víðförull. Af þessum tveimur mönnum fræddist hann um margt.

Garðar las einnig allmikið um veturinn á hinum löngu vetrarkvöldum þegar að félagar hans sátu að spilum og nutu sín við þau, eftir kalt og ömurlegt dagsverk sitt.

Auk þess sem hann las ýmsar bækur á dönsku, með aðstoð orðabóka las hann einnig ensku og fékk enda nokkra tíma kenslu í henni á laugardögum, er þeir félagar komu stundum til Reykjavíkur. Um sumar helgar var hann einn í skipinu, og var það heldur dauflegt líf, en næði til lesturs og tími til alvarlegra umhugsana var honum óþrotleg ánægja. Nú fanst honum ekki lengur tiltök til þess að hugsa um nám, sízt af öllu á mentaskólanum. Helzt langaði hann að mentaskólanum frágengnum að ganga á Flensborgarskólann og þá einkum í kennaradeildina, en jafnvel þessar leiðir virtust í bili lokaðar. Hann horfðist enn fremur í augu við þá staðreynd, að þar sem hann var svo óheppinn við fiskidrátt gæti hann ekki haldið áfram að vera til lengdar á fiskiskipi. Um stýrimannaskólann var honum ekki hugað, einkum á þeim krossgötum þar sem hann nú stóð.

Innlend útgerð botnvörpuskipa var enn ekki hafin, en um sjómensku á enskum eða erlendum togurum vildi hann ekki hugsa, þar var talið afar draslsamt, og nokkrir íslenzkir menn unnu á þeim út úr ýmsum vandræðum, og margir þeirra er þar unnu, höfðu komist í ógöngur og vandræði, auk þess hafði hann lofað móður sinni því að ráðast ekki á erlend botnvörpuskip.

Stundum rifjaði Garðar upp fyrir sér ferð sína og erindi til séra Péturs frænda síns og erindislok þau er orðið höfðu. Nú skildist honum það, að ekkert vit hefði verið í því að leita ásjár hans, heldur fákænska ein og barnaskapur, og eins hitt, að láta það að nokkru á sig fá; — eða þá mistökin er orðið höfðu á, með sjómensku tilraunir hans. — Þetta gat verið ódugnaði hans að kenna, eða þá að það var bending til hans, að gera aðrar tilraunir, og stefna þeim í aðra átt. Þó duldist honum ekki að þetta hafði haft nokkur áhrif á eigið viðhorf hans og útsýni, og bágt átti hann með að sætta sig við það sem var.

Hann fann það nú að þrátt fyrir innri þrá, er í brjósti bjó, var hann nú loksins farinn að sætta sig við það, að af mentun eða öllu heldur af

skólagöngu gæti ekki orðið — og þá var nú að taka því, en "sigla þá næsta stryk, eftir því sem að náði", eins og sjómenn komast að orði, — og bera sig karlmannlega.

Stundum datt honum í hug að fara til Ameríku, en hann vissi það svo vel að foreldrar hans voru mjög mótstæð öllum flutningi í burtu frá Íslandi. Um þetta hafði hann oft heyrt þau tala, því að móðurbróðir hans hafði ungur til Canada farið, og hafði átt heima í Winnipeg árum saman og farnast þar vel. Hann skrifaði systur sinni af og til, lét hann vel yfir líðan sinni, gekk vel og hafði reglulega atvinnu, en eggjaði aldrei neinn þann er vel gæti komist af á Íslandi, nokkru sinni þaðan að fara, en sagði jafnframt að duglegir menn er vildu vinna gætu komist vel áfram í Canada.

Þótt nú að stundum hugur Garðars hvarflaði til Ameríku og þessa frænda hans er hann hafði aldrei séð, tók hann þó enga ákvörðun í málinu — og vesturfarir voru í raun réttri fjærri huga hans.

Vetrarvertíðin var all-stórviðrasöm og ónæðissamt fyrir þilskipin úti á fiskiveiðum. Oft varð að leggja til drifs og láta reka fyrir veðri, en á sæmilegu skipi undir góðri stjórn með góðum félögum, var þetta svo eðlilegt að ekki er í frásögur færandi. Undir vorið ákvað hann að yfirgefa félaga sína, og réðist þá á reknetaskip er gert var út af Íshúsfélagi Faxaflóa til síldarveiða. Skipstjórinn var góðkunningi hans, og hið mesta valmenni. Aðeins 5 menn auk matsveins var nú öll skipshöfnin. Skipið, þó lítið væri var hið bezta siglingaskip og óvenju hraðskreytt. Veiði stöðvar voru aðallega í utanverðum Faxaflóa, og við Snæfellsnes. Vikulega var siglt inn með síldina frosna, skipið losað í flýti og svo siglt jafnharðan aftur út til aflafanga.

Einu sinni um síðari hluta júnímánaðar þegar að síldarveiðaskipið "Christian" var inni á Reykjavíkurhöfn stóð svo á að póstflutningaskipið "Laura" kom þá frá útlöndum. Garðar var niður á Zimsens bryggju, hafði flutt skipstjóra sinn í land og beið nú eftir honum. Þá kom stór bátur hlaðinn farþegum, í land frá póstskipinu. Stuttu síðar tók Garðar eftir konu og manni, miðaldra fólki, er báru með sér erlendan blæ. Úr kurteislegri fjarlægð, þar sem hann stóð, heyrði hann þau tala íslenzku með einkennilegum málblæ og datt honum í hug að þau myndu vera heimsnúnir Vestur-Íslendingar. Stuttu síðar gaf maðurinn sig á tal við Garðar, þar sem hann stóð við skipsbátinn af síldarveiðaskipinu og spurði hann að því hvort að hann gæti hjálpað sér að sækja kistur út í póstskipið. Fóru þeir út að skipinu, náðu kistunum og fluttu þær í land, og kom ókunnugi maðurinn þeim í stundargeymslu í vörugeymsluhúsi niður við höfnina. Ókunnugi maðurinn borgaði Garðari ríflega fyrir hjálpina, og spurði hann að heiti. Garðar sagði sem var, en af því að Ameríku-Íslendingnum þótti nafnið fágætt sagði hann: "Eg á einmitt frænda, á líkum aldri og þú ert, og ber hann sama nafn." Því næst spurði hann Garðar að því hvers son hann væri og sagði Garðar sem var. Auglýstist það þá að hér var kominn

Bjarni frændi hans frá Ameríku, eftir margra ára veru í Winnipeg og tveggja ára dvöl á Kyrrahafsströnd, ásamt konu sinni, heimþráin hafði orðið þeim þyngri en svo að þau gætu borið. Þau voru ein síns liðs, höfðu átt börn, en mist þau ung.

Það urðu nú talsverðir fagnaðarfundir með Bjarna, konu hans og Garðari; sökum þess að síldarveiðaskipið sigldi ekki fyr en undir kvöld gat Garðar heimsótt þau í bráðabirgðar heimili þeirra vestur í bæ um kvöldið, átti hann jafnan heimboð hjá þeim í hvert sinn er skipið kom í höfn, hlakkaði hann ávalt til þeirra samfunda, því það var jafnan svo hressandi og vingjarnlegt að koma til þeirra, og reyndust þau honum hlý og blátt áfram, sem væri hann sonur þeirra. — Eitt sunnudagskvöld þegar "Christian" var í höfn, stóð svo á að skipið sigldi ekki fyr en eftir miðnætti, átti Garðar þá langt tal við frænda sinn; — spurði Bjarni hann þá all-ítarlega um áform hans og fyrirætlanir. Lét Garðar þá námslöngun sína og útþrá í ljósi. Eggjaði Bjarni hann þá til vesturfarar, taldi að gott myndi geta af því leitt fyrir framtíð hans, kvaðst hann geta gefið honum ýmsar bendingar og leiðsögn og aðra hjálp ef að á þyrfti að halda. Garðar sagði lítið, og lét ekki í ljósi neina ákvörðun, en taldi víst að foreldrum sínum myndi slík ákvörðun mjög svo þvert um geð.

Það sem hann ekki lét í ljósi við Bjarna, var það að innst inn í sálu hans var sú tilfinning að vesturfarir að óþörfu væru svik við ættjörðina, er ætti heilagt tilkall til hæfileikleika og þjónustu allra sona sinna og dætra. — En mikið hugsaði hann um þetta mál, og því meira sem hann hugsaði um það þess hliðstæðari varð hugur hans þeirra ályktun að ef til vill ætti hann að gefa þessu máli enn alvarlegri gaum. Eitt var það, sem Garðar fastsetti sér, að til Vesturheims skyldi hann aldrei fara án samþykkis foreldra sinna. Um miðjan ágústmánuð hætti síldarskipið veiðum og fór út á þorskveiðar. Þá fór Garðar heim til foreldra sinna og var hjá þeim það sem að eftir var sláttarins. Sjaldan hafði hann notið sín betur við heyskap en þann mánuð, er hann átti ógleymanlega samvinnu með föður sínum og eldri systkinum og vinnufólki. Eftir ítarlega umhugsun gáfu foreldrar hans samþykki sitt til Vesturheimsfarar hans, og fór svo að lokum að burtför hans var ákveðin með "Lauru" er færi síðla í september mánuði. Það var svo einn sólfagran laugardagsmorgun, að hann kvaddi foreldra sína og systkini og æskuheimilið sitt, og fór til Reykjavíkur, og beint til Bjarna frænda síns og konu hans, er nú höfðu keypt sér mjög laglegt, en lítið hús ofarlega á Laugavegi.

Rúm vika var nú þangað til "Laura" átti að fara. Tíminn fór í ýmiskonar undirbúning, og var frændi hans honum hjálplegur og hans hægri hönd, í öllum skilningi. Suma dagana tók Garðar sér langar göngur í umhverfi Reykjavíkur. Einn daginn gekk hann suður til Hafnarfjarðar með einkar prúðum ungum skipstjóra af Eyjafirði, er hann hafði fest kunningsskap við, spáði hann því að Garðar myndi aldrei aftur til Íslands koma. Annan

dag var það að hann af hendingu rakst á sóknarprest sinn á götu vestarlega í Reykjavík, hann var þá nýlega hættur prestskap, en fékst nú við kenslustörf. Þunglega féll honum ákvörðun Garðars, og spurði hann með dálítilli þykkju, hversvegna að hann hefði aldrei trúað sér fyrir námslöngun sinni og mentaþrá, kvaðst hann nú, ef Garðar vildi hætta við vesturförina, reiðubúinn að kenna honum undir skóla þá um veturinn, og greiða götu hans á allan þann hátt er í sínu valdi stæði, en þetta boð gat Garðar ekki þegið. Einu lét hann Garðar lofa sér, en það var, að eggja aldrei neinn skyldan eða vandalausan, til vesturfarar frá Íslandi. Það loforð gaf Garðar honum. Bað Halldór prestur svo fyrir honum og kvaddi hann með tárum. Þremur dögum áður en póstskipið átti að sigla kom faðir Garðars til Reykjavíkur, dvaldi hann þar í tvo daga og fór svo síðla dags. Garðar fylgdi honum inn að Rauðará, teymdi Sveinn reiðhest sinn, en samferðamennirnir fóru með lestina nokkru fyr. Ýmislegt töluðu þeir feðgarnir saman, þó að báðum væri skilnaðurinn, er fyrir hendi var ofarlega í huga. Sveinn var þá aðeins 39 ára gamall, stór og vel vaxinn, þróttmikill og einkar karlmannlegur. Tilfinningar hans voru heitar og miklar og honum stundum ofurefli. Skilnaðarstundin varð þeim mjög erfið, þó orðfá væri hún. — Samferðamenn Sveins voru komnir langt austur á veg, og er Sveinn hafði kvatt Garðar, sté hann á bak hesti sínum, reið hratt í áttina á eftir samferðamönnum sínum — og leit aldrei til baka, það sá Garðar, er horfði í áttina á eftir föður sínum, — með augun full af tárum.

Garðar snéri nú aftur ofan til Reykjavíkur — og fór sér hægt. Inn í unglingshuga hans komst sú sannfæring að aldrei myndu þeir feðgar aftur sjást í þessari tilveru. Hann var gagntekinn af harmi yfir þeim örlagaþráðum er þannig höfðu samantvinnast að afleiðing þeirra var þessi fyrirhugaða vesturför hans. Hann harmaði það sárt, að þannig skyldu örlögin snúist hafa; og nú, er burtfarar-sorgin ætlaði að yfirbuga hann, ásakaði hann sig harðlega um ódugnað og hviklyndi til framkvæmda, sinni innstu og dýpstu þrá. En nú var ofseint um það að hugsa. — Hann reyndi að stilla harm sinn, og mæta með þróttlund því sem að orðið var. Bænarandvarp til Guðs, um handleiðslu hans á ókunnu vegunum sem framundan voru, steig upp frá sálu hans. — Nú kyrðist smámsaman um í huga hans, og ofurmagn viðskilnaðarharmsins sefaðist.

Garðar varð hrifinn af undrun þeirrar fegurðar, mitt í fölva haustsins, og hægt vaxandi húmi kvöldsins, er hvarvetna mætti augum hans, og gerði alla tilveruna sem uppljómað altari Guðs. Aftanskin var á fjöllum, hafið var merlað geislum deyjandi sólar, út um sund og voga. Esjan var sveipuð dimmbláum litum aftansins, en geislablettir á gnýpunum voru enn sýnilegir, í stöku stað. — Kvöldkyrðin sló á djúpa strengi í sálu hans. Honum fanst ættjörðin vefja sig örmum, í innilegri kveðju, eins og elskandi móðir, er vefur barn sitt sér að

barmi. Eins og í leifturljósi væri, sá hann hina leyndu strauma er að verki höfðu verið í æfireynslu hans, og tildrögin, er þannig voru saman ofin til að verða orsök utanfarar hans. — Hún er órituð þessi sára reynsla allra þeirra, er uppvaxnir kveðja átthaga sína og ættjörð, en óafmáanlega er hún greyft inn í hugi þeirra og hjörtu, til daganna enda, hvar sem leiðir þeirra liggja.

— Næsta dag sigldi póstskipið "Laura" áleiðis til útlanda. Nokkrir vesturfarar voru meðal farþeganna, — flest yngra fólk, meðal þeirra var Garðar Sveinsson frá Djúpárbakka.

Sumar

Fell eg á þína fótskör, árstíð blóma,
friðandi angan mjúkt að vitum svífur.
Tilbeiðslulöngun — bænin — huga hrífur,
hefur sig upp á fjöðrum veikra róma.

Gefðu mér, sumar, lit frá þínum ljóma,
lofsöng, er eins og fuglinn geima klífur,
starfsdag, sem alda arfann burtu rífur,
æskunnar heyrn á lífsins vaxtar óma.

Þú, sem átt lykla að lífsins dyrum öllum,
ljúktu upp vetrarhurð frá anda mínum.
Tak hann í vorsins vermireit þinn heima.

Græddu mitt land frá fjörum upp að fjöllum,
fólki þess, sumar, gef af mætti þínum
ljósið frá þínum lampa, í hjarta að geyma.

Þ. Þ. Þ.

—Ort á Íslandi 1935.

Alþýðuskáldið Valdimar Pálsson

Eftir séra Jakob Jónsson

Nýlega lézt í Foam Lake, Sask., einn af þektustu hagyrðingum meðal íslendinga, Valdimar Pálsson. Fyrir hálfu öðru ári hitti eg hann að máli í þeim tilgangi að spyrja hann út í skáldskap hans, og hafði hugsað mér að minnast á hann með nokkrum orðum í Tímaritinu. Lét hann mér þá í té all-mikið af lausavísum, sem hann hafði geymt, og nokkrar fékk eg hjá Páli syni hans í Leslie og Tobíasi skáldi Kalman í Wynyard. Valdimar annars hirti lítt um að halda saman vísum sínum og mun ekki hafa talið sig til stórskálda, en þeir, sem til hans þekkja, líta á hann sem skemtilegan fulltrúa íslenzkra alþýðuskálda. Telja þeir, að vert sé að halda minningu hans á lofti.

Valdimar Pálsson fæddist 14. marz 1861 að Fótaskinni í Reykjadal á íslandi. Var faðir hans Páll Jóhannsson frá Fótaskinni, bróðir Sigurbjörns, föður Jakobínu skálds. Er mér sagt, að skáldgáfu verði víða vart í þeirri ætt. — Móðir Valdimars var Herdís Eiríksdóttir bónda í Litlu-Tungu, Björnssonar. Er Valdimar var tveggja ára, misti hann báða foreldra sína úr taugaveiki, með viku millibili. Tók þá móðurfaðir hans við honum og Tryggva bróður hans, er nú býr í Dakota, og ólust þeir upp hjá honum í Litlu-Tungu. Eftir dauða afa síns fóru þeir bræður báðir til Ameríku, og var Valdimar þá 17 ára, en Tryggvi 15. — Valdimar settist að í Winnipeg og lærði múrsmíði. Stundaði hann jafnframt iðn sinni ýmsa aðra vinnu, helst við járnbrautarlagningar og byggingar.

í Winnipeg kvæntist Valdimar Kristínu Sigurðardóttur, ættaðri af Norðurlandi. Var hún bróðurdóttir Ólafs frá Espihóli. Sambúð þeirra varð stutt, því að Kristín lézt í Winnipeg, tveim eða þrem árum seinna, á bezta aldri.

Síðari kona Valdimars var Kristín Kristjánsdóttir Long. Er hún sonardóttir Richard Long, sem var rakarasonur frá Hull í Englandi (fæddur 1782), en varð verzlunarmaður og bóndi á íslandi. Var æfiferill hans merkilegur, og af honum eru ættir komnar all-fjölmennar á íslandi, Færeyjum, Danmörku og Norður-Ameríku. — Kristín lifir mann sinn, en er orðin háöldruð og farin að heilsu. En minnug er hún enn á æsku sína og bernskustöðvar í Reyðarfirði.

Þau Valdimar og Kristín fluttu vestur til Saskatchewan og tóku land sex mílur suður af þeim stað, er Leslie-bær stendur nú. Færðu þau sig seinna til Foam Lake-bæjar og þar áttu þau heima, þangað til gamli maðurinn andaðist.

Valdimar Pálsson sór sig í ætt við hin íslenzku alþýðuskáld. Eg spurði hann að því, hvenær hann hefði byrjað að yrkja. "Mér finst eg aldrei hafa ort", svaraði hann. En hann kvaðst hafa tekið eftir því á unga aldri, einkum þegar hann sagði

eitthvað í spaugi eða glaðværð, að orðin féllu eins og af tilviljun í stuðla, og varð það smám saman til þess að hann fór að beita þessari gáfu sinni af ráðnum huga. En flest af því sem hann yrkir, er innfall augnabliksins. Honum hefir farið sem fleirum hagyrðingum, að honum var ósýnna um að liggja yfir kveðskap sínum, meitla formið og móta það aftur og aftur eftir hugsuninni eða hugmyndinni. Þess vegna eru ferskeytlur hans og vísur yfirleitt betri en hin lengri kvæði. Samt hefir hann ort erfiljóð, sem eru hvorttveggja í senn, lipur að formi og hugljúf að efni. Ljóðið, sem hann orti um vin sinn, Pál Jónsson í Wynyard (Glímu-Pál) er listaverk, sökum þess einfaldleiks og samræmis, sem einkenna það frá upphafi til enda. Í því eru þessar vísur:

"Það mega allir eiga víst,
að örlagahjólið þangað snýst,
sem hvíldin og friðurinn finnast.
Þegar síðasta sólarlag
sveiflar geislum á liðinn dag,
við sjáum að margs er að minnast."

— — — — —

Þú áttir svo mikið andans þrek,
sem aldrei brást eða frá þér vék,
það fylgdi þér úti og inni.
Þín hreina, göfuga, glaða lund,
gerði dýrmæta hverja stund,
sem naut eg í návist þinni."

Af kvæðum, sem eru bæði gaman og alvara, vil eg tilfæra eftirfarandi "Þakkarávarp til veraldarinnar":

Veröld mín, eg þakka þér,
þúsund spæni og bita,
sem þú hefir miðlað mér,
meir en sumir vita.

Þó eg hreppti engan auð
og ekkert tignarsæti,
eða pokapresta brauð
svo pyngjan þrifist gæti.

Þinna gæða þrátt eg naut
og þótti gott að lifa;
sætan Evu epla-graut
át eg mér til þrifa.

Mörg eg gerði glappaskot,
gagnið varð því minna,
bar þó marka björg í kot,
úr búri nægta þinna.

Þó eg gengi í glópsku haug
og gæfumerkið félli,
fyrir þína trygða-taug
tókst að halda velli.

Sumir lasta og lemja þig,
en lofa dygðir sínar.
Þú hefir aldrei erft við mig
yfirsjónir mínar.

Skólakenslu skuld við þig
skrifa eg neðst í dálkinn;
þú mátt eiga eftir mig
asna-strika dálkinn.

Af vísum Valdimars hafa sumar gamanvísur hans orðið kunnastar meðal almennings. Hygg eg að fyndni Valdimars sé vinsælust sökum samlíkinga hans, sem oft eru óvenjulegar, og þó ljósar. Orðaleikir koma sjaldan eða aldrei fyrir í hans kveðskap, og að því leyti er hann gjör-ólíkur Káin. En hugmyndirnar eru víða smellnar og skemtilegar. Sem dæmi um óvenjulegar samlíkingar tel eg vísur sem þessar:

Hnignun.

Niður týnist mannlegt mál,
minnið hylur þoka.

Í líkamanum liggur sál,
líkt og svín í poka.

eða Dramb

Manneskjan er drambsamt dýr
og drottnar yfir landsins haga.
Hún er alveg eins og kýr,
alt, sem grænt er, vill hún naga.

Einhver fallegasta samlíkingin er um snjóinn:

Liggur nú yfir landi
litprúður snjóadúkur,
hreinn eins og heilagur andi,
hörundsbjartur og mjúkur.

Mér finst þessi vísa eiga bezt við jólasnjóinn með sínum milda helgiblæ á hljóðri jörð.

Til dæmis um smellnar hugmyndir eru vísur af ýmsu tagi:

Uppgötvun

Gyðingurinn gaf mér brugg,
götuhornið fór á rugg.
Í fyrsta skifti fyrir víst
fann eg þá, að jörðin snýst.

Sannleikur og lýgi

Lýgin flaug um lönd og sjó
langt í burtu héðan.
Sannleikurinn sína skó
sat og batt á meðan.

Kirkjan í grend við fjósið

Mikið er, hvað mállaus dýr
meta trúarljósið.
Það hljóta að vera kristnar kýr
með kirkjuna bak við fjósið.

Vinnuhjú

Vinnhjúin verkasmá
værðar fá að njóta.
Sannleikanum sefur hjá
samvizkan — til fóta.

Innheimtumenn

Skuldakröfu skjáhrafnar
skeyta saman nóturnar
með tönnunum.
En rentu rentu reikningar
reka burtu sálirnar
úr mönnunum.

Bilun

Af mér reytist ró og spekt,
ræflar andans trosna.
Holdið er í taumi tregt,
trúarskrúfur losna.

Ellistyrkur

Nú er eg kominn, eftir marga raun
með ótal kaun,
yfir lífsins Ódáðahraun
á eftirlaun.

Til ráðsvinns

Þú hefir marga hildi háð
heims á rauna sviði.
Við öllu kunnir ótal ráð,
en — ekkert varð að liði.

Jöfnuður

Við skulum gera lífið létt.
Landið má til að verða slétt.
Skeytum ekkert um álfana og tröllin.
"Upp með dalina, niður með fjöllin."

Virðing Vestur-Íslendinga (er konungurinn bað Bennett forsætisráðherra fyrir kveðju til þeirra).

Vesturheims löndum, víst er það
virðingarljósin skína.
Kóngurinn danski Bennett bað
að bera þeim kveðju sína.

Eins og eðlilegt er um íslenzkan bónda hafa árstíðirnar oft knúið Valdimar til að túlka tilfinningar sínar með vel gerðri vísu. Og eins og jafnan vill verða, er það vorið,

sem laðar fram mestan fögnuðinn. Vísurnar um sólarmessuna og sólarbrosið láta ekki mikið yfir sér, en mér finst samt, sem þær muni í fáum orðum túlka hugarfar sóldýrkandans betur en langt kvæði hefði gert.

Veðra skessur víkja frá.
Vonir hressa þorið.
Sólarmessu sína þá
syngur blessað vorið.

Sólarbrosi fagnar fold
frost úr mosa læðist.
Vorið losar maðk úr mold;
mörkin flosi klæðist.

Gildi gróðrarskúrinnar fyrir bóndann og afkomu hans er efni næstu vísu. Rigningin vökvar ekki aðeins jörðina, heldur rætur þeirra vona, sem voru að smá-visna í huga akuryrkjumannsins í stríði hans við þurkinn.

Til að vökva vona rætur
og verja lífið dauðans nauð,
himnahvelfing gulli grætur
og gefur öllum daglegt brauð.

í gamankvæðinu "Þakkarávarp til veraldarinnar" lýsir sér að nokkuru leyti lífsskoðun Valdimars. Hann finnur að lífið hefir neitað honum um margt. Veröldin veitti honum hvorki auð né embætti. En þrátt fyrir það hefir honum gefist margt, sem er mikils virði. Honum finst líka, að þegar öllu er á botninn hvolft, hafi veröldin ekki altaf átt sök á því, sem miður fór. Hún hafi þvert á móti verið furðu-trygg og umburðarlynd við hann sjálfan, er honum varð eitthvað á. Niðurstaðan verður svo sú, að hann skuldar veröldinni skólakensluna, þ. e. það, sem hann hafi af lífinu lært, og ánafnar henni "asnastrikadálk" sinn eftir sinn dag. Með því mun hann eiga með æfistarf sitt, hversu ófullkomið sem það kunni að vera. Af því má heimurinn njóta góðs, þegar hann sjálfur er allur.

Nú hefir það samt verið svo um Valdimar sem aðra menn, að skifst hafa á í huga hans daprar og glaðar tilfinningar. í vísunni **Elliglöp** er hið þreytta gamalmenni að útausa gremju sinni yfir hrörnun og vesaldómi. Er sú vísa ágætlega kveðin.

Horfi eg á, hvað heimurinn
hefir mig illa á tálar dregið:
Lýist og hrörnar líkaminn —
Lukkunnar pund er mælt og vegið;
andinn lagstur af kulda í kör;
kreptar samvizkutaugar allar.—
Mína síðustu sálar-spjör
í syndagjöldin dauðinn kallar.

Berum svo þessa vísu saman við ferskeytluna:

Æfibrautin öll er slétt,
ekkert stríð að heyja.
Víst er byrði lífsins létt
og lítil þraut að deyja.

Elliárin, ekki sízt elliár frumbyggjanna, sem sjá öldur þeirra framfara, sem þeir sóttust eftir, skolast yfir einkenni gamla tímans, hafa ávalt söknuð hins liðna í för með sér. Það er því bæði spaug og alvara í því, þegar Valdimar segir:

Gamla tíðin grætur klökk
göngukempur sínar.
Nú eru komin "kör" og "trökk"
á kúagötur mínar

En í einstæðingsskap elli og veikinda, og í raunum lífsins og erfiðleikum yfirleitt verður ljósgjafinn að síðustu sá sami, hver sem í hlut á. Og sá sem ber gæfu til þess að finna, hvers virði einlæg velvild og vinátta annara manna er, finnur ávalt ljósgeislana skína á veg sinn.

Lífsins dimmu leiðir á
ljósum strjálar björtum,
ef þig vermir ylur frá
annarra manna hjörtum.

Fái menn að verma sig við eld samúðarinnar, mun mörgum finnast, að ekki verði eftir meiru sókst, og óvíst, að meiri sæla hefði af því hlotist, að maðurinn hefði fengið alt, sem hann óskaði sér eða að hann hefði aldrei orðið var við neitt annað vald æðra sjálfum sér.

Sínum eigin örlögum
enginn ráðið getur.
Eg er líka í efa um,
að það færi betur.

Og hagyrðingnum í Foam Lake fanst óhætt að fela sjálfan sig því valdi, sem hann trúði að hefði líf og dauða í hendi sinni. Ein af síðustu vísunum hans mun hafa verið sú, er hann nefndi trúarjátning.

Þótt köld mig gröfin kalli
og hverfi sólarljós.
Þótt mold á fjalir falli
og fölni lífsins rós.
Sá mikli alheims andi,
sem öllu veitir líf,—
eg veit hann ver mig grandi.
Eg veit hann er mín hlíf.

Valdimar orti fremur lítið um trúarbrögð, en þó eru til í safni hans nokkrar vísur, sem sýna á hvern veg hann hefir hugsað um guðfræðileg efni. Af þeim sézt, að honum hefir verið mein-illa við kreddur og andlegt ófrelsi. Erfðasyndakenningin gamla var of svartsýn fyrir hann, og dró úr göfgi mann-eðlisins. Engin af þeim vísum, sem um þetta fjalla, verður talin hér.

Vel má vera, að eitthvað vanti hér af þeim vísum, sem orðið hafa fleygar og lesendur kunni því að sakna þeirra í þessu yfirliti um kveðskap Valdimars Pálssonar. Ástæður til þess geta verið tvær. Hin fyrri sú, að mér hafi aldrei borist þessar vísur. Hin síðari sú, að eg hafi talið þær hafa minna skáldskapargildi eða eiga minna erindi til almennings en ýmsar aðrar, sökum þess að tildrög þeirra gátu ekki orðið skýrð svo sem til þurfti. Þess ber líka að gæta, að vísa getur verið til skemtunar á vissum stað og stundu, þótt hún verði lítils virði á öðrum tímum og öðrum stað. Slíkum vísum er sjálfsagt að sleppa.

Tilgangur minn með þessari grein hefir verið sá að safna á einn stað því helzta, sem liggur eftir Valdimar Pálsson. Sumt af því hefir áður verið birt í blaðinu "Heimskringlu". Íslendingar hafa löngum haft ánægju af skáldskap og því hefir verið haldið fram, að varla komist Íslendingur svo til vits og ára að hann geri ekki tilraun til að yrkja. Mun það nærri sanni. Til eru þeir menn, sem telja þetta þjóðinni til háðungar. Segja, að ekki geti allir orðið skáld, og þeir sem ekki séu útvaldir af andanum, eigi að bera sig að þegja. Satt er það að vísu, að

mikið af ísl. alþýðukveðskap var og er hnoð, klambrað saman án þess að nokkuð leiftur hafi ljómað upp hugann. En æfingin í því að fara með ljóðformin gaf þó skáldunum þá leikni, að vísan gat legið á vörum þeirra fyrirhafnarlítið, um leið og smellin hugsun knúði á innan frá. Og alþýðan var hæfari til þess að nema vísur, muna þær og skilja þær. Með þessu móti urðu lausavísurnar ein af merkustu bókmentagreinum þjóðarinnar. Lausavísurnar eru knettir, sem menn hafa leikið að á leikvangi tungunnar. Þær fjúka um, eins og fræ í vindi. En upp af sumum þeim fræum kann eitthvað gott að spretta, ef þeim er haldið til haga. Alþýðuskáldin munu halda áfram að leggja sinn skerf til listrænnar auðlegðar þjóðarinnar, — einnig þau, sem átt hafa heima á vestur-vegum. Hér mun þeim þó fara fækkandi. Er því ekki úr vegi að gefa þeim gaum, sem enn yrkja eða ort hafa til skamms tíma. Meðal þeirra var Valdimar Pálsson. Og þegar alt kom til alls, var kveðskapurinn í vissum skilningi tilraun til að varðveita sambandið við land skáldskaparins í austrinu. Þangað stefndi hugurinn einatt, og leitaði sér svölunar í stuðlum málsins, er stuðlar fjallanna voru löngu úr augsýn. Því orti Valdimar Pálsson:

Vestur stranda vörum frá
vil eg bandið slíta.
Þráir andinn enn að sjá
ættarlandið hvíta.

Athugasemd

Á síðastliðnu sumri, eftir að ritstjóri Tímaritsins, Dr. Rögnvaldur Pétursson, hafði gengið undir uppskurð við vanheilindum sínum, fór hann þess á leit við mig, að eg tæki ritið algerlega af höndum sér, og sagðist hann skyldi tilkynna öðrum nefndarmönnum það. Eg færðist undan því, fyrir þá ástæðu, að hann hefði verið ráðinn ritstjóri, og enn væri eigi ósýnt um heilsubót. En jafnframt bauð eg honum aðstoð við prófarkalestur. Þegar svo af honum bráði um tíma, fór hann til verks og viðaði að sér, í öllum aðalatriðunum, efni því, sem nú birtist í ritinu. Var það alt ýmist komið í prentsmiðjuna, eða á leiðinni, þegar heilsan snarversnaði, og andlát hans bar að. Alt, sem eg hefi því gert, er að lesa prófarkir og líta eftir frágangi ritsins.

Gísli Jónsson

Tuttugasta ársþing Þjóðræknisfélagsins

Tuttugasta ársþing Þjóðræknisfélags Íslendinga í Vesturheimi var sett í efri sal Good Templara hússins þann 21. febrúar 1939, klukkan 10 fyrir hádegi. Voru þar saman komnir félagsmenn og fulltrúar úr bænum og víðsvegar að úr bygðum Íslendinga. Forseti félagsins, Dr. Rögnvaldur Pétursson hóf máls og kallaði fólk til sæta, og bað þvínæst þingheim að syngja sálminn: "Ó, blessa Guð vort feðra frón!" — Þá flutti séra Rúnólfur Marteinsson bæn þá er hér fer á eftir:

Faðirinn eilífi, vér synir og dætur Íslands — komin saman á Þjóðræknisþing — færum þér þakkarfórn. Þú hefir kvatt oss saman. Í þínu nafni viljum vér vinna öll vor störf. "Í þér lifum, hrærumst og erum vér." Þú Guð, vor faðir frá kyni til kyns, ver þú með oss í öllum athugunum og framkvæmdum.

Þú hefir kvatt oss á endurminninga fund. Sumar þær endurminningar eru úr lífsreynslu sjálfra vor, margar frá atvikum, sem ekki verða almenningi birt, en eru dýrmæt einstökum mönnum og konum. En langmest af þessum fjársjóðum eru endurminningar kynstofnsins sjálfs, öld fram af öld. Þú hefir sjálfur kveikt þann eld, sem gert hefir bjart í þjóðarsálinni í allri sögu vorri. Vér þökkum fyrir eld manngöfgis, sem fært hefir yl þeim sem úti voru í næðingum margvíslegra hörmunga; eld listfengis, sem skapað hefir ódauðlegar myndir í ljóðum og sögum; eld trúar, sem komið hefir frá hinu heilaga altari alheimsins, frá þér sjálfum, sem vér eigum alt að þakka. Vér þökkum þér fyrir þann guðdómlega endurminninga hljóm, sem ómar allar áranna raðir, síðan vér urðum til sem sérstakur hópur. Gef oss náð til að þakka þér, ekki einungis í orði, heldur einnig í verki.

Vér þökkum þér fyrir landið, sem þú gafst oss, landið, sem agaði oss strangt með sumum sínum óblíðu náttúruöflum, — landið, sem þrátt fyrir alla erfiðleika, vakti sál vora til athugunar á fegurð fjalla og fossa, og gaf oss smekk til aðdáunar á því sem er tignarlegt og magnþrungið. Vér þökkum þér fyrir þann manndóm, sem fékk þrótt í fangbrögðum við jötna margra geigvænlegra afla. Í öllu hinu andstæða varst þú verndarinn, í öllu stríði varst þú vor "hertogi á þjóðlífsins braut" — í allri dimmu varst þú ljósið sem lýsti oss í "lágu hreysi, og langra kvelda jólaeldur."

Nú þegar vér komum saman til að leggja rækt við það, sem vér höfum séð bezt í þjóðararfi vorum, "föllum vér fram og fórnum þér brennandi, brennandi sál." Afbrot vor eru mörg. Á þeim biðjum vér fyrirgefningar. En leiðsögn þína þráum vér umfram alt annað í lífi og dauða. Ver þú oss ávalt eldstólpinn, sem vísar oss veg á öllum nóttum erfiðleika og sorga, en skýstólpinn, sem vér ekki missum sjónar á, þegar dagur velgengninnar er bjartur og vér freistumst til að hugsa, að öll vor dýrð sé oss sjálfum að þakka.

Blessaðu, faðir, landið, sem gaf oss tilveru, og þjóðina, sem þar er að ryðja sér veg til farsælla lífskjara.

Blessaðu landið, sem þú hefir gefið oss hér, með öllum þess dásemdar tækifærum, og kenn oss að elska það og reynast því trúir.

Legg svo blessun þína, eilífi faðir, yfir þing þetta, og veit oss öllum náð til að láta anda þinn í öllum hlutum vísa oss veg, svo að vér rækjum öll störf vor undir þinni leiðsögn. Blessa þú ekki sízt ungu kynslóðina, afkomendur vora í þessu landi.

Faðirinn eilífi, vér þökkum þér og biðjum um blessun þína, í Jesú nafni, Amen.

Voru þá hafin þingstörf með því að skrifari las upp þingboð það, er birtist samhljóða í báðum íslenzku blöðunum.

Næst las forseti nokkur hraðskeyti er þinginu hafði borist víðsvegar að. Hið fyrsta frá biskupi Íslands, Sigurgeiri Sigurðssyni:

Reykjavík, 20. febr. 1939

Icel. National League,
45 Home St., Winnipeg.

Kirkja Íslands sendir Þjóðræknisfélaginu innilegar afmælisóskir og biður guð að blessa alt starf fyrir íslenzka kristni og íslenzkt þjóðerni í Vesturheimi.

Sigurgeir Sigurðsson, biskup.

Annað skeytið var frá formönnum allra stjórnmálaflokka Íslands:

Reykjavík, 20. febr. 1939

Icel. National League,
45 Home St., Winnipeg.

Vegna íslenzku stjórnmálaflokkanna sendum við félaginu einlægar þakkir fyrir ómetanlegt starf fyrir Ísland og íslenzkt þjóðerni í Vesturheimi. Væntum að með hverju ári tengist fleiri vináttu- og menningarbönd yfir hafið milli þjóðarbrotanna, sem mynda hið andlega veldi Íslendinga.

Jónas Jónsson, Ólafur Thors,
Stefán Jóhann Stefánsson

Þriðja skeytið var frá Landsbanka Íslands:

Reykjavík, 21—2—39

National League,
45 Home St., Winnipeg.

Til hamingju með starfið, og óskir um vöxt og viðgang.

Landsbanki.

Fjórða skeytið var frá Útvarpsstjóra Íslands:

Reykjavík, 21—2—1939

Dr. Rögnvaldur Pétursson,
45 Home St., Winnipeg.

Óskum álits ykkar hvort beinsent stuttbylgjuútvarp (frá) Reykjavík muni heyrast (í) sambandi (við) Þjóðræknisþingið. Alúðar kveðjur.

Útvarpsstjóri.

Þá las forseti bréf frá Vilhjálmi Þór framkvæmdarstjóra Íslandsdeildarinnar við heimssýninguna í New York. Bréfið er á þessa leið:

ICELANDIC COMMISSION
To the New York World's Fair 1939

16. febrúar 1939

Dr. Rögnvaldur Pétursson,
45 Home St., Winnipeg.

Kæri vinur,

Mér barst í gærkvöld símskeyti frá Ríkisstjórn Íslands þess efnis, að hún bæði mig að mæta sem fulltrúa sinn á Þjóðræknisþinginu, sem hefjast á í Winnipeg 21. þ. m. og flytja þar kveðjur og heillaóskir að heiman.

Þú getur nærri, hversu mikil gleði mér mundi að mæta á þinginu . Hefði eg aðeins vitað nokkru fyr, að þessa mundi vænst af mér, hefði eg getað hagað störfum hér þannig að eg hefði e. t. v. komist. En nú með aðeins örfáa daga til stefnu, kemst eg ekki héðan, hversu leitt sem mér þykir það. Eins og eg skrifaði þér um daginn er það ætlun mín að heimsækja ykkur í sumar, allra helst um mánaðamótin júlí-ágúst, og vonandi kemur ekkert fyrir, sem hindrar þá ráðagerð.

Eg bið þig að bera kveðju mína til allra góðra Íslendinga, sem þingið sækja, með þakklæti mínu fyrir velvildarhug þeirra til Íslandssýningarinnar, með stuðningnum við Leifsmálið og öðru.

Með kærustu kveðjum,
þinn einl.
Vilhjálmur Þór.

Las forseti að lokum kveðju frá stjórnarnefnd The Young Icelanders.

St. 8 Pandora Apts.,
Winnipeg, Man., Feb. 20, 1939

The President,
Icelandic National League,
Winnipeg, Man.

Dear Sir:

I have been authorized by the Young Icelanders to convey to the Icelandic National League in Convention our heartiest congratulations on this your twentieth anniversary.

We feel that you may be justly proud of your record in the past, and we wish you every success in the future,

Yours truly,
Lára B. Sigurdsson,
President.

Þessu næst flutti forseti hið ítarlega og margþætta ávarp sitt til þingsins, er hér fer á eftir:

Ávarp forseta

Kæru vinir ,heiðruðu þinggestir!

Með þessum þingfundum, sem hefjast hér í dag, byrjar félagsskapur vor 21. árið. Það eru liðin rúm 20. ár, frá fundinum 7. jan. 1919, er haldinn var hér á þessum stað, til að ræða um stofnun allsherjar Þjóðræknisfélags meðal Íslendinga í Ameríku. Það má eiginlega segja að með þeim fundi hafi félagið verið stofnað, þó sá raunverulegi stofnfundur væri ekki haldinn fyrr en nokkrum vikum síðar (25. marz). Með þessum jan. fundi, er var fjölmennur, voru menn vaktir af dvala er þeir höfðu hnigið í, yfir ófriðarárin og til umhugsunar um framtíð íslenzkrar tungu vestan hafs og íslenzks þjóðernis er á þessum tímum höfðu farið halloka fyrir andúð þeirri í þjóðfélaginu sem lýsti sér gegn öllu því sem nefnt var "útlent" Svo einróma voru raddirnar á fundinum, með félagsstofnuninni, að samþykt var í einu hljóði að byrja þegar að undirbúa stofnun félagsins. Með þenna nývaknaða áhuga fóru menn svo heim, og á skömmum tíma færðu hann inn í þau íslenzk félög er þá voru starfandi í bænum, — söfnuðina, Good-Templar stúkurnar og bræðrafélögin. Gjörðu félög þessi, svo að segja strax, yfirlýsingar og samþyktir, til styrktar félagsstofnuninni, eða þau veittu úr sjóði smáar peningaupphæðir er ganga skyldu í stofnkostnað hins fyrirhugaða félags.

Svohljóðandi samþykt var gjörð á ársfundi Fyrsta lút. safnaðar. (sbr. **Lögb. 30. jan.** þ. á.):

"Í tilefni af hreyfingu þeirri, sem nýlega hefir látið á sér bera meðal Íslendinga í Winnipeg, og opinberum tilögum um stofnun Þjóðræknisfélags, er nái til allra Vestur-Íslendinga, lýsum vér, meðlimir Fyrsta lút. safnaðar í Winnipeg, samankomnir á ársfundi 24. jan. 1919, yfir því, að vér viljum styðja að framgangi þessa máls með ráði og dáð." Ennfremur lagði söfnuðurinn til $20.00 í stofnkostnað. Samskonar yfirlýsingu gjörðu hin önnur félög í bænum. Oddfellow stúkan "Ísafold" lýsti yfir á fundi 23. jan. að hún vildi hlynna að þessari félagsstofnun og veitti til hennar $5.00 úr sjóði. Hið sama mun íslenzki Unitarasöfnuður hafa gjört á árfsundi sínum 2. febr., stúkan Skuld, og Tjaldbúðar-söfnuður, auk fáeinna einstaklinga er gáfu til þessa örlítið fé úr eigin vasa.

Loksins voru þá allir Íslendingar sammála — um eitt mál — og hafði það ekki áður komið fyrir í sögu þeirra — um þjóðræknismálið, og fór vel á því.

Félagsskapurinn byrjaði með því að hljóta góðhug allra, — hina ákjósanlegustu aðstöðu sem kosin varð. Allir vildu honum vel, og vil eg einmitt halda, að það sé því að þakka að hann er kominn fram á þenna dag; að hann hefir eflst og fest æ dýpri rætur með ári hverju. "Byrði betri berr at maðr brautu at, en sé mannvit mikit." Já að vísu er það satt. En hitt er þó að engu síður jafn satt að betra veganesti ber enginn 'brautu at" en sé góðhugur, árnan og uppörfun samtíðarinnar. Og hefir félagsskapur vor notið þess, frá upphafi vega. Almenningur hefir haldið trygðir við hann, frá upphafi, sýnt honum örlæti, treyst dómgreind hans, í flestum efnum betur, eiginlega bezt, hafi verið um skoðana- eða stefnu-mun að ræða. Þetta er skiljanlegt, og ofur eðlilegt. Þegar alt er athugað á félagsskapurinn engin önnur málefni en almennings. En málefni almennings eru í innsta eðli sínu málefni lífsins.

Flestir þeirra, sem upphaflega gengu í félagsskapinn, og dauðinn hefir ekki heimt á burt með sér, eru enn félagsmenn. Sýnir það hverskonar hug þeir bera til félagsmálanna. En svo eru sumir, ofmargir, teknir að eldast og hafa því eigi getað verið jafn starfandi og þeir voru

fyrir 20 árum. Geta þeir sagt með Hólmgöngu-Bersa, "veldr elli mér," ef átök þarf að gjöra og þau verða í einhverri grein ósnarpari en áður fyrrum. Það er ellin sem veldur. En svo hafa þá líka yngri Íslendingar gengið í málið, svo vér megum vænta hins bezta og vera kvíðalausir. Þó það sé, og verði jafnan satt, að enginn getur komið í annars stað, — því það getur enginn, — þá er samt framtíðinni borgið. Það er andstætt sjálfu lögmáli tilverunnar, að einn komi í annars stað, því ef svo væri, þá væri mannlífið komið á það stig, þar sem eigi væri lengur um framför eða framhaldandi sögu að ræða. Hver kynslóð eignast sitt starf, sín viðfangsefni og sitt viðhorf við lífinu. Á meðan heldur sagan áfram. Á meðan þagnar ekki kliður lífsins, er hljómar eins og gleðisöngur, sigurljóð eða hergöngulag í eyrum þeirra sem farnir eru að dragast aftur úr lestinni, en geta ekki gleymt því hve "himneskt er að lifa".

Samtök eru nú hafin meðal yngri kynslóðarinnar ,til þess að flytja málefni félagsskaparins áfram um annan aldarfimtung og eru skipuð hinum ágætustu og gáfuðustu mönnum og meyjum, úr flokki æskumanna vorra. Hafa þegar tvær deildir, af hópi hinna yngri Íslendinga, verið stofnaðar: önnur í Winnipeg en hin í Wynyard, með fleiri í vændum, er hafa gengið í félagsskapinn sem sambandsdeildir. Vér vonum hins bezta til þeirra, því vér vitum að framtíðinni má treysta.

En samt er það þó svo að vér söknum þeirra, sem, eins og Bersi gamli, eru rúmteptir þegar fólk er á engjum, eða eru horfnir út fyrir þetta tímans tjald. Hugur vor er "úr heimi hallur", þá vér viljum hvetja hann til að þreyta skeiðið í samtíðinni, hálfur með þeim er horfnir eru, hálfur á skeiðhlaupi því, er vér rennum móti Þjálfa, inn í framtíðina. "En seint er um langan veg að spyrja tíðenda" og ætlum vér því enga aðra getu að því að leiða, hvað framtíðin ber í skauti.

Á þessu liðna ári hafa þessi félagssystkini horfið úr hópi vorum. Söknum vér þeirra, hins vakandi áhuga þeirra og iðjusömu handar í þágu góðra málefna. Vér viljum tjá ættingjum þeirra vora innilegu hluttekningu og samúð félagsheildarinnar út af missinum sem þeir hafa beðið við burtför þeirra. Nöfnin eru þessi: **Í Winnipeg:** frú Ingibjörg Goodmundson; frú Ólína H. Johnson; frú Vilborg Árnadóttir Thorsteinsson; frú Lára Signý Blöndal; Friðrik Stefánsson prentsmiðju eigandi; Vígl. Davíðsson; frú Sigríður Swanson; Olgeir Frederickson. **Í Piney:** Þorsteinn Pétursson; Sigurður J. Magnússon. **Í Selkirk:** Elzabet Austdal. **Árborg:** Tryggvi Ingjaldsson. **Oak Point:** Andrés J. Skagfeld. **Garðar:** Guðbrandur Bjarnason. **Hensel:** Halldór Einarsson. **Wynyard:** Guðmundur Goodman, og ef til vill fleiri, er vér höfum enn ekki frétt um.

Viðhorfið, útsýnið yfir heiminn, frá þeim vegamótum, sem vér nú stöndum á, er talsvert annað en það var fyrir 20 árum. Þá var heimurinn rétt að komast út úr eldrauninni miklu. Loftið, út við sjóndeildarhringinn, var hvarvetna hrannað, "hreggskýjum hringa", eins og komist var að orði í fornri tíð, svo að ógerla mátti greina hvort ófriðarstormurinn, sem blés af allri átt, myndi fremur feykja þeim burt eða flytja þau aftur upp á himininn. Um það gátu menn ekki verið ókvíðnir. Réttlætið hafði sigrað, að álitið var, heimurinn verið gjörður hættulaus lýðræðinu, — verið frelsaður, — en eftir var að ákveða lausnargjaldið, og það mátti ekki vera neitt smáræði og um það gátu deilur risið svo grípa yrði til vopna, til fullnaðar úrskurðar, á hvaða stundu sem var. Raddirnar sem bárust út af friðarþinginu voru ekki allar mildar og mannlundaðar, heldur frekar og ófyrirleitnar.

Fjarri er því að hríðarblikur þessar hafi eyðst eða horfið. Útlitið er enn skuggalegt, þær hvíla enn út við sjóndeildarhringinn og ýmist hækka eða hníga eftir því af hverri áttinni blæs. En þrátt fyrir það er þó vænlegra yfir heiminn að horfa en þá var. Vér búum eiginlega í nýjum heimi, hinn fyrri er farinn. Þetta er ekki líkinga mál. Nýr heimur hefir skapast fyrir reynsluna og vitkun almennings,

utan um mannlífið á þessum síðastliðnu tuttugu árum. Ekkert færir oss betri sönnun fyrir því, en tíðindi þau sem gjörðust á þessu síðastliðna hausti. Eg veit ekki hvort vér höfum gjört oss ljósa grein fyrir því, en vér búum nú í heimi sem lýtur öðrum lífsskoðunum en hinn fyrri sem áður var. Vér höfum lifað af Ragna rökkur. Móði og Magni hafa að vísu erft Mjölni, en nýrri jörð hefir skotið upp úr sænum. Líf og Lífþrasir hafa bjargast við morgundöggina. Undursamlegir hlutir hafa skeð svo að maður bíður með óþreyju og eftirvæntingu sögu hinna næstu tuttugu ára. Ef að líkum hefði látið, hins eldra hugsunarháttar, þá ætti heimurinn nú í allsherjar stríði er búið væri að kosta miljónir mannslífa. Snemma á þessu hausti hefði sá ófögnuður byrjað. Í september mánuði var eigi annað fyrirsjáanlegt, en að öll Norðurálfan yrði komin í bál og brand innan fárra daga. Öðru megin deildu þýzkar þjóðir, staðráðnar í því að hlíta engum fortölum en beita ofbeldi og ójöfnuði nema öllum þeirra kröfum yrði fullnægt; hinum megin stóðu hinar brezku þjóðir og Frakkar er halda vildu friði meðan tök væri á. Auðvitað spratt allur þessi eldur upp af Versala samþyktunum, tuttugu ára gömlu, er á þeim tímum voru nefndir friðarsamningar! En þá gjörðist sá atburður, er verða mun rómaður meðan vit og djörfung eru nokkurs metin í þessum heimi, sem afstýrði þessum ófögnuði. The Rt. Hon. Neville Chamberlain. forsætisráðherra brezka veldisins, stoltasta og voldugasta ríkjasambandsins í veröldinni, gekk í málið. Fyrirvaralaust afræður hann að heimsækja Adolph Hitler, leiðtoga Þýzku þjóðarinnar, á sumarheimili hans í Berchtesgaden, 15. sept. og leita samninga við hann til að afstýra þessari hættu sem yfir vofði. Öll blöð og allar fréttastofur stóðu á öndinni. Flest stórblöðin er hugsuðu út frá viðhorfi hins forna heims, sem hruninn var, töldu þetta hina mestu ósvinnu og óvirðingu, svo að brezka veldið hlyti að bíða við það hina mestu heiðursskerðing er hugsanleg væri, er aldrei yrði bætt. Það átti að svara þessari frekju með kúlnaregni og manndrápum. Chamberlain gaf sig ekkert að slíkum eggjunum en fór sínu fram. Hann fékk talið svo um fyrir Hitler að stanz varð á herútboði. Tvær aðrar ferðir gjörði hann, 21. sept. til Godesberg við Rín, og síðast 30. sept., til Munchen. Var þá loks bundinn endi á ófriðarhættuna, að vér vonum, um langan tíma, með samningum er gaf Þjóðverjum leyfi til að innlima þýzk landsvæði, er "friðarsamningarnir" gömlu höfðu lagt undir nýtt ríki "Czecho-Slóvakíu" er aldrei hafði áður verið til í sögunni. Bæheimur var til, sem sjálfstætt konungsríki, um margar aldir, og er enn, verði landamerkjum Munchen samninganna ekki breytt.

Um hvað var deilt. Yfir 3,500,000 Þjóðverjar voru klofnir frá þjóðlandi sínu og lagðir undir þessa nýju ríkisstofnun, sem aldrei hafði átt sér nokkurn stað í sögu Norðurálfunnar, með Versala-samningunum. Þetta fólk heimtaði, sem viðurkendan sjálfsákvörðunarrétt sinn, að mega sameinast aftur þjóðlandi sínu. Að synja þeim þess, var ekki réttlætanlegt og sízt af öllu gild ástæða til þess að steypa allri Norðurálfunni, allri hinni hvítu siðmenningu, í glötun. Eða þannig leit Chamberlain á það. Hann er nú hniginn að aldri, rúmt sjötugur, og þessvegna ef til vill naumast eins uppnæmur fyrir hverjum pólitískum gjósti prentlistarinnar og yngri menn, en átök hefir þetta kostað hann, meir en almenningi er ljóst.

Aldraður maður, stígur inn í hinn nýja heim, gegn uppivöðslu og æsingi, meðráðherra sinna sem æpa eins og Kaifasarliðið forðum, "Blóð hans komi yfir oss og börn vor", og velur braut friðarins, þessi maður er óalgengur maður. Eg vil halda að Neville Chamberlain, sé mesti stjórnmálamaður samtíðarinnar, mesti maðurinn sem nú er uppi, og að það sé meir en lítið fagnaðarefni, að hann skuli vera mestu ráðandi í ríki því sem vér búum í sem er okkar heimili og kjörland, og höfuð veldi hins mentaða heims. Eg vil trúa því, eins og í efni hefir gjörst, á þessu hausti að það séu sannmæli, sem

Dr. Guðm. Finnbogason sagði við mig í hitt eð fyrra: "Brezka ríkið er samvizka Norðurálfunnar." En eg vil þá líka bæta því við, að forsætisráðherra Neville Chamberlain, er þá líka samvizka Brezka ríkjasambandsins, brezka veldisins. Eg vil ekki eyða orðum að öllum þeim átök um og árásum sem hann hefir sætt, af hálfu óhlutvandra blaða bæði hér og annarsstaðar, sem ekki hafa annað flutt, en fáránlega eggjan til ófriðar, sem þau þó ekki myndu þora að kannast við, en benda heldur á hitt að nýr heimur er að rísa úr sæ. — Þau orð eru að rætast sem skáldið mælti fyrir aldarfjórðungi síðan:

Þegar sérhver ganti og gjóstur
Grunnhygnina æsti í róstur—
Stærstan huga þurfti þá,
Að þora að sitja hjá!

Þann **huga** hefir forsætisráðherrann sýnt.

Einmitt vegna hans, er nú viðhorfið út um heiminn hreinna og fegurra en það var fyrir 20 árum. Alþýða Englands hefir líka sýnt að hún metur þessi verk hans. Við kosningarnar í Oxford í haust býður sig fram einn af hinum "lærðu og latínu fróðu mönnum", gegn flokksmanni stjórnarinnar, en fyrir fylgi almennings — karla og kvenna, sem heimurinn metur lítils af því að þau búa ekki á hinni háu hyllu, fer hina eftirminnilegustu sneypuför. Hingað til hafa orðin: "Friður á jörðu og velþóknan yfir mönnunum" verið skráð á himininn. En fyrir tilverknað manna sem Chamberlains verða þau með tímanum færð niður á jörðina, skráð á "hlíð og dal og sjávarströnd", er "af frið og frelsi ljóma".

Um starf félagsins á liðnu ári þarf ekki að fara mörgum orðum. Nefndin hefir unnið flest þau verk sem henni voru falin, og nokkur fleiri. En flestu þessu starfi er svo háttað að það er framhaldandi, frá ári til árs, og er því aldrei lokið, en hlýtur að vera tekið á dagskrá á hverju þingi meðan félagið er við lýði. Þar til má nefna **útbreiðslumál, útgáfumál, fjármál** og **samvinnumál,** og vísast í því efni til dagskrárinnar. Útbreiðsla félagsins hefir tekið miklum framförum á þessu ári. Deild "yngri Íslendinga" (Young Icelanders) hefir verið stofnuð að Wynyard, í líkingu við deild "Yngri Íslendinga" hér í bæ er stofnuð var á síðastl. ári. Vonum vér að þessi nýja deild sæki um upptöku í félagið nú á þinginu. Stofnun þessarar deildar er sérstaklega að þakka ágætu starfi þeirra Dr. J. A. Bíldfell, Árna Eggertssonar, K.C., og séra Jakobs Jónssonar.

Við Árborg og Riverton hefir félagið eflst að mun á þessu ári, og er nú í ráði að þar verði stofnaðar deildir, innan skamms.

Í Winnipeg hefir meðlimatala "Fróns" aukist, og hin nýja deild "Báran" að Mountain, N. Dak., hefir sem næst tvöfaldað félagatölu sína. Allar þessar framfarir eru að þakka áhuga og starfi heimamanna á þessum stöðum, sem ekkert tækifæri hafa látið ónotað til að útbreiða félagið.

Við kynningar starfið út á við, hefir próf. Richard Beck verið ötulastur eins og áður fyrri. Á félagið honum mikið að þakka. Alls hefir hann á þessu ári flutt 12 ræður og erindi á ýmsum stöðum í Norður Dakota, Minnesota, Wisconsin og Manitoba.

Þá hafa nokkur útvarpserindi verið flutt í tilefni af fullveldisdegi Íslands, bæði hér í bæ og syðra. Ennfremur ritaði Guðm. dómari Grímsson ágrip af stjórnmálasögu Íslands, er birt var í öllum helztu blöðum Dakota ríkis. Próf. Sveinbj. Johnson, fyrir félagið "Vísi", flutti í útvarp eitt hið snjallasta Íslands minni, er á ensku máli hefir verið samið. Og loks má geta, þó eigi væri það undir umsjón félagsins, útvarpsins héðan úr bæ til Reykjavíkur, og kveðju forsætisráðherra Íslands. Tókst þetta sérstaka útvarp að allra dómi vel og heyrðist yfir þvera Ameríku.

Samvinna við Ísland hefir verið víðtækari á þessu ári en á nokkru öðru undanförnu ári. Er það fyrst og fremst að þakka fyrv. dómsmálaráðherra, Jónasi alþm. Jónssyni er kom hingað vestur

síðla í júlímánuði og heimsótti allar íslenzkar bygðir hér í álfu. Ræður flutti hann hvar sem hann fór, og hvatti menn til samtaka að vinna að eflingu "hins andlega íslenzka ríkis." Þá mun hann hafa átt drýgstan þátt í því, að fjögur skáld vor: Guttormur J. Guttormsson, Þorst. Þ. Þorsteinsson, J. Magnús Bjarnason og frú Jakobína Johnson voru sæmd heiðurslaunum í viðurkeningarskyni fyrir bókmentastarf þeirra. Eins og kunnugt er var Guttormi skáldi boðið heim á ríkiskostnað, og dvaldi hann heima sumarlangt. Undir þenna lið má þá líka telja, samvinnu þá er hafin var á þessu hausti til aðstoðar "Sýningarráði Íslands". Nefnd var skipuð, að tilhlutan félagsins, eftir beiðni utanríkismálaráðuneytisins, er gengst fyrir fjársöfnun til að koma upp við sýningarskálann íslenzka kopar afstypu af Leifs Eiríkssonar myndinni, er Bandaríkja þjóðin gaf Íslandi 1930. Hefir nefndinni orðið vel ágengt með fjársöfnunina, "þó betur megi ef duga skal".

Fjárhagur félagsins er í góðu lagi og rúmum $500 meira í sjóði en var við áramótin í fyrra.

Annars verða skýrslur lagðar fram öllum þessum málum viðkomandi, svo þarflaust er að fara um það fleiri orðum. Segi eg þá þing þetta sett og býð yður öll hjartanlega velkomin í nafni félagsins.

Rögnv. Pétursson

Að loknu erindi forseta stóð þingheimur úr sætum og þakkaði með almennu dynjandi lófaklappi.

Ásmundur P. Jóhannsson reis þá úr sæti og kvað sér hljóðs. Las hann gjafabréf fyrir fílabeinshamri, er hann hafði gera látið á Íslandi sem minningargjöf til Þjóðræknisfélagsins á tvítugs afmæli þess. Bréfið fer hér á eftir.

Til minja um 20 ára starf Þjóðræknisfélags Íslendinga í Vesturheimi.

Það er ekki neinn veldissproti, sem eg er umkominn að færa Þjóðræknisfélaginu að gjöf, sem eg þó gjarnan vildi, — veldissproti, sem gæti rekið á burt allar álögur efasemda og sinnuleysis almennings með að tilheyra Þjóðræknisfélagi Íslendinga í Vesturheimi og skipa sér utan um það, sem eitt af okkar menningarmálum, sem mundi tvímælalaust gefa okkar þjóðflokki virðingu og vaxandi álit bæði meðal þeirra þjóða, sem við erum búsettir hjá og partur af, og eins hjá okkar stofnþjóð, sem við komum frá, því "sameinaðir stöndum vér, sundraðir föllum vér".

Ekki er nú þetta heldur neinn nazista Þórshamar , sem eg ætla að gefa félaginu, — á honum hefi eg enga velþóknun, — heldur er það ofurlítill minjagripur, sem eg nefni aðeins fundarhamar.

Sjálfur hefi eg oft fundið til þeirrar vöntunar, sér í lagi á okkar þjóðræknisþingum, að forseti félagsins skuli aldrei hafa verið gerður út með sérstakan fundarhamar við hans hæfi, sem hann gæti kvatt sér hljóðs með, og haft stjórn á fundarsköpum að þingræðis sið. Úr þessu tókst mér nú að bæta á síðast liðnu sumri á Íslandsferð minni. Þá fékk eg hinn alkunna listamann Ríkarð Jónsson í Reykjavík að búa til þennan hamar, sem eg vil nú færa Þjóðræknisfélagi Íslendinga í Vesturheimi að gjöf á hinu tuttugasta ársþingi félagsins.

Hamarinn er gerður úr ekta fílabeini, og vigtar 5¾ únsur. Stærð hamarshaussins er 1¼ x 2⅞ þumlunga. Á hann er grafið annars vegar stimpill Þjóðræknisfélagsins, en hinsvegar fangamark gefandans. Framan á hausinn er grafið "Stofnað 1918". Skaft hamarsins er þrír fjórðu hlutar úr þumlungi á breidd og sex og einn fjórði þumlungs á lengd, og á því stendur sléttubandavísan ágæta eftir skáldið Einar Benediktsson, sem kveða má á marga vegu, sem svo hljóðar:

"Milli stranda bindur bönd
Bræðra andans kraftur.
Hylli landans vina vönd
Vitjar handan aftur."

Með kærri þökk til félagsins fyrir vel unnið og fórnfúst starf á liðnum árum, og beztu hamingjuóskum á komandi ár-

um. Megi Íslendingum, austan hafs og vestan, ávalt og æfinlega blessast starf þess og framkvæmdir.

Á. P. Jóhannsson

Var hamarinn, sem er hin mesta listasmíð, þakkaður með marg-endurteknu lófaklappi. Dr. R. Beck stakk ennfremur upp á að allir stæði úr sætum í þakklætisskyni og var það fúslega gert.

Þá las ritari yfirlit yfir fundarhöld á árinu:

Stjórnarnefndin hélt sextán fundi á félagsárinu. Voru þar rædd og til lykta leidd allflest þau mál, er síðasta þing fól nefndinni til meðferðar, auk þeirra mála, sem eigi voru fyrir séð, og þurftu að afgreiðast eins og t. d. alt það er laut að komu alþingismanns Jónasar Jónssonar, skipun heiðursnefndar í sambandi við íslenzku sýninguna í New York, o. s. frv. Þýðir ekki að rekja neitt af því hér, því skýrsla og ávarp forseta gerir fulla og ítarlega grein fyrir því öllu. Á undanförnum árum var mikill meirihluti fundarhalda í Jóns Bjarnasonar skóla. En á þessu herrans ári voru þar setnir aðeins tveir fundir. Fjórir voru haldnir á skrifstofu Heimskringlu. Allir aðrir í heimahúsum nefndarmanna — hjá forseta fjórir, hjá Ásm. P. Jóhannssyni fjórir, og einn hjá hvorum um sig — Guðmann Levy og B. E. Johnson.

Var þessi greinargerð ritara viðtekin af þinginu.

Þá voru skipaðar tvær nefndir.

Kjörbréfanefnd. Dr. Beck stakk upp á og vara-ritari studdi, að forseti skipi þriggja manna kjörbréfanefnd. Var tillagan borin upp og samþykt og í nefnd skipaðir A. P. Jóhannsson, Davíð Björnsson og Elin Hall.

Dagsskrárnefnd. Tillaga vara-ritara, B. E. Johnson, og Mrs. Byron um þriggja manna nefnd, samþykt og í hana settir séra Jakob Jónsson, séra Guðm. Árnason og Guðm. Levy.

Þá las féhirðir, Árni Eggertsson, fjárhagsskýrsluna. Var hún borin um salinn á prentuðu blaði ásamt fjármálaritaraskýrslu og eignaskýrslu skjalavarðar. Er hún sem hér segir:

Reikningur féhirðis

yfir tekjur og gjöld Þjóðræknisfélags Íslendinga í Vesturheimi frá 15. febr. 1938 til 15. febr. 1939.

TEKJUR:

15. febr. 1938:

Á Landsbanka Íslands	$ 1.80
Á Royal Bank of Canada	1,667.66
Á Can. Bank of Commerce	1,350.57
Frá Fjármálaritara	481.37
Gjafir í Rithöfundasjóð	21.00
Fyrir Auglýsingar	1,987.60
Fyrir bækur Einars Jónssonar	96.78
Fyrir barna samkomu	80.00
Af ferð Jónasar Jónssonar	665.63
Bankavextir	14.83
	$6,367.24

GJÖLD:

15. febr. 1939:

Skólahúsleiga, Winnipeg	$ 75.00
Laugardagsskóli	100.25
Fundarsalsleiga (ársþing)	41.00
Rtistjóralaun við Tímaritið	100.00
Ritlaun	146.70
Leikhús aðgöngumiðar til skólabarna	37.00
Prentun 10. árg. Tímaritsins	547.20
Umboðslaun á auglýsingum	495.25
Ábyrgðargjöld embættism.	8.00
Gjöld til stjórnar og lögfr.	10.00
Veitt úr Rithöfundasjóði	40.00
Útbreiðslumál og ferðakostn.	67.30
Síma og hraðskeyti	33.08
Burðargjöld undir Tímaritið	18.52
Prentun og skriffönig	26.20
Auglýsingar (Þingboð)	26.00
Styrkur til barnablaðsins "Baldursbrá"	170.00
Jóns Leifs meðl. gjöld	3.31
Starfslaun Fjármálaritara	43.10
Kostnaður við að taka á móti gestum	15.75
Kostnaður við Þing	30.50

Til Jónasar Jónssonar, ferðakostnaður og fleira	645.00
Skógræktarféleg Íslands	21.00
Til Ein. Jónssonar fyrir bækur	105.00
Ljósmyndir	15.00
Frímerki og símskeyti féh.	5.48
Víxilgjöld á bankaávísunum	3.23
Á Landsbanka Íslands	1.80
Royal Bank of Canada	1,675.98
Can. Bank of Commerce	1,860.59
	$6,367.24

Árni Eggertson, féh.

14. febr. 1939. Yfirskoðað og rétt fundið.

G. L. Jóhannsson, S. Jakobsson

Yfirlit yfir sjóði félagsins

15. febr. 1938:		
Byggingarsjóður	$ 31.46	
15. febr. 1939:		
Vextir	.30	
		$ 31.76
15. febr. 1938:		
Ingólfssjóður	871.64	
15. febr. 1939:		
Vextir	4.63	
		876.00
15. febr. 1938:		
Leifs Eiríkssonar myndastyttusjóður	67.22	
15. febr. 1939:		
Vextir	.33	
		67.75
15. febr. 1938:		
Rithöfundasjóður	127.08	
Innborgað á árinu	21.00	
15. febr. 1939:		
Vextir	.50	
	148.58	
Útgjöld	40.00	
		108.58
15. febr. 1939:		
Peninga innieign félagsins		2,454.28
Samtals		$3,538.37

Árni Eggertson, féh.

Skýrsla fjármálaritara yfir árið 1938

Inntektir:

Frá meðlimum aðalfélagsins	$ 202.40
Frá deildum	229.25
Seld Tímarit til utanfélagsm.	17.75
Fyrir seld Tímarit á Íslandi	36.41
Frá Fröken H. Bjarnadóttur fyrir Tímarit	25.00
	$ 510.81

Útgjöld:

Póstgjöld	$ 21.49
Ledger Sheets, umbúðir, o. fl.	4.85
Sölulaun af seldum Tímaritum	2.00
Borgað fyrir Tímarit endursend frá Leslie	1.10
Afhent féhirði	481.37
	$ 510.81

Guðmann Levy

Ársskýrsla Skjalavarðar

Tímarit óseld í Winnipeg:

5242	eint. I.—XVIII. árg. hjá skjalaverði	
25	eint. hjá umboðsmönnum.	
5267	eint. 30c að jöfnuði, að frádregnum sölulaunum	$1.580.10
84	eint. XIX. árg. hjá skjalaverði og umboðsm.	84.00
5351	eint. alls í Winnipeg	$1,664.10

Tímarit á Íslandi:

1339	eint. alls (1273 eint. óseld 1. september samkvæmt skýrslu þeirra Eiríks Hjartarsonar, Guðm. Hofdal og Stgr. Arasonar; 97 eint. send þar að auki). Sölulaun dregin frá	324.26
	(Dollarinn virtur á kr. 4.50 án tillits til gengis (samningsákvæði)	
6690	eint. alls óseld í Wpg. og á Íslandi	$1,988.36

Aðrar eignir undir umsjón Skjalavarðar:

Svipleiftur samtíðarmanna, 134 eint. samkvæmt síðustu ársskýrslu	$ 100.50
Bókaskápar, (ritvél afsalað)	15.00
Bókasafn hjá deildinni Frón (sbr. síðustu ársskýrslu	656.63
Samtals	$2,760.49

Yfirlit yfir XIX. árg. Tímaritsins:

Upplagi þessa árgangs (1000 eint.) hefir verið útbýtt þannig:

Til deilda félagsins	471
Til meðlima	188
Til auglýsenda	148
Til heiðursfélaga, rithöf., bókasafna o. fl.	47
Til fjármálaritara (eint. seld)	12
Til Íslands	50
	916
Óseld eint. XIX. árg. hjá skjalaverði og fjármálaritara	84
	1000

Skrá yfir óseld Tímarit í Winnipeg og á Íslandi:

	Wpg.	Ísl.		Wpg.	Ísl.
1. árg.	599	95	11. árg.	412	52
2.	352	102	12.	569	74
3.	104	55	13.	278	99
4.	230	99	14.	307	52
5.	202	71	15.	217	115
6.	366	77	16.	191	85
7.	290	49	17.	209	64
8.	253	49	18.	76	55
9.	190	53	19.	84	43
10.	422	50			
			Samtals	5351	1339

—Winnipeg 16. febr. 1939.

S. W. Melsted, skjalavörður

Tillaga G. Levy og Mrs. B. E. Johnson, að vísa fjárhagsskýrslunni til væntanlegrar fjármálanefndar — samþykt.

Fjármálaritari, Guðmann Levy, las þá sinn hluta skýrslunnar, sem að framan er prentuð, að þessu viðbættu:

Eg vil aðeins með fáum orðum gera grein fyrir starfi mínu á árinu. Fyrir útbreiðslu félagsins hefir forseti nú þegar gert nokkra grein.

Á síðastliðnu ári gengu í aðalfélagið 36 nýir meðlimir, og þar að auki hafa 21 nýir meðlimir borgað fyrir 1939, svo að síðan á síðasta þingi hafa 63 meðlimir bætst við. Deildir hafa allar gert skil og meðlimatala hjá flestum fjölgað.

Eg vil nota þetta tækifæri til að þakka öllum þeim sem á einhvern hátt hafa aðstoðað mig við innheimtu meðlimagjalda og öllum þeim, sem útvegað hafa nýja meðlimi í félagið. Eg minnist með söknuði tveggja félagsbræðra okkar, er dáið hafa á árinu, sem voru hver í sínu bygðarlagi innheimtumenn fyrir mig. Það eru Tryggvi Ingjaldsson, Árborg og Sig. J. Magnússon, Piney.

Að endingu, en ekki síst, vil eg líka þakka íslenzku blöðunum, Lögbergi og Heimskringlu, fyrir að hafa haft alt síðastliðið ár auglýsingu fyrir Þjóðræknisfélagið alveg endurgjaldslaust. Vildi eg óska þess, að allir meðlimir félagsins láti í té þakklæti sitt á þann hátt, að kaupa þau og borga, og á einhvern hátt að auka útbreiðslu þeirra. Við vitum öll að þau eiga mjög ervitt uppdráttar fjárhagslega, og þó okkur, ef til vill þyki margt að þeim, og segjum að þau ættu að gera þetta eða hitt, þá megum við undir engum kringumstæðum láta það við gangast, að annað eða bæði þurfi að hætt að koma út. Ef til þess kæmi, þá yrði það okkar félagsskap ómetanlegt tjón.

Guðmann Levy

Skýrsla skjalavarðar, S. W. Melsted, kom þá næst. Er hún áframhald hinnar prentuðu skýrslu ,hér að framan. Fylgdi skjalavörður henni úr garði með nokkrum munnlegum skýringum um eignir félagsins.

Tillögur vara-ritara og Mrs. Byron og vara-ritara og Mrs. J. Kristjánsson, að skýrslum fjármálaritara og skjalavarðar sé vísað til væntanlegrar fjármálanefndar — samþyktar.

Ráðsmaður Baldursbrár, B. E. Johnson, las því næst skýrslu um útkomu og hag Barnablaðsins Baldsurbrá. Skýrði hann munnlega með nokkrum orðum reikning þann sem hér fer á eftir:

Ársskýrsla Baldursbrár

Frá 1. okt. 1937 til 1. okt. 1938

Inntektir:

Áskriftargjöld, 237	$ 118.50
Bækur seldar, 24	36.00
Frá Þjóðræknisfélaginu	105.00
Vextir á banka	.11
Í sjóði frá fyrri ári	13.46
	$ 273.07

Útgjöld:

Prentun	$ 200.00
Prentun, skuld frá fyrra ári	19.08
Póstgjöld og vélritun	42.50
Bókband	7.50
Á banka	2.07
Peningar á hendi	1.92
	$ 273.07

B. E. Johnson, ráðsmaður

14. febr. 1939. Yfirskoðað og rétt fundið.
G. L. Jóhannsson, S. Jakobsson

Tillaga Árna Eggertssonar og Karls Jónassonar, að vísa þessari skýrslu til væntanlegrar fjármálanefndar, samþykt.

Þá var lesin beiðni frá ungmennadeild í Wynyard, Sask., er nefnist "Calandi Club", um upptöku í Þjóðrækinsfélagið. Var því fagnað með dynjandi lófaklappi, og því, að allir risu úr sætum. Fer umsóknin hér á eftir:

Wynyard, Sask., Feb. 20, 1939

Secretary-treasurer,
Icelandic National League,
Winnipeg, Man.

Dear Sir:

We, "The Calandi Club" (of Wynyard), do hereby apply for affiliation with the Icelandic National League.

Yours sincerely,
G. R. Eggertsson, president
Jónas Jónasson, sec.-treasurer

Því næst flutti skrifari deildarinnar Frón, Hjálmar Gíslason, skýrslu deildarinnar, ásamt skýrslu um bókasafnið. Fara þær hér á eftir:

Skýrsla deildarinnar Frón fyrir árið 1938

Deildin hefir eins og að undanförnu staðið fyrir almennum fundum til skemtunar og fróðleiks og hafa þeir allir farið fram eingöngu á íslenzku máli. Voru 5 almennir fundir haldnir á árinu. Þeir sem flutt hafa erindi eru: Mr. J. J. Bíldfell, Dr. Sig. Júl. Jóhannesson, Mr. Ragnar H. Ragnar, Mr. Hjálmar Gíslason, Mr. Gissur Elíasson, Mr. Sigurður Helgason, Mr. Einar G. Árnason, séra Valdemar Eylands, Mrs. E. P. Johnson og Mr. Thorvaldur Pétursson. Auk þess hefir deildin notið hjálpar frá íslenzku söngfólki hér í bæ, sem ætíð er viljugt og reiðubúið til að gera þessa fundi skemtilega og aðlaðandi. Deildin telur nú 213 meðlimi, þar af hafa 20 innritast á árinu. Skuldlausir meðlimir eru nú 182. Kostnaður við bókasafn hefir á árinu numið $120.15. Samkvæmt skýrslu gjaldkera átti deildin í sjóði við árslok $141.43. Samkomur og fundir hafa verið vel sótt á árinu, og áhugi fyrir þjóðræknisstarfsemi með besta móti.

Hjálmar Gíslason, ritari

Skýrsla eftirlitsmanna bókasafns Fróns, 1939.

Keypar á árinu 8 bækur. Tímarit keypt: Eimreiðin 4 hefti. Bækur Þjóðvinafél., Almanakið, Andvari, Tónlistin, þýtt af Guðm. Finnbogasyni. Bækur Bókmentafélagsins: Skírnir, Safn til sögu Íslands, Annálar.

Nýjar bækur bundnar — 8 bindi.
Gamlar bækur bundnar — 45 bindi.
Viðgerð á eldri bókum — 53 bindi.
Alls bundnar og gert við 106 bækur.

Gefnar bækur til Fróns á árinu 71 bók. 145 meðlimir hafa notað safnið á árinu, og lánaðar hafa verið út 5,000 bækur. Í safninu eru í góðu bandi til útláns 1630 bækur.

Báðar þessar skýrslur voru samþyktar eins og þær voru lesnar, samkvæmt tillögu frá Bergþ. E. Johnson og B. Dalman.

Rósmundur Árnason las því næst:

Ársfréttir deildarinnar "Iðunn"
Leslie, Sask.

Herra forseti, kæri þingheimur —

Þar sem fréttir þessar eða skýrsla hljóta að verða markaðar innan vébanda deildarinnar, verður að þessu sinni frekar fátt að greina. Þó hefir deildin haldið við horfið, stuðlað eftir mætti að öllum þeim málum, er í þjóðræknisáttina hafa miðað. Meðlimatala hefir haldist að mestu sú sama. Þrjátíu og fimm borguðu iðgjöld sín á árinu. Um meðlimafjölgun er tæplega að ræða, því Íslendingum hefir hraðfækkað hér við Leslie síðastliðin ár. Hafa margir flutt burtu og sumt af þeim burtflutningi verið stórtap fyrir deildina. Eitt dauðsfall hefir orðið innan vébanda deildarinnar. Mrs. Sigrún Hogan andaðist 18. júní s. l. eftir stutta legu. Hún var systir Dr. Ólafs heitins Björnssonar. Hún bar greinilega sitt íslenzka ættarmót, var skarpgáfuð kona, skemtileg í viðræðum og fróð um marga hluti, stórbrotin og höfðingleg í lund. Deildin vottar samúð og hluttekningu aðstandendum hinnar látnu.

Þrír starfsfundir hafa verið haldnir á árinu. Þar á milli hefir stjórnar- og bókanefnd deildarinnar haft fundi og ráðstafað því, sem þörf var til. Eðlilega hefir uppskeru brestur undanfarinna ára dregið allmikið úr starfskröftum deildarinnar. Hefir það sýnilega lamað öll félagsmál, enda mun fátt reynast til langframa eins andlega lamandi og búskapar basl á flatlendi, og fáir reynast nógu stórir til "að láta ekki baslið smækka sig."

Skemtisamkoma var haldin undir umsjón deildarinnar 19. júlí s. l. Þátttakendur á skemtiskránni voru: Ninna Paulson (Mrs. Karl Kopff) dóttir Wilhelms heitins Paulsonar. Hún spilar með afbrigðum vel á fiðlu, og eru Leslie-búar óvanir við að njóta sígildrar hljómlistar í heimabæ. Álítum vér að flestum mundi hafa þótt vel borgað ómakið og inngangseyrir þó ekkert meira hefði verið á skemtiskrá. Einnig voru stödd um sama leyti í bygðinni Dr. Jóhannes Pálsson og fjölskylda hans. Söng dóttir hans Salína einsöng. Hún er enn á unglingsskeiði, en er mjög sönghneigð og hefir valdmikla rödd, fyrir aldur. Hjörtur Halldórson skemti með upplestri. Því er ætíð tekið með fögnuði, að hafa einhvern nýkominn að heiman, ekki sízt þegar um bráðmyndarlegt skáld er að ræða. Séra Jakob, sem er sjálfsagður á skemtiskrá hjá okkur ,sagði smásögur af ýmsum sérstæðum körlum heima. Var því vel tekið. Úr heimabæ höfðum við á skemtiskrá Rósu Ólafsson hjúkrunarkonu, dóttur Sigríðar og Jóns Ólafsson að Leslie. Hún hefir mjög geðfelda rödd, en hjúkrunarstarfið gefur henni lítinn tíma til söngiðkana. Öllu þessu fólki þakkar deildin innilega fyrir aðstoð og góða skemtun. Að sjálfsögðu er mesta starf deildarinnar í sambandi við bókasafnið. Er það starf rækt eins og að undanförnu í fjórum smásöfnum fyrir utan aðalsafnið í Leslie. Til nýrra bóka hefir verið varið fjörutíu og þremur dölum þetta ár, og útlán bóka verið mikið. Skýrsla féhirðis sýnir að inntektir, að viðlögðum fyrra árs sjóði, voru alls $107.29. Útgjöld á árinu $79.92. Í sjóði um áramót $27.37.

Með kærri kveðju til tuttugasta ársþings Þjóðræknisfélagsins og ósk um ánægjulegt og heillaríkt starf.

Rósm. Árnason, ritari.

Ásm. P. Jóhannsson lagði til og Dr. R. Beck studdi að skýrsla þessi sá viðtekin. Samþykt.

Þá las ritari eftir beiðni skýrslu deildarinnar "Ísland" í Brown.

Ársskýrsla deildarinnar "Ísland"
Brown, Man.

Þjóðræknisdeildin "Ísland" að Brown hefir starfað síðastliðið ár (1938) svipað og að undanförnu Haldið sína fimm fundi, sem áður, að vetrinum, og legið í

dvala yfir sumarið, venjulega, nema þá að eitthvað sérstakt komi fyrir, sem vekur hana til starfa. Við höfum æfinlega, eða svo má það heita, ofurlítið program á fundum okkar — smáleiki, söng og þessháttar, sem unga fólkið fúslega tekur þátt í, og oft eða oftast stendur fyrir, og svo ofurlítinn dans á eftir, til að þóknast því enn meir. En að fá það til að taka nokkuð verulegan þátt í starfsfundum vorum og ræða mál vor þar, er alt erfiðara og gengur lítt. Vona að það atriði gangi betur hjá ykkur sem flestum, ella ekki sem glæsilegast með vora íslenzku fundi í framtíðinni. Oft höfum við notið góðra gesta, og þar af leiðandi haft okkar allra bestu samkomur. En aldrei í eins ríkulegum mæli, sem síðastliðið ár. Þá komu til vor þrír slíkir gæðagestir, hver eftir annan. Og engir hafa skemt oss betur eða frætt meir, en þessir vinir vorir. Og gaman og gott væri að mega eiga von á slíkum gestum sem oftast. Ekkert er eins öflugt og gott til að vekja og örva unga fólkið til umhugsunar um föðurlandið og fólkið þar, lifnaðarhætti og sögu, sem þessar heimsóknir. Fyrirlestrar og samtöl. Manni finst maður sé kominn þangað, og langar til að sjá og heyra meira. Fyrst heimsótti oss fröken Halldóra Bjarnadóttir með allar sínar ágætu hannyrðir og muni, sem allir höfðu gaman af að sjá og skoða og spjalla um og gleðjast yfir. Og svo ekki síður yfir hennar góða og fróðlega fyrirlestri, alúðlegu framkomu og viðmóti, sem fólki geðjaðist svo vel að, og svo að síðustu hið fróðlega og skemtilega samtal um eitt og annað á Íslandi, er svo margir tóku þátt í. Svo kom Jónas Jónsson alþingismaður. Og það var strax sem að maður hefði þekt hann frá því að hann var unglingur, svo blátt áfram og viðkunnanlegur var hann strax að öllu leiti. Og það er ekki lengi að koma í ljós af hverju hann hefir sitt mikla fylgi í stjórnmálum heima, og um leið sína miklu pólitísku mótstöðu. Fyrirlestur hans, samtal og samvera öll var hið ánægjulegasta og uppbyggilegasta að öllu leiti, er vér munum minnast lengi með ánægju og þakklæti.

Guttormur kom síðast, en var ekki síður vel fagnað. Enda ekki að undra því við teljum hann ávalt einn af oss, síðan hann var hér hjá okkur, og erum stolt af. Hann flutti sitt mál með lipurð og spaugi, sem allir fylgdust með og höfðu gaman af. Bar hann mjög svo vel söguna af ferðalagi sínu á Íslandi, af fólkinu, landinu og framförum þar — hvað fólkið var alstaðar indælt og gott, og alt þar miklu betra og fullkomnara en hann hafði búist við. Kæra þökk til ykkar allra fyrir komuna, fróðleikinn og skemtunina. Og komið aftur öll sem fyrst.

J. S. Gillies, forseti

Tillaga Ásm. P. Jóhannssonar og Sig. Eiríkssonar, að þessi skýrsla sé viðtekin, samþykt.

Ritari las

Ársskýrslu deildarinnar "Brúin"
Selkirk, 1939

Það er óhætt að fullyrða að þessi deild stendur á fastari fótum nú en nokkru sinni fyr. Meðlimatala er yfir 50. Aðalstarfið — íslenzku kenslan — hefir borið mjög góðan árangur. Um 60 nemendur nutu þessarar tilsagnar í íslenzku á síðast liðnum vetri undir umsjón Mrs. Ástu Erickson. Álíka margir nemendur eru hjá Mrs. Erickson í vetur. Bókasafn deildarinnar hefir aukist að mun síðastliðið ár. Nýjar bækur eftir íslenzka höfunda hafa verið keyptar — enda hafa meðlimir notfært sér þessar bækur vel.

Samkvæmt fjárhagsskýrslu féhirðis, er var lesin upp á ársfundi, 25. jan. 1939, þá er hagur deildiarinnar sem fylgir:

Inntektir:

Í sjóði frá fyrra ári	$ 40.81
Meðlimagjöld	45.00
Ágóði af tombólu	34.90
Ágóði af samkomum	48.30
Tillag frá Aðalfélaginu	25.00
Bankavextir	.25
Samtals	$ 194.26

Útgjöld:

Bókakaup og bókband	$ 62.10
Húsaleiga	30.00
Barnakensla	40.00
Tillag til Hockey Club	5.00
Til Aðalfélagsins	23.50
Ýmislegt	17.00
Samtals	$ 177.60
Í sjóði 1. jan. 1939	$ 16.66

Th. S. Thorsteinson, skrifari

Tillaga Hjálmars Gíslasonar og Ásm. P. Jóhannssonar að viðtaka skýrsluna, samþykt.

Þá lagði séra Jakob Jónsson fram álit frá

Dagskrárnefnd

Nefndin sem skipuð var til þess að yfirvega dagsskrá þingsins, leyfir sér að leggja til, að þingmál verði tekin fyrir, eins og hér segir:

1. Þingsetning. Lestur hraðskeyta og bréfa, o. s. frv.
2. Skýrslur forseta og annara nefndarmanna.
3. Kosning kjörbréfa- og dagskrárnefndar.
4. Skýrslur frá deildum.
5. Skýrslur milliþinganefnda.
6. Fræðslumál.
7. Fjármál.
8. Samvinnumál.
9. Útgáfumál.
10. Útbreiðslumál.
11. Bókasöfn.
12. Íþróttamál.
13. Minjasafnið.
14. Rithöfundasjóður.
15. Kosning embættismanna.
16. Ný mál.
17. Ólokin störf og að síðustu þingslit.

Jakob Jónsson
Guðm. Árnason
Guðm. Levy.

Tillaga Rósm. Árnasonar og Ásm. P. Jóhannssonar að þessar tillögur dagskrárnefndar séu viðteknar, samþykt.

Dr. R. Beck gerði tillögu, að 3. manna þingmálanefnd sé kosin, stutt af Rósm. Árnasyni og samþykt. Útnefndir: Dr. Beck, séra Jakob Jónsson og Ásm. P. Jóhannsson. Séra Guðm. Árnason stakk upp á, og B. E. Johnson studdi, að útnefningum sé lokið. Var það samþykt, og þessir þrír því kosnir.

Var þá fundi frestað til kl. tvö e. h.

ANNAR FUNDUR

Klukkan 2 eftir hádegi var fundur aftur settur.

Forseti las þrjú heillaóskaskeyti frá Íslandi: Hið fyrsta frá forsætisráðherra Íslands, annað frá Jónasi Jónssyni alþm. og Ófeigi Ófeigssyni lækni, — hið þriðja frá forsetum Alþingis. Fara þau hér á eftir.

Reykjavík, 21—2—39

President Icelandic National League,
45 Home St., Winnipeg, Man.

Á 20 ára afmæli Þjóðrækinsfélags Íslendinga í Vesturheimi sendi eg af hálfu íslenzku ríkisstjórnarinnar og íslenzku þjóðarinnar hugheilar árnaðaróskir og þakklæti fyrir það mikla og merka starf, sem félagið hefir unnið fyrir Ísland og Íslendinga vestan hafs og austan. Megi það samstarf halda áfram og eflast.

Hermann Jónasson, forsætisráðh.

Reykjavík, 21—2—39

Icel. National League,
45 Home St., Winnipeg, Man.

Óskum Þjóðræknisfélaginu til hamingju með hina merkilegu sögu og glæsilegu framtíð. Biðjum félagsmenn og blöðin íslenzku að flytja öllum löndum vestra þúsundfaldar þakkir fyrir ógleymanlegar samverustundir.

Jónas og Ófeigur

Reykjavík, 21—2—39

Icel. National League,
45 Home St., Winnipeg, Man.

Fyrir hönd Alþingis þökkum vér fé-

laginu 20 ára þjóðheillastarf, og óskum því framtíðarblessunar.

Forsetar.

Þá las ritari þingbók fyrsta fundar, og var hún samþykt athugasemdalaust, samkvæmt tillögu Rósmundar Árnasonar, er J. Húnfjörð studdi

Forseti dró athygli þingsins að því, að herra Árni Helgason í Chicago, forseti félagsins Vísir, væri nú staddur í salnum, og bað hann að ávarpa þingið. Mr. Helgason flutti kveðjur frá félaginu "Vísir" og skýrði frá störfum þess — félagslífi, fundarhöldum, samkomum og almennum verkefnum meðal Íslendinga í Chicago. Erindið var flutt munnlega, og því ekki hægt að birta það hér. En að því var gerður hinn bezti rómur, og var ræðumanni þakkaði með almennu lófaklappi.

Séra Jakob Jónsson gaf skýrslu fyrir deildina "Fjallkonan" í Wynyard.

Skýrsla frá þjóðræknisdeildinni "Fjallkonunni" í Wynyard

Þjóðræknisdeildin "Fjallkonan" í Wynyard hefir starfað með líkum hætti og undanfarin ár. Fremur fáir fundir hafa verið haldnir, en þó gerðar ákvarðanir um ýms mál, sem félagið og almenning hafa varðað. Ekki hefir öllu verið í framkvæmd komið, sem ráðgert var, en þó nokkru.

Bókasafnið hefir aukist nokkuð á árinu, og er all-mikið notað, bæði af mönnum í Wynyard og Mozart. Mr. Ólafur Hall hefir bókavörzlu, en Mr. Gunnar Jóhannsson annast innkaup bóka.

Íslendingadagur var haldinn í Wynyard, svo sem venja hefir verið. Í þetta sinn var herra Jónas Jónsson alþingismaður frá Íslandi aðalræðumaður, og flutti hann ítarlegt erindi um Ísland og íslenzkt þjóðlíf, sérstaklega framfarir síðustu áratuga. Forseti Þjóðræknisfélagsins, Dr. Rögnvaldur Pétursson var í för með honum, ásamt frú sinni. Talaði hann einnig nokkur orð. Annar gestur frá Íslandi var þar staddur, hr. Hjörtur Halldórsson skáld, og lék hann einleik á píanó. — Aðsókn að samkomunni var ágæt. Deildin vill láta í ljósi þökk sína til þessara manna, og telur sér það sæmd að hafa átt, ásamt öðrum þjóðræknisdeildum, þátt í heimsókn Jónasar Jónssonar vestur um haf.

Hinn fyrsta desember 1938 var haldin samkoma til minningar um tuttugu ára afmæli íslenzks fullveldis,. Þjóðræknisdeildin átti frumkvæðið að því, en annars var unnið að undirbúningi samkomunnar af hóp manna og kvenna, án tillits til þess, hvort þeir voru í félaginu eða ekki. Útvarpið, sem fram fór þennan dag, frá Reykjavík og Winnipeg, var tekið inn í dagskrá skemtunarinnar. Á borðum var íslenzkur matur eingöngu. Var þar fjölmenni mikið saman komið.

Deildin átti þátt í stofnun yngri þjóðræknisdeildar, sem sett var á laggirnar, og átti að starfa á svipuðum grundveili og félagið "Young Icelanders" í Winnipeg. Forseti þess félags var kosinn Mr. Ragnar Eggertsson.

Báðar deildirnar settu sameiginlega nefnd á laggirnar, er vinna skyldi að söfnun gamalla minja víðsvegar um bygðina, og varð henni all-mikið ágengt. Eru munir þeir afhentir á þessu þingi.

Af Íslendingum, sem látist hafa á félagssvæðinu, hafa þessir verið meðlimir deildarinnar á liðnu ári eða fyr:

1. Mr. Sigurjón Axdal.
2. Mrs. Guðrún Axdal, kona hans.
3. Mrs. Björg Axdal
4. Mrs. Guðrún Dalmann
5. Mrs. Ingveldur Eyjólfsson
6. Mrs. Guðrún Ásmundsson
7. Mr. Guðmundur G. Goodman.

Mr. Guðmundur Goodmann hafði um langt skeið verið ritari deildarinnar, og átti mjög mikinn þátt í öllum félagsstörfum. Hann var bókamaður mikill, og ánafnaði Þjóðræknisfélaginu mestan hluta bókasafns síns. Kann deildin honum þakkir fyrir það, og öllum þeim, sem nefndir hafa verið, vill hún þakka samstarf á liðnum árum.

Jakob Jónsson, forseti
Sigurður Jónsson, ritari

á ensku, og skýrði frá stofnun ungmenna-
Árni Eggertsson, K.C., ávarpaði þingið deildarinnar "Calandi" í Wynyard, og spáði góðu um framtíð hennar.

Mrs. Lára B. Sigurðsson gaf skýrslu fyrir hönd "The Young Icelanders", er sýnir að félagsskapurinn er í miklum blóma.

Annual Report of the Young Icelanders Feb. 1938 to Feb. 1939

To the Icelandic National League
in Convention,
Winnipeg, Manitoba.

President:

I hereby submit the Annual Report of the Young Icelanders for the term 1938—1939.

It has been very unfortunate that two of our officers have been absent from the city since the fall of 1938. The President, E. B. Olson and the Secretary, Tryggvi Oleson. As a result, there was no meeting until November 13, 1938, when Dr. L. A. Sigurdson, Vice-Pres., called the Executive together. We have been unable to conact Tryggvi Oleson and obtain the Minutes of Meetings prior to this date, therefore, we only report on the activities of the Society since November 13, 1938.

There have been five Executive Meetings and three General Meetings since that date.

At the first General Meeting it was decided to hold the meetings in the homes of members. This, we have found, is most satisfactory, as our members become better acquainted and have a nice social evening together. The order of the meeting is as follows:

1. Business.
2. A Guest Speaker, speaking on some phase of the Icelandic Sagas.
3. An Icelandic Sing-Song, or other form of entertainment.
4. Refreshments.

It was decided unanimously to carry on the work of the Society with the Vice-Pres., Dr. L. A. Sigurdson as acting President and Lara B. Sigurdson as Acting Secretary.

ACTIVITIES:

A Banquet was held at Embassy Hall, in commemoration of Iceland's Independence Day, Dec. 1, 1938.

A Book-Group has been organized. English translations of Icelandic books have been chosen. The Group will read the books, then meet to discuss them.

A Sports Committee has been very active, organizing Toboggan parties Hikes, etc.

MEMBERSHIP:

Present membership — 56.

FINANCIAL REPORT:

February 22, 1938 to Jan. 21, 1939

Receipts:

Feb. 21 — Concert held in First Icel. Federated Church, Collection	$ 47.52
June 2 — Concert held in I. O. G. T. Hall (Cancelled) Tickets sold	5.25
Membership fees	2.00
Dec. 1 — Indpendence Day Dinner, Embassy Hall, 59 tickets, 75c ea.	44.25
Total	$ 99.02

Disbursements:

Feb. 21 — Dr. Balance		$ 19.60
Feb. 22 — Cash Book		.45
Feb. 21 — Mrs. Sigurdson, Caretaker J. B. Academy		2.00
May 21 — Richardson & Bishop, Mimeographing 500 questionaires		3.20
June 2 — Concert, I. O. G. T. Hall:		
Orchestra	$15.00	
Tickets	3.25	
Viking Press ad.	3.00	
Columbia Press ad	3.00	
Posters	1.00	
		25.25
Nov. 18 — Correspondence cards to announce meeting Nov. 22, 1938		1.50
Nov. 22 — Mrs. Sigurdson, caretak.		1.00
Dec. 1 — Dinner, Embassy Hall:		
62 Dinners, 60c each	$37.20	

Tickets, V. P. Ltd.	2.70	
Tips	2.00	
		41.90
Jan. 4 — Columbia Press advt.		3.00
Total		$ 97.90
On hand		1.12
		$ 99.02

EXECUTIVE FOR THE YEAR ENDING FEBRUARY: 1940:

President—Lara B. Sigurdson
Vice-President—Dr. L. A. Sigurdson
Secretary—Einar Arnason
Treasurer—Margret Petursson
Members at large—
1. Harold Johnson
2. Tom Finnbogason
3. Fanney Magnuson

Respectfully submitted,
Lara B. Sigurdson,
Secretary (Acting)

Tillaga Dr. Beck, studd af Ásm. P. Jóhannss. að viðtaka þessa skýrslu, eins og hún var lesin, — samþykt.

Þá voru lagðir fram munir, er gefnir höfðu verið í Minjasafn félagsins, og gerðu þeir séra Jakob Jónsson og Dr. R. Beck grein fyrir því. Á meðan þeir voru að raða hlutunum, auglýsti forseti skemtiskrár þingkvöldanna.

J. J. Bíldfell hafði orð fyrir milliþinganefnd þeirri, er fjallar um sögu Íslendinga í Vesturheimi. Töluðu og aðrir nefndarmenn, þar á meðal Dr. Beck. Kvað hann sér hafa áskotnast ýms bréf og handrit. Forseti kvaðst og hafa fengið nokkur gögn, sem eigi hafa verið prentuð, öll lútandi að lifi Íslendinga hér í álfu.

A. P. J. fann að því, að nefndin hefði ekki lagt fram skriflega skýrslu. Gerði hann það að tillögu, er Levy studdi, að nefndin geri skriflega skýrslu og leggi síðar fyrir þingið. Samþykt.

Þá las séra Jakob Jónsson upp lista yfir gjafir þær, er félaginu hafa áskotnast í minjasafnið á árinu — um eða yfir 20 alls. Eru þær taldar í heildar eignalista þeim, er síðar verður birtur. Séra Guðm. Árnason lagði til og Sig. Vilhjálmsson studdi, að skýrsla þessi sé viðtekin og þökkuð. Samþykt.

Séra Sigurður Ólafsson gaf skýrslu fyrir hönd Milliþinganefndar, um Sagnir og Munnmæli. Gat hann þess, að sér hefði borist í hendur ýms handrit í bundnu og óbundnu máli. Séra Guðm. Árnason sagði og að sér hefði áskotnast vísur og æfisögubrot Íslendinga hér í landi. J. J. Bíldfell tók og í sama streng. Ragnar H. Ragnar benti á, að ekkert hefði enn verið gert að því að safna óprentuðum lögum og músic eftir lifandi og dána Íslendinga hér vestra, sem óefað mundu týnast, ef ekki yrði undinn að því bráður bugur. Sama væri um fleira einkennilegt í fari þjóðarinnar. Séra Jakob Jónsson talaði um söfnun örnefna og fleiri þau fræði, er liggja við gleymsku. Séra Guðm. Árnason taldi vafasamt hvort heppilegt væri ávalt að halda á lofti öllu, sem hægt væri að safna, jafnvel þótt sumt væri kannske skrítið og gamansamt. Tillaga ritara, að sama nefnd sé beðin að starfa áfram á þessu ári, og muna eftir því, að gefa skriflega skýrslu á næsta þingi, — studd af séra Jakob og samþykt umræðulaust.

Féhirðir, Árni Eggertsson, gaf stutta greinagerð fyrir störfum Rithöfundasjóðs nefndar á árinu. Kvað lítið hafa verið gert að söfnun í sjóðinn. Séra Guðm. tók og í sama streng.

Dr. Beck gerði þá tillögu, að þessi munnlega skýrsla sé tekin gild, og sama nefnd sé beðin að sitja til næsta þings. Rósm. Árnason studdi, og var hún samþykt.

Tillaga Jóns Húnfjörð, studd af B. Dalman, að nefnd sú, er hefir með höndum Sögu Íslendinga í Vesturheimi sé beðin að sitja áfram næsta ár — samþykt.

Fundarhlé í 10 mínútur.

Þá voru tekin fyrir fræðslumálin. J. J. Bíldfell gerði tillögu að 3ja manna nefnd sé skipuð. Séra Sigurður Ólafsson studdi. Var það samþykt, og í nefndina skipaðir Séra Sigurður Ólafsson, Dr. R. Beck og séra Guðmundur Árnason.

Fjármál. Tillaga Melsteds og Bíldfells, að skipa 3ja manna nefnd, samþykt, og í þá nefnd skipaðir Ásm. P. Jóhannsson, J. J. Bíldfell og Sigurður Jónsson, Wynyard.

Samvinnumál, sýningin í New York og fleira. Tillaga Dr. Beck og Bíldfells, að 5 manna nefnd, auk forseta félagsins sé skipuð til að íhuga þetta mál, samþykt, og í nefndina skipaðir séra Jakob Jónsson, séra Egill Fáfnis, Ásm. P. Jóhannsson, Árni Eggertsson og J. J. Bíldfell.

Útgáfumál — Tímaritið, Barnablaðið, o. s. frv. Tillaga J. J. Bíldfell og J. Húnfjörð, að skipuð sé 3ja manna nefnd, samþykt, og í nefndina settir Bergþór E. Johnson, S. W. Melsted og séra Sig. Ólafsson.

Útbreiðslumál. Tillaga Dr. Becks og J. J. Bíldfells, að skipuð sé 9 manna nefnd, samþykt, og voru þessir nefndir: Ásm. P. Jóhannsson, séra Guðm. Árnason, Dr. R. Beck, Rósm. Árnason, B. Dalman, Jón Húnfjörð, Árni Helgason, Elías Elíasson, Mrs. Guðr. Friðriksson.

Tillaga J. J. Bíldfell, að þessari nefnd sé heimilað að bæta við sig þeim fulltrúum úr öðrum bygðarlögum, sem þeir álíti heppilegt, — samþykt.

Bókasafnið. Forseti skýrði frá því í inngangi máls, að Lestrarfélag Gimlibúa hefði gert með sér þá grundvallarlagabreytingu, að ef það legðist niður, og færri væri en sjö meðlimir eftir, að þá félli allar eignir félagsins til Þjóðræknisfélagsins. Jón J. Bíldfell mintist hinnar rausnarlegu bókagjafar G. Goodman í Wynyard, sem nú er nýlega látinn. Gerði hann þá tillögu, að tveir menn séu valdir til að semja hluttekningar og þakkarávarp til erfingja hins látna. Till. studd af Sigv. Nordal og samþykt.

Sigvaldi Nordal stakk upp á J. J. Bíldfell og séra Jakob Jónssyni til þessa starfs, séra Guðm. Árnason studdi, og var það samþykt.

Séra Guðm. Árnason og J. Húnfjörð lögðu til að 3ja manna nefnd sé skipuð til að íhuga bókasafnsmálið. Var það samþykt og Soph. Thorkelsson, Friðrik Swanson og Mrs. B. E. Johnson skipuð.

Íþróttamál. Forseti skýrði frá, að á síðasta þingi hefði verið samþykt, að "The Young Icelanders" tækju algerlega að sér íþróttamálið.

Tillaga séra Guðm. Árnasonar og séra Sig. Ó lafssonar, að þessi liður sé feldur úr dagsskrá, samþykt.

Minjasafnið. Séra Guðm. Árnason gerði þá tillögu, að skipuð sé 3ja manna nefnd, er semji skýrslu yfir safnið, og leggi fram tillögur um það. Stutt af ritara og samþykt. Þessir skipaðir: B. E. Johnson, S. W. Melsted og Davíð Björnsson.

Tillaga Árna Eggertsson og Sig. Vilhjálmssonar að fundi sé frestað til kl. 9.30 að morgni samþykt í einu hljóði.

Að kvöldinu fór fram skemtisamkoma í efri sal G. T. hússins undir forystu "The Young Icelanders" deildarinnar. Var þar meðal annars til skemtana: — Thelma Guttormsson með piano-sóló, Árni Eggertsson, K.C., með ræðu, Fjeldsteds Bræður frá Árborg með tvísöngva, Lillian Baldwin með einsöng, og síðast en ekki sízt hinar ágætu hreyfimyndir frá Íslandi, er herra Árni Helgason í Chicago hafði tekið á ferðum sínum um Ísland og sýndi nú í fyrsta sinni. Lét hann fylgja myndinni langan formála og ágætar skýringar. Dr. Lárus Sigurðsson stýrði samkomunni, og fór hún hið bezta fram. Skemtu menn sér ágætlega, og var troðfullur salur.

ÞRIÐJI ÞINGFUNDUR

var að nýju settur kl. 10 að morgni hins 22. febrúar.

Forseti las skeyti frá Íslandi, undirritað "Vökumenn Íslands". Og annað frá félagi Vestur-Íslendinga í Reykjavík.

Reykjavík, 21—2—39

Icel. National League,
45 Home St., Winnipeg, Man.

Hugheilar hamingju og framtíðaróskir.

Þökkum 20 ára starf í þágu allra Íslendinga. Starfið heilir

Vökumenn Íslands

Reykjavík, 22—2—39

Þjóðræknisfélag Vestur-Íslendinga

Þökkum starfið. Farsæl framtíð.

Félag Vestur-Íslendinga.

Nefnd sú, er sett var til að semja hluttekningar og þakkar skeyti til ekkju og erfingja G. Goodman í Wynyard, lagði það fram í tillöguformi. Hljóðar það svo:

Vér undirritaðir leggjum til að þingið sendi frú Pálínu Goodman í Wynyard og börnum hennar eftirfarandi ávarp:

"Þing Þjóðræknisfélagsins 1939 vottar yður samúð og hluttekingu við fráfall eiginmanns yðar og föður, Guðmundar G. Goodman. Ennfremur viðurkennir það og þakkar hina höfðinglegu bókagjöf, er félaginu hefir borist frá honum og yður, og telur hana bera fagran vott um ræktarsemi til félagsins og áhuga fyrir málum þess."

Jakob Jónsson
J. J. Bíldfell

Tillaga Dr. Beck og Ásm. P. Jóh. að þetta ávarp sé viðtekið og sent réttum hlutaðeigendum, samþykt.

Þá las ritari þingbók síðasta fundar, og var hún samþykt athugasemdalaust, samkvæmt tillögu frá B. E. Johnson og Ásm. P. Jóhannsson.

Forseti gat þess að hann hefði nú með höndum bréf frá lestrarfélagi Gimli og afrit af lögum þess. Er partur bréfsins sem hér segir:

Dr. Rögnvaldur Pétursson,

Kæri vin:

Loksins sendi eg þér lög Lestrarfélags Gimli. Eg gat það ekki fyr vegna lasleika míns. Ársfundur félagsins var ekki haldinn fyrri en eg var svo frískur, að eg gæti verið þar, og svo þurfti eg að láta vélrita lögin. . . . . .

Þinn einl.
Hjálmur Þorsteinsson

Fara hér á eftir nokkrar greinar laganna, sem sérstaklega snerta tilgang félagsins og ráðstöfun eignanna, ef félagið hættir að starfa.

Lög fyrir Lestrarfélagið Gimli.
Endurskoðuð og breytt 1938.

1. grein.

Nafn félagsins er: Lestrarfélagið Gimli.

2. grein.

Aðal-tilgangur félagsins skal vera sá, að viðhalda íslenzkum bókmentum og íslenzku þjóðerni, með því fyrst og fremst að kaupa íslenzkar bækur.

3. grein.

Embættismenn félagsins skulu vera: foresti, skrifari, féhirðir, bókavörður og vara-forseti. Skulu þeir vera framkvæmdarstjórn félagsins. Þeir skulu kosnir á ársfundi, til eins árs í senn.

9. grein.

. . . . Góður og gildur félagi er hver sá, sem borgað hefir árstillag sitt og er fimtán ára að aldri, og hefir heimilisfang innan takmarka Gimlibæjar, eða innan fjögra mílna frá suður, vestur og norður takmörkum Gimli-bæjar.

21. grein.

Félagið skal hætta starfsemi sem félag, er það hefir færri en sjö góða og gilda félaga samkvæmt 9. grein, og skulu þáverandi félagar fara með eignir og bækur félagsins samkvæmt fyrirmælum tuttugustu og annarar (22) greinar í lögum þessum.

22. grein.

Geymslustað bóka og eigna félags þessa má aldrei færa út fyrir merkjalínu Gimli-bæjar, svo lengi sem það er starfrækt í anda og tilgangi þessara laga, en ef félagið hættir starfsemi samkvæmt fyrirmælum og tilgangi þessara laga, eins og gert er ráð fyrir í 21. grein, eða

af öðrum ástæðum verður óhæft til starfa, þá skulu bækur og allar eignir Lestrarfélagsins Gimli verða eign Þjóðræknisfélags Íslendinga í Vesturheimi, og skulu þáverandi félagar sjá um, að afhenda allar eignir og bækur Lestrarfélagsins Gimli til Þjóðræknisfélags Íslendinga í Vesturheimi, samkvæmt fyrirmælum þessarar greinar og 21. greinar.

23. grein.

Þessum grundvallarlögum félagsins má breyta á lögmætum fundi, ef tveir þriðju hlutar félagsmanna eru á fundi og tveir þriðju hlutar atkvæða eru með breytingunni, þó því aðeins, að breytingin hafi verið borin upp á næsta fundi áður.

Lög þessi umbætt og samþykt á almennum fundi, 29. maí 1938.

Jón Guðmundsson, forseti

Hjálmur Þorsteinsson, skrifari

Viðvíkjandi heillaóskaskeytum frá Íslandi, gerði Dr. Beck tillögu er séra Sig. Ólafsson studdi, að 3ja manna nefnd sé skipuð til svara þeim. Var hún samþykt og í nefndina skipaður Dr. Beck, séra Sig. Ólafsson og Árni Helgason.

Dr. Beck las uppkast að tillögu, er hann samdi, í tilefni af því að ríkisháskóli North Dakota er nú 55 ára:

"Í tilefni af því að ríkisháskólinn í Norður Dakota (The University of North Dakota) sem útskrifað hefir fleiri Íslendinga en nokkur annar háskóli í Bandaríkjunum, heldur í dag hátíðlegt 55 ára afmæli sitt, telur þingið vel fara á því, að forseti félagsins sendi forseta háskólans heillaóskir þingsins.

Tillaga þessi var studd af Guðm. Grímsson dómara og samþykt í einu hljóði.

Tillaga Árna Eggertssonar og Ásm. P. Jóhannssonar, að vísa þessu til þeirrar nefndar, er sér um svör við skeytum frá Íslandi, og sé þeim heimilt að bæta G. Grímsson dómara í nefndina — samþykt.

Séra Sigurður Ólafsson las:

Nefndarálit Fræðslumálanefndar

1. Þingið telur það mesta nytsemdarverk, að Þjóðræknisfélagið haldi áfram kenslu í íslenzku á sama hátt og að undanförnu, og hvetur Stjórnarnefndina til að styrkja sem mest íslenzkukenslu af hálfu deilda félagsins.

2. Þingið álítur að vaxandi þörf sé á því, að fræða vestur-íslenzk ungmenni, með sýningum mynda og erindum um Ísland og sögu þess, atvinnulíf og menningu.

Beinir þingið þeim tilmælum til stjórnarnefndar, að hún veki athygli félagsdeilda á þessari nauðsyn og styrki þær eftir föngum í þeirri viðleitni.

Í þessu sambandi telur þingið það mjög eftirbreytnisvert, að félag ungra Íslendinga (The Young Icelanders) í Winnipeg hefir tekið upp á starfsskrá sína lestur enskra rita um Ísland og þýðingar á ensku af íslenzkum ritum. Er athygli deilda dregin að skrá þeirri yfir slík rit, sem birt var í Tímariti félagsins fyrir þrem árum síðan.

3. Þingið telur það mjög æskilegt, að deildir og einstaklingar leggi sem mesta rækt við að kenna unglingum íslenzk kvæði og söngva.

Ennfremur telur þingið til fyrirmyndar þá viðleitni sem gerð hefir verið til þess að hafa upplestrarsamkepni á íslenzku meðal æskulýðsins og vill að stjórnarnefndin stuðli að því, að slíkri samkepni sé komið á fót sem víðast.

4. Þingið vottar innilegt þakklæti sitt öllum þeim sem unnið hafa að íslenzku kenslu, bæði af hálfu aðalfélagsins og deilda þess, og hvarvetna meðal Íslendinga; ennfremur þeim Dr. Sig. Júl. Jóhannessyni og hr. Bergþór E. Johnson, sem annast hafa ritstjórn og útgáfu barnablaðsins Baldursbrá. Eigi sízt vill þingið þakka hið ágæta starf Ragnars H. Ragnar í þágu íslenzkrar sönglistar meðal æskulýðs vors.

Sig. Ólafsson,
Richard Beck,
Guðm. Árnason.

Tillaga J. J. Bíldfell, studd af Dr. Beck að nefndarálitið sé tekið fyrir lið fyrir

lið, samþykt. Fyrsti liður lesinn og samþyktur í einu hljóði. Tillögumenn Rósmundur Árnason og Guðm. Grímsson dómari. 2. liður lesinn. G. Grímsson lagði til og séra Jakob Jónsson studdi, að samþykkja hann óbreyttan. Nokkrar umræður. Hann síðan samþyktur með öllum greiddum atkvæðum. Þriðji liður lesinn. Stuttar umræður. Tillaga Ásm. P. Jóh. og J. Húnfjörð, að samþykkja hann óbreyttan, — samþykt. Fjórði liður lesinn og ræddur frá ýmsum hliðum. Tillaga J. J. Bíldfell og Sig. Vilhjálmssonar að vísa þessum lið aftur til nefndarinnar. Samþykt.

Bergþór E. Johnson las því næst:

Álit útgáfunefndar

Nefndin leggur til að eftirfarandi tillögur séu samþyktar:

1. Að Tímarit félagsins sé gefið út á sama hátt og að undanförnu, og sjái stjórnarnefndin um útgáfu þess.

2. Að félagið haldi áfram útgáfu Baldursbrár næsta ár og sé stjórnarnefndinni falið framkvæmdarvald í því efni.

3. Að fólk, sem statt er á þingi úr hinum ýmsu bygðarlögum, taki að sér útbreiðslu á blaðinu næsta ár.

B. E. Johnson
S. W. Melsted
S. Ólafsson

Tillaga Ara Magnússonar, studd af Ásm. P. Jóhannssyni, að taka álitið fyrir lið fyrir lið, samþykt. Fyrsti liður, um Tímaritið, lesinn og samþyktur, samkv. tillögu J. J. Bíldfell og Sig. Vilhjálmssonar. Annar liður, um Baldursbrá, lesinn og ræddur. Til máls tóku allmargir fundarmenn, og urðu um hann all langar og skemtilegar umræður. Ritari gerði tillögu um að samþykkja liðinn óbreyttan. Ásm. P. Jóh. studdi.

Breytingartillaga Árna Eggertssonar og Ara Magnússonar, að vísa þessum lið aftur til nefndarinnar, samþykt, og fyrri tillagan því feld.

Þriðji liður, um útbreiðslu Baldursbrár, samþyktur án breytinga, eftir tillögu Dr. Beck og Árna Eggertssonar.

Aftur tekinn fyrir sá liður fræðslunefndarálits, er vísað var til nefndar. Var hann, samkvæmt tillögu Árna Eggertss. og J. J. Bíldfell, samþyktur með áorðum breytingum. Alt nefndarálitið síðan borið undir atkvæði og samþykt í einu hljóði.

Þá las Ásm. P. Jóhannsson

Álit Útbreiðslunefndar

Nefnd sú, sem sett var til að íhuga útbreiðslumálin, leyfir sér að leggja eftirfylgjandi álit og tillögur fyrir þingið:

1. Nefndin vill lýsa ánægju sinni yfir því, að yngri deild íslenzks þjóðræknisfélagsskapar hefir verið stofnuð í Wynyard Sask. Ennfremur vill nefndin lýsa ánægju sinni yfir stofnun, vexti og viðgangi þjóðræknisdeildarinnar "Báran" að Mountain og Garðar, N. Dakota.

2. Nefndin telur að mjög mikil nauðsyn sé á því, að nýjar deildir verði stofnaðar alstaðar þar sem því verður mögulega við komið. Vill nefndin sérstaklega benda á eftirfylgjandi staði, þar sem starfsemi ætti að vera hafin, að hennar áliti, í samráði og samvinnu við áhugasama menn þar búsetta: Árborg, Riverton, Gimli, Lundar og Winnipegosis. Til skýringar má geta þess, að deildin í Winnipegosis, sem starfaði með miklum áhuga í mörg ár, er nú hætt starfi. Nefndin vill taka fram í þessu sambandi, að þar sem skilyrðin kynnu að vera betri fyrir stofnun deildar eða einhverskonar þjóðræknissamtaka meðal yngra fólks, þar ætti að snúa sér að þeirri hlið málsins.

3. Þá vill nefndin benda á, að heimsóknir til deilda, sem nú þegar eru til, eru mjög gagnlegar, og að stjórnarnefnd Þjóðræknisfélagsins má ekki slá slöku við í því starfi. Ætti hún að hvetja deildirnar til að nota sér alla þá utanaðkomandi hjálp, sem þær get fengið, og vera

þeim hjálpleg með útvegun hennar. Það leiðir af sjálfu sér, að því fylgi nokkur kostnaður, og telur nefndin sjálfsagt, að félagið standi straum af honum innan skysamlegra takmarka.

4. Víða í íslenzkum bygðum eru til ýms félög, sem í eðli sínu eru þjóðræknisfélagsskapur, og eru óháð öllum öðrum félagsskap. Telur nefndin vel hugsanlegt, að einhver slík félög væru fáanleg til að gerast sambandsfélög á sama grundvelli og t. d. félagið "Vísir" í Chicago. Vill hún því hvetja til, að stjórnarnefndin geri tilraunir til að komast í samband við slík félög, og bendi þeim á vegi til samstarfs, er geti orðið bæði þeim og Þjóðræknisfélaginu til styrktar.

Ásm. P. Jóhannsson
Rósm. Árnason
Árni Helgason
Bjarni Dalman
Elías Elíasson
Guðm. Árnason
John Húnfjörð
Richard Beck
Guðrún Friðriksson

Tllaga frá J. J. Bíldfell, studd af Ara Magnússyni, að álitið sé rætt lið fyrir lið, samþykt.

Fyrsti liðurinn lesinn og samþyktur óbreyttur, samkvæmt tillögu B. E. Johnson og Sigurðar Vilhjálmssonar.

Annar liður lesinn. Tillaga Sig. Vilhjálmss. og B. E. Johnson, að samþykkja hann eins og hann var lesinn. Til skýringar þessum lið töluðu þeir séra Guðm. Árnason og Rósm. Árnason. Var hann síðan samþyktur.

Þriðji liður lesinn og samþyktur, eftir tillögu Sig. Vilhjálmss. og Rósm. Árnasonar.

Þá var fjórði liður tekinn fyrir, — en með því að kl. var eftir tólf á hádegi, var samþykt að fresta fundi til klukkan tvö eftir hádegi.

FJÓRÐI ÞINGFUNDUR

Klukkan tvö eftir hádegi var fundur settur enn á ný. Áður en fundargerðir voru lesnar, var snúið sér að þakkarskeytum þeim, er nefnd var falið að senda til Íslands og ennfremur heillósk til N. D. Háskólans. Skeyti til háskólans var fyrst afgreitt, samkvæmt tillögu þeirra séra Guðm. Árnasonar og Sig. Vilhjálmssonar.

Þá voru lesin skeytin til Íslands. Voru þau í flestum atriðum samhljóða viðurkenning og þakklæti fyrir heillaóskirnar til félagsins.

Tillaga S. W. Melsted og B. Dalman, að skrifara sé falið að senda öll þessi skeyti, — samþykt.

Þá las ritari þingbók og var hún samþykt athugasemdalaust.

Næst tilkynti ritari þingheimi, að hann hefði með höndum gjöf til félagsins frá gömlum félagsmanni, fyrrum póstmeistara Sigurði Sölvasyni frá Westburne — landabréf Íslands í eikarumgerð. Gerði hann þá tillögu, studda af mörgum, að félagið þakki gjöfina. Var það gert með því að allir risu úr sætum og klöppuðu.

Var þá tekið fyrir álit útbreiðslunefndar þar sem frá var horfið fyrir hádegi — fjórði liður álitsins. Urðu um hann allmiklar umræður. Séra Guðm. Árnason gerði þá tillögu, að þessi liður sé feldur úr nefndarálitinu og að fimti liður verði að fjórða o. s frv. J. Húnfjörð studdi, og var það samþykt.

Önnur tillaga séra Guðm. Árnasonar í tilefni af því, að þessi liður var feldur úr, var þess efnis, að skipuð sé 3ja manna nefnd, er hafi með höndum samninga og samvinnu milli deilda og lestrarfélaga. Tillagan studd af Rósm. Árnasyni og samþykt. Í nefndina voru skipaðir: Sophonias Thorkelsson, séra Guðm. Árnason og séra Sigurður Ólafsson.

Fimti liður því næst lesinn og samþyktur óbreyttur, samkvæmt tillögu Guðmanns Levy og Karls Jónassonar.

Nefndarálitið síðan samþykt í heild með áorðnum breytingum. Tillögum. G. Levy og séra Sig. Ólafsson.

Davíð Björnsson las álit Minjasafnsnefndar ásamt lista yfir allar eignirnar:

Alit Minjasafnsnefndar

1. Nefndin leggur hér með skrá yfir minjasafn félagsins samkvæmt þeim gögnum sem fyrir liggja

2. Nefndin leggur til að stjórnarnefndin tilnefni einn eða fleiri umsjónarmenn, sem taki að sér varðveitslu munanna þar til þeim verður komið fyrir á Minjasafni Winnipegborgar samkvæmt ákvæði 18. ársþings félagsins .

3. Nefndin leggur til að nefnd sé kosin, er starfi að söfnun muna á komandi ári.

B. E. Johnson
Davíð Björnsson
S. W. Melsted

Munir gefnir í Minjasafnið
1934—1938

1. Kvarnarsteinar — W. J. Osborne, Winnipeg.
2. Stokkur — W. J. Osborne, Winnipeg
3. Lóðavigt — Inga Soffía Goldsmith, Crystal, N. D.
4. Reizla — Arnfríður Jónsdóttir, Baldvin Jónsson, Kirkjubæ.
5. Tína — Arnfríður Jónsdóttir, Baldvin Jónsson, Kirkjubæ.
6. Silfur skeið — Arnfríður Jónsdóttir, Baldvin Jónsson, Kirkjubæ.
7. Rennibor — Arnfríður Jónsdóttir, Baldvin Jónsson, Kirkjubæ.
8. Lóðavigt — Arnfríður Jónsdóttir, Baldvin Jónsson, Kirkjubæ.
9. Prjónastokkur — Áletran. 1800. Guðlaug og Jóhann Frímann.
10. Prjónastokkur — Áletran: "Vertu velkomin að þessum stokk mín góða Guðbjörg Finnsdóttir" 1876. Gog J. Fríman.
11. Smjör öskjur frá fyrri hluta 19. aldar. Gog J. Fríman.
12. Tígulsteinn frá fyrri hluta 19. aldar. Gog J. Fríman.
13. Rokkur frá 7. tug 19. aldar — Gog J. Fríman.
14. Nálhús með stagnálum, 1855. — Gog J. Fríman.
15. Nálhús með skónálum, 1860. — Gog J. Fríman.
16. Ullar kambar (tvennir). — Gog J. Fríman.
17. Ullar-lár, 1855. — Gog J. Fríman.
18. Dúksvunta, 1876 — Svava Líndal, Winnipeg.
19. Millur — Svava Líndal, Winnipeg.
20. Skotthúfa — Svava Líndal, Winnipeg
21. Beislis-stangir — Jón Jónsson, Selkirk.
22. Skautar — Mrs. Jóhanna Cooney
23. Bíldur — C. J. Abrahamson, Sinclair
24. Saumaskrúfa — C. J. Abrahamson, Sinclair.
25. Hornspónn — C. J. Abrahamson, Sinclair.
26. Skónál — Séra Sigurður Ólafsson, Árborg, Man.
27. Kopar-reizla — Valdimar Gíslason, Wynyard, Sask.
28. Signet — Valdim. Gíslason, Wynyard.
29. Brekán — Valdim. Gíslason, Wynyard
30. Hornspónn — Valdim. Gíslason, Wynyard .
31. Beislisstangir — Jón Jónsson, Selkirk
32. Skautar — Jóhanna Bjarnad., Selkirk
33. Vöflujárn — Þórunn Anderson, Wpg.
34. Rjómaskeið úr silfri, úr búi séra Hákonar Espólíns—Ásta Nordal, Holar, P. O., Sask.
35. Signet úr silfri, úr búi H. Espólíns — Ásta Nordal, Holar, P. O., Sask.
36. Skotthúfa með gullhólk er átti Ingibjörg, seinni kona Espólíns — Ásta Nordal.
37. Húfuprjónar úr silfri — Ásta Nordal.
38. Signet úr kopar er var eign Árna Torfasonar — Ásta Nordal.
39. Skotthúfa með silfurhólk, eign Sigríðar Hákonard. — Ásta Nordal.
40. Sylgja — Magnús Magnússon, Wpg.
41. Hringja — Magnús Magnússon, Wpg.
42. Gömul byssa, einhleypt — Jón Jónsson, Selkirk, Man.
43. Kopar Mortél — afhent af séra S. Ólafsson, Árborg.
44. Skautar — Séra S. Ólafsson, Árborg.
45. Hornspónn — Halldór Guðjónsson, Wynyard.

46. Tréöskjur — Halldór Guðjónsson, Wynyard.
47. Tréöskjur — Halldór Guðjónsson,
48. Signet — Sigríður Björnsson, Wynyard.
49. Sálmabók, 1856 — Sigríður Björnsson, Wynyard.
50. Sálmaflokkar, Leirárgörðum 1797 — S. Egilsson, Wynyard.
52. Reizla — Mrs. Pálína Goodman, Wynyard.
53. Skúfhólkar tveir — Mrs. Pálína Goodman, Wynyard.
54. Úrfesti — Mrs. Pálína Goodman, Wynyard.
55. Ketill — Mrs. Pálína Goodman, Wynyard.
56. Kanna — Mrs. Pálína Goodman, Wynyard.
57. Ponta (um 200 ára) — Sig. Arngrímsson, Wynyard.
58. Tóbaksdós — Sig. Arngrímsson, Wynyard.
59. Púðurhorn 1883 — Finnbogi Guðmundsson, Wynyard.
60. Haglapoki 1874 — Finnbogi Guðmundsson, Wynyard.
61. Reizla — Stef. Arngrímsson, Wynyard.
62. Hnappahulstur — Stef. Arngrímsson, Wynyard.
63. Kaffiketill 1855 — Hósías Hósíasson, Wynyard.
64. Tóbaksdósir (silfur) — Hósías Hósíasson, Wynyard
65. Prjónastokkur 1878 — Sigríður Ísfeld, Wynyard.
66. Nálhús og 10. málar — Sigríður Ísfeld, Wynyard.
67. Gömul bók, — Sigríður Ísfeld, Wynyard.
68. Kleinujárn — Hansína Jónsson, 653 Maryland St., Winnipeg.
69. Íslands kort—Sig. Sölvason frá Wetsbourne.
70. Þilkista — Axel Jónasson, Mozart.

Tillaga Soph. Thorkelssonar, studd af Sig. Johnson, Wynyard, að samþykkja þetta álit, eins og það var lesið, — samþykt.

Tillaga séra Guðm. Árnasonar, að kjósa 3ja manna safnsnefnd, og sé B. E. Johnson formaður hennar og safnvörður, studd af Soph. Thorkelss. og samþykt í einu hljóði.

B. E. Johnson stakk upp á Davíð Björnsson og S. W. Melsted í nefndina. Séra Sig. Ól. studdi, og voru þessir menn auk safnvarðar kosnir í einu hljóði.

Útgáfunefnd bar þá upp breyttan annan lið síns nefndarálits. Tillaga J. Húnfjörðs og Soph. Thorkelssonar að samþykkja hann eins og hann nú var lesinn, var samþykt eftir nokkrar umræður.

Till. B. E. Johnson og Dr. Beck, að nefndarálitið sé samþykt með áorðnum breytingum, — samþykt.

Sophonías Thorkelsson flutti þá

Álit Bókanefndar

Nefndin leggur til

1. Að deildin "Frón" sé beðin að semja skrá yfir þær bækur, esm engin eftirspurn er eftir, og þær bækur sem safnið á fleira en eitt eintak af.

2. Það af þessum bókum, sem verðmætar eru og þykja boðlegar, og Manitoba Háskóli á ekki, séu gefnar til hins íslenzka bókasafns háskólans, og að séð verði um að bækurnar verði í sæmilegu bandi.

3. Mikla þörf teljum vér á því, að bætt sé við safnið nýjum bókum.

Soph. Thorkelsson,
Friðr. Swanson
Kristín Johnson

Ari Magnússon lagði til að álitið sé rætt lið fyrir lið. Stutt af Hlaðg. Kristjánsson og samþykt.

Fyrsti liður lesinn og samþyktur óbreyttur, eftir tillögu Mrs. Byron og Sig. Vilhjálmssonar.

Annar liður lesinn og ræddur. Tillaga séra Guðm. Árnasonar, að þessi liður sé samþyktur með þeim orðabreytingum sem komu fram í umræðunum. Rósm. Árnason studdi, og var greinin samþykt eftir að þessar breytingar höfðu verið gerðar.

Þriðji liður lesinn og ræddur. Fyrirspurn Dr. Beck um fríar bækur frá Íslandi svarað af forseta. Kvað hann lítil líkindi til að um slíkt væri að ræða, að svo komnu.

Tillaga séra Guðm. Árnasonar í sambandi við þennan lið, að félagið heimili bókasafninu, eins og að undanförnu, að kaupa bækur á Íslandi fyrir þá peninga, sem inn koma fyrir sölu á ritum félagsins þar. Studd af ritara og samþykt í einu hljóði.

Þá var veitt 10 mín. fundarhlé.

Þegar aftur var tekið til starfa gerði Guðr. H. Johnson lokagrein fyrir störfum Halldórunefndarinnar svonefndu.

Halldórunefndin.

Nefnd sú, er kosin var á Þjóðræknisþingi 1937, til að ráðstafa og annast um sýningar og samkomuhöld Halldóru Bjarnadóttur frá Íslandi á ferðum hennar meðal Íslendinga vestan hafs, hefir nú lokið starfi sínu og leyfir sér hér með að gefa lauslegt yfirlit yfir starf það, er nefndin hafði með höndum viðvíkjandi ráðstöfun á samkomum og sýningum á íslenzkum heimilisiðnaði, er hún hafði meðferðis. Eins og þinginu er áður kunnugt, tóku þessi íslenzku félög sameiginlegan þátt í að sjá um ferðir Halldóru: Þjóðræknisfélagið, Bandalag lúterskra kvenna, Sambands kvenfélögin, Jóns Sigurðssonar félagið og Heimilisiðnaðarfélagið. Tvær konur úr hverju félagi skipuðu móttökunefndina. Skömmu eftir Þjóðræknisþingið 1937 byrjaði þessi nefnd að starfa og skipuleggja samkomur og sýningar. Kvenfélögum og einstaklingum víðsvegar út um bygðir Íslendinga var skrifað og þess farið á leit af nefndinni, að Halldóru Bjarnadóttur yrði gert mögulegt að ferðast um og hafa sýningar. Þessu máli var alstaðar vel tekið og drengilega. Sýnir skýrsla féhirðis nefndarinnar það svart á hvítu, hve vel fólk greiddi fyrir gestinum frá Íslandi bæði í Canada og Bandaríkjunum. Auk þess bárust nefndinni bréf og ummæli, þar sem fólk lét ánægju sína í ljósi yfir því að hafa haft tækifæri á að sjá og kynnast íslenzkum heimilisiðnaði. Þar voru líka margir hlutir prýðilega vel unnir, og góð sýnishorn af því starfi, sem kvennasamböndin á Íslandi eru að vinna að, til að styrkja og efla innlendan iðnað. Látlaus og vinsamleg framkoma Halldóru Bjarnadóttur, ásamt því að bera á milli Austur- og Vestur-Íslendinga vinsamleg ummæli og hlýjar kveðjur, áttu sinn þátt í því, að nefndin minnist þess með ánægju, að hafa unnið saman að þessu málefni. Mun það vera í fyrsta skifti að íslenzku kvenfélögin hér vestra hafi sameinað krafta sína um eitt málefni. Sú samvinna var í alla staði ánægjuleg. Nefndin vottar þakklæti sitt íslenzku vikublöðunum Lögbergi og Heimskringlu fyrir léða liðveitslu, með því að gefa allar auglýsingar og ljá rúm öllum þeim skrifum, er nefndin setti í þau, auk meðmæla blaðanna sjálfra. — Stjórnarnefnd Þjóðræknisfélagsins umgekst, að fá alla sýningarmuni flutta tollfrítt inn í Canada. Þess skal líka getið með þakklæti, að á meðan Halldóra dvaldi í Winnipeg, var hún hjá tveimur nefndarkonunum til heimilis sem gestur þeirra. Það voru þær frú J B. Skaptason, Maryland stræti, og frú B. E. Johnson, Dominion stræti. Bjó hún þó aðallega hjá frú Skaptason, og á heimili hennar var Halldóru haldið kveðjusamsæti er móttökunefndin stóð fyrir. Var henni afhent þar lítil gjöf að skilnaði til minningar frá þeim félögum, er ráðstafað höfðu og séð um ferðir hennar hér vestra.

Guðr. H. Johnson,
skrifari nefndarinnar

Þá las Mrs. B. E. Johnson fjárhagsskýrslu sömu nefndar.

Fjárhagsskýrsla móttökunefndar Halldóru Bjarnadóttur

INNTEKTIR:

Samkoma í Fyrstu lút. kirkju	$ 60.00
Sýning hjá T. Eaton Co. Ltd.	54.76
Samkoma á Gimli	30.00
Riverton	26.25

Árborg og Víðir	41.90
Langruth	16.65
Selkirk	18.00
Lundar	35.88
Akra, N. D.	25.25
Hallson, N. D.	11.55
Mountain, N. D.	25.60
Garðar, N. D.	27.60
Seattle	18.00
Blaine	29.28
Bellingham	16.50
Point Roberts	10.72
Vancouver	8.50
Regina	10.00
Moose Jaw	5.00
Glenboro	26.30
Leslie	10.00
Wynyard	43.32
Foam Lake	11.75
Churchbridge	11.85
Baldur	15.00
Endurborgun frá tollhúsi Bandaríkja	81.00
Minneapolis	25.00
Minneota	30.00
Upham	22.00
Brown	16.00
Winnipegosis	28.00
Samkoma í Sambandskirkju	30.00
Vextir á banka	.46
	$824.22

ÚTGJÖLD:

Fyrir símskeyti	5.69
Fargjald til Lundar og Langruth	10.03
Fyrir myndir í blöðunum	1.88
Burðargjald á kistum frá Íslandi	27.68
Flutningur til og frá á kistum	1.00
Lán frá Mrs. K. Ólafson endurborgað	81.69
Kostnaður við kveðjusamsæti	4.22
Til Halldóru Bjarnadóttur	692.03
	$824.22

Kristín Johnson, féhirðir

Yfirskoðað og rétt fundið
af Mrs. Sophíu Wathne

Forseti nefndarinnar, Mrs. Finnur Johnson talaði þá nokkur orð.

Dr. Beck gerði þá tillögu, að þessar skýrslur séu viðtekar með miklum þökkum. Studd af Árna Eggertssyni og samþykt standandi með almennu lófataki.

Séra Jakob Jónsson flutti þá

Álit Samvinnunefndar

1. Þingið lýsir sérstakri ánægju sinni yfir og þakkar komu Jónasar alþm. Jónssonar vestur um haf og telur að hún muni hafa mikil og góð áhrif á samvinnu og samhygð Íslendinga vestan hafs og austan í framtíðinni, og vill þingið vekja athygli á tillögum þeim, er hann hefir gert í greinum sínum.

2. Þingið fagnar hinum hlýju kveðjum, er félaginu hafa borist frá Íslandi á liðnu ári og hér á þinginu, og skoðar þær sem vott vaxandi velvildar og skilnings á eðlilegri afstöðu Íslendinga vestan og austan hafs hvors til annars.

3. Þingið felur framkvæmdarnefndinni að gera frekari ráðstafanir til að verða við ósk landkynnis frá því í fyrra um söfnun blaðagreina á ensku um Ísland og Íslendinga. Ennfremur beinir það þeirri hvatningu til allra Íslendinga að vera nefndinni til aðstoðar með því að senda henni greinar, er þeim kunna að berast í hendur.

4. Þingið samþykkir að halda áfram þeirri samvinnu, sem þegar er hafin um sýningarmálin, en felur stjórnarnefndinni að öðru leiti nauðsylegar framkvæmdir. Álítur þingið æskilegt, að gerðar séu ráðstafanir, ef mögulegt er, til þess að tryggja Íslendingum sem ódýrast far til New York og dvalarstað í borginni.

5. Þingið telur æskilegt framhaldandi viðleitni til að koma á bréfaskiftum milli ungra Íslendinga vestan hafs og austan.

6. Þingið felur stjórnarnefndinni að gera ráðstafanir til þess, að bókakaup til bókasafna og einstaklinga verði sem greiðust og kostnaðarminst, t. d. með því að fá íslenzka bókaútgefendur til að senda Þjóðræknisfélaginu reglulega lista yfir nýjar bækur, er út koma.

7. Þingið lýsir ánægju sinni yfir því, hve vel tókst með útvarpið milli Íslands og Ameríku á fullveldisdaginn 1. des. Þar sem það útvarp mun hafa dregið hugi manna sterkar saman en flest annað, er reynt hefir verið í þá átt. Ennfremur vottar þingið öllum hlutaðeigendum þakkir fyrir frammistöðuna.

8. Þingið vill af alefli styðja þá hugmynd, að haldið sé námskeið í íslenzkum fræðum, og felur framkvæmdarnefndinni að gera allar ráðstafanir af hálfu félagsins í samvinnu við aðra aðila málsins. Lýsir þingið sérstaklega ánægju sinni yfir þeirri tillögu, er fram hefir komið í grein Jónasar Jónssonar, að kennarar að heiman starfi við slík námsskeið.

Jakob Jónsson
E. H. Fáfnis
Árni Eggertsson
J. J. Bíldfell
A. P. Jóhannsson (ósamþykkur 8. lið)

Tlilaga Dr. Beck og Davíðs Björnssonar, að þetta nefndarálit sé rætt lið fyrir lið, samþykt.

Fyrsta grein lesin og samþykt án breytinga. Tillögumenn: Árni Eggertsson og Dr. Beck.

Önnur grein sömuleiðis samþykt, eftir tillögu B. E. Johnson og Ásm. P. Jóhannss.

Þriðja grein ennfremur samþykt óbreytt, eftir tillögu Sig. Vilhjálmssonar og Dr. Beck.

Fjórða grein lesin. Séra Guðm. Árnason og Ásm. P. Jóhannsson gáfu nokkrar skýringar viðvíkjandi fjársöfnun sýningarnefndarinnar. Forseti skýrði og frá skipun nefndarinnar. Eftir stuttar umræður var svo þessi grein samþykt óbreytt, samkvæmt tillögu A. Eggertss. og Dr. Beck.

Í sambandi við þetta atriði gerði S. W. Melsted tillögu, er Sig. Vilhjálmsson studdi, að nöfn heiðursnefndar séu færð til bókar í þingtíðindunum, ásamt skýringum forseta um skipun nefndarinnar. Var hún samþykt.

Í stuttu máli eru tildrög málsins þessi:

Á stjórnarnefndarfundi, er setinn var í Jóns Bjarnasonar skóla 11. nóv. 1938 var lesið og lagt fyrir til umræðu bréf frá framkvæmdarstjórn íslenzku sýningardeildarinnar í New York, sem fór fram á, að Þjóðræknisfélagið kjósi þessa heiðursnefnd, er sýningarráðið megi leita ráða og aðstoðar hjá í sambandi við sýninguna. Kom nefndin sér loks saman um að útnefna sjö manna nefnd. Skal það tekið fram að sýningarráðið tilnefndi suma þeirra, t. d. forseta, er þeir óskuðu, að skipuðu þessa nefnd.

Að fengnu samþykki þeirra, er ekki áttu sæti í stjórnarnefndinni, var svo nefndin skipuð þessum mönnum:

Dr. Rögnvaldur Pétursson
Dr. Vilhjálmur Stefánsson
Guðmundur Grímsson, dómari
Dr. B. J. Brandson
Árni Eggertsson
Ásm. P. Jóhannsson
Gunnar Björnsson.

Fimta grein nefndarálits samvinnumála nefndar, var því næst lesin og samþykt í einu hljóði. Tillögumenn J. J. Bíldfell og Sig. Vilhjálmsson.

Sjötta grein lesin og samþykt. Tillögumenn B. E. Johnson og J. Húnfjörð.

Sjöunda grein lesin. Fyrirspurn kom frá J. J. Bíldfell um útvarpið til Íslands. Svaraði Grettir Jóhannsson með því að lesa bréf og símskeyti, er skýrðu málið. A. P. Jóhannsson ræddi málið frekar og gat þess að enn væru óuppgerðir allir reikningar í sambandi við það. Var greinin síðan samþykt eftir tillögu B. E. Johnson og Mrs. Byron.

8. grein. Séra Jakob Jónsson og séra Egill Fáfnis lögðu til að samþykkja hana breytingalaust. Ásm. P. Jóhannsson var ósammála nefndarmönnum sínum um þessa grein, og gerði grein fyrir því. Séra Jakob hélt uppi vörn fyrir þessum lið. Séra Rúnólfur Marteinsson taldi víst að svo mætti laga greinina, að allir mættu vel við una.

Breytingartillaga A. P. J. og sr. Jakobs, að þessi liður sé borinn til atkvæða í tvennu lagi samþykt. Var þá fyrri partur lesinn og samþyktur, samkvæmt tillögu beggja hinna síðastnefndu.

Síðari hlutanum var vísað aftur til nefndarinnar eftir tillögu S. W. Melsteds og J. Húnfjörðs.

Séra Egill Fáfnis gerði viðaukatillögu við 7. grein nefndarálitsins, að þingið feli ritara að þakka í nafni félagsins Útvarpsstöðinni CJRC fyrir tíma og fyrirhöfn í sambandi við Útvarpið til Íslands á fullveldisdaginn 1. desember síðastliðinn. A. P. Jóhannsson studdi og var hún samþykt. (Ritari afgreiddi þetta nokkrum dögum síðar og er bréfið í skjalasafni nefndarinnar).

Þá var fundi frestað til klukkan 10 á fimtudagsmorgun.

Að kvöldinu var haldið hið árlega "Frónsmót". Stýrði forseti Fróns, herra Sophonías Thorkelsson samkomunni fyrir troðfullu húsi. Var þar til skemtana: Ávarp forseta, Barnakór undir stjórn Ragnars H. Ragnar, Þ. Þ. Þorsteinsson með erindi, Miss Snjólaug Sigurðsson með pianó-solo, Hjálmar A. Bergmann, K.C., með ræðu, Mrs. Sigr. Olson einsöng og Lúðvík Kristjánsson með gamankvæði. Öll var samkoman hin skemtilegasta og ánægjulegasta. Á eftir voru frambornar rausnarlegar veitingar í neðri sal hússins, og svo var dansað langt fram á nótt.

FIMTI ÞINGFUNDUR

Á fimtudagsmorgunin, 23 febrúar, var fundur enn á ný settur, laust eftir kl. 10. Forseti bauð velkomna á þing fulltrúa frá deildinni Báran á Mountain, N. D., sem komu seinna en áætlað var vegna lítt færra vega.

Ritari las þingbók og var hún samþykt með einum viðauka, sem þegar var færður inn á réttan stað.

Samþykt tillaga A. P. Jóhannssonar og Guðm. Grímssonar dómara, að þingið votti þakklæti sitt íslenzku blöðunum, Heimskringlu og Lögbergi, ensku dagblöðunum Free Press og Tribune, sömuleiðis blöðunum í N. Dakota, og að síðustu S. W. Melsted, sem leiðbeint hefir fréttariturum ensku blaðanna í sambandi við þingið.

J. J. Bíldfell gerði fyrirspurn um misprentun eða villandi frásögn í ensku blöðunum viðvíkjandi ráðsmensku við Tímaritið, og áleit að það ætti að leiðréttast. Séra Guðm. Árnason og G. Grímsson dómari gerðu tillögu um, að láta þetta atriði ótalið, að því er blöðin snerti, — samþykt.

Þá las ritari langt bréf eða skýrslu frá skrifara deildarinnar "Báran" á Mountain, N. D. Kom það jafnsnemma og fulltrúarnir frá deildinni. Er það skrifað, þegar ekki var útlit fyrir að fulltrúar gætu mætt vegna illviðra.

Mountain, N. D., 20. febr. '39

Herra Gísli Jónsson, skrifari o. s. frv.

Kæri félagsbróðir:

Með því að ekki er útlit fyrir að erindrekar þeir er kosnir voru á síðasta fundi deildarinnar "Báran" til að mæta á ársþingi félagsins í þessari viku, geti komist þangað, vegna illviðra, og ófærra brauta, þá býst eg við að mér, sem ritara deildarinnar, sé skylt að benda á það helzta sem deildin hefir starfað á umliðnu ári.

Eins og flestum er kunnugt var deild þessi nýstofnuð og óskírð þegar þingið kom saman fyrir ári síðan, og hafði þá rúma 20 meðlimi. Nú höfum við 70 fullgilda meðlimi; 7 af þeim gengu inn á síðasta fundi, 4 þ. m. — Tvo félagsmenn höfum við mist úr hópnum á árinu. Halldór Einarsson, Hensel og Guðbrand Bjarnason, Garðar. Auk fullgildra meðlima telur deildin rúml. 20 aðstoðarmeðlimi (associate members).

Fyrsta verk deildarinnar s. l. vor var að kjósa 5 manna nefnd til að safna fleiri meðlimum og útbýta Þjóðr.ritum. Næsta spor var að undirbúa undir samkomu, sem deildin hafði ákveðið að haldin skyldi

á sumardaginn fyrsta, og vorum við svo lánsöm að fá bæði forseta og vara-forseta Þjóðræknisfélagsins til að flytja sitt erindið hvor, á þeirri samkomu. — Dr. R. Pétursson og Dr. Beck. Og vill deildin votta þeim hér með sitt innilegt þakklæti fyrir þá hjálp. Hreinn ágóði af þeirri samkomu varð $45.00. — Næst kom Leikfélag Sambandssafnaðar suður með "Jósafat" undir umsjón deildarinnar, með þeim skilmálum að gefa okkur ¼ af hreinum ágóða ferðinnar. Leikurinn var sýndur á aðeins einum stað, í mið-parti bygðarinnar. Vegna þess að flestir af leikflokknum höfðu vissum störfum að gegna heima fyrir, svo að jafnvel margir af þeim þurftu að komast heim nóttina sömu og leikið var hér. — En leikurinn var vel sóttur, og hrífandi vel leikið og er Báran, ásamt öllum öðrum sem voru þar viðstaddir, þakklátir Leikflokknum fyrir komuna. — Í sinn hlut fékk deildin $27.00 fyrir sína fyrirhöfn; auk ágætrar skemtunar fyrir alla. Þetta skeði á hinn mikla Drottningardag 24. maí. Nokkru áður hafði deildinni borist tilboð frá Mr. Ed. Thorlakson í Chicago um að gefa "dramatic reading and impersonation", á bæði ísl. og ensku, í meðráði með Bárunni, upp á helming af ágóða. Það tilboð var þegið, og upp úr þeirri samkomu höfðum við $16.00 og ánægjulega og uppbyggilega skemtun. — Hér var þá líka hr. R. H. Ragnar staddur, við söngkenslu, og hjálpaði til að gera skemtiskrána ennþá fullkomnari með sínum ágætu piano solos.

Um leið eg minnist á veru hr. Ragnars hér syðra, finst mér eg verða að geta þess, að fyrir tilstilli Bárunnar kom hann til Dakota til að sameina söngkrafta Ísl. í bygðinni, og undir hennar umsjón var söngkenslunni haldið áfram í rúman mánuð, undir hans ágætu stjórn. — Mun okkur lengi minnisstætt hvað mikið hann lagði að sér, til að þessi kensla hans gæti borið sem mestan árangur. Enda var það með afbrigðum hvað miklu hann gat áorkað, á svo stuttum tíma, og hve ágætum tökum hann náði á öllum — börnum og fullorðnum, til að leysa úr læðingi það besta sem til var hjá hverjum einum. — Um það báru vitni þær þrjár söngsamkomur (concerts) sem haldnar voru undir hans stjórn, hér í bygðinni, við endan á starfi hans hjá okkur. Þessa munu allir minnast, með aðdáun og þakklæti.

Ágóðinn af þessum "Concerts" mátti heita að væri nægur til að borga kennaranum, og allan annan kostnað í sambandi við söngkensluna.

Eg vildi óska að þetta þing sæi sér fært að stuðla að því, að einhverju leyti að Mr. Ragnar gæti gefið sig meira við söngkenslu út um bygðir Íslendinga, því eg hygg fátt meira uppörfandi til viðhalds ísl. tungu og þjóðrækni, en túlkun þess fegursta af íslenzkum ljóðum, sem við höfum völ á, og sem sum tónskáldin okkar hafa gert ennþá áhrifameiri. Ragnar er ekki einungis snillingur í því að draga fram radd-hæfileika hvers eins, heldur einnig í því að láta menn skilja hvað þeir eru að syngja, og hvernig eigi að bera það fram. Sérstaklega er þessi kensluaðferð eftirtektaverð þegar hann er að segja til börnum, og unglingum. Þá dugar ekki að muldra ofan í bringu sína lítt skiljanleg orð, með máttleysis-raddblæ. — Við, Dakota-búar þökkum herra Ragnar fyrir hans ágæta starf hjá okkur s. l. sumar og vonumst eftir að mega njóta hans góðu hæfileika á næsta sumri.

Eftir að mestu annir voru um garð gengnar s. l. haust gekkst Báran fyrir því að haldið var áfram með að æfa unglinga og börn í söng á Garðar og Mountain, og sóttu þær æfingar milli 20 og 30 á hverjum stað, einu sinni í viku, fram undir jól. Mrs. H. Johnson (áður Miss Margrét Anderson) úr Hensel-bygð var stjórnandinn, og Miss Katherine Arason, Mountain, pianistinn. Á sama tíma var haldið uppi tilsögn í íslenzku einu sinni í viku á Mountain, þar sem milli 20 og 30 börn nutu tilsagnar. Deildin var svo heppin að fá Miss Kristbjörgu Kristjánsson til að hafa aðal umsjón með þeirri kenslu, sem hefir margra ára reynslu sem kennari og er þar að auki vel að sér í íslenzku máli. — Áður var tilsögn í ísl. haldið við þar til að byrjað var á söngkenslunni seint í

júní. Nú hefir þetta legið í dái síðan um jól. En í janúar tóku nokkrir af Karlakór þeim er Ragnar æfði hér í fyrra, sig saman um að fara að byrja á æfingum, og hafa haldið því uppi einu sinni í viku síðan. Hafa nú myndað félagsskap með sér, og eru um eða yfir 20 gengnir í það. Allir úr Mountain-bygð. Stjórnandi flokksins er Jónatan Björnsson og pianisti Miss Katherine Arason.

Það sem okkur vanhagar nú um mest, er allgott piano, sem við gætum sjálf ráðið yfir, að öllu leiti. Skyldi Báran mega vænta nokkrar hjálpar frá aðalfélaginu til þeirra kaupa?

Eins og ykkur er öllum kunnugt voru samkomur herra Jónasar Jónssonar, sem hann hélt hér í ísl. bygðinni, að nokkru leyti undir umsjón deildarinnar Báran, en þó ekki hvað tímann snerti. Hefðum við mátt ráða því, þá hefðu hans samkomur ekki verið hafðar fyr en einni til tveim vikum seinna, og þá hefu þær verið betur sóttar, en raun varð á. Ekki þarf að fjölyrða um hvað kærkominn gestur hann var öllum sem sáu hann og hlustuðu á mál hans, en einkum og sér í lagi þeim er gátu kynst honum persónulega. Minningarnar um komu hans hingað munu lengi lifa hjá þeim sem nokkru íslenzku unna.

Einn skemtifund hafði deildin s. l. haust, og mátti hver félagsmaður bjóða einum eða fleirum af kunningjum sínum þangað.

Á árinu hafa verið haldnir 4 lögákveðnir fundir, 2 aukafundir, og 2 stjórnarnefndarfundir. — Inntektir deildarinnar á árinu urðu $323.68 og útgjöld $308.48. Í sjóði við árslok $14.90.

Viðvíkjandi tilsögn í íslenzku mætti ennfremur geta þess að Haraldur Sigmar Jr., miðskólakennari á Muontain, bauðst til að veita tilsögn í ísl. málfræði tvisvar í viku ef Báran vildi kaupa bækur þær sem brúkaðar eru við kenslu í þeirri grein við Ríkisháskólann okkar. Bækurnar voru keyptar, og 9 eða 10 nemendur fengust af miðskóla stúdentum, og var haldið uppi kenslu öðru hverju fram um miðjan des., en síðan ekki söguna meir, einhverra orsaka vegna; þó er búist við að byrjað verði bráðlega aftur.

Svo óskar Báran Þjóðræknisfélaginu allrar mögulegrar blessunar á þessu nýbyrjaða ári og heppilegra úrslita allra þingmála. — Og helzt þar með að félagið sæi sér fært að færa þingtíma fram að sumarmálum, á næsta ári.

Virðingarfylst,

Fyrir hönd deildarinnar Báran,
Thorl. Thorfinnson skrifari

Ásm. P. Jóhannsson og Dr. Beck lögðu til að þessu skýrsla sé viðtekin með þökkum. Samþykt.

Önnur tillaga A. P. J., studd af Sig. Vilhjálmss. að þessari deildarskýrslu sé vísað til næsta árs stjórnarnefndar til íhugunar. Samþykt.

Viðvíkjandi sendingu skeyta til Íslands, sem ritara var falið að senda, en hafði ekki unnist tími til vegn þinganna, bauðst Mrs. B. E. Johnson til að vélrita þau og fá þau telegraf félaginu í hendur, og var það þegið með þökkum.

Í þessu sambandi las Dr. R. Beck á ný öll heillaóskaskeytin og svörin við þeim fyrir þá fulltrúa er komið höfðu síðan fyrsta þingdag.

Tillaga A. P. Jóhannssonar og Mrs. Byron, að þingið þakki forseta Fróns og öllum, sem að móti þeirra studdu, ágæta skemtun, — samþykt í einu hljóði.

Önnur tillaga A. P. J. studd af séra Jakob Jónssyni, að þakka forstöðumanni G. T. hússins, umsjónarmanni, og gæzlumanni ágæta umönnun, — samþykt.

Var þá tekinn fyrir seinni liður síðustu greinar samvinnunefndarálitsins, og lesin endursamin mynd hans. Tillaga dr. Beck og A. Aggertss, að samþykkja hann eins og hann nú var lesinn, — samþykt.

Nefndarálitið síðan borið undir atkvæði í heild og samþykt með áorðnum breytingum. Tillögumenn séra Jakob og Sig. Vilhjálmsson.

Ásm. P. Jóhannsson las þá upp

Alit fjármálanefndar

Fjármálanefndin leggur til að fjárhagsskýrslur embættismanna Þjóðræknisfélagsins séu viðteknar og samþyktar eins og þær liggja fyrir í hinu prentaða formi.

A. P. Jóhannsson
J. J. Bíldfell
Sigurður Johnson

Tillaga Rósm. Árnasonar og A. P. Jóhannssonar að fjárhagsskýrslurnar séu samþyktar, samkvæmt tillögum nefndarinnar, samþykt.

Ari Magnússon gerði athugasemdir við hið háa virðingarverð á gömlum ritum félagsins. Gerði hann tillögu þess efnis, að gamall bókaforði félagsins sé framvegis virtur á aðeins eins dollars nafnverð. Tillöguna studdi A. Eggertsson yngri og urðu um hana allmiklar umræður. Tillagan var síðan borin undir atkvæði og feld.

Ásm. P. Jóhannsson las þá skýrslu frá

Kjörbréfanefnd

Kjörbréfanefndin bendir á, að allir skuldlausir meðlimir deildarinnar "Frón" hafi full þingréttindi, og einnig skuldlausir meðlimir aðalfélagsins. Fultrúar með formleg umboð eru staddir á þinginu frá þessum deildum:

1. Deildin "Iðunn", Leslie. Rósmundur Árnason — 17 atkvæði.

2. Deildin "Brúin", Selkirk (45 atkv.) Bjarni Dalman, 20 atkvæði; Sigvaldi Nordal, 15 atkvæði.

3. Deildin "Ísland", Brown. Jón Húnfjörð, 10 atkvæði.

4. Deildin "Fjallkonan" Wynyard. Sigurður Johnson, 19. atkvæði.

5. Deildin "Báran" Mountain, N. D. Dr. Richard Beck, 4 atkv.

6. Sambandsfélagið' 'Vísir" Chicago. Árni Helgason, 7 atkvæði.

.7 Sambandsdeildin "Calandi," Wynyard. Séra Jakob Jónsson, 7 atkv.

A. P.Jóhannsson,
Davíð Björnsson,
Ella Hall

Nokkrar umræður urðu um atkvæðisrétt deilda, og einkum sambandsdeilda og félaga. Vildi séra Jakob Jónsson að fylgt sé fyrri ákvæðum í þessum efnum.

Tillaga A. P. J. og Levy, að þetta nefndarálit sé lagt yfir þangað til þessar eldri samþyktir, sem nefndar voru, verða lagðar fyrir þingið, — samþykt.

Séra Guðm. Árnason gaf munnlega skýrslu um rithöfundasjóð, og skoraði á þingheim að leggja eitthvað, meira eða minna, af mörkum í þennan sjóð.

Þá var fundi frestað þangað til klukkan tvo eftir hádegi.

SJÖTTI ÞINGFUNDUR

Fundur var svo aftur settur skömmu eftir klukkan tvö að deginum. Ritari las þingbók og var hún samþykt.

A. P. Jóhannsson og Ari Magnússon lögðu til að tekið sé strax fyrir óklárað mál um kjörgengi og atkvæðisrétt deilda, og var það samþykt. B. E. Johnson las gamlar þingsamþyktir og skýrði forseti ýmislegt þessu viðvíkjandi. Urðu allmiklar umræður um þetta.

J. J. Bíldfell gerði þá tillögu, er B. E. Johnson studdi, að öllum fulltrúum frá deildum og auka deildum, sé veitt full þingréttindi og atkvæðisréttur, þótt ekki séu skrifleg skilríki fyrir hendi, — samþ. í e. h.

Kjörbréfanefndarskýrslan síðan lesin að nýju og samþykt, eftir tillögu frá J. J. Bíldfell og B. Dalman.

J. J. Bíldfell lýsti því yfir, að þingmönnum öllum sé boðið að þiggja heimboð frá City Dairy hér í borginni, og gerði

það að tillögu, að þingheimur allur þiggi þetta boð og komi þangað kl. 3.30 e. h. A. P. Jóhannsson gerði breytingartillögu, að mjólkurbúið sé beðið að fresta þessu, og afþakka boðið að svo stöddu. Sveinn Pálmason studdi. Tóku margir til máls. Var breyt. tillagan bornin upp og feld. Tillaga J. J. Bíldfell því næst borin upp og samþykt.

Þá las séra Philip Pétursson upp

Álit Útnefningarnefndar

Í fyrra tilnefndi útnefningarnefndin tvo menn í hvert embætti. En núverandi nefnd telur það ekki vera sína skyldu að útnefna fleiri en einn mann í hvert embætti og lætur fundinn sjálfan skera úr, hverjar breytingar hann vill gera eða hverja fleiri hann vill útnefna.

Núverandi nefnd félagsins hefir leyst verk sitt svo vel af hendi, að útnefningarnefndinni finst það eigi til neinna hagsbóta, að neinar breytingar séu gerðar, þar sem allir núverandi nefndarmenn hafa góðfúslega lofast til að vera í kjöri fyrir kosningu til næsta árs.

En eins og öllum er ljóst, er öllum atkvæðisbærum meðlimum frjálst að útnefna eins marga í hvert embætti og þá lystir, — og láta þingheim skera úr með atkvæðagreiðslu.

Útnefningarnefndin leyfir sér þessvegna að útnefna núverandi nefnd í heild sinni eins og hún stendur.

Fyrir forseta: Dr. Rögnv. Pétursson.
Fyrir vara-fors.: Dr. Richard Beck
Fyrir ritara: Mr. Gísla Jónsson
Fyrir vara-rit.: Mr. B. E. Johnson
Fyrir gjaldkera: Mr. Árna Eggertsson
Fyrir vara-gjaldk.: Mr. A. P. Jóhannsson
Fyrir fjármálaritara: Mr. Guðmann Levy
Fyrir vara-frjámálar.: Séra Egil Fáfnis
Fyrir skjalavörð: Mr. S. W. Melsted.

P. M. Pétursson
Ragnar Stefánsson
Jakob F. Kristjánsson

Var þá gengið til kosninga.

Tillaga kom frá Fred Swanson, studd af Sig. Vilhjálmssyni, með þessum lista Útnefningarnefndar sé útnefningum lokið. Forseti bað tillögumenn að draga þessa tillögu til baka, því með henni væri verið að takmarka frjálsræði þingmanna við útnefningar. Var þá tillagan dregin til baka og stungið upp á einum og einum í senn. Fóru kosningar þannig:

Forseti: Dr. Rögnv. Pétursson
Vara-forseti: Dr. Richard Beck
Skrifari: Gísli Jónsson
Vara-skrifari: Séra Valdemar Eylands
Fjármálaritari: Guðmann Levy
Vara-fjármálar.: Séra Philip M. Pétursson
Féhirðir: Árin Eggertsson
Vara-féhirðir: Ásm. P. Jóhannsson
Skjalavörður: S. W. Melsted.

Öll var nefndin endurkosin, nema vararitari er vann kosningu af fyrverandi vara-ritara B. E. Johnson, og vara-fjármálaritari, er vann við aðra kosningu á móti þeim séra Egil Fáfnis og séra Sig. Ólafsson.

Að loknum kosningum þakkaði forseti fráfarandi nefndarmönnum fyrir góða samvinnu á árinu, og kvaðst vonast til að þingið um leið og það byði hina nýju nefndarmenn velkomna, þakkaði og hinum fráfarandi . Var það gert með almennu lófataki og því að allir risu úr sætum.

Yfirskoðunarmaður til tveggja ára var kosinn Grettir L. Jóhannsson í einu hljóði.

Var þá veitt fundarhlé til að heimsækja City Dairy.

Klukkan hálf sex var aftur tekið til starfa.

Séra Guðm. Árnason og séra Jakob Jónsson lögðu til að kosin væri 3ja manna útnefningarnefnd til næsta þings. Var það samþykt og tilefndir Bergþór E. Johnson, Sveinn Pálmason og séra Rúnólfur Marteinsson.

G. Levy og Gunnbj. Stefánsson lögðu til að útnefningu væri lokið, — var það samþykt og þessir þrír kosnir.

Ný mál

Dr. Beck skýrði frá gerðum Þingmálanefndar og lagði fram áskorun frá 13 mönnum um söfnun og ritun Landnámssögu Vestur-Íslendinga.

"Frá því Þjóðræknisfélagið fyrst var stofnað og alt til þessa dags hefir því verið hreyft öðru hvoru, bæði utan þings og innan að eitt aðal nauðsynja- og skyldustarf félagsins væri það að gangast fyrir útgáfu á landnámssögu Íslendinga vestan hafs.

Nú eru tuttugu ár liðin án þess að af nokkrum verulegum framkvæmdum hafi orðið í þessu máli. Væri það því vel viðeigandi að því yrði hrundið af stað á þessu tuttugasta ársþingi og starfið hafið nú þegar.

Eftir því sem lengra líður verður verkið erfiðara ,og með hverju ári hverfa menn og konur úr hópnum, sem ýmsum gögnum hafa yfir að ráða — og gögnin þannig glötuð. Sérstaklega á þetta við um ýmislegt það er fólk geymir í minni sér og hvergi er skráð, en margt af því er ómetanlega mikils virði.

Nú vill svo vel til að hér er staddur vor á meðal maður sem bæði hefir tíma, hæfileika og fullan vilja til þess að leysa þetta vandaverk af hendi vel og sómasamleg. Vér eigum hér við skáldið og rithöfundinn Þ. Þ. Þorsteinsson. Með sínum ágætu bókum "Vestmenn" og Braziilíusögunni hefir hann sýnt það og sannað að hann er í fylsta máta hæfur til þess starfs; bækur hans njóta almennra vinsælda og hylli.

Vér leyfum oss því að leggja það til að Þjóðræknisfélagið byrji nú þegar á þessu starfi og leiti liðs og samvinnu allra Vestur-Íslendinga, utan félagsins jafnt sem innan, og að það kjósi á þessu þingi sérstaka níu (9) manna nefnd meðlima sinna er heimilað sé að bæta við tölu sína jafn mörgum völdum mönnum utan félagsins.

Winnipeg, 21. febrúar 1939.

Soffanías Thorkelsson
J. K. Jónasson
Davíð Björnsson
G. Árnason
S. Pálmason
R. Árnason
Karl Jónasson
Sig. Júl. Jóhannesson
S. Ólafsson
E. Fáfnis
B. Dalman
Hjálmar Gíslason
Sigurður Sölvason

Alllangar umræður spunnust út úr þessari áskorun og tók fjöldi þingmanna þátt í þeim. Gerði Ari Magnússon tillögu, er séra Guðm. Árnason studdi, að þessu máli sé vísað til sögunefndar þeirrar, er áður hafði verið kosin. Var þetta rætt af nokkru kappi með og móti, unz Árni Eggertsson og B. Dalmann gerðu breytingartillögu að kosin sé 9 manna nefnd, eins og áskorunin fór fram á. Var hún samþykt, og féll hin þar með úr sögunni.

Voru þá tilnefndir þessir menn:

Séra Vald. Eylands, séra Jakob Jónsson, Soph. Thorkelsson, Dr. Sig. Júl. Jóhannesson, Dr. Richard Beck, Sveinn Pálmason, J. K. Jónasson, E. P. Jónsson, ritstj. og séra R. Marteinsson.

Hjálmar Gíslason og J. Húnfjörð lögðu til að útnefningum sé lokið. Samþykt, og þessir 9 menn kosnir.

Tillaga Dr. Sig. Júl. Jóhannessonar og Sig. Vilhjálmssonar, að nefndinni sé heimilað að bæta við sig þeim mönnum, sem þeir álíti sér í hag. Samþykt.

Tillaga Dr. Sig. Júl. Jóh. að nefndinni sé falið að koma saman nú þegar og ráða fram úr hvað hún geti gert, — sé henni falið að ráða skáldið Þ. Þ. Þorsteinsson, ef hann sjái sér fært að vinna verkið. Sveinn Pálmason studdi og urðu allmiklar umræður.

Árni Eggertsson, K.C., gerði breytingartillögu þess efnis, — að 9 manna nefndin hafi málið með höndum og vinni í samráði við stjórnarnefnd félagsins. Studd af séra Guðm. Árnasyni og samþykt.

Tillaga séra Guðm. Árnasonar, studd af J. Húnfjörð, að fresta fundi þangað til kl. 8 að kvöldinu, og séu ólokin störf afgreidd að lokinni skemtiskránni, samþykt.

Klukkan átta var fundur settur og skemtiskrá fyrst tekin fyrir. Dr. Richard Beck sat í forseta sæti, og stýrði samkomunni. Fyrst hafði J. J. Bíldfell alllangt erindi. Þá söng Mrs. K. Jóhannesson þrjá einsöngva. Næst hafði skáldið Gutt. J. Guttormsson bráðskemtilegt erindi. Að því loknu söng séra Egill Fáfnis fjóra einsöngva. Þá ávarpaði Hjörtur Haldórsson samkomuna nokkrum kveðjuorðum. Næst flutti skáldið Þ. Þ. Þorsteinsson kveðjur til Þjóðrækinsfélagsins og tvö ágæt kvæði. Að lokum flutti séra Valdemar Eylands snjalt ávarp til þingsins. Var troðfult hús og hinn besti rómur gerður að allri skemtiskránni.

Var þá aftur tekið til starfa. Tók Dr. Rögnv. Pétursson aftur forseta sæti. Útbýtti hann heiðursskírteinum til þeirra heiðursfélaga, er þar voru viðstaddir.

Dr. Richard Beck nefndi til nýs heiðursfélaga frú Guðrúnu H. Finnsdóttur og gerði það að tillögu nefndarinnar til þingsins. Fjármálaritari Guðmann Levy studdi. Bar forseti hana undir atkvæði á venjulegan hátt, og var hún samþykt á þann hátt, að allir risu úr sætum, með dynjandi lófataki.

Dr. Beck gerði svolátandi þingsályktun:

Þingið þakkar Þ. Þ. Þorsteinssyni skáldi fyrir þann skerf, sem hann hefir lagt til aukinnar samhygðar milli Íslendinga austan hafs og vestan með útvarpserindum sínum heima á Íslandi, sem síðar voru prentuð í bókinni "Vestmenn", og með ritinu "Æfintýrið frá Íslandi til Brazilíu."

Árni Eggertsson studdi þessa tillögu, og var hún samþykt í einu hljóði.

Ásm. P. Jóhannsson og Guðm. Grímsson dómari gerðu þá tillögu, samkvæmt skriflegri bendingu frá Dr. Beck, að öllum útvarpsstöðvum í Canada og Bandaríkjunum, sem ekki hefðu þegar verið ráðstafað um, sé þakkað fyrir ókeypis aðstoð og hjálp við íslenzk útvörp, og sé Dr. Beck beðinn að taka að sér Bandaríkja stöðvarnar, samþykt.

Tillaga J. J. Bíldfell, studd af A. P. Jóh. að þingið feli félagsstjórninni þau mál, er ekki hefir enzt tími til að afgreiða á þessu þingi.

Þá las ritari þessar fundargerðir og voru þær samþyktar í einu hljóði, og honum heimilað að færa til betra máls.

Var þá þingi slitið.

Rögnv. Pétursson, forseti

Gísli Jónsson, ritari.

Auglýsingaskrá Tímaritsins

Twenty Nine Palms, Cal.
Jóhannes Sveinsson

Toppenish, Wash.
I. Benedictson

Upham, N. Dak.
E. J. Breiðfjörð
Mrs. George Freeman
Bergþóra Einarsson

4. DEILDIR

A—"Báran"

Mountain, N. D.

Charlie Anderson
Jóhannes Anderson
Kristinn Arman
Ásgrímur M. Ásgrímsson
Próf. Richard Beck
Albert Bjarnason
G. B. Bjarnason
B. T. Björnsson
Halldór Björnsson
Helgi Björnsson
Björn Eastman
J. J. Einarsson
J. K. Einarsson
Jón M. Einarsson
Málmfríður G. Einarsson
Einar G. Eiríksson
J. J. Erlendsson
Dagbjartur Guðbjartsson
C. S. Goodmundson
John Goodman
B. S. Guðmundsson
S. G. Guðmundsson
Guðm. Grímsson, dómari
V. G. Guðmundsson
Sigmundur Guðmundsson
Thorgils Halldórsson
Ben Helgason
Pétur Herman
Stone Hillman
W. S. Hillman
H. F. Hjaltalín
John Hjörtsson
Chr. Indriðason
Stefán Indriðason
A. V. Johnson
Helgi Johnson
John H. Johnson
Sigurjón Johnson
Símon Jónasson
Guðm. J. Jónasson
Magnús Jónasson
Kristján Kristjánsson
Kristján G. Kristjánsson
Helgi Laxdal
Sigmundur Laxdal
Sigurður Melsted
Stefán Melsted

After business... comes pleasure

ESTABLISHED 1877

DREWRYS

Standard Lager

Old Cabin Ale

Sími 96 361

BEAR IN MIND CLEANLINESS OF PLANT AND PRODUCT

Njótið lífsins að fullu!

Hvort heldur um vinnu eða skemtanir er að ræða, þá njótið þér lífsins ekki fullkomlega ef fætur yðar eru lasburða. Vér höfum rannsakað orsakir til allskonar fótaveiklunar og bjóðum yður að líta inn hjá oss sem fyrst og þiggja ókeypis leiðbeiningar, til linunar við þessum óþægindum. Gerið yður færa um að njóta lífsins — látið gera skóna yðar hjá Macdonald's

Macdonald Shoe Store Ltd.

"Fæturnar segja fyrir um aldurinn" — 492-4 MAIN ST., WINNIPEG

Maple Leaf smjörgerðar húsið á Lundar

Ef það er satt að bóndinn sé bústólpi og að bú sé landstólpi þá er líka Maple Leaf rjómabúið á Lundar sveitarstólpi, sem hver einasti maður þar í sveit á með réttu að vera stoltur af. Það hefir aukið hróður sveitarinnar og nú síðast með því að vinna verðlaun í fimm deildum á smjörsýningunni í Winnipeg. — Þegar þú sérð MAPLE LEAF nafnið á smjör umbúðunum þá veiztu að þar er um fyrsta flokks vöru að ræða.

G. J. BRECKMANN, ráðsmaður

Sveinn Northfield
J. H. Norman
Haraldur Ólafsson
S. T. Ólafsson
G. B. Olgeirsson
Joe Peterson
Helgi Reykdal
Séra Haraldur Sigmar
H. B. Sigurðsson
Mrs. Kristjana Sigurðsson
W. M. Sigurðsson
Fred Snowfield
Magnús Snowfield
Steindór Snædal
Björn Stefánsson
Björn Sveinsson
S. J. Sveinsson
Hjalti B. Thorfinnsson
Th. Thorfinnsson
Snorri Thorfinnsson
T. S. Thorfinnsson
T. M. Thorsteinsson
Gamaliel Thorleifsson
Thorbergur Thorvarðsson

Sambandsfélagar deildarinnar "Báran"

Mrs. Guðbjörg Snowfield
Thórarinn B. Snowfield
Mrs. Halldór Björnsson
Freeman Björnsson
Miss Doris Björnsson
Fríða Björnsson
Mrs. S. G. Guðmundsson
Sigurlaug J. Guðmundsson
Sveinbj. O. Guðmundsson
Mrs. F. M. Einarsson
Guðbjörg Einarsson
Freeman J. R. Einarsson
Miss Anna Björnsson
Helgi Björnsson
Mrs. Anna Björnsson
Mrs. Th. Thorfinnsson
Mrs. H. B. Thorfinnsson
Romaine Thorfinnsson
Gerald Thorfinnsson
Mrs. T. S. Thorfinnsson
Stanley F. Thorfinnsson
Lois Ann Thorfinnsson

B—"Brúin," Selkirk, Man.

Jón Anderson
Bjarni Árnason
Thora Austman
Miss Dóra Benson
Kristján Bessason
Þórður Bjarnason
Bjarni Dalman
Norman Dalman
Sveinbjörn Dalman
Mrs. Ásta Eiríksson
Guðjón Friðriksson
Kristinn Goodman
Páll Goodman
Mrs. Sigríður Goodman
Jón J. Henry
Mrs. Ingveldur J. Henry
E. J. Hinriksson
Magnús Hjörleifsson
Sigurður Indriðason
Jón Ingjaldsson
Miss Halldóra Jóhannesson
Olgeir Jóhannesson
Gestur Jóhannsson
Ingi C. Jóhannsson
Mrs. Guðlaug Johnson
Mrs. Sigurbjörg Johnson
Mrs. Valgerður Johnson
Mrs. Vigdís Johnson
Hinrik Jónsson
Klemens Jónasson
Einar Magnússon
Páll Magnússon
Mrs. Rakel Maxon
Sigvaldi Nordal
Mrs. Ingibjörg Oddson

Jón Ólafsson
Mrs. Kristín J. Ólafsson
Ólafur Ólafsson
Mrs. Ingibjörg Pálsson
Kristján Pálsson
Jóhann Pétursson
Jóhann Sigfússon
Árni Sigurðsson
Jón Sigurðsson
Sveinn Skaftfeld
Bjarni Skagfjörð
Mrs. Jafeta Skagfjörð
Þorleifur Skagfjörð
Jón Skardal
S. G. Stefánsson
Ágúst Sæmundsson
Oddur Swanson
Ingibjörg Thórdarson
Theódór Thórdarson
Bjarni Thorsteinsson
Th. S. Thorsteinsson
W. P. Thorsteinsson
Walter Walterson, Sr.

C—"Fjallkonan"
Wynyard, Sask.

S. S. Anderson
Þórður Árnason
B. Arngrímsson
J. Arngrímsson
Thor Ásgeirsson
H. J. Austfjörð
S. Austman
Hallgrímur Axdal
Vigfús Baldvinsson
H. J. Bardal
Þórhallur Bardal
B. Bjarnason
Einar Bjarnason
Mrs. Guðrún E. Björnsson
Sigga Björnsson
Manni Dalman
Árni G. Eggertson, K.C.
Mrs. A. G. Eggertson
Guðmundur Egilsson
Jens Elíasson
Kristinn Eyjólfsson
Th. Gauti
Mrs. Th. Gauti
Gísli Gilles
Jósep Gilles
Gunnlaugur Gíslason
Mrs. Halldóra Gíslason
Gunnlaugur G. Gíslason
Valdimar Gíslason
Sigtr. Goodman
C. H. Grímsson
G. O. Grímsson
H. Guðjónsson
Finnbogi Guðmundsson
G. F. Guðmundsson
Steindór Gunnlaugsson
Þórður Gunnarsson
Ástvaldur Hall
Ólafur Hall
Mrs. Laufey Hall
J. T. Hannesson
H. Hóseasson
Magnús Ingimarsson
Mrs. Albína Jóelsson
Mrs. Rósa Jóhannesson
Gunnar Jóhannsson
Jón Jóhannsson
Mrs. Lilja Jóhannsson
Barney Johnson
Mrs. Jakobína Johnson
Sigurður Johnson
Valdimar Johnson
Kristján Jónasson
Jónas Jónasson
Magnús Jónasson
Séra Jakob Jónsson
Jónas Jónsson
Grímur Laxdal
Th. Laxdal
Mrs. Ingibjörg Lindal

Ingi Magnússon
Leo Melsted
Fríða Pálsson
M. J. Skaffel
Jóhannes Stefánsson

D—"Frón"

Winnipeg, Man.

Stefán Abrahamsson
Karl J. Anderson
Hildur Árnason
Jochum Ásgeirsson
Jón Ásgeirsson
Mrs. Oddný Ásgeirsson
Dr. Kristján Austman
Mrs. Kr. Austman
Dr. Kristján Backman
Mrs. Kr. Backman
Mrs. Salome Backman
Gunnar Baldvinsson
Arinbjörn S. Bardal
Mrs. Nanna Bauer
Jóh. Beck
Mrs. Vigfúsína Beck
S. Benjamínsson
Rafnkell Bergsson
Gísli Bergvinsson
Þorkell Bergvinsson
Jón J. Bíldfell
Guðmundur M. Bjarnason
Mrs. Ingibj. Bjarnason
Ólafur Bjarnason
Sigurður Bjarnason
Andrés J. Björnsson
Davíð Björnsson
Ívar Björnsson
Mrs. A. I. Blöndal
Stefán Brandson
Mrs. Gróa Bynjólfsson
Gunnar Brynjólfsson
Mrs. Ingibjörg Butler
Mrs. Margrét Byron
Mrs. Anna Cameron
Miss Friðmunda Christie
Sigurjón Christopherson
Mrs. Ragnh. Davíðsson
Árni Eggertsson
Stefán Einarsson
Jón Einarsson
Mrs. Guðm. Eiríksson
Guðm. Eiríksson
Margrét Eiríksson
Sigurjón Eiríksson
Mrs. Sigr. J. Eiríksson
Mrs. Jóhanna Ellis
Leifur Ellison
Gunnar Erlendsson
Miss V. Eyjólfsson
Guðm. E. Eyford
Bjarni Finnsson
Friðbjörn Friðriksson
Mrs. A. Gíslason
Mrs. Hallbera Gíslason
Hjálmar Gíslason
Mrs. S. Gíslason
Mrs. G. Goodman
Mrs. Jóna Goodman
Mrs. S. Gottskálkson
Mrs. G. A. Gunnlaugsson
Elin Hall
Mrs. Anna Halldórsson
Mrs. Anna Halldórsson
Halldór Halldórsson
Mrs. Ásta Hallsson
Páll Hallsson
Karl Hansson
Stefán Hansson
Thorleifur Hansson
Mrs. Oddný Helgason
Mrs. Jóhanna Holm
Mrs. Guðm. Ingjaldsson
Miss Sigríður Jakobsson
Steindór Jakobsson
Mrs. Ásm. Jóhannesson
Mrs. G. Jóhannesson
Mrs. J. Jóhannesson
Ásm. P. Jóhannsson
Mrs. Á. P. Jóhannsson
Mrs. Guðrún Jóhannsson
Gunnl. Jóhannsson
Grettir L. Jóhannsson
Mrs. Kristín Jóhannsson
J. W. Jóhannsson
Stefán Jóhannsson

Miss Anna Johnson
Alex Johnson
Mrs. Alex Johnson
Mrs. A. B. Johnson
B. E. Johnson
Mrs. B. E. Johnson
Björg Johnson
Finnur Johnson
Mrs. Guðrún Johnson
Mrs. Helga Johnson
Mrs. Henrietta Johnson
Helgi Johnson
Ingim. Johnson
K. H. Johnson
Magnús Johnson
Oddfríður Johnson
Jónas Jónasson
Karl Jónasson
Snorri Jónasson
Mrs. Snorri Jónasson
Jón Jónatansson
Mrs. Jón Jónatansson
Einar P. Jónsson
Mrs. Einar P. Jónsson
Mrs. Guðrún H. Jónsson
Gísli Jónsson
Gísli Jónsson
Friðrik Kristjánsson
Miss Hlaðg. Kristjánsson
Jakob F. Kristjánsson
Mrs. J. F. Kristjánsson
Kristján Kristjánsson
Lúðvík Kristjánsson
S. B. Kristjánsson
Guðmann Levy
Mrs. Margrét Levy
Hannes J. Líndal
Mrs. Hannes. J. Líndal
Lýður S. Líndal
Una Th. Líndal
Svafa S. Líndal
W. J. Líndal, K.C.
Agnar Magnússon
Ari G. Magnússon
Böðvar Magnússon
Jóhann Magnússon
Mrs. Jón Magnússon
Jón Magnússon
Magnús Magnússon
Magnús E. Magnússon
Miss Steinunn Magnússon
Jón Markússon
Mrs. Helgi Marteinsson
Sr. Rúnólfur Marteinsson
Mrs. Ingunn Marteinsson
Loftur Mathews
Mrs. J. McAfee
Mrs. Guðr. Mýrman
Mrs. S. Nordal
W. Nordal
Mrs. Sig. Oddleifsson
Miss K. Oddson
Mrs. Sezelia Oddson
Valgarður Oddson
Anna Ólafsson
Áslaug Ólafsson
Jón Ólafsson
Sigtryggur Ólafsson
Mrs. Th. Ólafsson
A. B. Olson
Sveinn Pálmason
Miss Margrét Pálsson
P. S. Pálsson
Mrs. P. S. Pálsson
Miss Margrét Pálsson
Sigfús Pálsson
Miss Stefanía Pálsson
Mrs. Aug. Paulson
Mrs. Dorothea Peterson
Hannes Pétursson
J. K. Pétursson
Mrs. Jóhanna Pétursson
Mrs. K. Pétursson
Ólafur Pétursson
Sr. Philip M. Pétursson
Dr. Rögnv. Pétursson
Mrs. Hólmfr. Pétursson

Miss Margrét Pétursson
Ólafur Pétursson
Pétur Jónas Pétursson
Thorvaldur Pétursson
Ragnar H. Ragnar
Mrs. Jóhann Sigmundson
Böðvar Sigurðsson
Eiríkur H. Sigurðsson
Miss Guðbj. Sigurðsson
Mrs. Guðrún Sigurðsson
Halldór Sigurðsson
Mrs. Jódís Sigurðsson
Kristján Sigurðsson
Mrs. Sigríður Sigurðsson
Mrs. Sigurþór Sigurðsson
Hreiðar Skaftfeld
Magnús Skaftfeld
Björn Stefánsson
Guðm. A. Stefánsson
Gunnbjörn Stefánsson
Ingi Stefánsson
Ragnar A. Stefánsson
Mrs. Rannv. K. Stefánsson
Mrs. Stefanía Stefánsson
Guðm. Strandberg
Eyjólfur Sveinsson
Mrs. Ovída Sveinsson
Einar Thompson
Miss S. Thompson
Eiríkur Thorbergsson
Thorgerður Thordarson
Mrs. Valg. Thordarson
Páll Þorgrímsson
Fred Thorkelsson
Sigurjón Thorkelsson
Soffanías Thorkelsson
Mrs. Jóhanna Thorkelsson
Carl Thorláksson
Mrs. Inga Thorláksson
Dr. P. H. T. Thorláksson
J. B. Thorleifsson
Mrs. Björg Thorsteinsson
E. Thorsteinsson
Mrs. Guðr. Thorsteinsson
Mrs. S. Thorsteinsson
Vigfús Thorsteinsson
Th. Thorsteinsson
Örn Thorsteinsson
Mrs. S. Vigfússon
Jónas Thorvardson
Sigurður Vilhjálmsson
J. J. Vopni

E—"Iðunn", Leslie, Sask.

Mrs. Gyða Anderson
Helgi Árnason
Jón Árnason
Rósmundur Árnason
Vigfús Árnason
Björn Axfjörð
Gísli Bíldfell
Skúli Björnsson
Bjarni Davíðsson
Kristján Erlendsson
Andrés Eyjólfsson
Gabríel Gabríelsson
Halldór Gíslason
Páll Guðmundsson
Þorsteinn Guðmundsson
Jón Hallson
Stefán Helgason
Mrs. Jón Janusson
Bjarni Jasonson
Jónas Jóhannsson
Jón Jóhannson
Jón Magnússon
Páll Magnússon
Þorst. Markússon

Vernd Samfara Arði - Sparisjóður Samfara Tryggingu - Vernd Samfara Arði

Vér skulum borga reikningana þegar þér hættið að starfa

Þér skuluð ákveða nú á hvaða aldri þér ætlið að hætta að vinna, hvert það er þegar þér eruð 55, 60 eða 65. Tiltakið upphæðina, sem þér þurfið að hafa á þeim aldri til þess að geta notið lífsins. Semjið svo við Great-West Life að senda yður mánaðarlega peningaávísun fyrir þeirri upphæð. Meirihluti manna hefir engar tekjur um sextugs aldur. En þér getið verið sjálfstæður. Þér getið sett yður niður og tekið lífinu rólega, ef þér tryggið framtíð yðar með Great-West Life eftirlauna greiðslu.

Þetta fyrirkomulag veitir yður hærri inntektir á ári hverju fyrir minni peninga, en nokkurt annað sparisjóðs fyrirkomulag. Það tryggir yður fastar árstekjur eins lengi og þér lifið. En í því falli að dauða yðar beri að höndum, áður en ársborganirnar byrja, þá fá erfingjar yðar, greitt í peningum, það sem þér hafið þegar lagt fyrir. Giftir menn geta gert þessa ráðstöfun sameiginlega fyrir sig og konu sína, svo að hvort þeirra sem lengur lifir fái þessar tekjur áfram.

BJARNI DALMAN

Umboðsmaður

SELKIRK, MAN.

THE GREAT-WEST LIFE ASSURANCE COMPANY

HEAD OFFICE --- WINNIPEG

- Vernd Samfara Arði - Sparisjóður Samfara Tryggingu - Vernd Samfara Arði - Sparisjóður Samfara Tryggingu -
Vernd Samfara Arði - Sparisjóður Samfara Tryggingu - Vernd Samfara Arði
- Vernd Samfara Arði - Sparisjóður Samfara Tryggingu - Vernd Samfara Arði - Sparisjóður Samfara Tryggingu -

N. A. Narfason
Mundi Nordal
F. Nordal
S. G. Nordal
Elli Ólafsson
Jón Ólafsson
Stefán Ólafsson
Valdimar Pálsson
Sigbjörn Sigbjörnsson
Jóhann Sigbjörnsson
A. Sigurðsson
H. G. Sigurðsson
Sigurður Sigurðsson
Guðjón Stefánsson
Mundi Stefánsson
J. J. Sveinbjörnsson
Þorsteinn Þorsteinsson

F—"Ísafold"

Riverton, Man.

—Heiðursfélagi—

Guttormur J. Guttormsson

—Félagar—

Eysteinn Árnason
Mrs. Helga Árnason
F. Valdimar Benedictson
Mrs. Guðlaug Eggertsson
Gísli Einarsson
Marino Elíasson
Mrs. Laura Eyjólfsson
Mrs. E. F. Frederickson
Mrs. Sigrún Gíslason
Thorleifur Hallgrímsson
Ingólfur Jóhannsson
Magnús E. Johnson
Jón Jónsson
Séra Eyjólfur J. Melan
Friðfinnur Sigurðsson
Friðrik P. Sigurðsson
Mrs. Indíana Sigurðsson
Kristján Sigurðsson
Jón Sigvaldason
Mrs. Margr. Thorbergsson
Mrs. Kristín Thorvaldson
Sveinn Thorvaldson, M.B.E.
Gestur S. Vídal

—Börn og unglingar—

Katrín Arason
A. L. Lois Frederickson
Friðr. Valtýr Frederickson
Jónas Melan
John Jóhannesson
Kristján Jóhannesson
Guðrún Johnson
Irene Thorvaldson
Violet Thorvaldson

G—"Ísland", Brown, Man.

Thórhallur Einarsson
J. S. Gillis
Ragnar Gillis
Andy Gíslason
J. M. Gíslason
Lárus Gíslason
Th. J. Gíslason
Mrs. Th. J. Gíslason
Leonard Helgason
Jóhannes H. Húnfjörð
Jón J. Húnfjörð
Halldór Johnson
J. B. Johnson
Sæunn Kristjánsson
Óli Líndal
Mrs. T. F. Líndal
T. M. Ólafsson
Sigurður Ólafsson
W. Ólafsson
Páll A. Sigurðsson
Mrs. Pálína Sigurðsson
Miss Petrína Sigurðsson
Jónatan Thómasson
Valdimar S. Thorláksson

H—"Snæfell"

Churchbridge, Sask.

Guðmundur Árnason
Magnús Bjarnason
Jóhannes Einarsson
Konráð Eyjólfsson
G. F. Gíslason
Jón Gíslason
Eyjólfur Gunnarsson
Mrs. G. Gunnarsson
Ólafur Gunnarsson
C. J. Helgason
Björn Hinriksson
Mrs. Kristín Hinriksson
Kristján Johnson
Stefán Johnson
Kristján Kristjánsson
Gísli J. Markússon
Þorl. Peterson
Einar Sigurðsson
Jón Valberg.

I—Sambandsdeildin "Vísir"

(The Icelandic Association of Chicago)

Oliver Alfred
Mrs. Oliver Alfred
Egill Anderson
Mrs. Egill Anderson
August Anderson
Mrs. August Anderson
Peter Anderson
Mrs. Peter Anderson
Sigurður Árnason
Mrs. Sigurður Árnason
Miss Aurora Björnsson
J. S. Björnsson
Paul Björnsson
Mrs. Paul Björnsson
S. K. Björnsson
Mrs. S. K. Björnsson
Mrs. Ragna Barnes
Mrs. Steina Bergman
Alex Benson
Mrs. Alex Benson
Ingi Brynjólfsson
Mrs. Ingi Brynjólfsson
Paul Einarsson
Mrs. Paul Einarsson
Sam Einarsson
Halldór Einarsson
Egill Erlendson
Jóhann Goodman
Mrs. Jóhann Goodman
Skafti Guðmundsson
Mrs. Skafti Guðmundsson
Guðlaugur Guðlaugsson
Árni Helgason
Mrs. Árni Helgason
Miss Sofia Halldórsson
Paul Halldórsson
Mrs. Paul Halldórsson
Mrs. Sigrún Hannesson
Miss Ellen Hannesson
John S. Johnson
Mrs. John S. Johnson
Lawrence Johnson
Mrs. Lawrence Johnson
Guðm. Kristjánsson
Mrs. Guðm. Kristjánsson
Daníel S. Ólafsson
Mrs. Daníel S. Ólafsson
Wm. G. Paul
Mrs. Wm. G. Paul
H. H. Reykjalín
Mrs. H. H. Reykjalín
Paul Reykjalín
J. J. Samson
Mrs. J. J. Samson
Allan T. Sveinsson
Mrs. Allan T. Sveinsson
S. J. Storm
Mrs. S. J. Storm
W. H. Taylor
Mrs. W. H. Taylor
Mrs. Ingibjörg Thordarson
Miss Dorothy Thordarson
Miss Ingibjörg Thordarson
Thorarin J. Thorkelson
Mrs. Th. J. Thorkelson
Eric Vigfússon
Kjartan Vigfússon

J—Sambandsdeild Ungra Íslendinga í Winnipeg

Einar Árnason
Helga Árnason
Terry A. Arnason
Dr. K. J. Austman
Mrs. K. J. Austman
Miss Anna Anderson
Mrs. Ena S. Anderson
Olga Benson
Lily Bergson
Gísli Borgford
Miss Emily S. Bardal
Miss Lóa Davidson
Helga Eggertson
Miss Stefanía Eydal
Árni Eggertson
Mrs. A. Eggertson
Gunnar Erlendsson
Miss Kay Ellick
Thelma Erikson
Gissur Elíasson
Thomas O. Finnbogason
Miss Dora Goodman
Salome Halldórsson
Miss Mattie Halldórson
Miss Ingibj. Halldórson
Miss Rose Halldórson
Miss Emily Halderson
Mrs. Halldóra Jakobsson
G. L. Jóhannsson
Mrs. G. L. Jóhannsson
Mrs. Grace Thorlaksson Johnson
Harold Johnson
Sigríður Johnson
Steina Johnson
Miss Jóa Jónasson
Próf. Skúli Johnson
Hannes J. Líndal
Sigrún Líndal
Violet Líndal
Walter Líndal
Walter J. Líndal
Fanney Magnússon
Þóra Magnússon
Edith Peterson
Margrét Pétursson
Philip M. Pétursson
O. Björn Pétursson
Etta Pétursson
Thorvaldur Pétursson
Pálmi Pálmason
Grace Reykdal
Miss Hazel Reykdal
Miss Helga Reykdal
Sig. Sigmundsson
Rose Sigmundsson

Ólöf Sigmundsson
Bergthóra Sigurðsson
Joe Sigurðsson
Lára B. Sigurðsson
Joe Sigurðsson
Dr. L. A. Sigurðsson
Mrs. L. A. Sigurðsson
Mac Sigurðsson
Ingi Stefánsson
Kristján Stefánsson
Miss Christine Skagfjörð
Mrs. Laura G. Salverson
George Salverson, Jr.
Miss Lily Sólmundsson
Miss Caroline Sölvason
Lilja Thordarson
Örn Thorsteinsson
Miss Laura Thordarson
T. G. Thorlakson
Miss Beatrice Thorlakson

Dánarskrá 1939

Heiðursfél. Ragnar E. Kvaran, skrifstofustjóri, Reykjavík, Ísland
Mrs. Björg E. Johnson, Reykjavík, Ísland
Eiríkur Jóhannson, Árborg, Man.
Hávarður Guðmundsson, Hayland, Man.
S. A. Anderson, Blaine, Wash.
Próf. Loftur Bjarnason, Salt Lake City, Utah.
Mrs. Kristín Vídal, Hnausa, Man.
Grímur Eyford, Winnipeg, Man.
Bárður Sigurðsson, Winnipeg, Man.
Óskar Gillis, Brown, Man.
Andrés Helgason, Wynyard, Sask.
Halldór Jónsson, Wynyard, Sask.

TEMJIÐ YÐUR VARASEMI

VERNDIÐ HEILSUNA OG VELLÍÐANINA

FARIÐ GÆTILEGA MEÐ SKOTVOPN, ELD OG STIGA

AKIÐ BÍLUM SKYNSAMLEGA

STYÐJIÐ ALLAR VARÚÐARREGLUR—

ÞAÐ BORGAR SIG

The Province of Manitoba

The Honourable W. R. CLUBB,
Minister of Public Works
and Labour

The Honourable J. S. McDIARMID.
Minister of Mines and
Natural Resources